ନଂ 265
ତା 17 JUL 1959

୧

ହରିପୁର ଦୁର୍ଗ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରୁ ରାଜଧାନୀ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଚାରିକୋଶ ବାଟ । ହରିପୁରର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନୀର ଋଷିକୁଲ୍ୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ତିନପାଖେ ଅନୁଚ୍ଚ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ ଏହାକୁ ଘେରି ରହିଥିବାରୁ ଦୁର୍ଗଟି ଯେପରି ନିରାପଦ ସେହିପରି ଆମୋଦପ୍ରଦ ବୋଧହୁଏ ।

ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ପାହାଡ଼ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ହାତୀମୁଣ୍ଡା ହରିପୁରଠାରୁ ପ୍ରାୟ କୋଶେ ବାଟ ହେବ । ଅନ୍ୟ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଅଧିକ ବୃକ୍ଷଲତାଚ୍ଛାଦିତ । ତେଣୁ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ୍ ମନୋରମ । ଏହାର ଶିଖରଦେଶରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜାଙ୍କର ଶିକାର-ଘର ଅବସ୍ଥିତ ।

ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ରାଜା ଦୀନବନ୍ଧୁ ନରେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କରିବାପରେ ଯୁବରାଜ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ଯେଉଁଦିନ ସିଂହାସନରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବାକଥା, ତାଁର ଦୁଇଦିନ ଆଗରୁ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହରିପୁର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ଦିବାନ ବିନୋଦ ସିଂହ ଏବଂ ସେନାପତି ରାଜନ ସୁନ୍ଦର ।

ସେଦିନ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ପାରିଧିରୁ ଫେରି ସ୍ନାନ ପୂଜାଦି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସମାପନାନ୍ତେ ମଣ୍ଡୋଦ୍ୱରେ ବସିଛନ୍ତି, ହଠାତ୍ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲେଇଦେଲା ଏବଂ ଦେହ ଗୋଟାଯାକ ଝିମି ଝିମି ମାରିଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ସତେ ଯେପରି ସମଗ୍ର ଶରୀର ଅବଶ ହୋଇ ଯାଉଛି । ସେ ଉଠିପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ; କିନ୍ତୁ ତା ପୂର୍ବରୁ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଏ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ବିନୋଦ ଓ ରାଜନ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ, ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଯୁବରାଜଙ୍କ ମୁଖ ରକ୍ତହୀନ—ହସ୍ତପଦ ନୀଳାଭ—ନାଡ଼ୀର ଗତି ମନ୍ଥର-ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରର କମ୍ପନ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଟେକିନେଇ ବିନୋଦ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଭାବିଥିଲେ, ଅତ୍ୟଧିକ ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଛି । କିନ୍ତୁ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ତାଙ୍କର ଭୁଲ ବୁଝି ପାରିଲେ । ସେ ଯୁବରାଜଙ୍କ ଖାଦ୍ୟର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଭୟଙ୍କର ବିଷ ମିଶ୍ରିତ ।

ବିନୋଦ ରାଜନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଏ କଥାର ସୂଚନା ସୁଦ୍ଧା ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ବିଷର ବହୁବିଧ ପ୍ରତିକାର ଜାଣନ୍ତି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛି ସମୟପରେ ଅବସ୍ଥା ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବାର ଦେଖାଗଲା । ବିନୋଦ ପୁଣି ନାଡ଼ୀ ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ, "ନା, ଏଣିକି ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ—"

ରାଜନ ଯୁବରାଜଙ୍କ ନିକଟରେ ରହି ଶୁଶ୍ରୂଷା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହରେ କିପରି ଗୋଟାଏ ଛନକା ପଶିଯାଇଛି । ସେ

ବିନୋଦଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଟିକିଏ ଆଶାର ବାଣୀ ଶୁଣି ବ୍ୟଗ୍ର ଭାବରେ କହିପକାଇଲେ—"ପୁଣି କିନ୍ତୁ କ'ଣ ?"

ବିନୋଦଙ୍କ ଚମ୍ପାପରି ଝକ ଝକ୍ ମୁହଁଟି ଶୁଭ୍ର ଶ୍ମଶ୍ରୁ ମଧ୍ୟରେ ଏକବାରେ କଳାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ କହିଲେ—"କିନ୍ତୁ" କ'ଣ ବୁଝିପାରୁ ନାହଁ ? ତେବେ କହୁଛି—"

ବିନୋଦ ଅନ୍ୟ ପରିଚାରମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ଦୂରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଆଦେଶ କରି, ରାଜନଙ୍କ ନିକଟକୁ ନିଜର ଆସନ ଟାଣି ଆଣି କହିଲେ—"ଆସନ୍ତା କାଲିର କଥା କ'ଣ ହେବ ?"

ରାଜନ ବଡ଼ ହାଲୁକା ଭାବରେ ଉତ୍ତର କଲେ—"ଆସନ୍ତା କାଲି ? ଯଦି ଯୁବରାଜ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ତେବେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବେ ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ନା ଆସନ୍ତା କାଲିଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ନିଆଯାଇ ନ ପାରେ । କାରଣ ଏହା ଏକ ମାରାତ୍ମକ ବିଷ । ତାହାର କ୍ରିୟା ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଏପରି ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ଯେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚେତନା ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଯାଇନପାରେ । ତାହାଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ସ୍ଥାୟୀ ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକାର ଘଟିପାରେ ।

ରାଜନ କହିଲେ—"ତାହାହେଲେ ଆପଣ ଅଭିଷେକ ବିଧାନ ଅନ୍ୟ ଦିନକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି ।"

ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ବିନୋଦ ଉତ୍ତର କଲେ,—"କିନ୍ତୁ ସେ ପଥ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଠିକ ନିରାପଦ ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛି, ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ସବଳ ହାତ

ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି । ଏହାର ସୂଚନା ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ ସାମାନ୍ୟ ପାଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏକ୍ଷଣି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିପାରିବିନି ହାତଟା କାହାର, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଛି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ସିଂହାସନରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରିବା ପାଇଁ ପୁଣି ଏକ ଭୀଷଣ ଷଡ଼୍‌ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଛି; ଆଜି କାଲି ଯଦି ସେ ସିଂହାସନରେ ବସି ପରଂପରା ଅନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ ରାଜକ୍ଷମତା ହସ୍ତଗତ ନ କରନ୍ତି, ତେବେ କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କ'ଣ ଘଟିବ, ତାହା ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିପାରୁନାହିଁ ।

ରାଜନ ମଧ୍ୟ ବିନୋଦଙ୍କ ସହିତ ଚିନ୍ତା ସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟରେ ଭାସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର କୌଣସିଠାରେ ତାଙ୍କୁ ଥଳକୂଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେ ବିଚଳିତ ହେଲାପରି କହିଉଠିଲେ—"ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ମତ ?"

ବୟସର ପ୍ରଭାବରେ ଓହଳି ପଡ଼ିଥିବା ଭ୍ରୂଲତାକୁ କୁଞ୍ଚିତ କରି ବିନୋଦ କହିଲେ, "ଏସବୁ କଥା କହିଲି ତୁମକୁ, 'କିନ୍ତୁ'ର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଭୟେ ମିଶି ମତ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।"

ଉଭୟେ ନୀରବ । ବିନୋଦଙ୍କ ଆଖି ଆଗେ ନାଚିଗଲା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାଜା ଦୀନବନ୍ଧୁ ନରେନ୍ଦ୍ରରାଏଙ୍କ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସେଇ କରୁଣ ଛବି—ସେଇ ଅଶ୍ରୁ ଛଳ ଛଳ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ-ସେଇ କାତର ଚାହାଣି—ସେଇ ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ ହୃଦୟର ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଥା । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖାଦେଲା । କାନେ କାନେ ଯେପରି ସେଇ ଶେଷ ଦୁର୍ବଳ ନିଃଶ୍ୱାସଟିକ ଦେଇ ଗଡ଼ା ଅସ୍ଫୁଟ କାତରୋକ୍ତିଟି ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ଉଠିଲା—"ଭାଇ ବିନୋଦ, ମୋର ଆଦିତ୍ୟ ତୁମକୁ ଲାଗିଲା,—ମୋର ଆଦିତ୍ୟ ତୁମକୁ ଲାଗିଲା ।"

ହଠାତ୍ ବାହାରୁ କିଛି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବିନୋଦଙ୍କ ଚିନ୍ତାସୂତ୍ର ଛିଡ଼ିଗଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ, ଦୁଆରେ ରଘୁ ଗଡ଼ଜେନା

ହାତଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇ କହୁଛି—"ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଜଣେ ବିଦେଶୀ—"

ବିନୋଦ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲେ—"ବିଦେଶୀ ? କେଉଁଠାର ବିଦେଶୀ ?"

ରଘୁ—"ହଜୁର, ସେ କହିଲେ, ବାଣପୁରରୁ ଆସିଛନ୍ତି ।"

ବିନୋଦ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । 'ବାଣପୁର' ଏକଥା ସ୍ୱତଃ ଯେପରି ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇଉଠିଲା । ଛାତି ଦମ୍ ଦମ୍ କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଉଠିପଡ଼ି କ୍ଷିପ୍ର ପଦକ୍ଷେପରେ ସିଂହଦ୍ୱାରଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଉପସ୍ଥିତ ଦୁର୍ଘଟଣା ଭିତରେ ବାଣପୁରରୁ ଜଣେ ଅତିଥିର ଆଗମନ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ବିବ୍ରତ କରିପକାଇଲା ।

ଆଗନ୍ତୁକ ସୁପୁରୁଷ, ଯୁବକ, ଅଶ୍ୱରୁ ଅବତରଣ କରି ସିଂହ-ଦ୍ୱାରରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଖରାରେ ଗୋରା ମୁହଁଟି ଲାଲ ପଡ଼ି-ଯାଇଛି । ବେଶ ଭୂଷା ଏବଂ ଆକୃତି ପ୍ରକୃତିରୁ ଉଚ୍ଚ ବଂଶଜ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିଲେ ।

ବିନୋଦ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ପାଗଳ ଭଳି ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକେଇଲେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକ ସିକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଗଦ୍‌ଗଦ କଣ୍ଠରେ କହି ପକାଇଲେ—"ଗଗନ ! ଗଗନ ! ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ମୋର ପ୍ରାଣ ଯେପରି ପ୍ରତି ନିମିଷରେ ତୁମର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଥରେ ଏ ଦୂରପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ତୁମକୁ ଦେଖି ଆସନ୍ତି । ମା'ଙ୍କଠାରୁ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରି ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ମୋତେ ଆଜୀବନ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଲା । ସେ ଦେବୀ, ଦେବତାଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ଚାଲିଗଲେ ସେଇ ଅମର ଦେଶକୁ । କହ ଭାଇ, ତୁମେ

ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେଇଛ ତ ? ମୋର ଯୋଗୁଁ ତୁମେ ଯେ ଯାତନା ଭୋଗ କରୁଛ, ତାହା କ୍ଷମଣୀୟ ତ ?

ଆଗନ୍ତୁକ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ଏସବୁ ଅଭିନୟର କୌଣସି ଅର୍ଥ ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ତାଙ୍କର ଏ କଣ, ଏତେ ଆତ୍ମୀୟତା ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ? କେବଳ ପକ୍ୱ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଏବଂ ଆପାତତଃ ଆତ୍ମୀୟତାର ଅନୁରୋଧରେ ବୃଦ୍ଧ ବିନୋଦଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି କାଷ୍ଠ-ପୁତ୍ତଳିକା ପରି ଠିଆ ହୋଇରହିଲେ । ଆଖି ଦୁଇଟା ବିନୋଦଙ୍କର ହର୍ଷ-ବିଷାଦ ବୋଳା ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ନିର୍ନିମେଷ ଭାବରେ ଆବଦ୍ଧ ରହିଥାଏ ।

ବିନୋଦ ପୁଣି କହିଲେ—"ଆସ ଗଗନ, ତୁମେ ମୋତେ ଏହିକ୍ଷଣି ଚିହ୍ନିପାରିବ ନାହିଁ । ଭିତରକୁ ଆସ । ବହୁତ କଥା କହିବାକୁ ଅଛି ।"

ଗଗନଙ୍କୁ ଏସବୁ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି ବୋଧ ହେଉ-ଥାଏ । ସେ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ପରି ବିନୋଦଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ ।

ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କ ସହ ଯୁବରାଜଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ରାଜନ ଚିନ୍ତା ମଗ୍ନ । ସେ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ବସିଥିଲେ । ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେଖିଲେ; ବିନୋଦ ସତେ ଯେପରି ଯୁବରାଜଙ୍କ ହାତଧରି କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଉଛନ୍ତି । ସେ ବିସ୍ମୟରେ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁହିଁଲେ । ରାଜନଙ୍କ ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରି ବିନୋଦ କହିଲେ—"ରାଜନ, ତୁମ ବିସ୍ମୟର କାରଣ ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁଛି । ତୁମେ ସେତେବେଳକୁ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲ । ଆଉ, ସେ କଥା ପରେ

କହିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଏତକ ଜାଣିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ଯେ, ଏହାଙ୍କ ନାମ ଗଗନବହାରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ । କାଣପୁରର ଜଣେ ଅଧିବାସୀ ।”

ରାଜନ ଏ କଥାରୁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ଅନୁମାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଗଗନଙ୍କୁ ବସିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆସନ ଦେଖାଇ ଦେଇ ନିଜେ ବସିଲେ । ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ।

ଗଗନ ନିଜର ଗୋଟିଏ ରହସ୍ୟ ଜାଲ ମୋଚନ କରିବାକୁ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିଲେ କ୍ରମେ ସେ ଅଧିକ ଭାବରେ ସେଥିରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସେ କହିଲେ, “ଆପଣମାନେ କଣ ଯେ ସବୁ କହିଗଲେ ତାର ମର୍ମ ବୁଝିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ଆଦୌ ନାହିଁ । ଶୁଣିଲି ଏଇଟା ମୋର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ତେଣୁ ଥରେ ଏ ପବିତ୍ରଭୂମି ଦର୍ଶନ କରିଯିବାପାଇଁ ଆସିଲି । କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି, ଆପଣମାନେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରହେଳିକା ପାଶରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ପକାଉଛନ୍ତି ।”

ରାଜନ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ ବସିଥିଲେ । ଗଗନଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଯୁବରାଜଙ୍କ ମୁଖରୁ ବାହାରିଲା ପରି ଜଣାଗଲା । ସେ ଚମକିପଡ଼ି କଅଣ କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏଇ ସମୟରେ ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ—“ତୁମେ ଜାଣ କେବଳ ଏଇଟା ତୁମର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ! ଆଉ କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ ? ମା’ କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି ?”

ଗଗନ ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ ପେଟର କଥାଟାକୁ ଚୋରେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ; ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କଲାପରି କହିଲେ—“ହଁ ଜାଣେ,

କେତେକ ଘଟଣା ! ମା' ଶେଷ ସମୟରେ ସେତକ କହିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆଜ ମୁଁ ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଛି । ଆପ୍ପ କହନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ, ଯୁବରାଜ କେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ? ମୁଁ ତାଙ୍କର ଦେଖା ପାଇବାକୁ ବିଶେଷ ବ୍ୟଗ୍ର ।"

ବିନୋଦ ପଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖେଇ କହିଲେ—"ଏଇ ଶୋଇଛନ୍ତି !" ଗଗନ ବିଚଳିତ ହେଲାପରି କହିଲେ—"ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଭଲ ଅଛିତ ?" "ନା ଅସୁସ୍ଥ ଅଛି" କହି ବିନୋଦ ବାହାରକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ କଥା ଆଉ କଏ ଶୁଣୁଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଶେଷ ଦୁଆରର ଦ୍ୱାରରକ୍ଷକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାରିକୁ ନଦେଖି ସେ ଫେରି ଆସି ବସିଲେ ଏବଂ ଗଗନଙ୍କ ଜନ୍ମଠାରୁ ଅଦ୍ୟାବଧି ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଜନ ଓ ଗଗନ ଦୁଇ ଜଣ ସୁବୋଧ ଛାତ୍ରଭଳି ବସି ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । କଥା ଶେଷରେ ଗଗନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସନ୍ଦେହ କଟିଗଲା, ମୁଖ ସତେଜ ଦେଖାଗଲା ! କିନ୍ତୁ ଯୁବରାଜଙ୍କର ସେଦିନର ଅବସ୍ଥା ଶୁଣି ସେ ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ସେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଭାବରେ କହି ଉଠିଲେ— "ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ ?"

ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଏକାଦିକ୍ରମେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ କରୁ ବିନୋଦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ଅଥଚ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁସଙ୍କୁଳ ଗହନବନ ମଧ୍ୟରେ ପଥହରା ବ୍ୟକ୍ତି ପଥ ପାଇଲାପରି କହି ଉଠିଲେ—"ଉପାୟ ? ଉପାୟ ତୁମେ । ଆଷାଢ଼ର କଳା ମେଘପରି ଏ ଯେଉଁ ଭୀଷଣ ବିପଦରାଶି ବାତ୍ୟା ସହ ଗର୍ଜି ଆସୁଛି, ସେଥିରେ ମୁଁ ତୁମ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଆଶ୍ରୟ ପାଇବି ବୋଲି ଭରସା କରି ପାରୁନାହିଁ ।"

ତା ପରେ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଏ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ପାଇଁ କି ଉପାୟ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପଳିତକେଶ ବୃଦ୍ଧର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଯେ ଏତେବଡ଼ ଚିନ୍ତା ସ୍ଥାନ ପାଇପାରେ, ଗଳିତ ଚର୍ମ ଅବୟବରେ ଏଭଳି ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଥାଏ, ସେ କଥା ଭାବି ଗଗନ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ।

ବିନୋଦଙ୍କ କଥା ଶେଷହେବା ପରେ ରାଜନ ଗଗନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ—"ଆପଣ ଯାହା ସବୁ ଶୁଣିଲେ ସେଥିରୁ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିବେ ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜ୍ୟ ଅରାଜକ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଁ, ଆପଣ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରଜାଗଣଙ୍କର ତଥା ରାଜାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ସାଧନ କରନ୍ତୁ ।"

ଗଗନ ଏ ଯୁକ୍ତିର କି ଉତ୍ତର ଦେବେ ଖୋଜିପାଇଲେ ନାହିଁ । ସାରା ଜଗତ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ବାକ୍ୟହୀନ ବୋଧହେଲା । ଏକ ପକ୍ଷରେ ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ବିବେକର ତାଡ଼ନା ତାଙ୍କୁ ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବିବେକବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାତ୍ରେ ସଂସାରର ସମ୍ମୁଖ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ସନ୍ଧି ସ୍ଥଳରେ ଆସି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ ଏକାଧାରରେ ଦୁଇଟି ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭାବରେ ପଡ଼ି ସେ ହଠାତ୍ ଠିକ୍ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କେଉଁଟି ଅଧିକ ଗୁରୁତର ଏବଂ ଗ୍ରାହ୍ୟ । ବିବେକର ତାଡ଼ନା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଯଦି କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ହେଳା କରାଯାଏ, ତେବେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଅହିତ ସାଧିତ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ

ସେଦ୍ୱିପର ଅନ୍ଧ ଭାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁସରଣ କଲେ ବିବେକ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠେ । 'ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ' ଭଳି କଥା ପଦେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାପାଇଁ ଜିହ୍ୱା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇପଡ଼େ ଏବଂ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ଗଗନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ଏଠାରେ ବିବେକକୁ ହିଁ ଉଚ୍ଚତର ଆସନ ଦେଲା । ସେ କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହିବା ପରେ କହିଲେ—"କ୍ଷମା କରିବେ, ମୁଁ ଏଥିରେ ନିଜକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସତ୍ୟର ଅପଳାପ କରିବାକୁ ହେବ; ବିବେକର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

ବିନୋଦ ଟିକିଏ ସ୍ମିତହାସ୍ୟ ସହ କହିଲେ—"ତୁମେ ଯେ ଏପରି ଯୋଗାଡ଼ ଭୁଲ୍ କରି ବସିବ ଏକଥା ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିଲି । ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ଉପନିଷଦର ସେ କଥାଟିତ ଜାଣିଥିବ ? ଆହତ ବରାହ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଋଷିଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଛି । ଆକ୍ରମଣକାରୀ ବ୍ୟାଧ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା, 'ମହାଭାଗ ମୋର ଶରବିଦ୍ଧ ବରାହକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି କି ?' ସତ୍ୟବନ୍ତ ଋଷି ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତର କଲେ 'ମୋର ଯେଉଁ ରସନା ତୁମ କଥାର ଜବାବ ଦେଉଛି ସେ ବରାହକୁ ଦେଖିନାହିଁ ।' ଏଠାରେ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ୟର ଅପଳାପ କଲେ, ଗୋଟିଏ ଜୀବର ଜୀବନ ରକ୍ଷାପାଇଁ ନୁହେଁ କି ? ଅଥଚ ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜନ୍ମଭୂମିର ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ପ୍ରଜାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ବା ଅମଙ୍ଗଳ ସାଧନ ତୁମ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ତେଣୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କର । ମୋର ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ।"

ଗଗନଙ୍କ ଆଖି ଆଗରୁ ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧକାର କଟିଗଲା । ସେ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, "ବାସ୍ତବିକ୍ ମୁଁ ଭୁଲ

ଭାବଥିଲି । ଏବେ ବୁଝି ପାରୁଛି, ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ହିଁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଧାନ ସତ୍ୟ ପାଳନ.........”

ଗଗନଙ୍କୁ ବାକ୍ୟ ଶେଷ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ବିନୋଦ ପୁଲକିତ ଅନ୍ତରରେ ତାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ପକେଇଲେ । ସେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଭାବରେ କହିଲେ—“ଗଗନ, ଗଗନ ! ମୋର ଆୟୁଷ ନେଇ ଦୀର୍ଘାୟୁ ହୁଅ ବାପା ! ତୁମେ ହିଁ ନରେନ୍ଦ୍ର ବଂଶର ଭଗୀରଥ ରୂପେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲ......... ।”

ସେତେବେଳକୁ ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶର ଦୂରପାହାଡ଼ ତଳେ ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା ଲୁଚି ଯାଉଥିଲେ । ଚୈତ୍ର ବସନ୍ତର ଧୀର ଲହରୀ ସଙ୍ଗେ ଶେଷ ମାଘର ଶୀତଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ବିଲବନ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଏହାର ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ହରିପୁରରେ ଢ଼ମକ ଦିଆଗଲା ଯେ, ପାଟ ଦେଈଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ କୁଶଳ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଜି ରାତି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଚାଳେ ହେବେ । ପ୍ରଭାତରେ ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବ ।

ପ୍ରାୟ ରାତିଅଧ ବେଳକୁ ପାଇକ ସେନାଙ୍କ ଢାଲ ତଲବାରର ଝଣତ୍ ଶବ୍ଦରେ ହରିପୁର ଦୁର୍ଗଦ୍ୱାର ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଦୁଇ

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ କୌଣସି ତଥ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର କେତେକ ବର୍ଷପରେ ପୁଣି ଘୁମୁସର ରାଜ୍ୟରେ ମିଶିଯାଇଥିଲା । ଆୟତନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ନରେନ୍ଦ୍ର ବଂଶର ସୁଶାସନ ଫଳରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ଗଞ୍ଜାମର ତତ୍କାଳୀନ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଆସନ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ଖୋରଧାର ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କର ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ ନାମକ ଜଣେ ସେନାପତି କୌଣସି ଦୋଷରେ ରାଜ୍ୟରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଘୁମୁସର ରାଜାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ଘୁମୁସରର ରାଜା ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଭଞ୍ଜ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବୀରତ୍ୱ ଏବଂ ବ୍ୟବହାରରେ ଏତେ ଦୂର ପ୍ରୀତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ସେନାପତି ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଶଂସତ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜ୍ୟ କଲ୍ୟାଣପୁର ନାମରେ ଅଭିହିତ ଥିଲା । ଘୁମୁସର ସେନାପତି ନରେନ୍ଦ୍ର କଲ୍ୟାଣପୁର ରାଜ୍ୟର 'ବାଘମୁଖା' ନାମକ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଦସ୍ୟୁକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଘଟଣାକ୍ରମେ ସେହି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ସୁଦାମଶୂର ଦେବଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ଜୟଲାଭ କରି କଲ୍ୟାଣପୁରକୁ ଘୁମୁସର ସହ ମିଶାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଘୁମୁସରର ରାଜା ତାହା ଗ୍ରହଣ ନ କରି ବୀରତ୍ୱର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କୁ ସେଇଠାରେ ରାଜା କରାଇଦେଲେ ।

ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଜା ହେବାପରେ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତାର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ କଲ୍ୟାଣପୁରର ନାମ 'ସୁନ୍ଦରଗଡ଼' ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ବଂଶର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଗଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ 'ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ' ପଦରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏ ଘଟନାର ଅନେକ ବର୍ଷପରେ ଇଂରେଜମାନେ ତତ୍‌କାଳୀନ ଉତ୍ତର ସରକାର ଅଧିକାର କରି ଗଞ୍ଜାମ ସହରରେ ନିଜର ରାଜଧାନୀ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଇଂରେଜ ଅଧିକୃତ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧ ଶାସନର ଚିହ୍ନ ସୁଦ୍ଧା ନ ଥିଲା । ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପେସ୍‌କାସ୍‌ଟିକ ଆଦାୟ ହୋଇଗଲେ କୋମ୍ପାନି ସରକାର ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ—କେଉଁ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ କଅଣ ହେଉଛି ତାର ହିସାବ ସେ ଅବା ରଖିବେ କାହିଁକି ?

ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ଶେଷ ରାଜା । ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଘଟନାଚକ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ଅରାଜକ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ସରକାର ଏହାର ଶାସନଭାର ଘୁମୁସରର ରାଜା ଶ୍ରୀକର ଭଞ୍ଜ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲାପରେ ତାଙ୍କର ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ସେଇ ଦିନଠାରୁ 'ସୁନ୍ଦରଗଡ଼' ନାମ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଲୋପ-ପାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଘୁମୁସର ତାଲୁକାର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମ ସହିତ ଏହି ନାମ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ପିତା ଦୀନବନ୍ଧୁ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ ଜଣେ ଉଦାର-ଚେତା ଲୋକପ୍ରିୟ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ-ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ନିଜର କନିଷ୍ଠଭ୍ରାତା

ଲାଲମୋହନଙ୍କୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ରାଜା ହେବା ପରେ ଅଧୀନସ୍ଥ ମଧୁଗଡ଼ ଦୁର୍ଗର ପରିଚାଳନା ଭାର ତାହାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ।

ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧାନବନ୍ଧୁଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଦାସୀପୁତ୍ର ଥିଲା—ନାମ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମୋଟେ ମାସେ ସାନ । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଜନ୍ମର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ପାଟରାଣୀଙ୍କ ବିୟୋଗ ଘଟିବାରୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଙ୍କ ମା' ସୁରମା ଦୁଇଟିଯାକ ସନ୍ତାନଙ୍କର ଲାଳନ ପାଳନ ଭାର ବହନ କରିଥିଲେ । ଆଦିତ୍ୟ ଏବଂ ସଚ୍ଚି ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ଏକାପରି ।

ବୟସ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଗଠନସାଦୃଶ୍ୟ ଏତେଦୂର ସମନ୍ୱିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ, ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜେ ରାଜା ମଧ୍ୟ ସଚ୍ଚିଙ୍କୁ ଆଦିତ୍ୟ ଏବଂ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ସଚ୍ଚି ବୋଲି ଡାକିପକାନ୍ତି । ରାଜା ଯେବେ କିଙ୍କରଙ୍କୁ ପଠାନ୍ତି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ, ସେ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆସେ ସଚ୍ଚିଙ୍କୁ । ଆଉ କେତେବେଳେ ସଚ୍ଚି ଯଦି କିଛି ଦୋଷ କରନ୍ତି ତେବେ ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆପତ୍ତି ଉଠେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ନାମରେ । ରାଜା ଧାନବନ୍ଧୁ ନିଜର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଏ ଭ୍ରମ ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆମୋଦ ବୋଧ କରନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସବୁପ୍ରକାର ଆମୋଦ କ'ଣ ସବୁବେଳେ ସୁଖକର ବା ମଙ୍ଗଳକର ହୋଇ ପାରେନା ? କ୍ରମେ ଏଇପରି ସାମାନ୍ୟ ଭୁଲ୍ ନେଇ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଗୁରୁତର ପ୍ରମାଦ ଓ ବିସମ୍ବାଦର ସୃଷ୍ଟି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ଧାନବନ୍ଧୁ ଆମୋଦ ବୋଧ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ କ୍ରମେ

ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅନର୍ଥର ସମ୍ଭାବନା ତାଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱତଃ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ?

ରାଜା ଦୀନବନ୍ଧୁ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଦିବାନ ବିନୋଦ ସିଂହ ଅଭେଦଆତ୍ମା । ପ୍ରଭୁ ଓ ଭୃତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ସେଠାରେ ନଥିଲା । ସଚି ଏବଂ ଆଦିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଦାଦା ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଇ ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲଗି ଦୀନବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟତ ମଙ୍ଗଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ କଠୋର ପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

× × × × ×

କିଛିଦିନ ପରେ ଶୁଣାଗଲା, ସର୍ପ ଦଂଶନରେ ସଚି ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁତ୍ର ଶୋକରେ ତାଙ୍କ ମା ସୁରମା ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ।

ତିନି

ବାଣପୁରର ଭଗବତୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପକ୍କା ଘର । କିଛିଦିନହେଲା ଚାରୋଟି ବିଦେଶୀ ପ୍ରାଣୀ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି—ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ା ରମଣୀ ରମା, ତାଙ୍କ ଶିଶୁ ପୁତ୍ର ଗଗନ, ଚାକର ଯଦୁ ଏବଂ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ବିନୋଦିନୀ । ରମାଙ୍କର ଅଙ୍ଗରେ ସଧବାର ବେଶ ଭୂଷା; କିନ୍ତୁ ବିଧବା ଭଳି ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସାଇ-ପଡ଼ିଶାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ବା ଏଠାରେ ବାସ କରିବାର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେହି କିଛି ଜାଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନେକେ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଖିଅ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ରମାଙ୍କୁ ନାନା କଥା ପଚାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ନିର୍ଲିପ୍ତଭାବ ଓ ବିଷାଦଭରାକ୍ରାନ୍ତ ଉତ୍ତରରୁ କିଛି ଠଉରାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗଗନଙ୍କର ଆଜିସୁଦ୍ଧା ପିଲାଦିନର ଗୋଟିଏ ରାତିର ଏକ ଭୀଷଣ ସ୍ୱପ୍ନକଥା ମନେ ଅଛି । ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ ଯେପରି ସେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ଘରେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ କୋଳରେ ବସିଥିଲେ । ପାଖରେ କେତେ ସଙ୍ଗସାଥୀ ଖେଳୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ କେଉଁଠାରୁ ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଲୋକ ଆସି ବାପାଙ୍କ କୋଳରୁ ତାଙ୍କୁ ଟାଣି-ନେଇଗଲା । ବାପା ସେ ଲୋକଟାକୁ କିଛି କହିପାରିଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ଲୁହଗଡ଼ାଇ କାନ୍ଦୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମା' ସେ ଲୋକଟା ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଧରିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଗନଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲେ, ସେ ଆଜିର ସେଇ କ୍ଷୁଦ୍ର କୋଠା ଘରଟିରେ ମା' କୋଳେ ଶୋଇଛନ୍ତି ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଏ ଘଟଣାଟା ଗଗନଙ୍କୁ ସତପରି ବୋଧ-ହୁଏ । ସେ ଏପରି ସ୍ୱପ୍ନ କାହିଁକି ଦେଖିଲେ ? କେତେଥର ମା'ଙ୍କୁ

ଏକଥା ପଚାରୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମା କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଖି ଲୁହରେ ପୂରିଯାଏ । ସେ ପୁଅକୁ କୋଳରେ ଯାକି ଧରି ମା' ଭଗବତୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣାମ କରି ନୀରବ ରହନ୍ତି ।

ବାଣପୁରରେ ରମାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିବାଡି ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ସେ ନିଜେ ସେ ସବୁର ବୁଝାସୁଝା କରନ୍ତି । ଗୁହର ଯଦୁ ଏଥିରେ ସାହାଯ୍ୟକରେ । ବାଳକ ଗଗନ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା, ଶିକାର କରିବା ଓ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷା କରିବାରେ ସମସ୍ତ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସ ହେବାଯାଏଁ ଘରଚିନ୍ତା ଆଦୌ ଲାଗି ନ ଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ଦିନେ ଗଗନଙ୍କର ସୁଖର ସଂସାର ଉପରେ ବିଷାଦର କଳା ଛାଇ ବୁଲିଗଲା । ଗଗନ ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସି ଦେଖିଲେ ମା' ଅଚେତା ହୋଇ ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି, ବିନୋଦିନୀ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ବସିଛି, ଯଦୁ ଘରେ ନାହିଁ । ସେ ଧାଇଁ ଯାଇ ମା'ଙ୍କୁ ଟେକିଧରି ଦାସୀକୁ ଏହାର କାରଣ ପଚାରିଲେ । ସେ କହିଲା, "ଜଣେ ଲୋକ କ'ଣ ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଆଣି ଦେଇଗଲା । ତାକୁ ପଢି ପଢ଼ୁ ମା' ଢଳି ପଡିଛନ୍ତି ।"

ଗଗନ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ନେଇ ପଢ଼ିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାର କୌଣସି ମର୍ମ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । "ବିନୋଦ ସିଂହ" ନାମକ ସୁନ୍ଦର-ଗଡ଼ର କେହି ଜଣେ ଲୋକ ଚିଠି ଲେଖିଛି, ଏତିକି ମାତ୍ର ସେ ଜାଣି ପାରିଲେ । ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼ କେଉଁଠି, ଚିଠି ଲେଖକ କିଏ, ଚିଠିର ମର୍ମ କ'ଣ ଏ ବିଷୟ ମା'ଙ୍କଠାରୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଅବସର ନଥିଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଦୁଇମାସ ବ୍ୟାପି ଗଗନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଲା । ମା' ଆଉ ଶେଯରୁ ଉଠିଲେ ନାହିଁ । କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗତି କଲା ।

ଦିନେ ଗଗନ ମା'ଙ୍କ ଶେଯ ପାଖେ ବସିଛନ୍ତି । ଦେଖିଲେ, ହଠାତ୍ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ମୁଖ ଅଧିକ ତେଜୀସ୍ୱାନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମା' ତାଙ୍କୁ କୋଳ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି କହିଲେ—"ବାପା ସଚି ! ତୁ ମୋର ଗଗନ ନୋହୁ—ପ୍ରାଣର ସଚି । ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ନାହିଁ, ଚାଲି ଯାଉଛି । ମା' ଭଗବତୀଙ୍କ ପଦତଳେ ତୋତେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି । ସେଇ ତୋତେ ରକ୍ଷା କରିବେ । କେତେ ଥର କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସ୍ୱପ୍ନ କଥା ପଚାରିଛୁ । କିନ୍ତୁ ମୋ ହୃଦୟର ଦେବତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ତୋତେ କିଛି କହି ନଥିଲି । ଆଜି ଆଉ ସେ ଏ ଜଗତରେ ନାହାନ୍ତି । ସମୟ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯାଇଛି । ତୁ ସୁରମା ଦାସୀପୁଅ ସଚି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ରାଜକୁମାର—କପାଳ-ଦୋଷରେ ଏ ବନସ୍ତରେ ପଡ଼ିଛୁ । ତୋର ଭାଇ ଆଜି ସୁନ୍ଦର-ଗଡ଼ର ରାଜଗାଦି—"

ସୁରମା ଆଉ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗେ ନାଚି-ଗଲା ସେଇ ବିଦାୟ ରଜନୀର ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ । ଦୀନବନ୍ଧୁ ସତେ ଯେପରି ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ଛାତିପାଖେ ଭିଡ଼ିଧରି କହୁଥିଲେ—"ସୁରମା, ପ୍ରାଣର ସୁରମା ! ଆଜିଠାରୁ ଜୀବନକୁ ଶ୍ମଶାନରେ ପରିଣତ କରି ତୁମକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି ।" କିନ୍ତୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପୁଣି ଦେଖିଲେ, ଦୀନବନ୍ଧୁ ଅଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ଦୁଇ ବାହୁ ବିସ୍ତାର କରି ଆହ୍ୱାନ କରୁଛନ୍ତି ।

"ଆସ ସୁରମା, ବହୁ ଦିନର ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ ଆଜ ପୁଣି ମିଳିଯିବା ଅନନ୍ତକାଳ ପାଇଁ ।"

ସୁରମାଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ କ୍ରମେ ଅବଶ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ; ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲା ।

ମା'ଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ଗଗନଙ୍କୁ ସାରା ଜଗତଟା ରହସ୍ୟ-ମୟ ବୋଧ ହେଲା···ତାଙ୍କ ନିଜ ନାମ 'ଗଗନ' ନୁହେ 'ସଚି',—· ମା'ଙ୍କ ନାମ 'ସୁରମା',···ସେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର 'ରାଜକୁମାରି'···ଏ ସବୁ ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଭୀଷଣ କୁହେଳିକା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଏ ରହସ୍ୟ ଦୁର୍ଗ ଭେଦ ନ କଲା ଯାଏ ସେ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ମା'ଙ୍କର ବିୟୋଗ ଏବଂ ନିଜର ଜନ୍ମ ରହସ୍ୟ ନେଇ ଗଗନଙ୍କୁ ଘର ଅରଣ୍ୟ ପରି ବୋଧ ହେଲା । ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଉନା କାହିଁକି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଇ ଏ ରହସ୍ୟ ଜାଲ ଭେଦ କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ନାମ ଗୋପ କରାଯାଇଛି ତାହା ଆଉ ସେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ନାହିଁ । ସେ ଦାସୀ ସୁରମାର ପୁଅ "ସଚି" ନୁହନ୍ତି, ରମା ଦେବୀଙ୍କ ପୁଅ 'ଗଗନବିହାରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏ' । ଦାସୀ ପୁଅ ସଚି ମରିଯାଇଛି ।

କିଛି ଦିନପରେ ଗଗନ ନିଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ରକ୍ଷଣା-ବେକ୍ଷଣ ଭାର ଯଦୁ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅଭିମୁଖରେ ଚାଲିଲେ ।

× × × ×

ଇଆପରେ ସେଦିନ ହରିପୁରରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଲା ପାଠକ ଜାଣନ୍ତୁ । ବିନୋଦଙ୍କ ଯୁକ୍ତିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଗଗନ ସମ୍ମତ ହେଲେ । ସେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ରାଜପରିଚ୍ଛଦ ଗ୍ରହଣ କଲାପରେ ନିଜେ ବିନୋଦ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଗଗନ ବୋଲି ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଚାରି

ଗଗନ ଯୁବରାଜ ବେଶରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ପାହି ଆସିଥିଲା । ସେ ସିଂହଦ୍ୱାର ଡେଇଁ ଉଆସ ଭିତରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ବେଳେ ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ସେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଜୀବନ୍ତ କୁଣ୍ଢେଇରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି— ଆଉ ତାଙ୍କୁ ନିଆଯାଉଛି କୌଣସି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ରାଜସିଂହାସନ ମଣ୍ଡନ କରିବା ପାଇଁ ।

ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କୁ ନେଇ ରଙ୍ଗମହଲର ଏକ ବିଶାଳ କୋଠରିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଘରଟି ଅତିରିକ୍ତ ସାଜସଜ୍ଜାରେ ମଣ୍ଡିତ । ଗୋଟିଏ ପାଖେ ଧାଡ଼ିହୋଇ ଗୃହସେଟି ଆସନ—କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଚିତ୍ରପଟ ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦର୍ପଣରେ ପ୍ରାୟ ଆବୃତ । ଘର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ମେଜ ଉପରେ ଶିଶୁକାଠର ଏକ ସୁନ୍ଦର କୃଷ୍ଣ-ମୂର୍ତ୍ତି, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଏକ ସୁବୃହତ୍ ପଲଙ୍କ—ତା ଉପରେ ମଖମଲ କନାର ଶେଯ ଏବଂ ଗଦି ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଗନଙ୍କୁ ପୁଣି ପୋଷାକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ନୂତନ ରାଜ-ପରିଚ୍ଛଦ ପରିଧାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବିନୋଦ ସ୍ୱହସ୍ତରେ ରାଜମୁକୁଟ ପରିଧାନ କରାଇଦେଇ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ ମଣ୍ଡପକୁ ନେଇଗଲେ । ଠିକ୍ ଶୁଭଲଗ୍ନରେ ଅଭିଷେକ ବିଧାନ, ଇଷ୍ଟଦେବ ଦର୍ଶନ, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଗ୍ରହଣ ଇତ୍ୟାଦି ଶେଷ ହେଲା ରାଣୀ ସୁଶୀଳାକୁମାରୀଙ୍କ ସହ ।

ବିଧାନାନୁଯାୟୀ ଅଭିଷେକ ପରେ ରାଜା ଏବଂ ରାଣୀଙ୍କୁ ସ୍ୱକକ୍ଷରେ ଇଷ୍ଟଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତେଣୁ

ଇଷ୍ଟଦେବ ଦର୍ଶନ କରିସାରି ଗଗନ ରାଣୀ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ସହ ଅନ୍ତଃପୁରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ଏ ଅଭିନୟ ମଣ୍ଡପରୁ ବିଦାୟ ନେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆସନରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ବାହାରେ ପରିବାରିବର୍ଗ; ସମ୍ମୁଖରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ଆହାର ସାମଗ୍ରୀ । ଏହି ସମୟରେ ସୁଶୀଳା ସଲଜ୍ଜ ହସ ହସି କହି ଉଠିଲେ—"ବାଃ, ବେଶ୍ ଅଛା କରି ଶିଖିଲଣି ତ ?"

ଗଗନ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ସେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଏତିକବେଳେ ସ୍ୱତଃ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟ ରସାଣିତ ମୁଖପଦ୍ମର ଛଳଛଳ କୋମଳ ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ଶିଶୁ ସୁଲଭ ହସ ଦେଖି ସେ ଭାବ ଘୋଡ଼େଇ ନେଲେ ଏବଂ ଚିର ପରିଚିତ ପରି ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲେ,—"କାହିଁକି, କଅଣ ହେଲାକି ?"

ସୁଶୀଳା ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—"କଅଣ ହେଲା ! ତୁମ୍ଭେ ଯେ ମୋ ଆସନରେ—!"

ଗଗନ କହିଲେ—"ଓହୋ, ଏଇଆ ! ତାହାହେଲେ ତୁମେ ମୋ ସ୍ଥାନରେ ବସିପାର ।"

ସୁଶୀଳାଙ୍କୁ ଏ ଉତ୍ତର କମ୍ଭୁତକିମାକାର ବୋଧ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜା ଉଠିଯାଇ ସ୍ୱସ୍ଥାନରେ ବସିବାରୁ ସେ ନିଜ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ପ୍ରସାଦ ସେବନ ପରେ ରାଜା ଓ ରାଣୀ ବିଶ୍ରାମକକ୍ଷକୁ ବିଜେ କଲେ । ଗଗନ ଗୋଟିଏ ସୋଫା ଉପରେ ବସିବା ପରେ ସୁଶୀଳା

ନିକଟରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ—"ଏଇ ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତୁମର ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖା ଯାଉଛି, ନୁହେଁ କି ? ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ବର୍ତ୍ତମାନ କୁଶଳ ଅଛି ତ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ନା ନା, ସେପରି କିଛି ନୁହେଁ । କାଲିର ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନିଦ୍ରା ଫଳରେ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଖରାପ ଦେଖା ଯାଉଥିବ ।"

ସୁଶୀଳା କୁମାରୀ ଉଦ୍ବେଳିତ ସନ୍ଧିଗ୍ଧ ଭାବକୁ ସଂଯତ କରି କହିଲେ—"ମୁଁ ଖରାପ ଦେଖାଯାଉଛି ବୋଲି କହିନି ତ ? ଶୁଣି ଥିଲି ହରିପୁରରେ ହଠାତ୍ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗ ଘଟିଥିଲା । ତଥାପି ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଏ ଅପୂର୍ବ ସରଳ-ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ମୋ ଜୀବନରେ ଏଇ ପ୍ରଥମ । ମେଘ ବିମୁକ୍ତ ଶରତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରମା ପରି ଆଜ ତାହା ସୁଧା ଧାରା ବର୍ଷଣ କରୁଛି । ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରୁ ହୁଏତ ଆଜର ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଏ ଦୁଃଖିନୀର ଜୀବନ-ତୃଷ୍ଣା ପରିତୃପ୍ତ ହେବ । ଗତ ଲାଞ୍ଛିତ ଜୀବନର ପରିସମାପ୍ତି ହେବ ।" କହୁ କହୁ ତାହାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକ ସିକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଗଗନ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏ କଥାର ଅର୍ଥ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କି ଉତ୍ତର ଦେବେ ? ସେ ଅବନତ ମୁଖରେ ସ୍ମିତହାସ୍ୟ କରି ମେଜ ଉପରୁ ରକ୍ତଗୋଲାପର ଗୁଚ୍ଛଟିଏ ଧରି ଅତି ଆଦରରେ ତାହାର ରୂପ ଓ ସୌରଭ ଉପଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାବରେ ଆଉ ଅଧିକ ସମୟ ରହିବା ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ ନିରାପଦ ବୋଧ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଦରବାର ଉତ୍ସବର ବାହାନା ଦେଖାଇ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଫୁଲ ତୋଡ଼ାଟି ହାତରେ ହିଁ ରହିଗଲା ।

ପାଞ୍ଚ

ଅଭିଷେକ ଦିବସର ଦରବାର ଉତ୍ସବ ଏବଂ ଭେଟି ଗ୍ରହଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଶେଷ ହେଲା । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ବେଶରେ ଯେ ଆଜି ଜଣେ ସିଂହାସନରେ ବସିଛନ୍ତି ଏକଥା ସମବେତ ପ୍ରଜାବର୍ଗ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜକର୍ମଚାରୀ କେହି ଅନୁମାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବରଂ ସମସ୍ତେ ରାଜାଙ୍କର ମିଷ୍ଟାଳାପ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ସମଧିକ ତୃପ୍ତ ଥିଲାପରି ଜଣା ପଡୁଥାନ୍ତି । ଗଗନ ଆଲାପ କଲାବେଳେ କାହା ସହିତ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ, ବିନୋଦଙ୍କ ନୀରବ-ସଙ୍କେତ ତାହା ଜଣାଇ ଦେଉଥାଏ ।

ଗଗନ ରଙ୍ଗ ମହଲକୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ବିନୋଦ ହସି ହସି କହିଲେ—"ଗଗନ, ତୁମେ ତ ଏକସନ୍ଥିଗ୍ରାହୀ ପକ୍କା ଶିଷ୍ୟ ପଟେ ।"

"ନା, ନା, ସେଇଟା ମୋର କୃତିତ୍ୱ ନୁହେଁ ଦାଦା, ଆପଣଙ୍କ ପରି ଆଖଡ଼ା ଗୁରୁଙ୍କର—" କହି ବାହାରେ କାହାର ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାରୁ ଗଗନ ନୀରବ ହେଲେ । ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ରାଜନ । ବିନୋଦ କହିଲେ—"ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଛି ତ ରାଜନ ?" "ଆଜ୍ଞା" କହି ରାଜନ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ । ବିନୋଦ ରାଜାଙ୍କ ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ରାଜନଙ୍କୁ ସଙ୍କେତ ଦେଇ କହିଲେ—"ଆଉ ବିଳମ୍ବ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଠ ।"

ଗଗନ କହିଲେ—"କୁଆଡ଼େ ଯିବା ? ଦ୍ୱାର ଯେ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିଦେଲେ ।" ବିନୋଦ କହିଲେ—"ଏଇ ଖୋଲୁଅଛି ଦେଖ ।"

ଗଗନ ଦେଖିଲେ ପଲଙ୍କ ପାଖ କାନ୍ଥ ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯାଇଛି । ଚିତ୍ରପଟଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଦ୍ୱାରର କବାଟ ଦେହରେ ଝୁଲୁଛି । ଗଗନ ବୁଝିପାରିଲେ, ଏଇ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପଥଦେଇ ତାଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ସଜନଙ୍କୁ ଘରର ଆଲୋକଟି ଧରି ଆସିବା ପାଇଁ କହି, ବିନୋଦ ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ମଶାଲ ହାତରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପଥରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଗନ ଏବଂ ସର୍ବ ଶେଷରେ ସଜନ । କ୍ରମନିମ୍ନ ସୋପାନ ଶ୍ରେଣୀ ଦେଇ ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଏହିପରି କେତେଦୂର ଅବତରଣ କରିବାକୁ ହେଲା ଗଗନ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେତିକି ତଳକୁ ଖସୁଥାନ୍ତି ଭିତରର ତପ୍ତ ଅବରୁଦ୍ଧ ବାୟୁରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସେତିକି ରୁଦ୍ଧହୋଇ ଆସିଲା ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ସୋପାନଶ୍ରେଣୀ ଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମତଳ ପଥର ଚଟାଣ ଦେଇ ଗତିକଲା ପରି ଜଣାଗଲା । କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ ଅନ୍ଧାର ଏତେ ଘନେଇ ଉଠିଲା ଯେ ଆଲୋକର ଦୁଇହାତ ସମ୍ମୁଖରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗର ଗତିପଥ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତିନିହେଁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧବତ୍ ନୀରବ ପଦକ୍ଷେପ କରି ଚାଲିଥାନ୍ତି । କିଛି ସମୟପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ସୋପାନଶ୍ରେଣୀ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ପଥ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅପ୍ରଶସ୍ତ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରସ୍ତରାକୃତି ଶିଳା ଆଗକୁ ବାହାରି ରହିଛି । ଅତି ସାବଧାନତା ସହକାରେ ଏ ସବୁ ପାର ହୋଇ ଶେଷରେ ସେମାନେ ଆସି ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ ପ୍ରଶସ୍ତ ସୋପାନ ଉପରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।—କିନ୍ତୁ ଏଇଠାରୁ ପଥରୁଦ୍ଧ ।

ବିନୋଦ କିଛି ସମୟ ଏପାଖ ସେପାଖ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ପରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ କାନ୍ଥରେ ଏକଅଂଶକୁ ଆଘାତ କଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଗରେ

ଗୋଟାଏ ଖିଷଣାକୃଛ ପ୍ରସ୍ତର ସାମାନ୍ୟ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସୁ ସୁ ଶବ୍ଦରେ ବାହାରର ମୁକ୍ତ ବାୟୁଗୁଡ଼ାକ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ।

ଅବରୁଦ୍ଧ ବାୟୁମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ବାସ ପ୍ରଶ୍ବାସ ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇ ଥିଲା । ସେମାନେ ଜୀବନ ପାଇଲା ପରି ବୋଧ କରି ପ୍ରଥମେ ଥଣ୍ଡା ପବନଗୁଡ଼ାକ ମୁହଁ ଖୋଲି ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗଗନ ଟିକିଏ ସତେଜ ବୋଧ କରି ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ, ସେମାନେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଅଲୋଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ର ଶିଖର ଦେଶରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ଆଗରୁ ତିନିଗୋଟି ସୁସଜ୍ଜିତ ଅଶ୍ବ ରଖାଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଅଶ୍ବାରୋହଣ କରି ପୁଣି ଅନ୍ଧାରରେ ମିଳେଇ ଗଲେ ।

× × × ×

ହରିପୁର ଦୁର୍ଗଦ୍ବାର ଆଗରେ ଅଶ୍ବରୁ ଅବତରଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ବାଟରେ ନିଃଶ୍ବାସ ମାରିବାପାଇଁ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି-ଠାରେ ସମୟ ବ୍ୟୟ କରି ନ ଥିଲେ । ବିନୋଦ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାପରି ଢଳି ଢଳି ଯାଇ ସିଂହଦ୍ବାର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଉଁ ହେଉଁ ଦୁଆରୀ କବାଟ ଖୋଲିଦେଲା । ତିନିହେଁ ଭିତରେ ପଶି ଭିତରୁ ଦୁଆର ରୁଦ୍ଧ କରିଦେଲେ । ଗଗନ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେ କଚେରୀ ଘର, ଚେଲ ମଣ୍ଡପ, ସଭ ଘର ଡେଇଁ ଅନ୍ତଃପୁର ଦୁଆର ପାଖରେ ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଆଗରୁ ଯେପରି କିଛି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ଗତିରୋଧ କରି ଦେଲା । ସେ କହି ଉଠିଲେ— "ଏଁ ଦୁଆର ମେଲା ପଡ଼ିଛି !"

ଅଜ୍ଞାତ ଆଶଙ୍କା ବିନୋଦଙ୍କ ଛାତିଟାକୁ କମ୍ପାଇ ଦେଲା । ସେ ରାଜନଙ୍କ ଆଗକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କେଉଁଠାରୁ ଗୋଟାଏ ବିକଳ ଚିତ୍କାର ଉଠି ତାଙ୍କର କାନଦୁଇଟାକୁ ସ୍ତବ୍ଧ କରି ଦେଲା । ସେ ଡାକିଲେ—"ରଘୁଆ, ରଘୁଆ— ।"

ପୁଣି ସେଇ କରୁଣ ଚିତ୍କାର, ଯେପରି କି ତା' ଭିତରେ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱର ମିଶି ରହିଛି । ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ରାଜନ ଏବଂ ଗଗନଙ୍କର ହାତ କଟିଲମ୍ବିତ ଅସି ମୂଠା ଉପରେ ଯାଇ ଅପେକ୍ଷା କଲା । ସେମାନେ ଅନ୍ଧାରରେ ଆଉ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ ।

ପୁଣି ସେଇ ଚିତ୍କାର । କିନ୍ତୁ ଏଥର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଏହା ଅନ୍ତଃପୁରର ଅଗଣା ମଧ୍ୟରୁ ଭାସି ଆସୁଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ସେଇଆଡ଼େ ଫେରି ପଡ଼ିଲା । ଆଗକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ—ଓଳି ତଳେ କିଏ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ଗଗନ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଅସି ହସ୍ତରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ।

ରାଜନ ଲଇଁପଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ରଘୁଆ—ରକ୍ତାକ୍ତ ଦେହରେ । ସେ ପାଟି ଯାକୁ ଯାକୁ କରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲା—"ପା-ଣି ।"

ବିନୋଦ ଓ ଗଗନ ରଘୁଆର ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଧରି ମନ୍ଦେ ପାଣି ପିଆଇ ଦେଲେ । ସେ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ବିନୋଦଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଢଳି ପଡ଼ିଲା ।

ଏଇ ସମୟରେ ଘର ଭିତରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କଣ ହୋଇଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଗଗନ ଏବଂ ରାଜନ ଧାଇଁଗଲେ । ମାତ୍ର

ନିଜ ନିଜ ଅସି ଟେକି ଧରି ଅସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଛପି ଛପି ତାଙ୍କ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲେ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ ବିପଦ ଆଶଂକାରେ ବୁକୁ ଦମ୍ ଦମ୍ କରୁଥାଏ । ଘରର ମଧ୍ୟଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିପରି ଭାବରେ ଯାଇ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାଧା ଆଗରୁ ନ ପାଇବାରୁ ସେମାନେ ଏକାବେଳକେ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଏକ ସମୟରେ ପଲଙ୍କ ଉପରଟାଯାକ ଦଗଣ୍ଡି ପକାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଯୁବରାଜଙ୍କ ମଖମଲ ଖଟ ଉପରେ ଖାଲି ଗଦିଟା ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଏଣେ ରଘୁଆର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ବିନୋଦ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରି ନ ପାରି ପଚାରିଲେ—"ରଘୁଆ ଘଟଣା କ'ଣ ?"

ରଘୁଆ ନିଜର ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ସହ କହିଲା—"ଲାଲମୋହନ ···ଲାଲମୋହନ" । କିନ୍ତୁ ତାର ଆଉ କିଛି କେଉଁଠିଲା ନାହିଁ । ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ଟିକ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ମିଶିଗଲା ।

ବିନୋଦ ରଘୁଆର ଶୀତଳ ଦେହଟି ତଳେ ରଖି ଦେଇ ଠିଆହେଲେ, ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯିବା ପାଇଁ ।

ଛଅ

ପୂର୍ବେ କୁହାଯାଇଛି ଦୀନବନ୍ଧୁ ନରେନ୍ଦ୍ରରାଏଙ୍କ ସାନଭାଇ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ମଧୁଗଡ଼ ଦୁର୍ଗଟା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଏ ଦୁର୍ଗ ଅଧୀନରେ କେତେକ ମାଲ ଅଞ୍ଚଳ ଥିଲା । ସେ ସବୁର ଆଦାୟ ଲାଲମୋହନ ଭୋଗ କରନ୍ତି । ତଥାପି ଲାଲମୋହନ ସର୍ବଦା ଅତୃପ୍ତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ ପରଶ୍ରୀକାତରତା ଜଳି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ଭାଇଙ୍କ ଉଦାରତା ନିମିତ୍ତ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଜୀବନ କୃତଜ୍ଞ ରହିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଥରେ କନ୍ଧମାନଙ୍କୁ ମେଳକରି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ଗୁପ୍ତଭାବରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଲାଲମୋହନଙ୍କଠାରୁ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା କାଢ଼ିନେଇ ମାସିକ ଭତ୍ତାଦେଇ ତାଙ୍କୁ ମଧୁଗଡ଼ର ରକ୍ଷକ ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏ ଘଟଣାରେ ଲାଲମୋହନଙ୍କର ପ୍ରତିହିଂସା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଶତଗୁଣ ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସୁଯୋଗର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ଆଖିରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ସିଂହାସନଟା ପୁଣି ଝଲସି ଉଠିଲା । ସେତେବେଳେ ଆଦିତ୍ୟ ଅପରିଣତ ମସ୍ତିଷ୍କ ଯୁବକ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଓ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରଜା ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଲାଲମୋହନ ଶେଷଥର ପାଇଁ ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସାହାସ ସଂଗ୍ରହ କଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଲାଲମୋହନଙ୍କୁ ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ସହକର୍ମୀ ମଧ୍ୟ ମିଳିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅରାଙ୍ଗ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ପୁଅ ମୋହନ ବଡ଼େଇ । ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ସର୍ଦ୍ଦାର ଗାଡ଼ୀ ପାଇଥିଲା । ମୋହନ ଯେପରି ହୃଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟ ଯୁବକ, ସେହିପରି ସାହାସୀ ଏବଂ ବିକ୍ରମଶାଳୀ । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜର ଏ ଶକ୍ତିକୁ ଦିନକପାଇଁ ସୁଦ୍ଧା ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ପାରି ନାହିଁ । ଯୌବନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ସହଚରରୂପେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲା ତାହା କାହାକୁ ଅବିଦିତ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ସହ ବନ୍ଧୁତା ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲା । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରଣା ଚାଲିଲା । ଶେଷରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ, ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ହେବ । ତାହା ପରେ ଲାଲମୋହନ ହେବେ ରାଜା ଏବଂ ମୋହନ ହେବ ଦେବାନ୍ ।

ଏଇ ଦୁଃସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଜଣକର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଶ୍ୟାମ ରଣସିଂହର ଚଉଦ ବର୍ଷର ପୁଅ ଅନନ୍ତ, ଲାଲମୋହନଙ୍କ ନିକଟରେ ଚାକିରି କରୁଥାଏ । ସେ ଟୋକାଖଣ୍ଡେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅତିମାତ୍ରାରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଧୂର୍ତ୍ତ । ମୁହଁଟି ଦେଖିବାକୁ ପେଣ୍ଡୁପରି ଗୋଲ । ସତେ ଯେପରି ଜଗତର ସବୁ ସରଳତା, ଉଦାସୀନତାର ଆଧାର; ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ଦୁଇହାତରେ ତାଳି ମାରିଲେ ସେ ଏକହାତରେ ମାରିଜାଣେ । ଲାଲମୋହନ ଏଇ ଅନନ୍ତକୁ ହିଁ ତାଙ୍କ ଅଗ୍ନିବାଣର ରଞ୍ଜିକ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଠିକ୍ କରି, ତାକୁ ହାତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଅନନ୍ତକୁ ବେଶୀ କଚ୍ଛି କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲାନାହିଁ । ସେ ତା ମା'ଠଁ ଶୁଣିଛି, ଯୁବରାଜ ଆଦିତ୍ୟ

ତା ବାପାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ତାର ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୁଇଆଖି ଦେଇ ଅଗ୍ନିକଣା ଫୁଟିଉଠିଲା—ପିତୃହନ୍ତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ । ସେ ହରିପୁର ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବାଳିକା ବେଶରେ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଥିଲା ଲାଲମୋହନଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ମାରାତ୍ମକ ବିଷ ।

ରାଜନ ଏବଂ ବିନୋଦଙ୍କ ଛଡ଼ା, ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ-ଯେ ଗଗନ ରାଜା ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏକଥା କେବଳ ଅନନ୍ତ ଜାଣି-ପାରିଥିଲା । ସେଦିନ ଦିନ ଗୋଟାଯାକ ଲାଲମୋହନ ଓ ମୋହନ ଶିକାରୀ ଘର ପାଖେ ଲୁଚି ରହିଥାନ୍ତି । ଅନନ୍ତଠାରୁ ଗଗନ ରାଜାହୋଇ ଯାଉଥିବା ସମ୍ବାଦ ପାଇ ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ତଥାପି ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ କୌଶଳକ୍ରମେ ହରିପୁର ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଗୋପନରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ସାତ

ହରିପୁରର ଦୁର୍ଗରକ୍ଷକ ମଧୁ ସାମନ୍ତରାୟ । ବିନୋଦ ସିଂହ ଗଗନଙ୍କ ସହ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାତ୍ରା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହାକୁ ଡକାଇ ଏ ଦୁର୍ଗମଧ୍ୟରେ କାହାରିକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ନଦେବା ନିମନ୍ତେ କଡ଼ା ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ପରିଦିନ ଅତି ତତ୍ପରତାର ସହିତ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗମନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଭିତର ଅଗଣାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଦେଖିଲା, ଦୁଇଟି କୃଷ୍ଣବସ୍ତ୍ରାବୃତ ସଚଳ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଗଣାର ଆରପାଖ କାନ୍ଥ ଛୁଇ ଚଳେ ଚଳେ ତା'ରି ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେ ଭୂତ ପ୍ରେତ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ପର ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ମନୁଷ୍ୟାକୃତି କୃଷ୍ଣଛାୟା ଦୁଇଟା ତା ଉପରକୁ ଲମ୍ଫଦେଲେ । ମଧୁର ହାତଟା ଚଟ୍‌କିନା ଖଣ୍ଡାର ମୁଠା ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା । ମାତ୍ର ତା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଗୋଟାଏ ଭୀଷଣ ଚିତ୍କାର କରି ଭୂମି ଉପରେ ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା ।

ରଘୁଆ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଶଯ୍ୟା ପାଖରେ ବସିଥିଲା । ମଧୁର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ସେ ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା । ଦ୍ୱାର ମୂହଁରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା ବାହାରୁ ଦୁଇ ପାଖରୁ ଦୁଇଟା ହାତ ଏବଂ ଦୁଇଟା ରକ୍ତାକ୍ତ ଛୁରୀ ଛକପରି ତାର ପଥରୁଦ୍ଧ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଛୁରୀ ଦେହରୁ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଉଷ୍ଣରକ୍ତ ଖସି ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଛୁନିଆ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ଭାବିଲା, ଫେରିଯାଇ ପଲଙ୍କ ପାଖରୁ ତାହାର ଖଣ୍ଡାଟା ଧରି ଆସିବ । କିନ୍ତୁ କାଳ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କଲାନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁଇଟା ବିକଟାକାର ମୂର୍ତ୍ତି ତା ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । ରଘୁଆର ପତନ ପରେ ହତ୍ୟାକାରୀ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଦୁଆର ମୂହଁରେ

ଜଗିରହିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ।

ଆଦିତ୍ୟ ପଲଙ୍କରେ ସୁଖସୁପ୍ତ । ମଳିନ ବଦନ ମଣ୍ଡଳରୁ ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଦାନନ୍ଦ ମୁଖରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରେଖା କେତୋଟି ଫୁଟି ଉଠୁଛି । ହତ୍ୟାକାରୀ ପଲଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଅନୁଭବ କଲା, ସତେ ଯେପରି ଆଗରୁ କିଏ ତାକୁ ବାଧା ଦେଉଛି । ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ଆସୁରି ଶକ୍ତି, ସମସ୍ତ ବର୍ବରତା, ନୃଶଂସତା ଏକାଠି କରି ସେ କମ୍ପିତ ଛୁରୀଟାକୁ ଆସ୍ତେ ଉପରକୁ ଉଠେଇଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସଜୋରରେ ଟାଣିଆଣି ସୁପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ବକ୍ଷ ଦେଶରେ ବିଦ୍ଧ କରି ଦେବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ତାର ଆଖି ପଡ଼ିଲା ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ, ଛୁରୀ ଦେହରୁ ପ୍ରତିଫଳିତ ଆଲୋକ ରେଖା ଗୁଡ଼ିକ ସେଠାରେ ଝଲସି ଉଠୁଛି । ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ମନେହେଲା, ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଦୀନବନ୍ଧୁ—ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟରେ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳ ପୂରି ଯାଇଛି । ତାର ଦୃଢ଼ ମୁଷ୍ଟି ଶିଥିଳ ହୋଇଗଲା । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ତା'ର ଛୁରୀକା ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ନିଜେ ଭୂଇଁରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଦୁଆରୁ ଧାଇଁଆସି ତାକୁ ଟାଣିଧରି କହିଲା,—"ହତ୍ୟାକର ନାହିଁ—ହତ୍ୟା କରନାହିଁ । ଆଜି ଥରେ ହତ୍ୟାକଲେ ସେ ମରିବ ନାହିଁ । ଏ ଆଦିତ୍ୟର ଅଚଳ ମୂର୍ତ୍ତି ମାତ୍ର, ଚଳନ୍ତା ଆଦିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ।"

ଆଠ

ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟିଯାକ ଶବର ଯଥାତଥା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇ ବିନୋଦ ପ୍ରଭୃତି ଫେରିଲେ ସେଇ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପଥ ଅଭିମୁଖରେ ।

ନୈଶ ଗଗନ ତଳେ ନିରାଶା ଭରା ପବନଗୁଡ଼ାକ ସାଇଁ ସାଇଁ ବହି ଯାଉଥାଏ । କେତେବେଳେ ଅବା କେଉଁ ଦୂର ଗଛ-ଗହଳ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟାଏ ପେଚା ବିକଟ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠୁଥାଏ । ତିନିହେଁ ନିଜ ନିଜର ଅବସାଦ ଜର୍ଜରିତ ଶରୀର ଧରି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ଆଲୁଅଟି ଜଳୁଥିଲା । ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଭଙ୍ଗ କରି ଗଗନ ପ୍ରଥମେ କହିଲେ—"ଦାଦା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ କ'ଣ କରିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ?" ବିନୋଦ ନୀରବ—ତାଙ୍କ ହୃଦୟ କୋଣରୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ବାହାରି ସେହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗର ଅବରୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳିଗଲା । ଗଗନ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନପାଇ ପୁଣି କହିଲେ, "ଘଟନା ଚକ୍ର ଯେପରି ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ରାଜ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ଯେ କିଅଣ ହେବ ଆପଣ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମୁଁ ତ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ନ ପାରେ । ମୁଁ ଏହିଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଉଛି ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ବିନୋଦ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ବର୍ଣ୍ଣହୀନ ଓଷ୍ଠ ଦୁଇଟା କମ୍ପି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ଗଗନଙ୍କର ହାତ ଦୁଇଟି ଧରି ପକେଇ କହିଲେ—"ଗଗନ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ କେବଳ ଆମର ଗତି । ତୁମ ବ୍ୟତୀତ ରାଜ୍ୟ, ରାଜା, ରାଣୀ ଏବଂ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ନିତାନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡ଼ିବ ।"

ଶ୍ରାବଣ ରାତିର ବଜ୍ରପାତ ପରି କି ଗୋଟାଏ ଭାବ କ୍ଷଣକ ମଧ୍ୟରେ ଗଗନଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଖେଳିଗଲା—ସେ ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ—"ରାଜା ! ଆପଣ କଅଣ ଭାବନ୍ତି, ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି ?"

ବିନୋଦ କଥାରେ ଟିକିଏ ଜୋର ଦେଇ କହିଲେ—"ନିଶ୍ଚୟ ।"

"—କିପରି ? ମୁଁ ଭାବୁଛି ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ହତ୍ୟା କରିଥିବେ ।"

"—ନା, ମୋହନ ଏତେ ବୋକା ନୁହେଁ । ସେ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣି ପାରିଥିବ ଯେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରିବା ଫଳରେ ତାର ପଥ ଅଧିକ କଣ୍ଟକିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ।"

"—କାହିଁକି ? ଆପଣ ତ କହୁଥିଲେ ରାଜାଙ୍କୁ ଯେ କୌଣସି-ଭାବେ ହତ୍ୟା କରି ପାରିଲେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବାରେ ଲାଲମୋହନର ଦାବୀ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ।"

"—କହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯାହାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ନେଲେ ସେ'ତ ଏଇକ୍ଷଣି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ନୁହେଁ—କେହି ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ପ୍ରକୃତ ରାଜା ତୁମେ—ଆଦିତ୍ୟ-ପ୍ରତାପ ତୁମେ । ସେମାନେ ଯାହାକୁ ନେଇଛନ୍ତି ସେ 'ଗଗନ ବିହାରୀ', ରାଜାଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ମାତ୍ର । ତେବେ ସେମାନେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ କିପରି ?"

ଗଗନ ଗୁମ୍ଫାର ପଥର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ପରି ନିସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆ ରହିଲେ । ସ୍ୱଜନ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, "ବାସ୍ତବିକ କଥା, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯଦି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟା ନକରି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଏବଂ କୋମ୍ପାନୀ ସରକାର ଆଗରେ କହନ୍ତି

ଯେ, ଦେୱାନ୍ ଆଉ ସେନାପତି ମିଳି ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ରାଜା କରିଛନ୍ତି—?"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜା ଆଦିତ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ଏକଥା ପ୍ରମାଣ କରିବା ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଆଦୌ ସହଜ ସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ; ତେବେ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର କ'ଣ ଲାଭ ହେବ କହନ୍ତୁ ଦେଖି ? ଧାନବନ୍ଦଙ୍କ ସିଂହାସନରେ କି ଆଉ ଲାଲମୋହନ ବସି ପାରିବ ନାହିଁ ? ବସିବେ ଏ ଆଦିତ୍ୟ କମ୍ବା ସେ ଆଦିତ୍ୟ ।"

ରାଜନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ବେଶୀ ଦୂର ଚାଲିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ—"ତେବେ ଆପଣ କଣ କହୁଛନ୍ତି ?"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ସେମାନେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବରେ ନେଇଯାଇ ବଡ଼ ଭୁଲକାମ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ଧାରଣା ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚାଇ ରଖି ଅନ୍ୟ ସୁଯୋଗର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିବେ ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ରାଜନଙ୍କ ଅବରୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣଟା ମୁକ୍ତ ଜଳସ୍ରୋତ ପରି ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି ବଡ଼ ବିକଳ ଭାବରେ କହିଉଠିଲେ—"ଦାଦା, ଆପଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣା ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ମତେ କିନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ନିସ୍ତପୁ ଆପଣ ମୁକ୍ତ ଦେବେ । ମୁଁ ଏପରି ନାଟକୀୟ ବେଶ ଧାରଣ କରି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଠିଆହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ମୋ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ରହି, ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ବା ରାଜାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିପାରେ—କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାବରେ ଆଉ ନୁହେଁ ।"

ବିନୋଦ ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତାଙ୍କପ୍ରାଣ ପୂରିଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ସେ ବିନୟୀ

ହୋଇ କହିଲେ—"ଗଗନ, ତୁମ ପରି ତେଜସ୍ୱୀ ଯୁବକ ମୁଖରୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ମୋ ପ୍ରାଣରେ ହତାଶାର ତୀବ୍ର ସ୍ରୋତ ବହି ଯାଉଛି—ଅବସାଦରେ ହୃଦୟ ଭାଜି ପଡୁଛି । ଆଗରୁ କହିଛି, ତୁମ ବ୍ୟତୀତ ମୋର ସମସ୍ତ ବିଚାରବୁଦ୍ଧି ପଙ୍ଗୁ ହୋଇ ପଡ଼ିବ — ଏ ଭୀଷଣ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ବିପକ୍ଷରେ ତୁମେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଆଉ କିଛି ସମୟ ଠିଆ ହେବା ପାଇଁ ତୁମେ ଯେପରି ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲଣି, ସେକଥା ଦେଖି ମୋ ପରି ସୂତ୍ରଧରର କି ସାଧ୍ୟ ନାଟକଟି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରିପାରିବ ? ଫଳରେ ଦର୍ଶକ-ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଲାଞ୍ଛିତ, ଅପଦସ୍ତ ହେବାକୁ ହେବସିନା ? ଏ ସାରା ବିଶ୍ୱ ତ ଏକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ । ଆଜୀବନ ଆମକୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଭୂମିକାରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହେଉଛି । ଧାନବନ୍ଧ କିଛି ସମୟ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୟ କରିଗଲେ—ଶାସକ ଭାବରେ—ତା ପରେ ଆସିଲେ ଆଦିତ୍ୟ—ଇଆ ମଧ୍ୟରେ ତୁମର ଗୋଟାଏ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ । ମୋର ସାରା ଜୀବନ ଏଇପରି ସୂତ୍ରଧର ଭାବରେ କଟିଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, ହେଲେ ତ ମୁଁ ଅବସାଦ ବୋଧ କରି ନାହିଁ ? ତୁମରି ଯୁବକ ରକ୍ତ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇ ପଡୁଥିବା ଦେଖିଲେ ମୋ ପ୍ରାଣରେ କ୍ଷୋଭ ଲାଗୁଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହା ତୁମର ପିତୃରାଜ୍ୟ । ଏ ଭୂମିଖଣ୍ଡକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନ୍ୟାୟ, ଅନ୍ୟାୟ ସକଳ ପନ୍ଥାର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ତୁମର ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ହୃଦୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ତନ୍ତ୍ରୀକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଆଣି ମାତୃଭୂମି ଗଳାରେ ବନମାଳା କରି ପିନ୍ଧେଇ ଦେବା ହେବ ତୁମର ପୌରୁଷ । ଏଠାରେ ଧର୍ମାଧର୍ମ ବିଚାର, ପାପ-ପୁଣ୍ୟର ଯୁକ୍ତିକୁ ଦୂର ସାଗର ବକ୍ଷରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ହେବ ।

ମାତୃଭୂମିର ଖାଲ ଖଣାକୁ ନିଜର ଶରୀର ପାତରେ ସମତଳ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଯଦି ତୁମେ 'ସେପରି ମାତମନା ହୋଇଥାନ୍ତ, ତେବେ ଏ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନିଜକୁ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରି ଥାନ୍ତ । ସେଠି ଆମେ ମଧ୍ୟ ତୁମର ଗତି ପଥରେ ବାଧା ନଦବାପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଗରୁ ତୁମର ଦେବଚରିତ୍ରର ଆଭାସ ପାଇଛି । ତେଣୁ ତୁମକୁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ରତୀ କରାଇଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟ ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ଦେଖି ତୁମେ ନୀରବ ରହିବା କି ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ ହେବ ? ବାହାରେ ରହି ଗଗନ ଭିତରେ କି ତୁମେ ଆମକୁ ଆଜି ରକ୍ଷା କରି ପାରିବ ?"

ଗଗନ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବିନୋଦଙ୍କ କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୃଦୟରେ ତାଙ୍କ ହାତ ଦୁଇଟି ଧରି ପକାଇଲେ । ତାଙ୍କ ମସ୍ତକ ସ୍ୱତଃ ଅବନତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତପ୍ତ ଲୋତକରେ ବିନୋଦଙ୍କର ଦୁଇପାଦ ଓଦା ହୋଇଗଲା । ସେ କହି ଉଠିଲେ—"ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଦାଦା, ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଛି !"

ନଅ

ଅର୍ଦ୍ଧ-ଚେତନ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ-ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଆଦିତ୍ୟ ଦେଖିଲେ, ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧକାର ପୂର୍ଣ୍ଣ । କବାଟର ଜଳା ମଧ୍ୟଦେଇ ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋକ ରେଖା ଦେଖାଯାଉଛି । ଗୋଟାଏ କିପରି ବିଭତ୍ସ ଗନ୍ଧରେ ନାକ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି । ତଳର ଥଣ୍ଡାରେ ଦେହରୁ ଖଣ୍ଡେ କାଟିହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁଛି । ତାଙ୍କର ବିସ୍ମୟା-ନ୍ଦୋଳିତ ମନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ, ଉଠିଲା—"ମୁଁ କିଏ ?" ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ—"ମୁଁ ପରା ଯୁବରାଜ ଆଦିତ୍ୟ ? ମୁଁ ପରା କାଲି ଶିକାର କରି ଆସିଥିଲି ! ଆରେ ମୁଁ ତ କାଲି ସିଂହାସନରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବି । ଆଜି ଭାବୁଛି କ'ଣ ? ଏବେ ମୁଁ କେଉଁଠି ? ଉଃ କି ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଏ ଘରଟା ! ଏଇଟା ତ ହରିପୁର ଦୁର୍ଗର କୌଣସି କୋଠରି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏଠାକୁ କାହିଁକି ଆସିଲି ? କିପରି ଆସିଲି ? ମୋର ପଲଙ୍କ କାହିଁ ? ଏପରି ତଳଟାରେ ମୁଁ ପଡ଼ିଛି କାହିଁକି ?—ମୋତେ କୋଠରି ମଧ୍ୟରେ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି—ଉଃ କି ଦୁଷ୍ଟ ଏଗୁଡ଼ାକ—"

ସେ ପାଟିକରି ଡାକିଲେ—"ରଘୁଆ ! ରଘୁଆ !" କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ—"ହୁଁ ସେ ଲୋକ ଦୁଇଟା କିଏ ମୋତେ ଆଣି ଏ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଗଲେ—ସଜନ, ବିନୋଦ ଦାଦା ? ମୁଁ ଦୋଳି ଖେଳୁଥିଲି; ଦୋଳି ଛିଡ଼ି ଯିବାରୁ ମୋତେ ଟେକି ଆଣିଲେ । ତେବେ କବାଟ ବନ୍ଦ କଲେ କାହିଁକି ? କମ୍ ସାହସ ଏମାନଙ୍କର ! ମୁଁ ଆଦିତ୍ୟ-ପ୍ରତାପ ନରେନ୍ଦ୍ରରାଏ, ମୋତେ ଆଣି ତଳେ ପକେଇ ଦେଇଛନ୍ତି—ମୋର ପଲଙ୍କ ନାହିଁ ନା ଭୁଲିଗଲି ନାହିଁ ।"

ସେ ପୁଣି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଡାକଲେ—"ବିନୋଦ ଦାଦା, ବିନୋଦ ଦାଦା—କବାଟ ବନ୍ଦ କଲ କାହିଁକି ? ଫିଟାଅ ।"

ତେବେ ବି କୌଣସି ଉତ୍ତର ନାହିଁ । କ୍ରୋଧରେ ହୃଦୟ ଜଳି ଉଠିଲା—ସେ ଉଠିଯାଇ କବାଟ ନିଜେ ଫିଟାଇବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେପରି ସେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଉପରୁ ନିଜର ଅଧିକାର ହରେଇଛନ୍ତି । ଏଣେ କ୍ଷୁଧାରେ ଉଦର ହାଉ ହାଉ କରୁଛି । ଦୁଇ ହାତରେ ଭରଦେଇ ସେ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ମନେହେଲା ଯେପରି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାରା ସଂସାରଟା ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା । ସେ କମ୍ପିତ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ପୁଣି ଉଠି ଠିଆ ହେବାପାଇଁ, ସେ ଆଉ ସାହସ କଲେ-ନାହିଁ । ଶିଶୁ ଭଳି ଦୁଇହାତ ଏବଂ ଦୁଇ ଅଣ୍ଟୁ ଉପରେ ହାମୁଡ଼ି ରହିଲେ । ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ସେ ହଠାତ୍ ଏପରି ନିଜର ଯୌବନ ସୁଲଭ ଶକ୍ତି ହରାଇ ଅଶୀ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧପରି ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କିପରି ? ସେ ଯେ ନିଜେ ଯୁବରାଜ ଆଦିତ୍ୟ, ତାହା ଆଉ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲାନାହିଁ—ମନେହେଲା, ଯେପରି ଅଭିଶାପଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ଏପରି ନିସ୍ତେଜ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପର ପ୍ରେତାତ୍ମା ! ଏଇଟା କି ଗୋଟାଏ ମାୟାପୁରୀ ?—ଏସବୁ କ'ଣ ଖାଲି ସ୍ୱପ୍ନ ?

ସେ ଯାହା ହେଉ ଏଥିରୁ ତ ପୁଣି ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ହେବ । ଆଦିତ୍ୟ ହାମୁଡ଼ି ହାମୁଡ଼ି ଗୁଳିଲେ ସେଇଆଡ଼େ, ଯେଉଁଠି ଶୋଇବା ଘରର କବାଟ ଥିବା କଥା ତାଙ୍କର ମନେହେଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ପାଦ ଯାଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଡ଼'କନା ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଲା—ସେ

ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲଗିଲେ । କ୍ଷୁଧା ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଆଖି ଦେଇ ଟପ୍ ଟପ୍ ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ିବାକୁ ଲଗିଲା । ସେ ହାତମାରି ଦେଖିଲେ ଆଗରେ ପଥର କାନ୍ଥ ।

ହାମୁଡ଼ି ହାମୁଡ଼ି ଯାଇ କବାଟ ପାଖେ ପହଞ୍ଚି ଆଦିତ୍ୟ ଦେଖିଲେ ତାହା ବାହାରୁ ବନ୍ଦ । ସେ ଡାକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ, କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଶକ୍ତିଟିକ ମଧ୍ୟ ଲୋପ ପାଇଲା । ସେ ସେତେବେଳକୁ ଏପରି ଦୁର୍ବଳ ବୋଧ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏପରି ଏକ ଭୌତିକ କାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଏତେଦୂର ଭୀତ, ବିସ୍ମିତ ଏବଂ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ଶତ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଖରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ, କେବଳ ଫାଉଁ ଫାଉଁ କରି ନିଃଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ାକ ଛାତିଟାକୁ ଖାଲି କରି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେ ସେହିଠାରେ ବସିପଡ଼ି ହାତରେ କବାଟକୁ ମାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ଶବ୍ଦ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କାହାରି ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଭାବିଲେ ଜଗତଟା କଣ ଏକବାରେ ଜନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ? ବାହାରେ କେହି ଆଉ ଉତ୍ତର ଦେବା-ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି ?

ଆଉ ଏକ ଉପାୟ ବାହାରିଲା । ସେ ସେଇଠାରେ ଭୂମିରେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇ ଦୁଇଗୋଡ଼ରେ କବାଟକୁ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ମାରିଲେ । ବାହାରୁ ଗୋଟାଏ ଭୀଷଣ ରୁକ୍ଷସ୍ୱର ଶୁଣାଗଲା— "ଚୁପ୍ କର !"

ଯୁବରାଜଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେ କଡ଼ା କଥା । ତଥାପି ଆଦିତ୍ୟ ସେଥିରେ ବଡ଼ ତୃପ୍ତି ବୋଧକଲେ । ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ମରୁଭୂମି ଉପରେ ଏହା ଆଷାଢ଼ର ମେଘ ଗର୍ଜ୍ଜନ ପରି ଶୁଣାଗଲା । ପ୍ରାଣରେ

ଟିକିଏ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ମନୁଷ୍ୟ କଣ୍ଠର ସ୍ୱର ଆଉ ଥରେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ସେ ପୁଣି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ପିଟିଲେ — ଏଥର କିନ୍ତୁ ବାହାରୁ ଜଣେ କିଏ କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ମୁହଁ ରଖି କହିଲା ପରି କହିଲା—"ଯଦି ପୁଣି ଗୋଳମାଳ କରୁଛ ତେବେ ତୋତେ ହତ୍ୟା କରାଯିବ ।"

"ହତ୍ୟା କରାଯିବ" ଏହା ଯେପରି ଶତ ବଜ୍ରର ନିଷ୍ଠୁର ଶକ୍ତି ନେଇ ଘର ଭିତରେ ପଶିଗଲା । ରାଜା କମ୍ପି ଉଠିଲେ । ସେ ଭାବିଲେ—"ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ବନ୍ଦୀ—ହତ୍ୟା କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ? କାହିଁକି ? କିଏ ମୋର ଏତେ ସବଳ ଶତ୍ରୁ ରାଜ୍ୟରେ ଥିଲା ? କିଏ ବନ୍ଦୀ କଲା ? ରାଜନ—ବିନୋଦ ଦାଦା କଅଣ ମୋତେ ଆଣି ଏ ଘରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ? ମୋଠାରୁ ରାଜ୍ୟ ଅପହରଣ କରିବା ପାଇଁ ? ଉଃ ! କି ମାରାତ୍ମକ କୃତଘ୍ନତା !"

ଏଇ ସମୟରେ ସେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ଆଖିଆଗେ ଯେପରି ଘରର ଅବରୁଦ୍ଧ ବାୟୁ, ଅନ୍ଧାର ଏବଂ ଦୁର୍ଗନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ଏକାଠି ହୋଇ ଆପେ ଆପେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସଜୀବମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ା ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଆଗରେ ଠିଆହୋଇ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବରେ ହସି ହସି ଘରଟାକୁ ଫଟେଇ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଶ୍ୟାମ ରଣସିଂହ । ଆଦିତ୍ୟ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ—ହୃଦୟରୁ ରକ୍ତ ଶୁଖି ଆସିଲା — ସେ ବାତୁଳ ପରି କହି ଉଠିଲେ —"ଏଁ ଶ୍ୟାମ ! ଶ୍ୟାମ ! ତୁ ଏଠି କାହିଁକି ? ତୋ ପଛରେ କିଏ ?—ମାଳତୀ ? ନା, ମୋତେ ଖାଇ ଯାଅ ନାହିଁ । କ୍ଷମାକର । ମୁଁ ପରା କାଲି ତୁମର ସବୁ ରାଜା ହେବି ? ସେତେବେଳେ ତୁମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପୁରସ୍କାର ଦେବି ।"

ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ବିକଟ ହାସ୍ୟ କରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—"ଏଇଟା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୁର କି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ରତ୍ନ ପଲଙ୍କ ନୁହେ—ବନ୍ଦୀଶାଳ । ତୁ ବନ୍ଦୀ ! ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, କି ପୁରସ୍କାର ଦେଇ ପାରିବୁ ତୁ ?"

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଚେତନାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କେତେ ସମୟ ଏହିପରି ଭାବରେ କଟିଗଲା ତାହା ତାଙ୍କୁ ଜଣା ନାହିଁ । ପୁଣି ଚେତା ହେବାପରେ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ଧାର ଆହୁରି ଘନେଇ ଯାଇଛି । କବାଟ ସେହିପରି ବନ୍ଦ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କବାଟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଥାଳିରେ କେତେକ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ସେଗୁଡ଼ାକ ସେ ଅସୁର ପରି ଗିଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦଶ

ଏଇ କେତେଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଅଭାବନୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟି ଯାଇଛି, ଯାହାକି ବାହାର ଭନ୍ଦୁକଠାରୁ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଜଣାଶୁଣା ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ପାରିଛନ୍ତି । ଆଦ୍ୟ ପଉଷର ବରଫ-ଶୀତଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯଦି କୁସୁମ-ରେଣୁଭରା ଚଇତର ପ୍ରାଣମତାଣିଆ ବସନ୍ତ ବହି ଯାଏ ତେବେ ସେଇଟାକୁ ଲୋକେ ଯେପରି ବିଚିତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ବୋଲି ଭାବିବେ, ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଠିକ୍ ସେଇପରି । ରାଜ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସିଠାରେ ଦୁଇଚାରି ଜଣ ଏକତ୍ର ହେଲେ ଏଇ ବିଷୟଟା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ପ୍ରଧାନ ବସ୍ତୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କେହି କେହି କହନ୍ତି—ଶୁଣିନି ତ ଭାଇ ବତିଶ ସିଂହାସନ କଥା ? ଗଉଡ଼ ପିଲାଟା ଟୁଙ୍ଗା ଉପରେ ବସିଲେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ପରି ବୁଦ୍ଧି ଧରେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ କହନ୍ତି ଏହା ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣାର ଶକ୍ତି ।

ସମସ୍ତେ ଭାବିଥିଲେ, ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଅମଳରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ଛାରଖାର ହୋଇଯିବ । ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ନାରୀର ସତୀତ୍ୱ, ପୁରୁଷର ଜୀବନ, ଗୁଣୀର ଗୁଣ ବଜାରର ଫଳ ପରିବାରେ ପରିଣତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଅଭିଷେକ ପରେ ଏଇ କେତୋଟା ଦିନ ଭିତରେ ନୂଆ ରାଜାଙ୍କଠାରେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ସେମାନେ ଏକବାରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କି ଆଚାର, କି ବିଚାର, କି ରାଜନୀତି, ଦାନ, ଧର୍ମ, ସବୁଥିରେ ନୂଆ ରାଜା ବୁଢ଼ା ରାଜାଙ୍କୁ ବଳି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ତ କମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନୁହେଁ—ନରକ ସ୍ୱର୍ଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ କଂସାରି ସାହିର ବିରଜ ଚଉଧୁରୀ

କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଏହାହିଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଗତି । ଚଲନ୍ତା ଠାଣୁ ଠାଣୁ ସାଗରୁ ପଦେକୁ ମୃଗରୁ ପଦେ ମିଶେଇ ସେ ଗୋଟେ ଶ୍ଳୋକ ବୋଲନ୍ତି—"ଯେସା ଖାର୍ଯ୍ୟା ତେସାଂକୁରୀ – ଅଗ୍ରେ ଧାବନ୍ତି ଧାବନ୍ତି – ଯିବ କୁଆଡ଼େ । ବାପର ତ ପୁଅ ସେ । କେତେବେଳେ କଣ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସବୁବେଳେ କଣ ସେଇ କଥା ରହିବ ?"

× × × ×

ଗଗନ ସାରା ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଯେତେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ନାହାନ୍ତି କେବଳ ରାଣୀ ସୁଶୀଳାକୁମାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଧରା ନପଡ଼ିବା ପାଇଁ ତାଠାରୁ ଶତଗୁଣ ଶ୍ରମସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ସୁଶୀଳାକୁମାରୀ ସୁଶିକ୍ଷିତା ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ଅଭିଷେକ ପରେ ତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ନିଜକୁ ଦୂରରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଗଗନଙ୍କୁ ସକଳ ପ୍ରକାର ଛଳନାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହୋଇଛି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁରୋଧରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକାଧିକ ଥର ବାକ୍ୟାଳାପ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସେଇ ଅଳ୍ପ ସମୟର ସମ୍ଭାଷଣରେ ସୁଶୀଳା କି ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଆକର୍ଷଣରେ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡିଲେ ତାହା ସେଇ କେବଳ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେପରି ତାଙ୍କର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ସେଇଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଗତ ତିନି ବର୍ଷ ସେ ଗୋଟାଏ ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନର ଦୁଃସହ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୃଦୟରେ ଧରି କାଳ କାଟୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ଯୁବରାଜଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଯୁବତୀ ସମାଜ ସତୀତ୍ୱରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରଜାପୀଡ଼କର ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରେ ଲୋକେ ଧନ ଜୀବନର ଆଶା ଛାଡ଼ିଥିଲେ—ସେ ନାରୀକୁ ପୁରୁଷର ସମ୍ଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀ ଭାବରେ,

କ୍ରୀଡ଼ାର ପୁତ୍ତଳିକା ଭାବରେ ଦେଖିଥିଲା—ସେଇ କ ଏଇ ସରଳା ? ଏପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କ ଜଗତରେ ସମ୍ଭବ ! ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଭିତରୁ ଯେପରି କେହି କହି ଉଠେ "ଅସମ୍ଭବ" ।

ଗଗନ ଯେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ସରଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ନଥିଲେ ଏପରି ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଉଦାର ହୃଦୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପାପ ସ୍ପୃହାରେ କଳୁଷିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ—ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଗାଇଥିଲେ ଭ୍ରମର ପ୍ରକୃତି ନେଇ ନୁହେ, ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିପାସୁ ଭାବରେ – ସେ ଯେପରି ସରସୀ ସୋପାନରେ ବସି ଅର୍ଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ଶୀକର ସ୍ନାତ ପ୍ରଭାତ କମଳଟି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇପଡ଼େ । ତା'ର ସେଠାରେ ତିଳେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ, ତୃପ୍ତି ନାହିଁ, ଅତୃପ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ—ଏକଥା ଜାଣିସୁଦ୍ଧା, ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ତାର ପ୍ରଶଂସା ଗାନ କରିଯାଏ । ଗଗନ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ଦେଇ ରୂପସୀ ସୁଶୀଳାଙ୍କର ତରଳ ଯୌବନ ଶାଣିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସ୍ତୁତି ଗାନ କରିଥିଲେ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେଠାରେ ଆଶା ନାହିଁ, କି ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ । ଅଗ୍ରଜଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ତାଙ୍କର ଭକ୍ତି ଓ ସମ୍ମାନର ପାତ୍ର ।

କିନ୍ତୁ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ହୃଦୟ ବୁଝିଛି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର । ସେ ବୁଝିଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ଅମୂଲ୍ୟ ମଣିଟି ଆଜଯାଏଁ କର୍ଦ୍ଦମାକ୍ତ ହୋଇ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ତାହା କେଉଁ ଆକାଶର ଅମୃତ ଧାରାରେ ଧୋଇ ହୋଇ ଆପେ ଆପେ ତେଜସ୍ୱାନ ହୋଇ ଉଠିଛି । ତାକୁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରନ୍ତି ସେ ହୃଦୟରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ହିଁ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହେବ । ଯାହାକୁ ସେ ଗତ ତିନବର୍ଷ ଧରି ଘୃଣାଭରେ ମଧ୍ୟ

ସ୍ୱପ୍ନ ନଥିଲେ, ସେ ଆଜି ନୂତନ ସାଜରେ ସାଜନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଯେତେଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଦେବତାରୂପେ ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ପୁଣି କି ପରିବର୍ତ୍ତନ । ସୁଶୀଳା ଅଭୀଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଯେତିକି ଟାଣି ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାହା କାହିଁକି ସେତିକି ଦୂରତର ହେଉଛି—ବୈଶାଖର ରିକ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତରର ମରୀଚିକା ପରି ? ସୁଶୀଳା ଯେଉଁଦିନଠାରୁ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ, ରାଜା ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ପୁଣି ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ୍ ମରୀଚିକା ନୁହନ୍ତି ତ ? ଆଜି ସାରା ରାତି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କାଲି ଦିନ ତମାମ୍ କଚେରୀ ଘରେ । ତା ପରଦିନ ହରିପୁରରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗର ତଦନ୍ତରେ—ଏହିପରି ଶୁଣି ଶୁଣି ସୁଶୀଳାଙ୍କ ନବ ବିକଶିତ ପ୍ରୀତି କୁସୁମଟି କ୍ରମେ ନୈରାଶ୍ୟ ଝଞ୍ଜାରେ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣନ୍ତି ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦ ନୂଆ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନରେ ଅଧିକ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଅଛନ୍ତି—ସମସ୍ତେ ରାଜାଙ୍କର ଦୀର୍ଘଜୀବନ କାମନା କରୁଛନ୍ତି—ସେତେବେଳେ ସେ ପବିତ୍ରତର ଆନନ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶ ହୃଦୟରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି—ଏକାକିନୀ ଦୀପ ଶିଖାଟି ପରି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ଗଦ୍‌ଗଦ ଚିତ୍ତରେ ହାତ ଯୋଡ଼ନ୍ତି କେଉଁ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ଏଗାର

ସେ ଦିନର ସେ ରକ୍ତାକ୍ତ ଘଟଣା ପରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ବରଷଟି ଦିନ କାଳ ଗର୍ଭରେ ଲୁଚି ଗଲଣି । ଅଥଚ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ଆଗରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସୁନାର ହରିଣ ଦେଖା ଦେଇନାହିଁ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝି ପାରୁଛନ୍ତି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ଆସି କେଉଁଠେ ବଡ଼ ଭୁଲ କରିଛନ୍ତି ସେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଟୋଟାଏ ଦୁର୍ବଳ ଆଦିତ୍ୟ ହାତରୁ ଯାଇ ଜଣେ ସବଳ ଆଦିତ୍ୟ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି । ଜଣେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ, ପ୍ରଜାପୀଡ଼କ କବଳରୁ ଖସି ଜଣେ ସୁଶାସକର ଛାତ୍ରଛାୟା ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛି । ପ୍ରଜାମାନେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ରାଜଭକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଏଣେ ସେ ନିଜେ କ୍ରମେ ତାତିଲା କରେଇରୁ ଖସି ନିଆଁରେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଅଥଚ ମଧୁଗଡ଼ର ବନ୍ଦଶାଳାରେ ବୃଥାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣୀ ପଚି ସଢ଼ି ମରଣ ପଥର ପଥିକ ହୋଇ ସାରିଲଣି । ତାକୁ ଜଗି ରଖିବାକୁ ଯାଇ ସେ ନିଜେ ବି ପ୍ରାଣାନ୍ତକ । ପ୍ରତି ନିମିଷରେ ବିପଦର ଆଶଂକା । ହଠାତ୍ ଯଦି କିଛି କଥା ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଯାଏ ତେବେ ସବୁଟି ତାଳ ଛିଡ଼ିବ ତାଙ୍କରି ମୁଣ୍ଡରେ । ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କ ଅଖଣ୍ଡ ମୈତ୍ରୀବତା ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଖାତନ୍ଦସ୍ତ କରି ପକାଉଛି ।

ଏସବୁ ଦେଖି ଶୁଣି ଲାଲମୋହନଙ୍କ ଛାତିରେ ପଥର ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଭାବିଲେ ପୂର୍ବଭଳି ଏଥର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ପାଣି ଫାଟି ଯାଉଛି । ଆଦିତ୍ୟ ହାତ ମୁଠାରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗଗନଙ୍କୁ ଶେଷ ନ କଲେ କି ଆଉ ରାଜ୍ୟ ଲାଭ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିହେବ ? ତାହା ତ ଆଉ ତେତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ସବୁ ସାହସ, ଉତ୍ସାହ କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ହତାଶାରେ ପ୍ରାଣ ଝୁରିଗଲା ।

ସେ ମୋହନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ—"ଭାଇ ମୋହନ, ରାଜା ତ ହେଲି । ମୋର ସାରା ଜୀବନଟା ଏହିପରି ରାଜା ହେଉ ହେଉ କଟିଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଫାଶ ପକାଇବାକୁ ଯାଇ ନିଜେ ସେ ଫାଶରେ ପଡ଼ୁଛି— ଏହାର ଉପାୟ କଅଣ ?"

ମୋହନ ଆମୋଦ ବୋଧ କଲାପରି ହୋ ହୋ ହସି ଦେଇ କହିଲା,—"ଇଆ ଗୋଟେ କଥା ନା ? ଏଇଥି ପାଇଁ ଲୋକେ ଇମିତି ହୁଅନ୍ତି । ଆମ ହାତରେ ଯେତେବେଳେ କାଲୁଡ଼ି ଅଛି, ଛୁରୀ ଅଛି, ଆମର ଭୟ କାହାକୁ ? ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିମୂଢ଼ିବା ହାସଲ୍ କରି ଦେଇ ପାରିବା ।"

କୁଞ୍ଚିତ କପାଳଟାକୁ ଉପରକୁ ଟେକି ଲାଲମୋହନ କହିଲେ —"କିନ୍ତୁ ମାସେ ହେଲା ତୁମର ଏ ବିଗୁରଟା ବିଗୁରରେ ହିଁ ରହିଲା । ଆମେ ଏବେ ହାତର ଛୁରୀଟି କାଲୁଡ଼ି ଉପରେ ନରଖି ନିଜ ବେକ ଉପରେ ରଖି ବସିଛେ ।"

ମୋହନ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହେଲାପରି କହିଲା –"ଇମିତି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ କି କାମ ହୁଏ ? ଆଗ ଦେଖ କୁଆଡ଼ର ପାଣି କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ? ତାପରେ କିଛି କରିବା । ଟିକିଏ ଗୋଡ଼ ଖସିଲେ ଆମେ ସିଂହାସନରୁ ଖସି ଶ୍ମଶାନରେ ଯେ ପଡ଼ିବା ଏକଥା କଣ ପାଶୋରି ଯାଉଚ ?"

ଲାଲମୋହନ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲେ—"ନାଇଁ ଭାଇ, ମୁଁ ଆଉ ରାଜା ହୋଇ ପାରିବିନି । ମୋ କପାଳରେ ବିଧାତା ବାଟର ଭିଖାରୀ ହେବା ହିଁ ଲେଖିଛି । ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରି- ବିନି । ମୁଁ ଏଇ ସ୍ଥାନର ଉପଯୁକ୍ତ ।"

ମୋହନର ମୁହଁର ରଙ୍ଗ ହଠାତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା । ସେ ରାଗିଯାଇ କହିଲା—"କଏ କହିଲା ତୁମେ ରାଜା ହେବନି ? ନ ହେଲେ ତ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବନି । ଯେଉଁଥିରେ ହାତ ଦେଇଛ ତାହା କରି-ବାକୁ ବାଧ ତୁମେ । ମନେ ନାହିଁ, ମୋତେ ମୋର ସକଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ପୈତୃକ ଅଧିକାରରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରାଇ ଏ ପଥର ପଥିକ କରାଇଛ ତୁମେ !"

ଲାଲମୋହନ ବରଡ଼ା ପତ୍ର ପରି ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ତୁଣ୍ଡ ଖନ ମାରିଗଲା । କଏ ଚୋଟି ଚିପି ଦେଲା ପରି କହିଲେ—"ତେବେ ଉପାୟ ?"

ମୋହନ ପୁଣି ହସି ଦେଇ କହିଲା—"ବେଶ୍ ସେକଥା ପରେ କହିବି । ଉପାୟ ବହୁତ । ଆଜି ରାତି ରାତି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼ ନିକଟରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସ, ଦେଖିବ, କାଲି ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼ରେ ହୁଲସ୍ଥୁଲ୍ ପଡ଼ିଯିବ । ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କ ଭଦ୍ରତା, ନ ଜାଣିଲା ପଣିଆ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯିବ । ଦୁଇଟା ରାଜା ଦେଖି ଲୋକେ ତାଙ୍କ ପଛରେ କାଠି ଧରି ଗୋଡ଼େଇବେ ।"

ଲାଲମୋହନ ଟିକିଏ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ—"କିନ୍ତୁ ଆଦିତ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ଏବେ ଯାହା ହୋଇଛି, ତାକୁ ଦେଖିଲେ ରାଜ୍ୟର କେହି ତାକୁ ରଜା ବୋଲି ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତା'ଠି ଅଛି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହାଡ଼, ଖଣ୍ଡେ ଚମ—ଯେ କେହି କହିବ ପାଗଳଟାଏ । ଯଦିବା ଚିହ୍ନିବେ, ସେଥିରେ ଆମର ଲାଭ କ'ଣ ? ବିନୋଦ ସିନା ବିପଦରେ ପଡ଼ିବ ? ଆମେ ତ ଯାହା ସେଇଆ । ଆମର କୀର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ।"

ମୋହନ କହିଲା—"ତେବେ ଆମକୁ ନୂଆ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ, ନୂଆ ଭାବରେ, ନୁହେଁ ? ଆଜ ରାତିରେ ଏ ଅଧ୍ୟାୟର ଆରମ୍ଭ କରିଯାଉ, ଆଦିତ୍ୟର ଭକ୍ତିକୁ ପୂଜାର ଉପକରଣ କର ।"

ଲାଲମୋହନ ନୀରବ ।

ଶ୍ରୀ ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ 265
ତା ......
ରଉରକେଲା

ବାର

ରାତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର । ପରଦା ଅନ୍ତରାଳରେ ରହି ସୁଶୀଳା ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଶୁଣି ଯାଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ଏକ ବାଜକରର କୁହୁକ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବିନୋଦଙ୍କର ଶେଷ ବାକ୍ୟଟି ଯେପରି ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ପଶି ପ୍ରତ୍ୟେକ ତନ୍ତ୍ରୀକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ପକାଇଲା । ମନେହେଲା, ପୃଥିବୀଟା ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳୁ ଖସି ଖସି କେଉଁ ପାତାଳ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ।

ସେ କମ୍ପିତ ବୁକୁଟାକୁ ହାତରେ ଚପିଧରି ସେଠାରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ସାରା ବିଶ୍ୱ ତାଙ୍କୁ ରହସ୍ୟମୟ, ନୀରବ, ନିସ୍ତବ୍ଧ ବୋଧହେଲା । ସତେ ଯେପରି କେଉଁ ଅନନ୍ତ କାଳରୁ ଏ ସାହାରା ମରୁ ଉପରେ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ—"ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ଆଦିତ୍ୟ ନୃହନ୍ତି ଗଗନ—"ଏଇ ବାକ୍ୟଟା କେବଳ ବିନୋଦଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ବାହାରି ସମସ୍ତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ପୂରିଯାଇଛି ।

ପରଦାର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରୁ ବିନୋଦ ପୁଣି କହିଲେ—"ତୁମେ ମୋର କନ୍ୟା ସମାନ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ, ରାଜ୍ୟକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ, ରାଜା ଏବଂ ପ୍ରଜାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି ଯାହା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି, କରିଛି । ଜଟିଳ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିନ୍ଦା ବା ପ୍ରଶଂସା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସେ ଭାବ ଆଗରେ ରଖି ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିଛି କରିନାହିଁ । ଏଇ ଦୋଷରେ ତୁମେ ଯଦି ମୋତେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ କର ତେବେ ତାହା ହସି ହସି ବରଣ କରିବି । ତୁମେ ବୀରର ସନ୍ତାନ, ବୀରରମଣୀ—ପ୍ରଜାର ହିତଲାଗି ଯାହା

ହୋଇଛି ସେଥିରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଭାବିଥିଲି ଅଭିଷେକର ପରଦିନ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଆଣି ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ବସେଇ ଦେବି ଏବଂ ଗଗନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବି । ତେଣୁ ଅଭିଷେକ ଦିନ ଏକଥା ତୁମକୁ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ମଧ୍ୟ ବୋଧ କରି ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଘଟନା ସ୍ରୋତ ହଠାତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା । ତାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପୁଣି ଗଗନଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ରଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲି— ଆଉ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ । ଅଥଚ ଏକମାସ ଗତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଯଦି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ଏସବୁ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଜଣେଇ ବୃଥା ମନୋବେଦନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଅନୁସନ୍ଧାନ ଫଳରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି, ଆଦିତ୍ୟ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି—ତାଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଅବସ୍ଥା ନିତାନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ । ତେଣୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧହେଲେ, ଗଗନଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ହଠାତ୍ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ତୁମେ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏସବୁ ତୁମ ନିକଟରେ ଆଗରୁ ଖୋଲି କହୁଛି ।"

ବିନୋଦ ଏହିପରି ଯେତିକି କଥା କହିଗଲେ ସୁଶୀଳା ସେସବୁ ଆଦୌ ମନେ ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ନିର୍ଜୀବ ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କ କାନଦେଇ ଶୁଣା ଯାଉଥାଏ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ସୁଶୀଳା କହିଲେ— "ଆପଣଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ଅବଳା, ଜାଣେନା ରାଜନୀତିର ଦନ୍ତ କେତେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ—ତାର ବିଷ

କେତେ ଉତ୍କଟ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ଏ ସାରା ଜଗତରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ମୋର ଆଉ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ଯିବି । ଆପଣ ମୋତେ ବାଧା ନଦେଇ ବରଂ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ବିନୋଦଙ୍କ ଛାତି କମ୍ପି ଉଠିଲା । କି ବାକ୍ୟରେ ରାଣୀଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବେ ଖୋଜି ପାଇଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ—"ତୁମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଅଣ ବୁଝି ପାରିଲିନାହିଁ ?"

ସୁଶୀଳା ବିଚଳିତ ହେଲାପରି କହିଲେ—"ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ । ରାଜନୀତି ଚର୍ଚ୍ଚା କରି କରି ଆପଣଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ସାରଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି; ନାରୀ ହୃଦୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋ ସରଳ ବିଶ୍ୱାସର—ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାର ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଅକୃତ୍ରିମ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସୁଯୋଗ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ମୁଁ କହିବାର ଅର୍ଥ—ଏ ପାପ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ଜୀବନ—"

ବିନୋଦ ବାଧାଦେଇ କହିଲେ—"ପାପ ? କେଉଁଥିରେ ପାପ ? ତୁମେ ତ ଭୁଲ ବୁଝିଲ । ଏଇଥିରେ କି ଜଗତରେ ପାପ ହୁଏ ? ତେବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣତା ଆଉ କଅଣ ? ଆଜ୍ଞାତରେ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତୁମେ ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କି ପାପ କରିଅଛ ? ତୁମର ସେଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନହିଁ ଆଜି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼କୁ "ସୁନ୍ଦରଗଡ଼" କରି ରଖିଛି । ତୁମେ ଗଗନଙ୍କୁ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଆଦିତ୍ୟ ବୋଲି ଭାବି ଥିବାରୁହିଁ ଆଜି ଆଉ କାହାରି ମନରେ ସନ୍ଦେହର ଛାୟା ପାତ ସୁଦ୍ଧା ହୋଇନାହିଁ ।

ମୋର ରାଜନୈତିକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଚାରର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ଓ ବିପଦ୍‌ରାଶି କ୍ରମେ ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଆଜି ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ପରାୟଣତା ବିନିମୟରେ ମାନକଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସିଂହାସନ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧି-କାରୀଙ୍କ ପାଇଁ କିଣା ଯାଇଛି । ଯେଉଁଥିରେ ପାପ ହୁଏ, ବାସ୍ତବିକ ସେପରି କଥା ଏଥିରେ କିଛି ନାହିଁ । ଯଦି କିଛି ଥାଏ ତେବେ ତାହା ମୋର, ତୁମର ନୁହେଁ । ତୁମେ ସରଳ ଚିତ୍ତରେ ଗଗନଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ଭାବିଛ ସ୍ୱାଭାବିକ । ଆଉ ତାହା ସେଇ ଭାବନାରେ ହିଁ ପର୍ଯ୍ୟ-ବସିତ ହୋଇଛି । କହିପାର, 'ବାହାର ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରିବେ ।' କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ଏକଥା ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ମୁକ୍ତବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନାହିଁ କିମ୍ବା ମୋର ଏ ଶୁଷ୍କ ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ ଶୋଣିତଧାର ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା କରିବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।"

ବିନୋଦ ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସୁଶୀଳା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ବିନୋଦ ସିଂହ କେତେବେଳେ ସେଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ସୁଶୀଳା ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ସେ ସେଇଠାରେ ସେଇ ଅବ-ସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ କି ଏକ ବିଷମ ବାତ୍ୟା ବହି ଚାଲିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଜାଣି ପାରିଲେ, ଯାହା ପଛରେ ସେ ଶୀତଳ ଜଳ ଭାବି ଶୁଷ୍କ କଣ୍ଠରେ ଧାଇଁଥିଲେ, ବାସ୍ତବିକ୍ ତାହା ମରୀଚିକା ।

ଏଇ ସମୟରେ କାହାର ଧୀର ପଦକ୍ଷେପ ଗୃହର ବାୟୁ ସ୍ତରକୁ ସାମାନ୍ୟ କମ୍ପିତ କରିଦେଲା । ସୁଶୀଳା ମୁଣ୍ଡ ଟେକି

ଦେଖିଲେ ଆଗରେ ସେଇ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ମଗ୍ନଚିତ୍ତା ଗଗନ—ହତ୍ୟାକାଙ୍କ୍ଷୀ ଦୋଷସ୍ୱୀକାର କଲା ଭଳି ଅବନତ ମସ୍ତକ ଓ ବଦ୍ଧଅଞ୍ଜଳି ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ସୁଶୀଳା ଉଠି ପଡ଼ି ଠିଆ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଲଜ୍ଜା ଯେପରି ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଲଦି ହୋଇଗଲା । ମସ୍ତକ ନତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଅସଂଯତ ଅଳକା ପନ୍ତି ଆଗକୁ ଝୁଲି ପଡ଼ିଲା । ଆଖି ଅଶ୍ରୁ ଜଳ ଛଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଗଗନ ନମସ୍କାର କରି କହିଲେ—"ରାଣି, ଜାଣିଛି ମୋର ଦୋଷ ଅକ୍ଷମଣୀୟ । କିନ୍ତୁ ବିନୋଦ ଦାଦାଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଭାଇଙ୍କୁ ବିପଦରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେଇଥିବାରୁ ନିଜକୁ ଦୟାର ପାତ୍ର ବୋଲି ମନେ କରେ । ଯଦି ଅଜ୍ଞାତସାରେ କାହାରି ପ୍ରତି କିଛି ଦ୍ରୋହାଚରଣ କରିଥାଏ ତେବେ—"

ସୁଶୀଳାଙ୍କ କୋମଳ ଆଖି ଦୁଇଟି ଦେଇ ଶ୍ରାବଣର ବର୍ଷା-ଧାରା ପରି ଲୋତକ ଗଳି ପଡ଼ିଲା । ଗୃହ ତଳେ ଯେଉଁ ଭୀଷଣ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ଲାଗିଥିଲା ତାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଛବି ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇ-ଗଲା । ସେ ଗଗନଙ୍କୁ ଆଉ ବେଶୀ କହିବାକୁ ନଦେଇ ହୃଦୟ ଚିର କେତେ କଅଣ କହିଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତରରୁ ଉତ୍ଥିତ ବାଷ୍ପ ସ୍ରୋତ ସେ ସୁଯୋଗ ଦେଲା ନାହିଁ । ସେ ବ୍ୟଥିତ ପ୍ରାଣରେ ଗଗନଙ୍କ ହାତ ଦୁଇଟି ଧରି ପକେଇ ଶିଶୁ ଭଳି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହି ଉଠିଲେ—"କ୍ଷମା ଦେବ ? କେଉଁ ଅପରାଧରେ ? କ୍ଷମା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଉଦାରତାର ବିନିମୟରେ ଯାହା ଦେଇଥାନ୍ତି ତାହା ମୋର ଅଜ୍ଞାତରେ ତୁମେ ବଳପୂର୍ବକ ଆଗରୁ କାଢ଼ି ନେଇଛ । ମୁଁ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ନାରୀର ହୃଦୟ କେବେ ତା ନିଜର ଆୟତ୍ତ ନୁହେଁ । ଯେଉଁଠାରେ ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ଆସନ ପାଏ, ଶତବାଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେଇଠାରେ ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରିଦିଏ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଶତ ପ୍ରଲୋଭନରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ମୋର ସର୍ବସ୍ୱ ତୁମ ନିକଟରେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଛି । ଆଜ ତାହା ଫେରି ପାଇବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ତୁମେ ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ । ଆଜ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ରାଣୀ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ହୃଦୟ ନୁହେ । ତୁମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପରେ ଏ ନଈକମସ୍ତୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବିଦାୟ ନେଇପାର; କିନ୍ତୁ ମୋ ଅନ୍ତରରୁ ନୁହେ । ମୋର ଏ ଶରୀରଟା ପୁଣି କିଛିଦିନ ପରେ ଏଠାରେ ପଦଦଳିତ ହୋଇପାରେ—କିନ୍ତୁ ମୋ ଭିତରୁ ମୁଁ ଆଜ ମୁକ୍ତ । ମୁଁ ଏଣିକି ତୁମରି ମୂର୍ତ୍ତି—"

ଏ କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ—ରମଣୀ ଅନ୍ତରର ବିକଳ କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଗଗନ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ—"ରାଣି ! ରାଣି ! ଏ ମହତ୍ତ୍ୱ ଭାବର ପ୍ରତିଦାନ ପାଇଁ ମୁଁ ସାରାଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ବୋଧ କରୁଛି । ମୋର ନୀରସ ପ୍ରାଣ ବା ଏହାର ସମତୁଲ ହେବ କିପରି ? ମୁଁ ଚେଷ୍ଟାକରି ବରାବର ଦୂରରେ ରହିଛି । ଜାଣିଛି, ତୁମେ ସରଳ ଅନ୍ତରରେ ମୋର ଅପେକ୍ଷାରେ କେତେ ବିନିଦ୍ର ରଜନୀ ଯାପିଛ—କେତେ ସନ୍ତାପ ଭୋଗିଛ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳର ସେ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାର ଭୁଲକୁ କି ଜାଗ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ ଅନୁସରଣ କରାଯାଏ ? ସେ ସବୁ ଭ୍ରମଧାରଣା ମନରୁ ପୋଛି ପକାଅ ରାଣି । ତୁମେ ସୁଶିକ୍ଷିତା ଏବଂ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ଇଆ ଦ୍ୱାରା ତୁମେ ନିଜପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରୁ ନାହଁ କି ?"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଣୀଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ପ୍ରଭାତର ଶିଶିର ବିନ୍ଦୁ ସିକ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ଗୋଲାପ ପରି ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ କହିଲେ— "ଭ୍ରମ ଧାରଣା ? କାହାର ? ଏ ଭ୍ରମ ଧାରଣା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ପ୍ରକୃତ ପଥ ଖୋଜି ପାଇଛି । ହୃଦୟକୁ ଅଧିକ ସରସ କରି ଗଢ଼ିପାରିଛି । ଯାତନାମୟ ଜୀବନ ପଥକୁ ଅଧିକ ସରଳ, ସୁଖମୟ କରି ତିଆରି କରିବା ଶିକ୍ଷା ପାଇଛି । ତାହା ଭ୍ରମ ହେଉ, ଅନ୍ୟାୟ ହେଉ,—ତାହାହିଁ ମୋର ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥ ।"

ଏହି ସମୟରେ ବାହାରେ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଟା ସଙ୍କେତ ଧ୍ୱନି ବାଜି ଉଠିଲା । ଗଗନ ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ—"ଏଇ ବାଜିଲା, ବିଦାୟ ରାଣି ! ବାସ୍ତବିକ ଅନ୍ୟାୟ କଲ ଏ ଅଧମକୁ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନଦେଇ । ଜାଣେନା ମୋର ଶକ୍ତି ଅଛି କି ନା ତୁମର ସେ ଉଦାର ଦାନର ମହତ୍ତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ । ନା, ନା, ଏ ଦୁର୍ଭାଗାର ନାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୃଦୟରୁ ପୋଛିଦିଅ ରାଣି,—ନଚେତ୍ ଆଜୀବନ ମୋତେ ଏ ସ୍ୱପ୍ନିଳ ଘଟନା ଜାଲରେ ଆବଦ୍ଧ ରହିବାକୁ ହେବ ସିନା ? ଏ ପ୍ରାଣଟାକୁ ତୁମରି ଦାନର ପ୍ରତିଦାନ ରୂପେ ସମର୍ପିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ସିନା ? ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ—ବିଦାୟ ।"

କୋହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ମୁଖରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା— "ବିଦାୟ ଦେବି ? କିନ୍ତୁ ମନ ଯେ ମାନୁନାହିଁ । ଜୀବନର ସକଳ ଶୃଙ୍ଖଳ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ସ୍ଥିରହୁଅ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ମାତ୍ର ମୋର କ୍ଷୁଧିତ ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ଏ ସୌମ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଦେଖି ସ୍ମୃତିକୁ ପଥର କରି ତା ଉପରେ ଏକ ଅନାବିଲ ପ୍ରତି ଛବି ଲେଖି ନିଏ ।"

ଗଗନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ସେଇଠାରେ ଉତ୍କଣ୍ଠାଜର୍ଜ୍ଜରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ

ରହିଲେ । ହଠାତ୍ ରାଣୀ ଗୋଟିଏ ରକ୍ତଗୋଲାପ ଗୁଚ୍ଛ ଆଣି ଗଗନଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ କହିଲେ—"ଜାଣିଛି, ରକ୍ତ ଗୋଲାପରେ ତୁମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦର । ଯେଉଁ ଦିନ ପ୍ରଥମେ ମୋର କୁଟୀର ମଧ୍ୟରେ ବସି ରକ୍ତ ଗୋଲାପଗୁଡ଼ିକ ଧରି ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲ—ସେ ପ୍ରାଣାରାମ ଦୃଶ୍ୟ ଏ ଚିତ୍ତରେ ଲେଖି ହୋଇଯାଇଛି । ତା'ପରେ କେତେ ଦିନର ମୋର କେତେ ସାଧର ଗୋଲାପ ଯେ ମଉଳି ଝଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ତାର ଇୟତ୍ତା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଜିର ଏ ବିଦାୟ ରଜନୀରେ ଏଇ ମୋର ଅନ୍ତରର ଉପହାର । ଯଦି ଜୀବନରେ ଆଉଥରେ କେବେ ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ, ତେବେ ନିଜ ହାତରେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ଆଣି ଦେବ । କିନ୍ତୁ ଏ ମିଳନ ଓ ବିଦାୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତର—ଏ ନିର୍ମମ ରାତିର ସ୍ମୃତିସଙ୍କେତ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ଦିବସରେ ଗୋଟିଏ "ରକ୍ତଗୋଲାପ" ଆଖିର ଲୋତକ, ହୃଦୟର ବେଦନା ମିଶାଇ ତୁମେ ଯେଉଁଠି ଥାଅ ପ୍ରେରଣ କରିବ । ଗ୍ରହଣ କରି ଏ ଅଭାଗିନୀର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଚରିତାର୍ଥ କରିବ ତ ?"

ଗଗନ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ସୁକୋମଳ କରପଲ୍ଲବରୁ ରକ୍ତଗୋଲାପ ଗୁଚ୍ଛଟି ନିଜର କମ୍ପିତ ହସ୍ତରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ମାତ୍ରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶିହରଣ ପାଇ ସେଠାରେ ନତଜାନୁ ହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ବାହାରୁ ସଙ୍କେତ ଧ୍ୱନି କେଉଁ ଦୂର ରଣ ପ୍ରାଙ୍ଗଣର ଡିଣ୍ଡିମବତ୍ ଶୁଣାଗଲା । ସେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁଭବ କଲେ, 'ସେ ଯେପରି ଅନାହୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଦୃଶ୍ୟ ହାତ ତାଙ୍କୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟାଣି ନେଇଗଲା । ରାଣୀ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ହୋଇ ଭୂପତିତା ହେଲେ ।

ତେର

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଘନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ । ରାତିର ଅନ୍ଧକାର ମେଘରେ ମୁହୁର୍ମୁହୁ ଖେଳିଯାଉଛି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚମକ । କେତେବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ଅସରାଏ ବରଷିଦେଇ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ମେଘ ବାତ୍ୟା ମୁଖରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଚକ୍ରବାଳ ରେଖା ତଳେ ମିଳେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଚପଳା ଚମକରେ ସ୍ଥଳ-ବନ-ପ୍ରାନ୍ତର ସୁନାର ଝଲକରେ ଝଲସି ଉଠୁଛି । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଲ୍ଲୁକର ହୁଁ ହୁଁ ହୁକ୍କୁ ହୁକ୍କୁ ଧ୍ୱନି ମୃତ୍ୟୁ ଦେବତାର ବିଜୟ ଗୀତି ପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୁଖରିତ କରି ଦେଉଛି ।

ଗଛ ପତରର ଟପ୍ ଟପ୍ ପାଣି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ପତେଇ ଦେଇ ତିନିଜଣ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ମଧୁଗଡ଼ ଦୁର୍ଗ ନିକଟରେ ଦେଖାଦେଲେ । ବିଜୁଳିର ପ୍ରତି ଝଲକରେ ସେମାନଙ୍କର ଛୁରୀ ଚମକି ପଡୁଥାଏ । ରାତି ପହରକୁ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ଆଗରେ ମଧୁଗଡ଼ ଦୁର୍ଗର ମେଘନାଦ ପାଚେରୀ – କେଉଁକାଳୁ କେତେ ଶତ୍ରୁର ନିର୍ମମ ଘାତପ୍ରତିଘାତ ସହି ସଗର୍ବେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା'ର ଦେହରେ ଆସି ଛପିଗଲେ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ତିନିଜଣ ।

ଜଣେ ପଚାରିଲା—"କିଛି ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଛ ରାଜନ ?"

ରାଜନ କହିଲେ—"ନା କିଛି ନୁହେଁ ।"

ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ବିନୋଦ ସିଂହ ଏବଂ ଗଗନ । ରାଜନ ତିନୋଟି ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ିର ଗୋଟିଏ ଅଗରେ ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକର ଲଦନକୁ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ପାଚେରୀ ଉପରକୁ

ଛୁଟିଗଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ପାଚେରୀ ଭିତରକୁ ଖସେଇ ଦେଲେ । ଗଗନ ମଧ୍ୟ ପାଚେରୀ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ବିନୋଦ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ କାନ୍ଥ ଦେହକୁ ଲାଗି ବସିଥାନ୍ତି ।

ଦୁର୍ଗ ଭିତରେ ଜନ ମାନବର ସାଡ଼ା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ସେମାନେ ଦଉଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ତଳକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ କାନ୍ଥ ଦେହରେ ଛପି ବସିରହିଲେ ।

ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଖବରରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦ ମିଳିଥିଲା, ସେଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼େ ଦୁର୍ଗ ବନ୍ଦୀଶାଳାର ଦକ୍ଷିଣ କୋଠରୀରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ରଖାଯାଇଛି । ରାଜନ ସେଇ କୋଠରୀ ଆଡ଼େ ଗତିକଲେ, ଠିକ୍ ବରାଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡାକୁ ଛକି ଛକି ଗଲାପରି । ସେ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । କୋଠରୀ ଭିତର ଆଲୁଅର ଏକ ରେଖା କବାଟ ଫାଟଦେଇ ଦେଖା ଯାଉଛି । ସେ କବାଟ ସନ୍ଧି ପାଖେ କାନ ଦେଇ ଠିଆହେଲେ । ବାହାରୁ ପବନର ସୁ ସୁ ନାଦରେ କିଛି ଶୁଣା ନଗଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଯେ କେହି ଦୁଇଜଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି ଏକଥା ସେ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲେ । ହଠାତ୍ ଏହି ସମୟରେ ଭିତରୁ କବାଟ ଫିଟିବାର ସୂଚନା ପାଇ ସେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୁଆର ବନ୍ଧ ଉପର ସାକଣ ପଟା ଓ ଓରୀ କାଠକୁ ଧରି ମାଙ୍କଡ଼ ପରି ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କବାଟ ଫିଟିଲା—ଦୁଇଟା ଲୋକ ଘରଭିତରୁ ବାହାରି ସିଧା ସିଧା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମିଳେଇ ଗଲେ ।

ତେଣେ ଗଗନ ପାହାଚ ତଳେ ଜାଲ ଭିତରେ ଲପେଟେଇ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । ଲୋକ ଦୁଇଟି ଯିବାପରେ ସେ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ

ଉଠି ଆସିଲେ । ଗଜନ ତଳକୁ ଖସି ଆସି ତାଙ୍କ କାନରେ କହିଲେ—"କଏ ଗଲା ଜାଣ ?"

"—ଜାଣେ ସେଇ ଦୁଇଜଣ, ନୁହେ ?

ଦୁଆର ଖୋଲାରଖି ଲୋକ ଦୁଇଟା ଗ୍ଲା ଯିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ପଶିଲା—ହୁଏତ ଏ ଘରଟା ହୋଇ ନଥିବ । କିନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତଚରର କଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଉଭୟେ ଆସ୍ତେ ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ଭିତରୁ କବାଟ ଦେଇ ଦେଲେ । ମୁକ୍ତ ଅସି ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ ଆଗକୁ ଉଙ୍କି ମାରି ମାରି ସେମାନଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ହେଉଥାଏ । କ୍ରମେ ସେମାନେ ଏକ ଅଣଓସାରିଆ ଗୋହିରି ଘର ଦେଇ ଗ୍ଲଲେ । ତାର ଦୁଇ ପାଖରେ କେତେ ଗୋଟି ଛୋଟ କୋଠରି । ସବୁଗୁଡ଼ିକର କବାଟ ଖୋଲାଅଛି । ଗୋହିରିର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆସି କବାଟ ସନ୍ଧିଦେଇ ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଆର ପାଖେ ଏକ ବସ୍ତୃତ କକ୍ଷ, ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ଆଲୁଅ ଗ୍ଲରିପାଖେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ଖାଲି ଆସନ ।

ଗଜନ ଆଲୁଅଟି ଧରିଆସି ପଶ୍ଚିମ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ କୋଠରିରେ ପଶିଲେ । ସେଇଟା ମଧ୍ୟ ଖୋଲାଥିଲା । ଘର ମଝିରେ ପଡ଼ିଥିବା ମାଟି କାନ୍ଥ ଦେହର ଲୌହ କବାଟ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅନ୍ୟପାଖ କାନ୍ଥର ଲୁହା ଶିକୁଳିଟି ଟାଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କବାଟଟି ଖୋଲିଗଲା । କବାଟ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ କୂପ । ଭିତରକୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଣଓସାରିଆ ପାହାଚ ଅଛି । ସେମାନେ ଆସ୍ତେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ।

ଦଶ ବାରଟି ପାହାଚ ଆସିବା ପରେ ଆଗରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠରୀ ଦେଖାଗଲା । କୋଠରୀ ଦୁଆର ମେଲା ପଡ଼ିଛି । ଭିତରେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଘର ମଝିରେ ଖଣ୍ଡେ ମଇଳା ଲୁଗା ମାତ୍ର ମୋଡ଼ିହୋଇ ସାପ ପରି ପଡ଼ିଥିଲା । ଉଭୟେ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ସନ୍ଦେହର ଅକୂଳ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ରାଜନ ଓ ଗଗନ ପୁଣି ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ଗୋହିରୀ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ମୋହନ ଏବଂ ଲଲମୋହନ କାହିଁକି ଯେ କବାଟ ବାହାରୁ ମେଲା କରିଦେଇ ଗଲେ ସେକଥା ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଲେ । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଏମାନେ ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଗଲା । ତଥାପି ସେମାନେ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନକରି ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଠରୀ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଗୋଟିଏ କୋଠରୀର ଭିତର କାନ୍ଥରେ ଏକ ପଞ୍ଜୁରି ଦେଖାଗଲା । ହୁଏତ ଏଇଟା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ଗୁପ୍ତ ଗୃହର ପଥ ହୋଇଥିବ ଭାବି ଗଗନ ସେଇଟିକୁ ଫିଟେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ଏଇ ସମୟରେ ପଞ୍ଜୁରିର ଅନ୍ୟପାଖରୁ କେହି ଦୁଇ ତିନିଜଣ କଥା ହେଉ ଥିବାର ଶୁଭିଲା । କିନ୍ତୁ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ସମସ୍ତ ଅଂଶ କେବଳ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଫସ୍ ଫସ୍ ଶବ୍ଦ ମାତ୍ର । ହେଥିରୁ ଏତିକି ଅନୁମାନ କରି ହେଲା ଯେ—ମୋହନ ଯାଇଛନ୍ତି ସିଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫା ।

ଚଉଦ

ସିଦ୍ଧଗୁମ୍ଫା ମଧୁଗଡ଼ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇକୋଶ ବାଟ, ଘନ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟଦେଇ । ଏହି ଗୁମ୍ଫା ସାତଗୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କୋଠରୀରେ ବିଭକ୍ତ । ସାଧାରଣତଃ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଏହି ଗୁମ୍ଫାକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ବାଟେ ଗଲେ ବାହାରର ଦୁଇଟି କକ୍ଷ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଭିତରକୁ ଯାଇହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣିକି ପଥ ଏଡ଼େ ଅଣଓସାରିଆ, ଅନ୍ଧକାର ଏବଂ ଚେମଣିମାନଙ୍କର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଏତେ ବେଶୀ ଯେ, ସେ ଭିତରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ରହି ସଶରୀର ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ସଜୀବ ମାନବ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷଙ୍କର କେବଳ ସେ ଭିତରକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ଅଛି । ସେଇମାନେ କେବଳ ତା' ଭିତରକୁ ଯାଇପାରିବେ ।

ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଆସିଛି । ପବନର ଗତି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରଟା ପାତଳା କଳା ମେଘ ତଳେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଗଗନ, ରାଜନ ଏବଂ ବିନୋଦ ଅଶ୍ୱ ପୃଷ୍ଠରେ ଅତିସାବଧାନତା ସହକାରେ ଛୁଟି ଥାଆନ୍ତି । ଘନ ଅରଣ୍ୟର ଭୀଷଣ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗକରି, ଅଶ୍ୱଗତିର ଶବ୍ଦ ସହିତ ଝିଲ୍ଲି ଶବ୍ଦ ମିଶି ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ ।

ବିନୋଦ ସିଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫା ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇ ଭିତରେ କେହି ଅଛି କି ନାହିଁ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଗଗନ ଏବଂ ରାଜନ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାନ୍ତି ।

ଗୁମ୍ଫାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଖରା ପଥର ଘର ପରି ସମତଳ ଏବଂ ସୁବିସ୍ତୃତ । ଠାଏ ଠାଏ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପଥର ଖମ୍ବ ରାକ୍ଷସପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି । ସେମାନେ ଚତୁର୍ଥ ଗୁମ୍ଫାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ପାଖ ବଖରାରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିବା ଦେଖାଗଲା ଏବଂ ସେ ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଭିଲା । ବିନୋଦ ଆଗେ ଆଗେ ଯାଇ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ସେ ଆଉ ଚକ୍ଷୁର ପକ୍ଷ୍ମପାତ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଏକ ପାଖରେ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଲହ ଲହ ଜିହ୍ବା କରାଳବଦନା ଉଲଗ୍ନ କାଳୀମୂର୍ତ୍ତି—ପାଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦାର ଏବଂ ବେଲ ପତ୍ରର ମାଳ ବିଲମ୍ବିତ । ସମ୍ମୁଖରେ ବହୁବିଧ ପୂଜାର ଉପକରଣ—ଧୂପ ଗନ୍ଧରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପୂରି ରହିଛି । କାଳୀ ମୂର୍ତ୍ତିର ପାଦଦେଶରେ ବଦ୍ଧ ହସ୍ତପଦ ମନୁଷ୍ୟଟାଏ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଛି । ବେକରେ ଗୋଟାଏ ରକ୍ତ ମନ୍ଦାର ମାଳ, କପାଳରେ ବୃତ୍ତାକାର ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା । କିନ୍ତୁ ନିକଟରେ ସାଧକ ନାହିଁ କି ଉତ୍ତର ସାଧକ ନାହିଁ । ଏଇ ମାତ୍ର ସେମାନେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଭଳି ମନେ ହେଲା ।

ବିନୋଦ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଗୁମ୍ଫା ଚାରିଆଡ଼େ ଥରେ ଆଖି ବୁଲେଇ ଆଣି ଧାଇଁଗଲେ ସିଂହାସନ ନିକଟକୁ । ବଳୀ ପଶୁ ବେଶରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ହୃଦପିଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିଲା । ହାତ ଗୋଡ଼ରୁ ଦଉଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକ କାଟି ପକେଇଲେ । ଚକ୍ଷୁରୁ ଲୋତକ ଧାର ବହିଗଲା । ସେ ତାଙ୍କୁ ଛାତି ଉପରେ ଚାପି ଧଇଲେ ।

ଗଜନ ଏବଂ ଗଗନ ଦସ୍ୟୁ ବସ୍ତାରର ନେସରେ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୋହନ ଏବଂ ଲାଲମୋହନ କେଉଁବାଟେ ଦେଇ ଯେ ଉଭେଇ ଗଲେ ତାହା ସେମାନେ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶିଶୁକୁ ଶୁଆଇଲା ବେଳେ ମା' କାନ୍ଧରେ ପକେଇଲା ପରି ଗଗନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ଶରୀରଟା କାନ୍ଧରେ ଟେକି ଧରି ଚାଲିଲେ । ଗଜନ ଆଲୁଅଟି ଧରି ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥାନ୍ତି ।

ପୂର୍ବାକାଶ ଅରୁଣ କିରଣର ଅପରୂପ ଝଲରେ ହସି ଉଠିଲା ବେଳକୁ ସେମାନେ ଆସି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦ୍ୱାର ଆଗରେ ହେଲେଣି । ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଗଜନଙ୍କ କାନ୍ଧକୁ ଟେକିଦେଇ ଗଗନ କହିଲେ—"ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଦାୟ ନେଉଛି ଦାଦା !"

ବୃଦ୍ଧ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ବାକ୍ୟ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେ ଗଗନଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲେ । ଦୁଇଆଖିର ଅଖଣ୍ଡ ଅଶ୍ରୁଧାର—ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିନ୍ଦୁରେ ହୃଦୟର ଶତ ଆଶୀର୍ବାଦ ଧରି ଗଗନଙ୍କ ମସ୍ତକ ସିକ୍ତ କରିଦେଲା ।

ଗଜନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଇଁ ଗଗନ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ଅଶ୍ୱ ଆରୋହଣ କରି ଗଛ ଗହଳ ମଧ୍ୟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଗଲେ ।

ପନ୍ଦର

ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର ଶରୀର ବହନ କରି ବିନୋଦ ଓ ରାଜନ ନଅର ମଧ୍ୟରେ ଗୋପନରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା ଯେ ପୂର୍ବ ରାତ୍ରିରୁ ରାଜାଙ୍କର ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ହଠାତ୍ କଠିନ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଫଳରେ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ତ ଦୂରର କଥା ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ରୋକି ଦିଆ ଯାଇଛି ।

× × × ×

ଦିବାନ ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ଓ ରାଣୀ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ଆଦିତ୍ୟ ଯଥା ଶୀଘ୍ର ରୋଗମୁକ୍ତ ହୋଇ ପୂର୍ବସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରି ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତିକି ପୂର୍ବଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସୁଥାନ୍ତି, ବନ୍ଦୀଜୀବନର ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ସେତିକି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଉଙ୍କିମାରି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ହରିପୁରଠାରୁ ମଧୁଗଡ଼କୁ ନିଆ ହୋଇଥିଲେ, ଯେତେବେଳେ ବିଷର ପ୍ରଭାବ ଗାଢ଼ନିଦ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ମାସାବଧି ବନ୍ଦୀକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଦିବାଲୋକର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ତ ଆସିପାରି ନଥିଲେ, ତା ଛଡ଼ା ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଅନ୍ଧକୂପ ମଧ୍ୟରେ ରୁଗ୍‌ଣ ଅଥବା ଅଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ କଟାଇ ଥିଲେ । ମଧୁଗଡ଼ଠାରୁ ସିଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫାକୁ ଏବଂ ସେଠାରୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ପ୍ରାସାଦକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଆ ଯାଇଥିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହତଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ । ତେଣୁ ଏ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ତାଙ୍କୁ ବହୁଦିନପ୍ରସାରୀ ସ୍ୱପ୍ନିଳ ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ମାନସିକ ବିକୃତି ଭଳି ବୋଧ ହେଉଥାଏ ଏବଂ ସେ ଏଗୁଡ଼ିକର ବାସ୍ତବତା ସମ୍ପର୍କରେ

ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୋଇ ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି ।

ଏ ଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ଦିନେ ନା ଦିନେ ଯେ ଦେବାକୁ ହେବ ତାହା ବିନୋଦ ଅନୁମାନ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ତେଣୁ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲାବେଳେ ଘଟନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କରି ଚିତ୍ରିତ କଲେ ଯେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ହୃଦୟ ଗଗନଙ୍କର ଅସୀମ ଉଦାରତାର ପରିଚୟ ପାଇ କୃତଜ୍ଞତାରେ ପୂରି ଗଲା ।

ମୋହନ ଓ ଲାଲମୋହନଙ୍କ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣି ଆଦିତ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ତାହାର ସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରତିକାର କରିବା ପାଇଁ ପୁଣି ଗଗନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିନୋଦ ସିହ ଏଥିପାଇଁ ସମର୍ଥନ ଦେବା ଦୂରେ ଥାଉ, ଏ ସବୁ ଘଟନାକୁ ଗୋପନ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଇଁ ଦେଲେ ଯେ ରାଜ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ରାଜସିଂହାସନର ନିରାପତ୍ତା ରକ୍ଷାନିମିତ୍ତ ଏବଂ ରାଜବଂଶର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆଜ ଯାଏଁ ଘଟିଥିବା ସମସ୍ତ ବିପତ୍ତିକୁ ଗୋପନ ରଖାଯାଇଛି । ସୁତରାଂ ଗଗନଙ୍କ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଆବିର୍ଭାବରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଯଥା ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ ।

କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ରହସ୍ୟ ସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରୁ ଯେତେ ଗୁପ୍ତି ରଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାସଙ୍ଗତକେ ମୋହନର ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବା, ଲାଲମୋହନଙ୍କର ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିବା ଏବଂ ରାଜାଙ୍କର ଭୀଷଣ ଅସୁସ୍ଥତା ସମ୍ବାଦ ଅନେକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସନ୍ଦେହର ଗୋଟିଏ ଗଭୀର ରେଖା ଟାଣି ଦେଲା । ରାଜ୍ୟ ତମାମ୍ ନାନାପ୍ରକାର

ଜନରବ ପ୍ରସ୍ଥୃରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କିଏ କହିଲା ମୋହନ ଲାଲ ମୋହନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛି ଏବଂ ରାଜାଙ୍କୁ ଗୁଣି କରି ପକାଇଛି । ଆଉ କିଏ କହିଲା ସର୍ପାଘାତରେ ଲାଲମୋହନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି—ରାଜାଙ୍କ ଦେହରେ ଭୂତ ପ୍ରବେଶ କରିଛି···ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆଦିତ୍ୟ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜାହେଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଯାଉଥାଏ ଯେପରି ଆଉ କାହାର ସିଂହାସନରେ ତାଙ୍କୁ ନାମ ମାତ୍ର ରାଜା କରି ବସେଇ ଦିଆଯାଇଛି । ସେ ଆଉ କାହାର ଆବରଣ ତଳେ ନିଜକୁ ରାଜାକରି ସଜେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଜାମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଗାନ କରୁଛନ୍ତି; ଅଥଚ ତାଙ୍କର ନିଜ ହୃଦୟ ତାହା ସମର୍ଥନ କରି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ବୋଧ କଲେ ଯେପରି କି ରଘନଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ସେ ଆଜ ରାଜା ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେ ମନେ ମନେ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କଲେ । ଯେଉଁ ପୈତୃକ ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର ଆଜ ସେ ତାହା ଅନ୍ୟ ହାତରୁ ଦାନ ସ୍ୱରୂପ ପାଇଛନ୍ତି, ଏକଥା ଭାବିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କର ଗର୍ବୋନ୍ନତ ମସ୍ତକ ଅବନତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଆଦିତ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବାର କିଛିଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମାସ ଗୋଟାକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଜାଗଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ପୂର୍ବର ଭୃତ୍ୟଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ମନୋଭାବ ଆସି ଯାଇଛି । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି—ରାଜା ପ୍ରଜାର ପ୍ରଭୁ; ଅଥଚ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଖାଉଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରଜା ରାଜାର ଦାସ ନୁହେଁ; ବରଂ ଏକାଧାରେ ରାଜା ପ୍ରଜାର ପ୍ରଭୁ ଏବଂ ଦାସ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଙ୍ଗିତରେ ଫୁଟି ଉଠୁଛି—ପ୍ରଜା

ଯୋଗ୍ୟ ରାଜା, ପ୍ରଜାର ବାହୁଚ୍ଛାୟା ତଳେ ରାଜାର ଆଶ୍ରୟ, ପ୍ରଜାର ଅନ୍ନରେ ରାଜା ପ୍ରତିପାଳିତ । କି ଅଧିକାର ଅଛି ରାଜାର ସେ ଗରିବ ପ୍ରଜାଙ୍କର ସ୍ୱେଦସିକ୍ତ ଧନ ନିଜର ଭୋଗ ବିଳାସରେ ଉଡ଼େଇ ଦେବ ?

ବାସ୍ତବରେ ଗଗନ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏଇ ଭାବର ପ୍ରଚାର କରି ସାଧାରଣଙ୍କ ମନ କିଣି ନେଇଥିଲେ । ଏସବୁ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ପକ୍ଷେ ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ବୋଧହେଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ଯେଉଁ ଅଂଶଟା ଗଗନଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତାରେ ପୂରିଥିଲା ତାହା କ୍ରମେ ଉତ୍କଟ ଘୃଣାଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଆଦିତ୍ୟ ବନ୍ଦୀ ହେବାପରେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବଗତ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳତା ବହୁ ପରିମାଣରେ କମିଯାଇଥିଲା । ସେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଶାନ୍ତ ଓ ଭଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତଥାପି ଗଗନ ଏବଂ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ତାହା ପ୍ରଜା ସାଧାରଣ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବାରି ପାରିଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ପ୍ରଜା ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ରାଜାଙ୍କୁ ଆସି ପଚାରିଲା—"ମହାରାଜ, ଛୋଟଭାଇ ତଳେ ତ ଆପଣ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଜା ହିଁ ରାଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି—ପ୍ରଜା ହିଁ ରାଜାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ, ରାଜ୍ୟର ସର୍ବେସର୍ବା, ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି କାହିଁକି ଆପଣ ସେଇ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖି ଦେଇ ଅଗ୍ନିକଣା ଫୁଟି ଉଠିଲା । କ୍ରୋଧରେ ହୃଦୟ ଜଳିଗଲା । ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଜାର ପୁଣି ଏତେଦୂର ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ସେ ଆସି ଏପରି କଥା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତା ! ଏ କଣ କମ ଦୁଃସାହସର ପରିଚାୟକ ! କିନ୍ତୁ ଉପାୟ କଅଣ ? କଅଣ ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେବେ ସେ ? ସେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ କ୍ରୋଧ ସମ୍ବରଣ କରି ସେଠାରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଗଗନ ମାସ ଗୋଟାକ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବନାଶ କରି ଦେଇ ଯାଇଛି । ଫଳରେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନିଆଁ ପାଉଁଶ ଭିତରେ କୁହୁଲାଇ ଦେଇଛି । କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାହା ଜଳି ଉଠିବ କେଜାଣି ?

ଷୋହଳ

ସିଦ୍ଧଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ ମୋହନ ଓ ଲଲିତମୋହନ ଯେତେବେଳେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାହାରୁ ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ କେହି ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଥିଲେ । ମୋହନ ଦେଖି ପାରିଲା ତିନି ଜଣ ଲୋକ ଚୁପି ଚୁପି ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଯେ ବିନୋଦ ଏବଂ ରଜନ ପ୍ରଭୃତି ହୋଇଥିବେ ଏଥିରେ ତାହାର ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ଲଲିତମୋହନ ଏକଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ କାଳୀଙ୍କ ପଛ ପାଖର ଗୋପନ ପଥ ଦେଇ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ପଳାଇଗଲା । ମୋହନ ସେଠାରେ ଲୁଚି ରହି ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣ କରିବ କି ଚାଲିଯିବ ପ୍ରଥମେ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏକା ଏକା ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ନପାରି ଲଲିତମୋହନର ପଥ ଅନୁସରଣ କଲା ।

ଲଲିତମୋହନ ଶତ୍ରୁ ହସ୍ତରୁ ଖସି ଚାଲି ଆସିଲା ସତ; କିନ୍ତୁ କାଳ ହାତରୁ ଫିଟିଯିବାକୁ କି ଉପାୟ ତାର ଅଛି ? ମୋହନ ଘୋଡ଼ା ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଗଛମୂଳକୁ ଆସି ଦେଖିଲା ଲଲିତମୋହନ ନିଜ ଘୋଡ଼ା ପାଖେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଛି । ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ି ଯାଇଛି । ସେ ଏହାର କୌଣସି କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ପାଇଁ ସମୟର ମଧ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ଅଭାବ । ହୁଏତ ପଛରେ ଶତ୍ରୁମାନେ ଅନୁସରଣ କରି ଆସୁଥିବେ । ଲଲିତମୋହନର ଅଭାବରେ ଏ ସାରା ଜଗତ ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ତାର ସମସ୍ତ ଆଶା ଆକାଙ୍କ୍ଷା

ପାଣି ଫୋଟକା ପରି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ସେ ମନେକଲା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ତାର ଆଉ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଚାରିଆଡ଼ୁ ଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ବାଧାଷିକା ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ମଝିରେ ସେ ଏକାକୀ— ସାହା ନାହିଁ, ଭରସା ନାହିଁ । ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ସେ ରାତି ରାତି ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

ରାଜ୍ୟ ବାହାରେ ମୋହନର ଅବସ୍ଥା ନିତାନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେ ନାନା ରାଜ୍ୟ ବୁଲି ଆସିବା ପରେ କୋମ୍ପାନୀ ସରକାରର ରାଜଧାନୀ ଗଞ୍ଜାମ ସହର ହିଁ ତାକୁ ସବୁଠାରୁ ନିରାପଦ ବୋଧ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଗଳି ଭିତରେ ଛୋଟିଆ ଘରଟିଏ ଭଡ଼ା ନେଇ ସେ ସେଇଠାରେ ବାସକଲା । ପରିଚୟ ଦେଲା ଘର ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ, ନାମ ଅର୍ଜୁନ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ତେବେ ମୋହନ ଶୁଣିଲା, ଲାଲମୋହନର ଓ ତାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ରାଜା ହସ୍ତଗତ କରିଛନ୍ତି । ଜାଗିର ରାଜ୍ୟରେ ମିଶିଯାଇଛି ଏବଂ ତା ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଦୁର୍ଗରକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି । ସେ ବଡ଼ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ନିଜର ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଯାଇ ସେଇ ଚିର ପରିଚିତ ବିଲ, ବନ, ପ୍ରାନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ସୁଖ ସନ୍ତୋଷରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିବାପାଇଁ ପୁଣି ତାର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ତାର ଅବଶ୍ୟ ନିଜର ବୋଲି ସେଠାରେ କେହି ନଥିଲେ । ପିତା ମାତା ଦୁଇତିନି ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ନିଜେ ଅବିବାହିତ । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା କି ଗୋଟାଏ ଅଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧନ ତାକୁ ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଭାବିଲା ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ । ସେ ପର ବୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇ

ଏପରି ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲି ବୋଲି ମିନତି କରିବ । କିନ୍ତୁ ସେ କି କ୍ଷମା ଦେବେ ?

ଏହି ସମୟରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ହରିବନ୍ଧୁ ବେବର୍ତ୍ତୀ ଥାନ୍ତି ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ପାରିଷଦ । ସେ ମୋହନର ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ ହୁଅନ୍ତି । ମୋହନ ସ୍ୱାଙ୍କର ମଧ୍ୟସ୍ଥତାରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ନିକଟକୁ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଫଳ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ନୀଳମୋହନକୁ ହତ୍ୟା କରିଥିବା ଅପରାଧରେ ମୋହନର ସମ୍ପତ୍ତି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ କରି ଯାଇଛି ଏବଂ ସେହି ଦୋଷରେ ତାକୁ ରାଜ୍ୟ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ କହି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ରୁକ୍ଷ ଭାଷାରେ ମନା କରିଦେଲେ ।

ମୋହନର ଶେଷଆଶା ଟିକକ ମଧ୍ୟ ଲୋପ ପାଇଲା । କ୍ରମେ ନିଜ ଉଦର ପାଇଁ ଅନ୍ନ ସଂସ୍ଥାନ କରିବା ତା ପକ୍ଷେ କଷ୍ଟକର ହୋଇ ଉଠିଲା । ତେଣୁ ଏହି ଉଦର ଚିନ୍ତା ତାକୁ ବାଧ୍ୟକଲା ଖଣ୍ଡାମୁଠାରୁ ହାତଗୁଡ଼ି ଖଡ଼ିମୁଣ୍ଡାରେ ପକାଇବା ପାଇଁ । ସେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଚାହାଳି କରି କେତୋଟି ପିଲାଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । ମୋହନ ଦିନେ ଖରାବେଳେ ନିରୁଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭାବରେ ବୁଲିଆସି ଋଷିକୂଲ୍ୟା କୂଳରେ ଗୋଟାଏ ବରଗଛମୂଳେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ସାଗର ବକ୍ଷର ଶୀତଳ ପବନ ତରଙ୍ଗ ଖେଳ ଯାଉ ଯାଉ ତାର ରୁକ୍ଷ କେଶ ଗୁଚ୍ଛାକ ଉଡ଼େଇ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ସେ ବଡ଼ କ୍ଲାନ୍ତ ବୋଧକଲା । ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି ସେ ଗଛମୂଳକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲା । ତାର ନିଃଶ୍ୱାସ ସଙ୍ଗେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୃଦୟର

ବେଦନା ରାଶି ଗୁମୁରି ଆସେଡ଼ ସଚେତଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗତ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ତା ଆଖି ଆଗେ ଭାସିଗଲା—ଠିକ୍ ଗତକାଲି ଯେପରି ସେସବୁ ଘଟିଯାଇଛି । ସେ ଆଖିଆଗେ ତାହାର ଚିତ୍ର କଳ୍ପନା କରୁ କରୁ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା— ଲୋଭର ପରିଣାମ— ତୃଷ୍ଣାର ଶେଷ ଫଳ ତେବେ ଏଇ ! ହତ୍ୟା, ରକ୍ତପାତ କେବଳ ତାର ପୁରସ୍କାର ? ପଥର ଉକାଣ୍ଡ ହେବାହିଁ ନିୟତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ !

ସମୟ ସମୟେ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ର ଗହଳ ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ତାର ନିଷ୍ପ୍ରଭ, ରକ୍ତହୀନ ଦେହଟା ଉପରେ ବିଛିହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । କେତେ ବେଳେ ବା ପବନ ସଙ୍ଗେ ଋଷିକୂଳ୍ୟର ରଜତ ଶୁଭ୍ର ବାଲିରାଶି ତା ଉପରେ ଆସି ସିଞ୍ଚ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏହିପରି ସେ ସେଠାରେ ଯେ କେତେ ସମୟ ବସିରହିଲା, ସେ ଜାଣେନା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ତାର ଚିନ୍ତାସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆଭାବ ଉଜାଣି ଉଠି ଆସିଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲା । ଶୁଷ୍କ ପତ୍ରର ମର୍ମର ମଧ୍ୟରେ ସେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲା । ରକ୍ତ ଗନ୍ଧରେ ବାଘର ନାଶ ଫୁଲି ଉଠିଲା ପରି ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ତାର କଳାନାଶ ଦୁଇ ପଟା ଫୁଲି ଉଠିଲା—ଶିରାପ୍ରଶିରାର ଶୋଣିତ ପ୍ରବାହ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ସେଇଠାରେ ଭୂମିଟାକୁ ଦମକାମାରି ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଦୁଇଟା ଶଙ୍ଖଚିଲ ଘନନୀଳ ଆକାଶ ଗର୍ଭରେ ଦୂର ସାଗର ବକ୍ଷର ଦୁଇଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ବୋଇତ ପରି ଚକାମାରି ଭାସି ଯାଉଥିଲେ । ମୋହନ ସେ ଦୁଇଟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ କରୁ ମନେ ମନେ କହିଲା— ତାହାହେଲେ ମୋର ପଥ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ମୁକ୍ତ ଅଛି ! ଏବେ ସୁଦ୍ଧା

ମୋର, ପୂର୍ବଗୌରବ ଫେରି ପାଇବାର ଶକ୍ତି ମୋର ମୁଠା ଭିତରେ ଅଛି ! ଏଇଥର ହୁଏତ ଆଦିତ୍ୟ ମୋର ପୋଷା କୁକୁର ହୋଇ ରହିବ, ନଚେତ୍ ରାଜ୍ୟ ଛାରଖାର ହେବ ! ହୁଏତ ବିନୋଦ-ସିଂହ ମୋର ଦାସ ହୋଇ ରହିବ, ନଚେତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବ । ଏଇଥର ହୁଏତ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ପୂରଣ କରିବି ନଚେତ୍ ମନସ୍ତାପ ନିଭିବା ପାଇଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେମାତ୍ର ଜୀବନ ରଖିବି ନାହିଁ । ମୋହନର ଭିକ୍ଷାରେ ପଦାଘାତ ! କମ୍ ସାହାସ ?

ମୋହନ ସେଠାରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲା ଗାଁ ଆଡ଼କୁ । ତା' ପରଦିନଠାରୁ ଅର୍ଜୁନ ଅବଧାନଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜାମ ସହରରେ ଆଉ କେହି ଦେଖିନାହିଁ ।

ନାଗପୂଣୀ ଖୋଲ ଖଲ୍ଲିକୋଟ ରାଜ୍ୟର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଦେବୀ-ପୀଠ । ବାଣପୁର ଏବଂ ଖଲ୍ଲିକୋଟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରାଚୀର ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ଗ୍ରାନାଇଟ ପର୍ବତ କ୍ରମ ନିମ୍ନ ହୋଇ ଚିଲିକାର ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟକୁ ଭେଦକରି ଯାଇଛି, ତାର କୋଡ଼ରେ ଖଲ୍ଲିକୋଟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ନାଗପୂଣୀଙ୍କ ଦେବାଳୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଛବିଳ ଉତ୍କଳ ବକ୍ଷରେ ଏ ସ୍ଥାନର ଛବିଟି ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଦେବାଳୟଟି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶସ୍ତ କନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ—ଚାରିପାଖେ ଆମ୍ବ, ପଣସ, ଅଶୋକର ନିବିଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ । ତରୁରାଜି ଏତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ନ ହେଲେ ଏଠାରେ କିରଣ ପାତ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ ସ୍ଥାନଟି ଖୁବ୍ ଶୀତଳ—ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରୀଷ୍ମ-ଋତୁରେ ଏଠାରେ ବାସ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆମୋଦପ୍ରଦ ବୋଧହୁଏ । ସବୁଠାରୁ ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବସ୍ତୁ ହେଉଛି ଏଠାର ସ୍ୱଚ୍ଛ, ସଦାନୀରା

ନାରାୟଣୀ ଝରଣା । ପାହାଡ଼ର କେଉଁ ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରଦେଶରୁ କୁଳୁ କୁଳୁ ତାନରେ ସତେ ଯେପରି ନାରାୟଣୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ମହିମା ଗାଇ ଗାଇ ପାଷାଣ ସୋପାନ ଉପରେ ନାଚି ନାଚି ବହି ଯାଉଛି । ଦେବାଳୟ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ତ୍ତୁଳ ଗଭୀର କୁଣ୍ଡ । ଝରଣାର ସ୍ରୋତ ଏଠାରେ ଅଟକି ଯାଇ ପୁଣି ତଳକୁ ଗଡ଼ି ଯାଉଛି । ଦୁଇପାଖେ ଅଦେନ୍ତିପାଳିତ ସବୁଜର ଜଙ୍ଗଲ । ଏଇ ଝରଣାଟିହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ବୈଶାଖ ଜ୍ୟେଷ୍ଠରେ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମର ଯୁବକ ଦଳଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଣେ । ସେମାନେ ରାତିଏ ଦୁଇରାତି ଏଠାରେ କଟେଇ ମଉଜ ମଜଲିଶ କରି ଫେରନ୍ତି ।

ଏବେ କେତେଦିନ ହେଲା ଜଣେ ଜଟା କୌପୀନ ଧାରୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁସ୍ଥ ସବଳ, ବୟସ ପ୍ରାୟ ପଚିଶି ତିରିଶି ଭିତରେ । କିନ୍ତୁ ଭସ୍ମ ବିଲେପିତ କପାଳରେ କେତୋଟି ରେଖା ପ୍ରୌଢ଼ତ୍ୱର ଆଭାସ ଦେଉ ଅଛି । ଯେଉଁ ଯୁବକମାନେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି, ଦେଖନ୍ତି, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦିନସାରା ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ । ନିକଟରେ ଷୋଳ ସତର ବର୍ଷର ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିରତ ।

ବାବାଜୀ ନିଜ ଚେଲାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କାହାରି ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କଠାରେ ଭୋଗ କରି ସାରିବା ପରେ ଦେଲେ ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉଭୟେ ସେବା କରନ୍ତି । ନଚେତ୍ କାହାରିକୁ କିଛି ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟଦିନେ ସେମାନେ କଣ ଖାଆନ୍ତି ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନଥାଏ । ସେକଥା ଚେଲାକୁ ପଚାରିଲେ ସେ କହେ, "ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ, ସେ କଥା କାହାରିକୁ କହିବି ନାହିଁ ।"

ଏହିପରି ଭାବରେ କିଛିଦିନ କଟିଗଲା । ବାବାଜୀଙ୍କର ଅଟଳ ସାଧନା ଦେଖି ଲୋକଙ୍କର ବିଶେଷ ଭକ୍ତି ଜାତ ହେଲା । ସେମାନେ ଭାବିଲେ ଏ ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପୂ ମହାପୁରୁଷ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କ୍ରମେ ପାଖ ପାଖି ଗାଁ ଗଣ୍ଡାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଭକ୍ତିସହକାରେ ଫଳ, ଫୁଲ, କ୍ଷୀର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆହାର ସାମଗ୍ରୀ ଗାଁ ଗାଁ ପାଳକରି ଆଣିଦେଲେ । କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଦତଳେ ଦୁଇଚାରି ଅଣା ଦକ୍ଷିଣା ଥୋଇ ଆସିବାକୁ ଭୁଲିଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ କେତେଦିନପରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଚେଲାଟି ଆଉ ଦେଖା ଗଲା ନାହିଁ । ଲୋକେ ଭାବିଲେ ବୋଧହୁଏ ଚେଲାଙ୍କର ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ଶେଷ ହୋଇଛି ।

ସତର

ସେଇ ଦିନ—ସୁଶୀଳାଙ୍କ ଜୀବନର ସେଇ ପବିତ୍ର ସ୍ମୃତି-ଗର୍ଭ ଦିନ । ସେଇ ନିର୍ମମ ବିଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟଥା ଭରା ଦିନ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଆଉ ଥରେ ମାତ୍ର ଦେଖାଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛି । ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାତରେ ପ୍ରାଚୀ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରତୀଚୀ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—ଆଭାରେ ରଞ୍ଜିତ ହୋଇଛି । ସେଦିନ ଲତା କୁଞ୍ଜରେ କୁସୁମ ହସିଛି, ବାୟୁ ତରଙ୍ଗରେ ବିହଗ ନାଚିଛି । ରାଣୀ ସୁଶୀଳା ସେଦିନ ଜ୍ୱାଳାମୟ ପ୍ରାଣର ସ୍ମୃତି ମିଶ୍ରିତ "ରକ୍ତ ଗୋଲାପଟିଏ" ଗଗନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଉପହାର ପଠେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଗଗନ ତାହା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଜର ପ୍ରଶସ୍ତ ହୃଦୟର ଖାଲି ଆସନରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଇ ଦିନଟି ପୁଣି ଆସନ୍ତା କାଲି ସମସ୍ତ ସରସ—ନୀରସତା ବହନ କରି ଦେଖା ଦେବ ।

ରାତି ପାହିଏ ହେବ । ସୁଶୀଳା ନିଜ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ କମ୍ପିତ ହସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ନିର୍ମିତ ରତ୍ନଖଚିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ପେଟିକା ଏବଂ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ର ରୂପାଥାଳିରେ ଆଣି ରାଜନଙ୍କ ପାଦତଳେ ରଖିଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଅଜଣାରେ ଦୁଇଆଖି ଦେଇ ଦୁଇଟୋପା ତପ୍ତ ଲୋତକ ସେହି ପେଟିକା ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ତାଙ୍କ ପଣତରେ ଲୁହତକ ପୋଛିଦେଇ ନତମସ୍ତକରେ ଠିଆ ହେଲେ କିଛି କହିବେ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଖରୁ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ, କେବଳ ଆରକ୍ତ ଅଧରଟା ଥରି ଉଠୁଥାଏ । ଆବେଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟର ଉଦାସ ଚାହାଣିରେ ସେ କେବଳ ପେଡ଼ିଟି ପ୍ରତି ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ନିର୍ମମ ବେଦନା ତାଙ୍କୁ ଅଥୟ କରି ପକାଉଥାଏ । ପଣତଟାକୁ ସେ ମୁହଁ ଉପରେ ଚାପି ଧରିଲେ ।

ଗତବର୍ଷ ଠିକ୍ ଏଇଦିନ ରାଜନ ଏଇପରି ଏକ ଉପହାର ଧରି ବାଣପୁର ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଜାଣନ୍ତି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏ ପେଡ଼ିଟି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସରଳା ନାରୀ ହୃଦୟର ଗତ ତିନିଶ ଷାଠିଏ ଦିନର ପୁଞ୍ଜିଭୂତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବେଦନା ରାଶି ରକ୍ତଗୋଲାପ ରୂପରେ ରଖା ଯାଇଛି । ତାହା ସେହି ଦୁଃଖିନୀ ରମଣୀର ସର୍ବସ୍ୱ ବହନ କରି ଯାଉଛି ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଆଗରେ ତାର ମୂକଭାଷାରେ ପ୍ରାଣ ଖୋଲି ସବୁ ଗାଇ ଯିବା ପାଇଁ । ତେଣୁ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଉତ୍ତରର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ରାଜନ ନୀରବରେ ଉପହାର ଓ ଚିଠି ନିଜ କୁରୁତା ଭିତରେ ରଖିଲେ । ତାପରେ ସେ ରାଣୀଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କରି ଚାଲି ଆସିଲେ—ବାଣପୁର ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଥରେ ଦିବାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରି ଯିବା ପାଇଁ ।

ବିନୋଦ ସିଂହ ସେତେବେଳକୁ ରାଜପ୍ରାସାଦରୁ ନିଜ ଆବାସକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ରାଜନ ତାଙ୍କ ଆବାସକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ଘରର ପଞ୍ଜୁରି ପାଖେ ବସି ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ । କୋଳରେ ଗୋଟିଏ ତିନି ଚାରି ବର୍ଷର ଶିଶୁ । ପାଖରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଖେଳନା ନପାଇ ତାଙ୍କର ଶୁଭ୍ର ଦାଢ଼ି ଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜର କୋମଳ ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଛି । ନିକଟରେ ପଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବିନୋଦ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଆଗରେ ରାଜନ । ପଚାରିଲେ, "କେତେବେଳେ ଯାଉଛ ?" ରାଜନ କହିଲେ—"କାଲି ସକାଳୁ ।"

"—ଆଣିଲ ?"

"—ଆଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ ଏଥର ଦୁଇଟି ।"

"—ଦୁଇଟି କଅଣ ?"

ବିନୋଦଙ୍କ କପାଳଟା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କୁଞ୍ଚ ହୋଇଗଲା । ରାଜନ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—"ଉପହାର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଚିଠି" ।

—ଏଠି ! ନା ନା ନେବାକୁ ହେବନାହିଁ । ଘୋଡ଼ା ଭଅ ଏଇଠି ।"

ରଜନ ନମ୍ର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—"କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ନିକଟରୁ, ଘୋଡ଼ା ଦେବାଟା ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।"

ବିନୋଦ କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତାକରି କହିଲେ—"ଯଦି ଅନ୍ୟ କାହାରି ହାତରେ ପଡ଼େ ?"

ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲଭଳି ରଜନଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରୁ ସ୍ୱତଃ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—"ତା ପୂର୍ବରୁ ତା'ର ଛିନ୍ନଶିର ମୋ ହାତରେ କିମ୍ବା ମୋ ଛିନ୍ନ ମସ୍ତକ ଭୂତଳରେ ଲୁଣ୍ଠିତ ହୋଇଥିବ ।"

"—ଏକା ଯାଉଛ ?"

"—ନା ମୋର ଚାକର ବନମାଳୀ ବି ଯାଉଛି ।"

ବିନୋଦ ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ—"ଦେଖୁଛି, ତୁମେ ବିପଦ ହାତେ ହାତେ କିଣି ଆଣୁଛ ।"

ରଜନ ସାମାନ୍ୟ ଅବଜ୍ଞା ବ୍ୟଞ୍ଜକ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର କଲେ—"ଆଜ୍ଞା, ବନମାଳୀକୁ ସେପରି କହିବେନି । ଗତ ମାସ ତିନିଟା ଭିତରେ ଦେଖିଛି, ତା'ପରି ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ ଦୁନିଆରେ ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେ ଜାଣିନି ମୁଁ କୁଆଡ଼େ, କାହା ପାଖକୁ ଯାଉଛି । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାଣିବା ତ ଦୂରର କଥା । ସେ କେବଳ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଅନୁସରଣ କରିବ । ସେ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସୀ ଏବଂ ଭଲ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିଜାଣେ ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଉଛି ।"

ବିନୋଦ ମୁହଁ ଫେରେଇ ନେଲେ । କହିଲେ—"ହଁ ତୁମେ ତ, ଆଉ ପିଲା ନୁହଁ । ତୁମକୁ ଏଥର ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ସାବଧାନ

ହେବାକୁ ହେବ । ଆଜ ଗୁରୁବାର ହେଲ, କାଲି ଅପରାହ୍ନରେ ରାଜା ଆଉ ମୁଁ ହରିପୁର ଚାଲିଯାଉଛୁ । ରବିବାର ଦିନ ହରିବନ୍ଧୁ ଏବଂ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଅଣ ଗୋଟାଏ ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶ ଅଛି । ତୁମେ ଫେରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହରିପୁର ଯିବ ।"

ରାଜନ 'ଆଜ୍ଞା' କହି ଠିଆହେଲେ ।

ବିନୋଦ ପୁଣି ପଚାରିଲେ—"କେତେ ଦିନ ଛୁଟି ନେଇଛ ?"

"ମୋଟେ ତିନିଦିନ"—ରାଜନ ଏତିକି କହି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପୂର୍ବକ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲେ ।

ଅଠର

ଯୌବନର ଅଜଣା ସ୍ପର୍ଶରେ ବାଳିକାର ରୂପଲାବଣ୍ୟ ବିକଶି ଉଠିଲା ପରି ବୈଶାଗ ବସନ୍ତର ମୃଦୁ ଆଲିଙ୍ଗନରେ ପଥ ପାର୍ଶ୍ୱର ବୃକ୍ଷରାଜି ନୂତନ ପତ୍ର ସମ୍ଭାରରେ ଭରି ଯାଉଛନ୍ତି । ଗୁଳ୍ମଲତା-ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରତି କୁଞ୍ଜ କୁସୁମ ସମ୍ଭାରରେ ହସି ଉଠୁଛି । ପବନର ପ୍ରତି ତରଙ୍ଗରେ ମଳୟ ସୌରଭ ସଙ୍ଗେ ବନ ବିହଗର ମଧୁର କାକଳି ଭାସି ବୁଲୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ରାଜନ ଚାଲିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନରେ । ସେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆଜି କାଶପୁରରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ସେତେବେଳକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶକୁ ଗଡ଼ି ଗଲେଣି ।

ରାଜନଙ୍କ ମନ ଓ ଧ୍ୟାନ ଥାଏ ନିଜର କୁରୁତା ମୁଣାରେ । ଥର ଥର କରି ତାଙ୍କର ଡାହାଣ ହାତଟା ଉପହାର ଏବଂ ପତ୍ର ନିରାପଦରେ ଥିବା ଦେଖି ଆସୁଥାଏ । ସେ ସମୟ ସମୟେ ଫେରି ଚାହିଁ ଶୀଘ୍ର ଘୋଡ଼ା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବନମାଳୀକୁ କହି ନିଜ ଘୋଡ଼ାକୁ ଚାବୁକ ଲଗେଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ଝଲ୍ଲିକୋଟ ଗଡ଼ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଶେ ବାଟ ଅଛି । ରାଜନ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ ଫେରି ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ବନମାଳୀର ଘୋଡ଼ା ବହୁତ ଦୂରରେ ଲୁଚି ଯାଇଛି । ହୁଏତ ସେ କୌଣସି ଗଛ ଆଡ଼ୁଆଳରେ ରହି ଯାଇଥିବ ଭାବି ଟିକେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଝଲ୍ଲିକୋଟ ଗଡ଼କୁ ପଛରେ ରଖି ସେ ପ୍ରାୟ ଅଧ କୋଶେ ବାଟ ଚାଲି ଆସିଲେଣି; ଅଥଚ ବନମାଳୀର ପୁଣି ଦେଖାନାହିଁ ।

ବେଲ ଆଉ ମାନ ଘଡ଼ିଏ ଅଛି । ରାଜନ ବାଧହୋଇ ଘୋଡ଼ାର ଗତି ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । କିଛି ସମୟ ବିତିଯିବା ପରେ ଦୂରରୁ ବନମାଳୀ ଆସୁଥିବା ଦେଖାଗଲା । ସେ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଆସି ଘୋଡ଼ାଟାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଆଗ କହି ପକାଇଲା—"ବାବୁ, ଏ ଘୋଡ଼ାଟା ଭାରି ଅସାଧ । ଗଡ଼ ସେପାଖେ ମୋତେ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ କରିଦେଲା—ଦୁଇଥର ଖସି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ବଡ଼ କଷ୍ଟକରି ସାଧିକଲି ।"

ରାଜନ ବାଟରେ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବନମାଳୀଠାରୁ ଆଗଭୁଷ କୈଫିୟତଟା ଶୁଣି ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଘଟନାରେ ସାମାନ୍ୟ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଶୀଘ୍ର ଗତିରେ ଘୋଡ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

କ୍ରମେ ସନ୍ଧ୍ୟା ମାଡ଼ି ଆସିଲା,—କ୍ରମେ ଭାଲେରୀ ଶିଖର ଦେଶରେ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ମଥାମଣି ପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ତାରାଟିଏ ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲା । ସାନ୍ଧ୍ୟଧୂମ୍ରର ପତଳା ସ୍ତର ଭେଦକରି ଅଦୂର ଚିଲିକାର ଶୀତଳ ପବନ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଧରି ଲତା ଗହ୍ୱରର ରନ୍ଧ୍ରେ ରନ୍ଧ୍ରେ ଭେଦି ଚାଲିଛି । ଦଳଦଳ ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ସେଇ ପବନ ସ୍ରୋତରେ ମାଳାକାରରେ ଜଟିଆ ଶିଖର ଆଡ଼େ ଭାସି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଆଗରେ ପ୍ରାୟ କୋଶେ ବାଟ ଘନ ଜଙ୍ଗଲ ପଥ—ଭାଲେରୀ ପାଦତଳ ଦେଇ ଯାଇଛି । ରାଜନ ଠିକ୍ ଜଙ୍ଗଲ ଆରମ୍ଭ ସ୍ଥାନକୁ ଆସି ଫେରିଚାହିଁଲେ । ପୁଣି ବନମାଳୀ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ସେ ଏଥର ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଗୋଟାଏ କିଛି ଅଜଣା ସନ୍ଦେହରେ ତାଙ୍କ ମନଟା ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉପହାର, ପତ୍ର ଏବଂ ତରବାରି ନିରାପଦ ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିନେଲେ । କିନ୍ତୁ କରିବେ କଅଣ ? ଆଉରି ଚାରି ପାଞ୍ଚକୋଶ ବାଟ ଆଗରେ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଭାବିଲେ—"ବନମାଳୀ ଆସୁ କି ନ ଆସୁ ମୋତେ ତ ନିଶ୍ଚୟ କାଣପୁର ଆଜି ଯିବାକୁ ହେବ ।"

ସେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱିତୀୟାଚନ୍ଦ୍ର ଚିଲିକାର ନୀଳ ଜଳ ତରଙ୍ଗ ଭେଦ କରି ଦେଖାଦେଲା । ଅନୁଚ୍ଚ ଲହରୀ ଗୁଡ଼ାକ ତରୁଣୀ ବକ୍ଷର ଚନ୍ଦ୍ରହାର ପରି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲେ—ସତେ ଯେପରି ଚିଲିକା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଉପହାର ଦେବା ପାଇଁ ସଜାଉଛି ।

ରାଜନ ବନମାଳୀର ଆଶା ତ୍ୟାଗକରି ଏକାକୀ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟଦେଇ ଅଶ୍ୱ ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଯିବାପରେ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ମନରେ କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଭୟର ସଞ୍ଚାର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ତାହାକୁ ଖାତିର ନକରି ଆଗକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କରିଥାନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା କଲାବେଳେ ବିପଦ ପଡ଼ିବ କି ନା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ନଯାଇ ବିପଦ ନିଶ୍ଚୟ ପଡ଼ିବ ଭାବି ସାବଧାନ ହେବା ଉଚିତ । ରାଜନ ଯଦି ଏଇପରି ଭାବରେ ଆଗରୁ ସାବଧାନ ହୋଇଥାନ୍ତେ ହୁଏତ ସେ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ମନ ଗୋଟାଯାକ ବନମାଳୀର ସନ୍ଦେହଜନକ ବ୍ୟବହାରରେ ପୂରି ଯାଇଥିଲା । ସେ ସେଇ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଅଗ୍ରଗତି କରୁଥିଲେ ।

ରାଜନ ଛତର ଗଡ଼ଟା ପାରହୋଇ କିଛି ଦୂର ଯାଇଛନ୍ତି, ଏଇ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦଶ ବାର ଜଣ ମନୁଷ୍ୟ ଧାଇଁ

ଆସିଲା ପରି ଶୁଣାଗଲା । ସେ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ ମୁହଁ ଫେରେଇ ଶବ୍ଦଟାର କାରଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ତାଙ୍କର ଘୋଡ଼ାଟା ଆଗରୁ କିଛି ବାଧା ପାଇ ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଛିଟିଆଡ଼ ହୋଇ ପଥ ଧାରରେ ପଡ଼ିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଛଅ ସାତଜଣ ଲୋକ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆସି ମଡ଼େଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ବିପଦରେ ମନୁଷ୍ୟର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥାଏ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଗଜନ ଦଶ ବାରଟା ହାତ ତଳେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲେ । କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକ ଯେ ତାଙ୍କୁ ହାତ ଗୋଡ଼ ଧରି ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ କିଛି ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାହାରୁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କାନରେ ପଶୁ ନ ଥାଏ । ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ମାଡ଼ି ବସି ଲେଉଟେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ।

ସେ କ୍ରମେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଆସିଲେ । ଆଖି ଫିଟେଇ ଦେଖିଲେ ରାକ୍ଷସ ପରି କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଭୀଷଣ ମୁଖ ତାଙ୍କ ମୁହଁଉପରେ କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ନକରି ସେ ଏକ ଦମକାରେ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକୁ ଛିଟିଆଡ଼ି ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ତରବାରିକୁ ଅନ୍ଧକୋଷମୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୂରରୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଆସି ଧକ୍କା ଦେଲା । ଏ ଲୋକଟା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥିଲା । ସେ ପୁଣି ଭୂଇଁରେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଏବଂ ଲୋକଟା

ତାଙ୍କ ଗୁଡି ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଦେଖିଲେ ଏ ଜଣେ ଯୁବକ ସନ୍ନାସୀ । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଛାଏ ଜଟା । ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ମାଡ଼ ବସୁ ବସୁ ସେ ଦୁଇ ହାତରେ ସନ୍ନାସୀର ଜଟାକୁ ଭିଡ଼ି ତାକୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ମାତ୍ରେ ଜଟା ଗୁଡ଼ାକ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଦେଖିଲେ ଗୁଡି ଉପରେ ବସିଛି ମୋହନ ! ତାର ଆଖି ଦୁଇଟା କୁରାଳ ଚନ୍ଦପରି ଘୂର୍ଣ୍ଣାୟମାନ । ବିଜୟ ଗର୍ବରେ ମୁହଁଟା ଭରି ପଡ଼ୁଛି ଏବଂ ସେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କ କୁରୁତା ମୁଣା ଭିତରକୁ ହାତ ପୁରାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

ମୋହନ ଯେ ତାଙ୍କର ବାଁଣପୁର ଆସିବା କଥା ଜାଣି ପାରିଛି ଏହା ଅନୁମାନ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ମୋହନର ହାତର ଗତି ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ କରୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ମେଳରେ ସାପ ପଡ଼ି ଛଟ ପଟ ହେଲାପରି ହେଉଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହାତ ଗୋଡ଼ ସବୁ ବନ୍ଦ । ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଲା । ମୋହନ କୁରୁତା ମୁଣାରୁ ଉପହାରଟି କାଢ଼ିନେଇ ଗୋଟାଏ ବିକଟ ହସରେ ଚଉଦିଗ କମ୍ପେଇ ଦେଲା ।

ଉପହାରଟି ଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜନ ଏକ ପ୍ରକାର ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲେ । କାରଣ ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କଠାରେ ଉପହାରଠାରୁ ବହୁ ମୂଲ୍ୟ ଜିନିଷଟି ଥିଲା । ମୋହନ ନିଶ୍ଚୟ ଏହାର ସନ୍ଧାନ ପାଇନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ପରକ୍ଷଣରେ ଘଟନା ଭିନ୍ନ ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ମୋହନ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ପେଡ଼ିଟି ଧରି, ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପୁଣି ମୁଣା ଦରାଣ୍ଡିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଥର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ପତ୍ରଟି ତାର ଲୌହ ମୁଷ୍ଟି ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ପତ୍ରଟିକୁ ମୋହନ-ହାତରେ ଦେଖି ରଜନଙ୍କ ଆଖି ଦୁଇଟା ସ୍ୱତଃ ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ସେ ନିର୍ଜୀବ ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ମୋହନର ଆଦେଶ କ୍ରମେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଆଲୁଅ ଡ଼ିଲାଟାଏ ଧରି ଆସିଲା । ସେ ଚିଠିଟି ଖୋଲି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ତଳେ ସୁଶୀଳା କୁମାରୀଙ୍କର ସ୍ୱାକ୍ଷର ଦେଖି ହୋ ହୋ କରି ହସି ପକାଇଲା ଏବଂ କହିଲା—"ଓହୋ, ଏ ଯେ ପ୍ରେମ ପତ୍ର ! ଏଇ ତ ଯଥେଷ୍ଟ ! ଅନନ୍ତ ଏ ଚିଠି କଥା ତ ତୁ କହିନୁ ।" ଉତ୍ତର ମିଳିଲା—"ନା, ମୁଁ ଜାଣେନା ।"

ରଜନଙ୍କୁ ଏଇ ଅନନ୍ତର ସ୍ୱରଟା ବଡ଼ ପରିଚିତ ବୋଧହେଲା । ସେ ଆଖି ଫିଟେଇ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ବନମାଳିକି ଆଲୋକ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ବନମାଳି କି ଅନନ୍ତ— ମୋହନର ଗୁପ୍ତଚର ।

ଏଇ ସମୟରେ ମୋହନ ହସି ହସି କହିଲା—"ଏଇଲକ ଜାଣି ପାରିଲୁନ ? ନାଗପୁଣୀ ଖୋଲରେ ଦୁଇ ମାସ ଚେଲା ହୋଇ ମଧ୍ୟ କିଛି ଶିଖି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ତା ହେଲେ ।"

ଉଣିଶ

ରାଜନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠ ଉପରେ ବସି ମୋହନ ଚିଠିଟା ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆମୋଦ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷରରେ ଯେପରି ତା ପାଇଁ କିଛି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଆନନ୍ଦର ସାମଗ୍ରୀ ରଖାଯାଇଛି । ସେ ସେଥିରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇଯାଇ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତର କଳ୍ପିତ ସୁଖ ସମ୍ପଦ ଭିତରେ ଏତେଦୂର ନିଜକୁ ହଜାଇ ବସିଲା ଯେ ସେ ଗୋଟାଏ କ୍ଷତ. ସିଂହ ଉପରେ ବସିଥିବା କଥା ତା ମନରୁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଲୁଚିଗଲା,—ତାର ହସ୍ତପଦର ଯୋର ସାମାନ୍ୟ ହାଲୁକା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଏଇ ଅବସରରେ ରାଜନ ଶେଷଥର ପାଇଁ ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଏକଜ କରି ହୁଁକାର-ଦେଇ ଉଠିଲେ । ମୋହନ ତଳେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ଦୁଇପାଖେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ରାଜନ ଆଣ୍ଠୁ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବକଳରେ ଚିଠିଟାକୁ ମୋହନ ହାତରୁ ଟାଣି ଆଣିଲେ,—ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାହାକୁ ପାଟି ଭିତରେ ପୂରେଇ ଉଦରସ୍ଥ କରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ସେଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲା ନାହିଁ । ସେ ଚିଠିଟାକୁ ପାଟିରେ ପୂରାଉ ପୂରାଉ ହଠାତ୍ ମୋହନ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଚିତ୍କାର କରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ରାଜନ ସେମାନଙ୍କ ତଳେ ମାଂସ ପିଣ୍ଡୁଳା ପରି ପଡ଼ିଗଲେ । ମୋହନ ପୁଣି ତାଙ୍କ ପୃଷ୍ଠ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ଉଠିଲା "—ଛୁରି ! ମୋ ଛୁରି !"

ଏଇ ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଲୋକର ପରିଚୟ ପାଇ ରାଜନ ତଳେ ପଡ଼ି ରହି ମଧ୍ୟ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ମୋହନଛୁରି

ମାଗିବା ଦେଖି ଗୋଟାଏ ଲୋକ କହୁଛି—"ମୋହନ, ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛୁ, ହତ୍ୟାକର ନାହିଁ ।"

ଲୋକଟା ନିକଟରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ସେ ନିଜର ସ୍ୱର ବଦଳେଇ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜନଙ୍କୁ ତାହା ଅଜ୍ଞାତ ରହିଲା ନାହିଁ । ହରିବନ୍ଧୁ ବେବର୍ତ୍ତା ଏ ଦଳରେ ମିଶିଥିବା ଦେଖି ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ ।

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିଷେଧର ଉତ୍ତରରେ ମୋହନର ଗଳା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟାଏ କେବଳ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟଭରା ହାସ୍ୟ ଧ୍ୱନି ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଗୋଟାଏ ଲୋକର ଅଣ୍ଟାରୁ ଛୁରୀଟା ଯୋରରେ ଟାଣି ଆଣି ରାଜନଙ୍କ ଗଳା ଉପରେ ଟେକି ଧରିଲା ।

ରାଜନ ନିଃସହାୟ ଭାବରେ ତଳେ ପଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଖୁବ୍ ନିକଟ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଗତି ପଥରେ ଜଗତର ସୀମା ଆଉ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଦୂର ମାତ୍ର ବାକି ଅଛି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ । ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କ ଆଗେ ଯାହା ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଆସିଥିଲେ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଉଛି— ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶାନ୍ତି ଏବଂ ଆଶ୍ୱାସ ଆଣିଦେଲା । ସେ ଆଖି ବନ୍ଦକରି ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲେ ।

ଆଖି ପଲକ ନ ପଡ଼ୁଣୁ ମୋହନର ଶାଣିତ ଛୁରୀଟା ରାଜନଙ୍କ ଧମନୀର ତପ୍ତ ରକ୍ତରେ ସିକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥାନ୍ତା; ମାତ୍ର ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତା ପଛରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ଭୀଷଣ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଉଠିଲା । ମୋହନ ଦବି ଯାଇ, ଫେରିଚାହିଁ ଦେଖିଲା କେତେ ଜଣ ଯୁବକ ଲାଠିହାତରେ ତାରି ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ସେ ଉଠିପଡ଼ି ବଣ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ।

ରାଜନ ପୁଣି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦିନ ସାରା ପରିଶ୍ରମ ପରେ ଏ ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧର ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଓ ସମ୍ମୁଖରେ ମୃତ୍ୟୁର ଭୀଷଣ ଚିତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଯେତିକ ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ହତାଶ କରିପାରି ନଥିଲା ବନମାଳୀର କୃତଘ୍ନତା ଏବଂ ପତ୍ନୀର ଅପହରଣରେ ସେ ସେତିକ ଶକ୍ତି ହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ବାହାରର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା ।

ବାଣପୁରର କେତେଜଣ ଯୁବକ ମହାଜନ ଗଞ୍ଜାରେ ଲୁଣ ବେପାର କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଶଗଡ଼ରେ ବସି ଏଇବାଟେ ଆସିଲାବେଳେ ମୋହନ ଏବଂ ତାହାର ଅନୁଚରଗଣ ରାଜନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିବାର ଦେଖିଲେ । କେହି ପଥିକ ଦସ୍ୟୁଦଳଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ଭାବି ସେମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦୌଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋହନ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବଣଭିତରେ ପଶିଯିବା ଦେଖି ସେମାନେ ରାଜନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରିଆସି ତାଙ୍କୁ ଉଠେଇ ବସେଇଲେ ।

ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ସମାନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାପରେ ରାଜନ ସଚେତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ପାଗଳଙ୍କ ପରି କେତେବେଳେ କଅଣ କହୁକହୁ କହୁଥାନ୍ତି—"ବାଣପୁର —ଗଗନ ବିହାରୀ" । ଏଇଥିରୁ ଯୁବକ ଦଳ ଭାବିଲେ ବୋଧହୁଏ ଲୋକଟି ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମର ଗଗନବିହାରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଏଙ୍କ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ହେବେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଅଧିକ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇ ଶଗଡ଼ରେ ବସାଇ ବାଣପୁର ଚାଲିଲେ ।

× × × ×

ରଜନ ଯେତେବେଳେ ମୋହନର ଆକ୍ରମଣରେ ନିଃସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ଗଗନ ବାଣପୁରର ନିଜ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ । ତାଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଦୂର ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ଖେଳି ବୁଲୁଛି । ସେ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ସେଇ ସ୍ମୃତିଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠା ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ପଲକରେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆତୁର ବହ୍ନିଲତା ଜାଗି ଉଠୁଛି ।

ରାତି ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଧାରଣା ବଦ୍ଧମୂଳ ହେଉଥାଏ ଯେ ରଜନ ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ । ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି—"ବାସ୍ତବିକ, ଶୂନ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସ୍ମୃତିର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଖୁବ୍ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ମାତ୍ର । ଆଉ ସେଇ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ମୃତିକୁ ସମ୍ବଳ କରି ଜୀବନର ସକଳ ସରସତାରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ପ୍ରାଣଟାକୁ ରିକ୍ତ ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ କରିଦେବାକୁ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କୁହାଯିବ ସିନା ? ଯାହାର ରୂପ ପୁଣି ଚର୍ମ ଚକ୍ଷୁରେ ଆଉଥରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ , ତାର ସ୍ମୃତି ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜୀବନର ସକଳ ସୁଖ ସନ୍ତୋଷକୁ ବଳି ଦେବାପାଇଁ ଜଗତର କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ କେବେ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ । ସେ ଚାଲି ଯାଇଛି । ସେ ସ୍ମୃତି ଅତୀତର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଲୋପପାଇଛି—ବୃଥାରେ ପିପାସୁ ପ୍ରାଣଟାକୁ ତିଳ ତିଳ କରି ଜାଳି ମରିବେ ସେ କାହା ପାଇଁ ? ସେକି ତାର ହୃଦୟ କୋଣରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଳାର୍ଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ ଖାଲି ରଖିଥିବ ?

ଏଇ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ଶଗଡ଼ ରାସ୍ତାଦେଇ ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଯାଉ ଯାଉ ତାଙ୍କ ଦୁଆରେ ଅଟକି ଗଲା । ସେ ଉଠି ପଡ଼ି

ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ମନରେ ବାହାରକୁ ଗଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ରଜନଙ୍କ ଦୁଇହାତ ଧରି ପାହାଚ ଉପରକୁ ଟେକି ଆଣୁଛନ୍ତି । ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ।

ଗଗନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ରଜନଙ୍କ ଆଖି ଅଶ୍ରୁ ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ କହି ପକାଇଲେ—"ସବୁ ସରିଛି ।"

'ସରିଛି' ! ଏକଥାଟି ଗଗନଙ୍କ ହୃଦୟ ଭିତରୁ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ରଜନଙ୍କ ଦୁଇହାତ ଧରି ପକାଇଲେ ।

କୋଡ଼ିଏ

ରାଜନ ଶୁକ୍ରବାର ପ୍ରଭାତରୁ ବାଣପୁର ଆସିବା ପରେ ସେଇ ଦିନ ଅପରାହ୍ନରେ ବିନୋଦ ସିଂହ ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହରିପୁର ଚାଲି ଗଲେ । ଶନିବାର ଦିନସାରା ସେ ହରିପୁରରେ ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରୁଥାନ୍ତି । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ପଦ ପଦକେ ସେ ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ ବାଧା ପାଉ-ଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ ବସି ରହିବା ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବିରକ୍ତିକର ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଦୁର୍ଗ ଛାତ ଉପରେ ଖୋଲାବାୟୁ ସେବନ କରି ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରତୀଚୀ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଦେହରେ ସେଦିନର ଶେଷ ଆଲୋକରେଖା କେବଳ ଲେଖା ରହିଥାଏ । ଦୂର ଆକାଶରେ ଦଳ ଦଳ ପକ୍ଷୀ ପବନ ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଯାଉ ଯାଉ କେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର ଗାଢ଼ ନୀଳିମା ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଯାଉଥାନ୍ତି, କେତେବେଳେ ବା ପାହାଡ଼ ଛାଇ ଦେହରେ ସ୍ଫଟିକ ମାଳପରି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଝଲସି ଉଠୁଥାନ୍ତି ।

ବିନୋଦ ସିଂହ ଛାତ ଉପରେ ପଦ ଚାରଣ କରି ବେଶ୍ ଶାନ୍ତି ବୋଧ କଲେ । ସେ ଉତ୍ତର ପାଖ ଛାତ କାନ୍ଥି ଉପରେ ଦୁଇ ହାତ ଭରାଦେଇ ଠିଆ ହେଲେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗଡ଼ ଖାଇ ଆରପାଖେ ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣା ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ସେ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ସେଇ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଦେଖିଲେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ କ୍ରମେ ଜଳ-

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଖାଇ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଛି । ବିନୋଦ ଏ ଘଟଣାରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଲୋକଟା କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେ ଏତେବଡ଼ ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସେ ଆଦୌ ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଛ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ପାଚେରୀର ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ ଦୁଆର ଦେଇ ସେ ପାଚେରୀ ବାହାରକୁ ଗଲେ ଏବଂ ତଡ଼େ ତଡ଼େ ସେଇଆଡ଼େ ଛପି ଛପି ଚାଲିଲେ । ଲୋକଟା ପରିଖାର ଜଳରାଶି ମଧ୍ୟରେ ଅଧାଅଧି ଚାଲି ଆସିଲା ବେଳକୁ ବିନୋଦ ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଏକ ଗଛ ଆଡ଼ୁଆଳରେ ଲୁଚି ବସିଲେ । ପ୍ରତି ପଦରେ ଲୋକଟା ଖାଇର ଆବଦ୍ଧ ଜଳର ଦଳ-ଜାଲ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି କରି ଆଗକୁ ଚାଲିଥାଏ । ଶେଷରେ ସେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଆସି ପାଚେରୀ ତଡ଼େ ଉଠିଲା ଏବଂ ସେଠାରୁ କୁମ୍ଭୀର ପରି ଘୋସାରି ହୋଇ ଆସି ଭୂଇଁ ଉପରେ ବସି-ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ପରିଶ୍ରମରେ ତାର ଛାତିଟା ଯେପରି ଫାଟି ଯାଉଥାଏ, ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ଭୀଷଣ ବେଗରେ ଚାଲିଥାଏ । ଦେହ ଗୋଟାସାକ ଦଳ ଏବଂ କାଦୁଅରେ ପୂରି ଯାଇଛି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ସେଠାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଧରା ପଡ଼ିଯିବା ଭୟରେ ତାର ଆଖି ଦୁଇଟା ପ୍ରଥମେ ଗୋପନ ଆଶ୍ରୟ ଖୋଜି ବୁଲିଲା ।

କମ୍ପିତ ଦେହରେ ଲୋକଟା ଯେତିକି ନିକଟକୁ ଆସୁଥାଏ ବିନୋଦଙ୍କ ହୃତ୍କମ୍ପ ସେତିକି ବଢ଼ୁଥାଏ । ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଆସିବା ଯାଏଁ ମଧ୍ୟ ସେ ତାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଅଥଚ ଶାରୀରିକ ଗଠନରୁ ପରିଚିତ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିବା ପାଇଁ ସେଇ ବୃକ୍ଷ ନିକଟକୁ ଆସିବାରୁ ବିନୋଦ

ତା ମୁହଁଟା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ତଟା ଦମ୍‌କନା ଚମକିଗଲା । ସେ ଉଠିପଡ଼ି ଲୋକଟାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ପକାଇଲେ । ଭୟ, ଉତ୍‌କଣ୍ଠା ଓ ବିସ୍ମୟରେ କହିପକାଇଲେ— "ଗଗନ ! ତୁମେ ! ଏଠି ! ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ?"

ଗଗନ କୌଣସି ପ୍ରହରୀ ଦ୍ୱାରା ଧୃତ ହୋଇଛନ୍ତି ଭାବି, ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଗରେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୃଦୟରେ କହି ପକାଇଲେ—"ଦାଦା, ତୁମେ ଏଠାରେ ! ପିଣ୍ଟ ମୋହନ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ।"

କେଉଁ ପିଣ୍ଟ ମୋହନ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ଏ କଥା ପଚାରି ବୁଝିବା ବିନୋଦଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲାନାହିଁ । "ପିଣ୍ଟ ମୋହନ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି" ଏ ବାକ୍ୟଟା ଯେପରି ବଜ୍ରର ଘର୍ଷଣତା ନେଇ ତାଙ୍କ କାନ ଭିତରେ ପଶିଗଲା । ଭୂକମ୍ପରେ କୋଠାଘର କମ୍ପିଲାପରି ତାଙ୍କ ଦେହ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । "ମୋହନ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ?" ଏତିକି କହି ସେ କିଛି ସମୟ ଯାଏଁ ନିସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆହେଲେ । ଶତଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁହଁ ଖୋଲି ଆଉ ପଦେକଥା କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାପରେ ଅତି ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ— "ସଜନ କାହିଁ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ବାଣପୁରରେ ଆମ ଘରଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇ ମୁଁ ଚାଲିଆସିଲି ସମ୍ବାଦଟା ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବା ପାଇଁ ।"

ବିନୋଦଙ୍କର ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ସେତେବେଳେ ଆଦୌ ନଥିଲା । ସେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନକରି ଗଗନଙ୍କର ହାତ ଧରି ଧରି ଦୁର୍ଗଭିତରକୁ ଚାଲିଲେ ।

ନିଜ କୋଠରୀ ଭିତରେ ଫେଦଶ୍ମ ହାରବୁଢ଼ିକର ବିନୋଦ ପ୍ରଥମେ ଗଗନଙ୍କୁ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପରିଚ୍ଛଦ ଆଣିଦେଲେ । ତାପରେ ଉଭୟେ ମେଜ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଚଉକିରେ ବସିଲେ । ମେଜ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୋକ ଖୁବ୍ କ୍ଷୀଣ ଭାବରେ ଜଳୁଥାଏ । ଗଗନ ରାଜନଙ୍କଠାରୁ ଚିଠି ହଜିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯାହା ଯାହା ଶୁଣି ଥିଲେ ବିଶଦ ଭାବରେ କହିଗଲେ । ବିନୋଦ ଗାଲରେ ହାତ ଦେଇ ସେ ସବୁ କେବଳ ଶୁଣି ଯାଉଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ କହିଲେ—"ମୁଁ ଆଗରୁ ଏ ବିଷୟରେ ରାଜନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଯାହା ହୋଇଛି, ହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ, ସେମାନେ ଏ ଚିଠି ଆଉ ଉପହାର ନେଇ କଅଣ କରିବେ ବୋଲି ତୁମେ ଭାବୁଛ ?"

ଗଗନ କହିଲେ,—"ରାଜନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି କାଲି ସକାଳୁ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କର କିଛି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଅଛି । ହୁଏତ ଏଇ ସୁଯୋଗରେ ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସେ ସବୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସମସ୍ତ କଥା ଜଣାଇଁ ଦେବେ ?"

"—ହଁ ତା ହୋଇପାରେ, ତେବେ ସେଥିରେ ମୋହନର ବିଶେଷ ଲାଭ କଅଣ ହେବ ?"

"—ଇଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟ ରାଜା ଅବଗତ ହେବେ । ଆପଣମାନେ ବିପଦରେ ପଡ଼ିବେ । ରାଣୀଙ୍କୁ ଅଧିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ମୋହନ ରାଜାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତପାତ୍ର ହୋଇ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିହିଂସା ନେବ ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜର ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବ—ଏଇଆ ହୋଇପାରେ । ଆଉ କଅଣ ହେବ ?"

ବିନୋଦଙ୍କର ଭ୍ରୂଲତା ଦୁଇଟା କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା । ସେ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଗଗନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହି କହିଲେ—"ହଁ; ତା'ହି ହୋଇପାରେ—ତେବେ ମୋହନ ତ ନିଜେ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିବା ପାଇଁ କଦାପି ସାହସ କରିବ ନାହିଁ ।"

"—ନା, ସେ ଆସିବା ତ ଦରକାର ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦେବ ।"

"—ତାହା ହେଲେ ତୁମେ କଅଣ କହିବ ବୋଲି ଭାବୁଛ ?"

"—ମୋ ଭାବନାରେ ଥାଏ କଅଣ ? ଆପଣ ଚେଷ୍ଟା କରି କାଲି ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ହରିବନ୍ଧୁର ସାକ୍ଷାତ କରାଇ ନ ଦେଲେ ଏହା ଭିତରେ ସେ ଦୁଇଟି ଜବତ୍ କରିବା ପାଇଁ ହୁଏତ ଆମେ କୌଣସି ଉପାୟ କରି ପାରିବା ।"

"—ଦିନ ଗୋଟାକ ଭିତରେ ଆଉ କଅଣ କରି ହେବ ?"

ଗଗନ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତିତ ହେଲାପରି କହିଲେ—"ଦିନେ କଅଣ କହୁଛନ୍ତି, ମୁହୂର୍ତ୍ତିକେ ସ୍ୱର୍ଗ ପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ ହୋଇପାରେ ।"

"—କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଉନା କାହିଁକି, କାଲି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖି ହେବ ନାହିଁ । ରାଜା ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ଶିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।"

ଗଗନଙ୍କ ମୁହଁଟା ଏକବାରେ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କହିଲେ-"ତେବେ ଉପାୟ ?"

ବିନୋଦ ନୀରବ ରହିଲେ ।

ଏକୋଇଶ

ପରଦିନ ବେଳ ପ୍ରାୟ ଛ'ଘଡ଼ି ହେବ । ହରିପୁର ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ପାଇକ ବଜ୍ରଯୁ ବର୍ଷୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ଦ୍ୱାରପାଳ ଦୁହିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦୁଃଖସୁଖ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାଏ । ଏଇ ସମୟରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରୁ ଅଶ୍ୱ ଗତିର ଶବ୍ଦ ତା କାନରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଦାଣ୍ଡ ମଝିକୁ ଚାଲି ଆସି ଦେଖିଲା ହରିବନ୍ଧୁ ବେବର୍ତ୍ତା ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଆସୁ-ଛନ୍ତି । ସେ ତାର ଦୀର୍ଘ ଭଲ୍ଲକୁ କାନ୍ଧରେ ରଖି ବେବର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଦଣ୍ଡବତ ପକାଇଲା ଏବଂ ଘୋଡ଼ା ନିକଟକୁ ଆସି ଆଗ ପଛକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଲାଗିଲା; ସତେ ଯେପରି ସେ ବେବର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଏକୁଟିଆ ପାଇଲେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଗୁପ୍ତ ସମ୍ବାଦ ତାଙ୍କ କାନରେ କହି ପକାଇବ । ବେବର୍ତ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବଜ୍ରଯୁର ହାବଭାବ ଦେଖି ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା କେତେକ ପରିମାଣରେ ଠଉରେଇ ପାରିଲେ । ସେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ବଜ୍ରଯୁକୁ ପଚାରିଲେ,—"କ ବଜ୍ରଯୁ, ଆଗ ପଛକୁ ଏତେ·ଚାହୁଁଛୁ କାହିଁକି ?"

ବଜ୍ରଯୁ କାନ୍ଧର ଭଲ୍ଲ ଉପରେ ହିଁ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା—"ହଜୁର, ଶୁଣିଲି ଆପଣ ଏହିକ୍ଷଣି ଗ୍ରାମକୁ ଯିବେ । ଆପଣଙ୍କ ଅନ୍ନ ପାଣିରେ ଗରିବର ପେଟ ବେଳେ ବେଳେ ଥଣ୍ଡା ହୁଏ ବୋଲି ଗୋଟାଏ କଥା ଜଣା କରି ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି ।"

ବଜ୍ରଯୁର କଥା ଶୁଣି କାହିଁକି କେଜାଣି ହରିବନ୍ଧୁ ଟିକଏ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ଅଥଚ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ—କଅଣ, କଥା କଅଣ କହୁନୁ ?"

ବଜସ୍ମ କହିଲା—"ହଜୁର, ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଆଜ ଶ୍ରୀହଜୁର ଘର କୋପ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀହଜୁରରେ ଦେଖା କଲାବେଳେ ଟିକଏ ଦେଖି ରହିଁ ଚଳିବେ ।"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୁହଁଟା ସାମାନ୍ୟ ବେରଙ୍ଗିଆ ହୋଇଗଲା—ସେ ପଚ୍ଛରିଲେ—"କାହିଁକି ? କୋଉଥର କାରଣ ?"

ବଜସ୍ମ ମୁଣ୍ଡକହସା ଦେଇ କହିଲା—"ଗ୍ଭମୁଙ୍କ ମଥାରେ ଆଜି ଗୋଟିଏ ଧଳା ବାଳ ଦେଖାଗଲା । ସେଇଥିକି ଦୋଷ ହୋଇଛି ନଅର ଯାକର । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଆଜି ଖପା ହୋଇଛନ୍ତି ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ଏକଥାରେ ନହସି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ କିଛି ସମୟ ଯାଏ କଣ ମନେ ମନେ ବିଚ୍ଛରି କହିଲେ—"ଯାହା ହୋଇଛି ତ ହୋଇଛି—ତୁ ଟିକଏ ଯାଇ ଜଣା କରିଦେଲୁ ।"

କଥାଟା ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଛି କି ନାହିଁ ବଜସ୍ମ ଭିତରକୁ ଗ୍ଭଲିଗଲା । ହରିବନ୍ଧୁ ଘୋଡ଼ାଟାକୁ ଗ୍ଭଇଁରେ ବାନ୍ଧି ଦେବାପାଇଁ ଦୁଆରୀକୁ କହି ସିଂହଦୁଆରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ବଜସ୍ମ ଫେରି ଆସି କହିଲା—"ଗ୍ଭମୁ ରଙ୍ଗମହଲ ତଳ କୋଠରୀରେ ଶୟନ କରିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଅଭିମାନିଆ ହେଲା ପରି ଶ୍ରୀମୁଖ ଶୁଖି ଯାଇଛି । ହେଲେ, ଆପଣ ଆସିଛନ୍ତି ଶୁଣି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ହୁକୁମ୍ କଲେ ।"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହୃଦୟ ସାଗରରେ ଗୋଟାଏ ପୁନିଅଁ ଜୁଆର ଟେଖିଲଗଲା । ସେ ହସ ହସ ହୋଇ ତରତରରେ ଭିତରକୁ ଗ୍ଭଲିଲେ ।

ଆଗରେ ବିଜୟ ବାଟ ଦେଖାଇଲାଭଳି ଚଢ଼େଇ ଚଢ଼େଇ ଚାଲିଥାଏ । ହରିବନ୍ଧୁ ଯାଉ ଯାଉ ବିଜୟଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—"ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ କିଏ ଅଛି ?"

ବିଜୟ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ଉତ୍ତର କଲା—"ନା, ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ କଣ ଆଜି କାହାକୁ ପାଖରେ ପୂରେଇ ଦେଉଛନ୍ତି ? ଦିବାନଙ୍କୁ ତ କୁକୁର ଘେଉଡ଼ା କରିଦେଲେ ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଧାରଣା ସତ ପରି ଜଣାଗଲା । ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ଦିବାନଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର ଆସନ ଏବଂ ପ୍ରତି-ପତ୍ତି ଯେ ଖୁବ୍ ବେଶି ଏ ଧାରଣାଟା ତାଙ୍କର ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ରଙ୍ଗମହଲର ତଳ କୋଠରି ଦ୍ୱାର ଅଳ୍ପ ମେଲଥିଲା । ବିଜୟ ଯାଇ ସେଇଠାରେ ଠିଆହେଲା ଏବଂ ହରିବନ୍ଧୁ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଦେଖିଲେ, ବାସ୍ତବିକ ରାଜା ଭାରି ବିମର୍ଷ ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧା-ରିଆ ସ୍ଥାନରେ ବସିଛନ୍ତି । ପଛରେ ଗୋଟାଏ ପରଦା ଝୁଲୁଛି । ପରଦାର ଅଧେ ଛାଇ ତାଙ୍କରି ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଅଭିବାଦନ କରି ଠିଆହେଲେ ।

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଦେଖି ରାଜାଙ୍କର ସବୁ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ, ସୂର୍ଯ୍ୟ କର-ଣରେ କୁହୁଡ଼ି ପରି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ସେ ଆଦର ସହକାରେ ତାଙ୍କୁ ବସିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଜରି ପାଖେ ଗୋଟାଏ ଆସନ ଦେଖେଇ ଦେଇ କହିଲେ—"ମୁଁ ଆଜି ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।"

ରାଜାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ଏପରି କଥା ଶୁଣି ହରିବନ୍ଧୁ ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌଭାଗ୍ୟବାନ ବୋଲି ମନେ କଲେ । ସେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶର ସଙ୍କେତରୂପେ ଦୁଇହାତ ମନ୍ଥୁ ମନ୍ଥୁ କରି ହସିତ ମୁଖରେ କହିଲେ —"ହେ଼ଃ, ଅଧୀନର ସେଇଟା ଅନ୍ତରିକ ସୌଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ । ଅଧୀନ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜରୁରି କଥା ଜଣା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଧାଇଁଛି !"

ରାଜା ଆସନ ଉପରେ ଆଉଜି ବସିରହି କହିଲେ—"ସେଇ ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟ ନା ?"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହାତ ମନ୍ଥାଟା କ୍ରମେ କ୍ଷିପ୍ରତରଗତିରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଟିଟା ସେଇପରି ଭାବରେ ଅଧା ଉସାରି ହୋଇଥାଏ, କହିଲେ—"ନାହିଁ, ହଜୁର ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ।"

ରାଜାଙ୍କ ସ୍ୱରଟା ସେତେବେଳେ ଯେପରି ତରଳ କୋମଳ ଭାବରେ ଭରିଯାଇ ଥାଏ । କହିଲେ—"ହଁ, ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ଥିଲେ ପରେ କହିବ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ରର ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ ତଥ୍ୟନେଇ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବି ।"

କ୍ଷଣକେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦଶପଣିଆ ହସଟା ଗାଲ ଭିତରେ ଲୁଚିଗଲା । ସେ ଭ୍ରୂଲତା ଦୁଇଟା ଟେକିଦେଇ ଧୀର ଗଳାରେ ପଚାରିଲେ—"ବିନୋଦ ସିଂହ ଗ୍ରାମକୁ ଏବେ ଆସିବେ ?"

"—ହଁ କିଛି ସମୟ ପରେ ଆସିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପଠେଇଛି ।" ଏକଥା ଶୁଣି ହରିବନ୍ଧୁ ନିଜ କାମଟା ଆଗ ହାସଲ କରିଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲେ ଏବଂ ଦୁଇ ହାତ

ଯୋଡ଼ କହିଲେ—"କିନ୍ତୁ ଅଧୀନର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜରୁରୀ କଥା ତୁମ୍ଭରେ ଜଣାକରିବାର ଅଛି ।"

ରାଜା କହିଲେ—"ହଁ ତୁମର ଗୁପ୍ତକଥା, ଜରୁରୀ କଥା ଅଛି, କହିବ । ଏତେ ତର ତର କାହିଁକି ? ଆମ ଗୁପ୍ତକଥା ଆଗ ସରୁ ।"

ମାତ୍ର ରାଜାଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ କାନରେ ଆଦୌ ପଶିଲା ନାହିଁ । ସେ ନଦରେ ବାଉଳା ହେଲା ପରି କହି ଉଠିଲେ— "ମୋର ଭାଇ ମୋହନ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗୁରୁତର ସମ୍ବାଦ ପଠେଇଛି ।"

ମୋହନ ନାମ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ରାଜାଙ୍କର ଗତ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ମୁହଁଟା ଆରକ୍ତ ଦେଖାଗଲା । ସେ ଆସନର ଦୁଇ ବାହା ଉପରେ ଭରଦେଇ ବିରକ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—"ନା ନା, ସେକଥା ମୁଁ ମୋଟେ ଶୁଣିବିନି । ସେକଥା ତୁମକୁ ମୋ ଆଗରେ କହିବାକୁ ବି ଦେବିନି !"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଉତ୍ତେଜନା ସ୍ରୋତରେ ଏକବାରେ ଭଟ୍ଟା ପଡ଼ିଗଲା । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଥିବା ପାଇଁ ସାହାସ ବାନ୍ଧି କହିଲେ—"କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ, ସେଥିରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ।"

ଏଥର ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କର ଜୟ ହେଲା । ରାଜା ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କଥା ଶୁଣି ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ସର୍ପ ପରି ଏକବାରେ ଦବିଗଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଶସ୍ତ ଆରକ୍ତ କପାଳଟା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବିସ୍ମିତ ହେଲାପରି ପଚାରିଲେ—"ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ? କାହାଦ୍ୱାରା ?"

ଏ ସୁଯୋଗରେ ହରବନ୍ଧୁ ସବୁକଥା ଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟାଏ ବାକ୍ୟରେ କହିଦେଇ ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗତ ଅଭିଷେକ ବେଳେ ଯେଉଁ ବାଦସାଦ ହୋଇଥିଲା ସେ କଥା ଆଗ କହିବେ, କି ଏବର ଉପହାର କଥା ଆଗ କହିବେ ହଠାତ୍ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଢ଼ୋକ ଗିଳି ଗିଳି କହିଲେ—"ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ର, ଯେଉଁମାନେ ରାଜଦ୍ୱାରରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଅନୁଗୃହୀତ ସେଇମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ।"

"—ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । କିଏ ସେମାନେ ?"

"—ନାମ କହିବାକୁ ସାହସ ହେଉନାହିଁ । କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ଅଧୀନର କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।"

"—ତେବେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ?"

"—ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଅଛି ।"

"—କି ପ୍ରମାଣ, କାହିଁ ?" କମେ ରାଜା ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

"—ହଜୁର, ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଅଛି । ତାହା ସବୁ ବିଷୟର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଦେବ ।"

ରାଜା ବାମ ହାତଟା ଆଗକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇ କହିଲେ— "କାହିଁ ସେ ଚିଠି ? ଦିଅ ଶୀଘ୍ର, ଦାଦା ଆସିପାରନ୍ତି ।"

"—କିନ୍ତୁ, ଅଧୀନଠାରେ ତାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଲିପି ଅଛି ମାତ୍ର ।"

"—ଓହୋ, ପ୍ରତିଲିପିଟାଏ ମାତ୍ର"—କହି ରାଜା ଆସନ ଉପରକୁ ପୁଣି ଆଉଜି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉତ୍ସାହ କ୍ଷଣକ ମଧ୍ୟରେ ମରିଗଲା ।

ହରିବନ୍ଧୁ କହିଲେ—"ଅସଲ ଲେଖା ମୋହନଠାରେ ଅଛି । ଆଦେଶ ହେଲେ ସେ ନିଜେ ଧରି ଗ୍ଣମୁକୁ ଆସିବ । ତାହା ଗୋଟାଏ 'ପ୍ରେମ-ପତ୍ର' ।"

ରାଜା ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଶିରରେ ଶିରେ ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚମକ ଖେଳିଗଲା । ମୁହଁଟା ବର୍ଷଣମୁଖୀ ମେଘପରି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । କହିଲେ—"ପ୍ରେମପତ୍ର ? କାହାରି—ରାଣୀଙ୍କର ?"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିଜ ତୋଣ୍ଟିଟା ଚିପି ହୋଇଗଲା ପରି ବୋଧହେଲା । ସେ ଥରି ଉଠିଲେ । ପ୍ରେମପତ୍ର ରାଣୀଙ୍କର, ଏକଥା ସେ ନିଜ ମୁଖରେ କହିବା ପାଇଁ ଆଦୌ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ—"ଆଜ୍ଞା, ତାହା ଗଗନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଲେଖାଯାଇଛି ।"

ଆଖି ପଲକରେ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଯେ ଝଡ଼ ତୋଫାନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଗଲା, ଅନ୍ୟ ସମୟ ହୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ସେ ତାହା ଆଦୌ ସହ୍ୟ କରି ପାରି ନଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଚିଠି ନ ଦେଖିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏ କଥାଟା ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଓଠଟାକୁ ଚିପିଧରି କମ୍ପିତ ଅଧରରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—"କାହିଁ ସେ ପ୍ରତିଲିପି—ଦିଅ ଦିଅ—ମୁଁ ଦେଖିନିଏ ଆଗ ।"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ରକ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ସେ ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ କୁରୁତା ଫିଟେଇ ନକଲଟି ବାହାର କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ବାହାର ଆଲୋକରେ କଟିବନ୍ଧ ଛୁରୀଟା ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲା । ସେ ଅଣ୍ଟାରୁ ଯେଉଁଏ ପାତଳା ଲୁଗା ଫିଟାଇ ଚିଠିଟି ବାହାରି କଲେ ।

ଏଣେ ରାଜା ଏତେଦୂର ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ, ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶଠି ବାହାର କରିବା ସମୟଟିକି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଯୁଗପରି ବୋଧ ହେଲା । ଶଠିଟା ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଟାଣି ନେବା ପାଇଁ ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ । ପଞ୍ଜୁରି ଦେଇ ଆଲୋକଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କର ଆରକ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ବିଚ୍ଛେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ହରିବନ୍ଧୁ ଶଠିଟା ବଢ଼େଇ ଦେଇ ତେଜ ଆଲୋକରେ ରାଜାଙ୍କ ମୁହଁଟା ଦେଖି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ହାତଟାକୁ ଜୋରରେ ଟାଣି ଆଣି ସେ ପଛକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଆଖି ପଲକରେ ଛୁରୀଟାକୁ ଅଣ୍ଟାରୁ ଟାଣି ଆଣି କହି ଉଠିଲେ—"ଏଁ ଗଗନ, ଗଗନ !"

ଗଗନ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଅଂଶଟା ଖୁବ୍ ଦକ୍ଷତା ସହକାରେ ଅଭିନୟ କରି ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ଧରା ପଡ଼ିଗଲେ ! ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହୁଏତ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଛୁରୀର ଆଘାତରେ ସେ ଗୋଟାଏ ରକ୍ତାକ୍ତ ଶବରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଛୁରୀର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଧାର ତାଙ୍କ ବକ୍ଷ ଦେଶର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ଶାଣିତ ଖଡ୍ଗର ଅଗ୍ରଭାଗ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ବକ୍ଷକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖାଗଲା । ତାଙ୍କ ଛୁରୀର ଗତି ସେଇଠାରେ ବନ୍ଦ, ହରିବନ୍ଧୁ ଦେଖିଲେ, ସମ୍ମୁଖରେ କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ବିନୋଦ ସିଂହ ସ୍ୱୟଂ । ଝଡ଼ ତୋଫାନ ପରେ ବୃକ୍ଷଲତା ପରି ସେ ସେଇଠାରେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଠିଆ ରହିଲେ—ଗୁଣ୍ଡିର କମ୍ପନ, ଆଖିର ଡୋଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଚଞ୍ଚଳ । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଛୁରୀ ସହ ତାଙ୍କର ହାତଟା ତଳକୁ ଖସି ଯାଇ ଦେହ ସହିତ ଲମ୍ବି ରହିଲା ।

ଗଗନ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ରକ୍ତହୀନ ମୁଖର ବିକୃତ ଭାବ ଭଙ୍ଗି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ବେଶ୍ ଆମୋଦ ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି ।

ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଛୁରୀ ଓ ରଡ଼ି ବାହାର କରି ନେଲେ । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ହରିବନ୍ଧୁ କାଠ କୁଣ୍ଢେଇ ପରି ନୀରବ—ନିଶ୍ଚଳ ।

ବିନୋଦ ମୃଦୁ ଅସିକୁ ସେଇପରି ଭାବରେ ଧରି ରଖି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—"ମହାଶୟ, ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ମୋହନ ଭାଇଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଚଳନ୍ତା ଗାଡ଼ିରେ ହାତ ପୂରେଇଛନ୍ତି । ଆଚ୍ଛା କହନ୍ତୁ ଦେଖି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣଙ୍କର ସେ ସଦାଶୟ ଭାଇ କେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ?"

ଗଗନ କେତେବେଳେ ଯେ ବାଣପୁରରୁ ଆସି ଏଠାରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ବେଶ ଧାରଣକଲେ, ସେ କଥା ଭାବି ହରିବନ୍ଧୁ ଚମତ୍କୃତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ବେଶୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଥାଏ, ଗଗନଙ୍କର ଅବିକଳ ରାଜାଙ୍କ ପରି ଅଭିନୟ, ବିନୋଦଙ୍କର କୌଶଳ ଏବଂ ବିଜୟର ଧୂର୍ତ୍ତତା । ବିନୋଦଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ନୀରବରେ ଠିଆ ରହିଲେ ।

ବିନୋଦ ପୁଣି କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏଇ ସମୟରେ ବାହାରୁ କବାଟ ଉପରେ ଆଘାତ ଶୁଣାଗଲା । ବିଜୟ ବାହାରୁ କହୁଛି—"ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ମଟଶୋକ୍ସ ସରିଛି । ବେବର୍ତ୍ତେ ଆସିଥିବା କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପ୍ରଭୁ ଏଇଆଡ଼େ ବିଜେ କରୁଛନ୍ତି ।"

ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣାରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ, ବିନୋଦ ଠିକ୍ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ତରବାରିଟା

ଟେକ ଧରି ଭିତରରେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କହିଲେ—"ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରେ ତୁମ ସହିତ ଆମର ପୁଣି ଦେଖାହେବ । କିନ୍ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଉଛ, ଆଗରୁ କହିରଖୁଛି, ଏ ଘଟନା ସମ୍ବନ୍ଧେ, ଏ ରାତି ସମ୍ବନ୍ଧେ, ଏ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭୁଲିଯାଅ । ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କଲାବେଳେ ମୁଁ କିମ୍ବା ବିଜୟ ସେଠାରେ ନିଶ୍ଚୟ ଥିବୁ । ଯଦି ତୁମ୍ଭେ ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ଶବ୍ଦ— ନାମ ମାତ୍ର ସଙ୍କେତ, ସାମାନ୍ୟ ଅଭିନୟ ବା ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ କରି, କହ ବା ଦେଖାଅ, ତେବେ ସେଇ ପଲକରେ ତୁମର ତପ୍ତ ଶୋଣିତରେ ଧରାତଳ ରଞ୍ଜିତ ହେବ । ପରେ ଫଳାଫଳ ଯାହାହେଉ ।" ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ହରିବନ୍ଧୁ ନିରୁତ୍ତର ଏବଂ ଅଚଞ୍ଚଳ ।

ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ—"ତୁମେ ପରଦା ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଅ । ଯଦି ବିପଦର କୌଣସି ସଙ୍କେତ ପାଅ, ତେବେ ଡିଙ୍ଗ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବ । ତାପରେ ତୁମେ ଜାଣ ଯେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପଥଦେଇ କପରି ଯିବାକୁ ହେବ ।"

ଗଗନ ଶଠଧରି ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ପାଦଶବ୍ଦ ସହ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଗର୍ଜ୍ଜନ ଶୁଭିଲା—"ମୋତେ ବୋଧହୁଏ ଆଜି ରାଜ୍ୟସାରା ବୁଲିବାକୁ ହେବ ।"

ବିନୋଦ ଏ ଗର୍ଜ୍ଜନ ଶୁଣି ଖଣ୍ଡାକୁ ଖୋଳ ମଧ୍ୟରେ ରଖୁ ରଖୁ ବିଜୟ କବାଟଟା ଖୋଲି ଦେଲା । ଆଦିତ୍ୟ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ସେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ ବିରକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—"କି ଦେବବର୍ତ୍ତେ, ଏଣିକି ତୁମ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା

ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆଗରୁ ମୋର ଗୋଡ଼ହାତକୁ ବେଶ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେବ, ନୁହେଁ ?"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଏହା ଚଡ଼କ ଉପରେ ପୁଣି ଏକ ଠେଣକର ଘା' । ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କୋପାଗ୍ନିର ଶିଖା ଯେ କେତେ ଉପରକୁ ଉଠେ, ସେ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ରାଜାଙ୍କର କ୍ରୋଧ ଦେଖି ସେ ଲଲ୍ ସଇଁ ପ୍ରଣିପାତ କରି ଠିଆ ହେଲେ । ବିପଦ ଉପରେ ବିପଦ ପଡ଼ିବାର ଦେଖି ସେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କଣ କହିବାକୁ ହେବ, ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭୁଣ୍ଡି ଖନ ମାରିଗଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥାଟାକୁ ମିଶାଇ ନେଇ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ନା, ହରିବନ୍ଧୁ ଅନେକ ସମୟ ହେଲା ଆସି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଥିବାର ଶୁଣି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଡାକି ଆଣି ଦୁଇପଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲି ।"

ରାଜାଙ୍କର ସେତେବେଳର କୋପଦୃଷ୍ଟିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଏହା ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ ଦେଲା । ସେ ବିନୋଦଙ୍କ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରି ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ—"କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ, କଚେରି ଘରପାଖେ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଏଠି ଟିକିଏ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଥିଲି ।"

ଦୁଇ ଭୁଣ୍ଡିରୁ ଏକାକଥା ଶୁଣି ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରକୋପ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । "ଏବେ କଚେରିକୁ ଆସ" କହି ରାଜା ବୁଲିପଡ଼ି ଘରୁ ବାହାରିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ହରିବନ୍ଧୁ, ବିନୋଦ ଏବଂ ଶେଷରେ ବିଜୟ କଚେରି ଘରକୁ ଚଳେ ।

ବାଇଶ

ହରିପୁରର ସୁସଜ୍ଜିତ କଚେରୀ ଘର ମଝିରେ ରାଜା ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିବା ପରେ, ଡାହାଣ ପାଖେ ବସିଲେ ହରିବନ୍ଧୁ । ବିନୋଦ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କର ଠିକ୍ ସାମନାରେ ରାଜାଙ୍କ ବାମ ପାଖେ ବସି ନିଜ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ କୋଷଯୁକ୍ତ ଅସିଟିକୁ ରଖି ତାରି ମୁଠାଉପରେ ହାତ ରଖିଥାନ୍ତି । ଅସିକୋଷର ଅଗ୍ରଭାଗ ଥାଏ ଠିକ୍ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଛତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି । ହୁଏତ ହରିବନ୍ଧୁ କିଛି ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବେ, ଏଇ ଭୟରେ ସେ ବି ଚିନ୍ତିତ ଥାନ୍ତି । ସେ ଗୋଟିଏ ସରଳା ଅବଳାର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆଜି ନିଜର ପ୍ରାଣପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମନେ ମନେ ସେ ଠିକ୍ କରିସାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଦ୍ୱାରପାଳ ବିଜୟକୁ ସେଇ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି, ଯଦି ହରିବନ୍ଧୁ କୌଣସି କଥା ସେଠାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କର ବାକ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତ୍ତ ସେହିଠାରେ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । ରାଣୀ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି, ଯେ ଜୀବନ ଥାଉ ଥାଉ ଏ ଗୋପନ ତଥ୍ୟ କଦାପି ମୁକ୍ତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ସ୍ପର୍ଶ କରାଇ ଦେବେ ନାହିଁ । ବିଜୟ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଶସ୍ତ୍ର ଛୁଇଁ ଶପଥ କରିଛି । ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ସେ ସମ୍ପର୍କୀୟ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବା ମାତ୍ରେ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କେହି ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ଅସ୍ତ୍ର ଚାଳନ କରିବ ।

ରାଜା ପ୍ରଥମେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—"ଦାଦା, ଆଜି ଆପଣଙ୍କ ହାତେ ହାତେ ଅସ୍ତ୍ର କାହିଁକି ?"

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ବିନୋଦଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଧକ ଛୁଇଁଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହସ ହସ ମୁଖରେ ଉତ୍ତର କଲେ— "ଭାବୁଛି, ଆଜି ତୁମ ସଙ୍ଗେ ପାରିଧିକୁ ଯିବି । ରାଜନ ନ ଥିବାରୁ ତୁମକୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଦେବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ ।"

ଆଦିତ୍ୟ କହିଲେ—"ନା, ନା, ଏ ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ଆପଣ ଆଉ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆଜି ମୋ ସଙ୍ଗେ ପାରିଧିକୁ କେହି ଯିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ବିଜୟ ମଧ୍ୟ ଏହି-ଠାରେ ଥାଉ । ଶିକାର ଘରଠାରେ ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଲୋକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି । ବିଶେଷତଃ ଆଜି କେବଳ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଯିବେ ।"

ତାପରେ ସେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ କହିଲେ— "ତୁମେ ପରା ମୋତେ ଆଜି ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ରର କେତେକ ଗୁପ୍ତ ତଥ୍ୟ ଜଣାଇବ ବୋଲି ଜବାବ କରିଥିଲ ? ଆଉ ଏପରି ବିମର୍ଷ ଭାବରେ ବସିଛ କାହିଁକି ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ମାରବରେ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତେଣୁ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେ ହଠାତ୍ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଣେ ବିନୋଦଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବହାର, କଥାବାର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଶେଲବିଦ୍ଧ କରି ଦେଉଥାଏ । ସେ ଥରେ ଥରେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବସିବାର ଭଙ୍ଗି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଆଖି ଫେରେଇ ନେଉଥାନ୍ତି । ରାଜାଙ୍କଆଡ଼ୁ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ସୂଚନା ପାଇ ସେ ଖୁବ୍ ସାହସ ସହକାରେ କିଛି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱରଟା କାହିଁକି ମନୋମତ ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ସ୍ପଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଫଟା ବେଉନ୍ଧିଆ ବଂଶୀର

ସ୍ୱର ପରି କେବଳ ସିଁ ସିଁ ଶୁଣାଗଲା । ସେ କହିଲେ—"ମୁଁ ଆଜି ଗୋଟାଏ ଘଟଣାରେ ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ତେଣୁ—"

ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଇ ରାଜା କହିଲେ—"କହୁନାହାନ୍ତି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କଣ କହିବେ । ନୂଆ ଅପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରି ଢୋକ ଗିଳୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?"

ଏଇ ସମୟରେ ବିନୋଦଙ୍କର ଡାହାଣ ହାତଟା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଝଡ଼୍ଗର ମୁଠି ଉପରେ ସଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ହରିବନ୍ଧୁ ଆଡ଼-ଆଖିରେ ଥରେ ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଇ, ଅବଧାନଙ୍କ ବେତ ଭୟରେ ଚାଟମାନେ ପିନ୍ଧା ଲୁଗାକୁ ଖୋସାଖୋସି କରି ଢୋକ ଗିଳି ଗିଳି କହିଲା ପରି କହିଲେ—"—ମୋର ଆଜି ଗୋଟାଏ—" ଏତିକି କହି ରହିଗଲେ । ବାକ୍ୟର ଆର ଅଂଶଟା କିପରି ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ, ଆଦୌ ସ୍ମରଣ ହେଲା ନାହିଁ ।

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭଙ୍ଗି ଦେଖି ରାଜା ହସି ହସି କହିଲେ—"ଆଜି ନିଶା ଖାଇଛ ହରିବନ୍ଧୁ ? କଣ ଏମିତି ପିଲାଙ୍କ ପରି କହୁଛ । କଣ ତୁମର ଗୋଟାଏ—?" ସେ ପୁଣି ବିନୋଦଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ପଡ଼ି କହିଲେ—"ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥାରୁ କଣ ବୁଝିଲ ଦାଦା ?"

ବିନୋଦ ନିର୍ବିକାର ପୁରୁଷଟିଏ ପରି ବସିଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଥଟ୍ଟାକରି ଉତ୍ତର କଲେ—"ବୁଝିଲି, ତାଙ୍କର ଆଜି ଗୋଟାଏ—" ଉଭୟେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ହରିବନ୍ଧୁ ବାକ୍ୟର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧଟା ସଂଶୋଧନ କରି ଏବଂ ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧଟା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ନେଇ କହିଲେ—"ସ୍ମୁରେ ଆଜି ଅଧୀନର ଆଜି ଗୋଟାଏ ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ ଜଣା କରିବାର ଅଛି ।"

ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମୁହଁଟା ହଠାତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । କହିଲେ— "ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ ? ଆଉ ଗୋଟାଏ ? କହ ଶୁଣିବେ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ କହିଲେ—"ତୁମ୍ଭ ଚ କର୍ତ୍ତମାନ ଏକାକୀ ନାହାନ୍ତି ?"

ବିନୋଦ ଦେଖିଲେ, ହୁଏତ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ଜଣାଣ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କିଛି ସମୟ ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ହୋଇପାରେ । ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥା ଶେଷ ନହେଉଣୁ ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହି ପକାଇଲେ—"ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଗୁପ୍ତ କଥା ନା ? ମୁଁ ତାହା ବହୁତ ଆଗରୁ ଜାଣେ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଥର ମନା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଇ ମୋହନର ଗୁପ୍ତ କଥା ଛାଡ଼ି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।"

ମୋହନର ନାମ ଶୁଣି ଏବଂ ହରିବନ୍ଧୁ ସେଇ ମୋହନ ସମ୍ପର୍କରେ କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ଭାବି, ରାଜା ବିରକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହି ଉଠିଲେ—" ବୋଧହୁଏ ଏଇ ସବୁ ବାଜେ କଥା ବ୍ୟତୀତ ତୁମର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ବେବର୍ତ୍ତେ ? ମୁଁ ଯେତେଥର କହିଲି ସେ ହତ୍ୟାକାରୀ ଚଣ୍ଡାଳର ନାମ ମୋ ଆଗରେ ଧରିବ ନାହିଁ, ତୁମେ ସେତିକି ଥର ମୋତେ ବିରକ୍ତ କରି ସେଇ କଥା ଆରମ୍ଭ କର । ଏଇ ଶେଷଥର ପାଇଁ ତୁମକୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି—ସେ ପିଶାଚର ନାମ ମୋ ଆଗରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ସୁଦ୍ଧା କରିବ ନାହିଁ ।"

କଥା ଆରମ୍ଭରୁ ରାଜାଙ୍କର ଏ କ୍ରୋଧ ଦେଖି ହରିବନ୍ଧୁ ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି ଥରି ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାହାସର ସହିତ ରାଜାଙ୍କର ଭୁଲ ଧାରଣାଟାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିଦେବା ପାଇଁ କହିଲେ—"କିନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ ମୋହନ—"

ରାଜା ଆଉ କହିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବରେ କହି ଉଠିଲେ—"ବୁଝିଛି, ବୁଝିଛି, ସେଇ 'କଳ୍ପ ମହାରାଜ' 'ସେଇ ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ'···'ସେଇ ମୋହନ' । ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମର ମୋହନ କପଟ ଉଦାଭ—ତାର ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ କେତେ ଗୁରୁତର । ଯଦି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାକୁ ଅଛି ଶୀଘ୍ର କହ ! ନଚେତ୍···"

ହରିବନ୍ଧୁ ହାତ ମଳି ମଳି ଅନୁନାସିକ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ —ସେ—ସେଇକଥା ମହାରାଜ । ମୋହନ ।"

ରାଜା କ୍ରୋଧରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ହରିବନ୍ଧୁ ସେଇ 'ମୋହନ ବିଷୟ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ତାଙ୍କର ଆଖି ଦୁଇଟା ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଉଠିପଡ଼ି ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ଗର୍ଜନ କରି କହିଲେ—"ଏପରି ଅବିନୟ ଦେଖି ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟ କରିବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ନୁହେଁ । ବିଜୟ, ଘୋଡ଼ା ଠିକ୍ କର···"

ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିନୋଦ ମଧ୍ୟ ଉଠି ଆସିଲେ ।

ହରିବନ୍ଧୁ ବିନୋଦଙ୍କର ଏସବୁ କୂଟ ଜାଲ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ସେତେବେଳକୁ ଦରପ୍ରାଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି ଏକପ୍ରକାର ଲୋପ ପାଇଥିଲା । ରାଜା ଉଠି ଚାଲି ଯିବାରୁ ସେ ହତାଶ ପ୍ରାଣରେ ମନେ ମନେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ କଚେରି ଘରୁ ଉଠି ଆସିଲେ । କିନ୍ତୁ ଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବିନୋଦ ଫେରିଆସି ବାହାରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ସେ ସେଇ ଘରେ ହେଲେ ବନ୍ଦୀ ।

ମାତ୍ର ଖୁବ୍ କମ୍ ସମୟ ପରେ ବିନୋଦ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ ହେଲେ । କାରଣ ରାଜା ପାରିଧିକୁ ଖୁଲିଯିବା ପରେ ବିଜୟ ଆସି କହିଲା ଯେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ନାମରେ ପତ୍ରଟାଏ ଧରିଆସିଛି । ମାଗିବାରୁ କହୁଛି ସେ ତାହା ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହାତରେ କେବଳ ଦେବ ।

ବିନୋଦ କଚେରି ଘର ଫିଟେଇ ଦେଖିଲେ ହରିବନ୍ଧୁ ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ମୁଣ୍ଡପୋତି ବସିଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କର ହାତଟା ଧରି ପକେଇ କହିଲେ—"ମନରେ କଷ୍ଟ ହେଲା ବୋଧହୁଏ ? ଏଇ ତୁମର ଚିଠିଟାଏ ଆସିଛି । ନେବ ଆସ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନଦେଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ହାତଟା ଛଡ଼େଇ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ବିନୋଦଙ୍କର ଡାହାଣ ହାତରେ ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ମୃକ୍ତ ଅସି ଭୂମିଠାରୁ ଲମ୍ବଭାବରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ଦେଖି ସେ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ ।

ଦୁଇଜଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରି ହରିବନ୍ଧୁ ଏବଂ ବିନୋଦ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ ପତ୍ରବାହକ ଏବଂ ବିଜୟ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ନଥିଲେ । ପତ୍ରବାହକ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପତ୍ରଟି ଦେଇ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିନୋଦ ତାଙ୍କୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପୁଣି ଘର ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିଲେ । ବିଜୟ ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସି ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ଘର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧାର ହେବା ପରେ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ଭାଇ ହରିବନ୍ଧୁ ! ମୁଁ ସେତେବେଳେ କହିଥିଲି, ଆମର ଆଉ ଥରେ ସାକ୍ଷାତ ହେବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କହ ଦେଖି, ଏପତ୍ର କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛି ? ମନେ ରଖିଥାଅ ଯଦ ଚଲ ନଅ ତେବେ ଏଇ...'' ଖଡ୍ଗର ଅଗ୍ରଭାଗ ଟେକ ଧରି ପୁଣି କହିବା ଲାଗିଲେ, "ହୁଁ, ପତ୍ର ଏଥର କଅଣ ଲେଖା ଅଛି ।"

ଏହି ସମୟରେ ଖଗନ ରଙ୍ଗ ମହଲର ସିଡ଼ି ଦେଇ କଚେରି ଘର ମଧ୍ୟକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହରିବନ୍ଧୁର ମଳିନ ମୁଖ ବିକୃତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଆଜି 'କନ୍ଟୁ' ନକର ଚିଠିଟି ଖୋଲିଲେ । ସେଥିରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି ଲେଖାଥିଲା—"ମାହାନ୍ତି ସାହି ବନ୍ଧୁଆ ଘର" ତଳେ କାହାର ସ୍ୱାକ୍ଷର ବି ନାହିଁ ।

ତେଇଶ

ହରିବନ୍ଧୁ ଚିଠି ପଢ଼ି ସାରିବା ପରେ ବିନୋଦ ଥଟ୍ଟାକଲା ପରି ପଚାରିଲେ—"ଆଚ୍ଛା, ହରିବନ୍ଧୁ, କହି ପାରିବ ଏ ଚିଠିଟା କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛି—ଆଉ ଏହାର ଅର୍ଥ କଅଣ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—"କମିତି ଜାଣିବି ଚିଠି କିଏ ଦେଇଛି ? ଏଥିରେ ତ କାହାରି ସ୍ୱାକ୍ଷର ନାହିଁ !"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"କିଛି ଅନୁମାନ ବି କରି ପାରୁନାହଁ ?"

"—ନା, ଏଥିରୁ ମୁଁ କୌଣସି ଅର୍ଥ ବାହାର କରି ପାରୁନାହିଁ ।"

"—ବୋଧ ହୁଏ ଏଇଟା କାହାର ଠିକଣା ହେବ !"

"—ହୋଇଥିବ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କୌଣସି ବନ୍ଧୁଆ ମା'କୁ ଚିହ୍ନେନା ।"

"—ହଁ ଚିହ୍ନି ନଥାଇ ପାର ! ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଏଥିରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ମାହାନ୍ତି ସାହି କଥା ଲେଖା ଯାଇଛି । ଏଇ ବୋଧହୁଏ ମୋହନର ବର୍ତ୍ତମାନର ଠିକଣା ହେବ । କଅଣ କହୁଛ ?"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୁହଁଟା ଶେଠା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ରାଜନଙ୍କୁ ବାଣପୁର ପଥରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ତା ପରଦିନ ରାଣୀଙ୍କ ପତ୍ରର ପ୍ରତିଲିପି ସହ ନାରାୟଣୀ ଖୋଲଠାରୁ ହରିପୁର ଚାଲିଆସିଥିଲେ । ମୋହନକୁ କହିଥିଲେ ଛଦ୍ମବେଶରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଇ ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ରାଜଦର୍ଶନର ଫଳାଫଳ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିବ । ସେ ଯେଉଁ ଘରେ ରହିବ ତାର ଠିକଣା ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବ । ଏ ପ୍ରକୃତ କଥାଟା ବିନୋଦ ଅନୁମାନ କରିପାରିଥିବା ଦେଖି ସେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ଧରା ନପଡ଼ିବା ପାଇଁ କହିଲେ—"ମୋହନର ଠିକଣା ? ମୋହନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଆସିବ କପରି ?"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିରକ୍ତ ନକରି ବିନୋଦ କହିଲେ—"ସେ ଯାହାହେଉ, ଚିଠି ଯେତେବେଳେ ତୁମଠାକୁ ଆସିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ତୁମେ ଜାଣ ବା ନଜାଣ ସେଥିରେ ଆମର କଅଣ ଥାଏ ! ସେ ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ପଚାରିବା ହିଁ ଆମର ଅନ୍ୟାୟ ।"

ତାପରେ ସେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହାତ ଧରି ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ଘର କୋଣରେ ଏକ ଆସନରେ ବସେଇ ଦେଇ କହିଲେ— "ତୁମେ ଏଠି କିଛି ସମୟ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ବସି ରହିବ, ବୁଝିଲ ।"

ଗଗନ ପଛରେ ଗୋଟାଏ ଚୌକିରେ ବସି ବୃଦ୍ଧ ବିନୋଦ ସିଂହଙ୍କର ବାଳକ ସୁଲଭ ହାସ୍ୟକୌତୁକରେ ଆମୋଦ ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି । ଏଇ ସମୟରେ ବିନୋଦ ବିଜୟକୁ ଧରି ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—"ଆଜିର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତ ଶେଷ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଅଣ କରିବାକୁ ହେବ ଗଗନ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ହଁ, ହୋଇଛି । ବଳକା କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଆଜି ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ମିଳିଛି ।"

ବିଜୟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ । ଗଗନ ବିନୋଦଙ୍କ କାନ ପାଖେ ଧୀରେ ଧୀରେ କେତେ କଅଣ କହିଗଲେ । ପରେ ବିନୋଦ ପଚାରିଲେ—"ମୋହନ ଚିଠି ପାଇ ଆସିଲେ କଅଣ ହେବ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ରାଜା ସେତେବେଳକୁ ଏଠାକୁ ଫେରି ଆସିଥିବେ । ମୋହନ ଶିକାରୀ ଘରକୁ ଆସି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରଥମ ରାଜଦର୍ଶନ ପରି ଦର୍ଶନଟାଏ ପାଇବ । ସେତିକିବେଳେ 'ମୂଳ ଚିଠି' ସହିତ ତାକୁ ଜବତ କରିବା ପାଇଁ ବେଶ ସୁବିଧା ହେବ ।"

ବିନୋଦ କିନ୍ତୁ ଉପାୟଟାକୁ ନିତାନ୍ତ ଅଚଳମାସୁ ଭାବି କହି ପକାଇଲେ—" ତୁମେ କଅଣ ମୋହନକୁ ହରିବନ୍ଧୁ କରି ପାଇଛ ? ସେ ସିଂହ ଛୁଆ, ତାକୁ ଠେକୁଆ ଫାସରେ ଧରିବା ଅସମ୍ଭବ । ସେ ପ୍ରଥମରୁ ତୁମକୁ ଚହ୍ନି ନେବ ।"

ଗଗନ କହିଲେ—"ଚହ୍ନୁ, ସେଥିରେ କ୍ଷତି କଅଣ ? ସେତେବେଳେ ବି ମୋ ହାତରେ ଥିବ ମୋର ତୀକ୍ଷ୍ଣଧାର ଅସ୍ତ୍ର । ସେ କିଛି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ—"

ମଝିରେ ବିଜୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇ କହିଲା—"ବେବର୍ତ୍ତେ ସେତେବେଳକୁ କେଉଁଠି ଥିବେ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ସେଇଟା ତୁମ ହାତର କଥା । ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଘରେ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ତୁମେ ତାଙ୍କୁ କବାଟ ଦେଇ ରଖିପାର ।"

ବିନୋଦଙ୍କ ମୁହଁଟା ହସ ହସ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ କହିଲେ—"ବେବର୍ତ୍ତେ ତୁମେ ଟିକିଏ କଷ୍ଟସ୍ୱୀକାର କରି ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ କାମ କରିଦେବ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ମୋ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିଦେବ ? ତୁମର ଅକ୍ଷର ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ନା, ସେଇଥି-ପାଇଁ କହିଲି ।"

ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ବିନୋଦଙ୍କ ମନ ତୃପ୍ତ କରିବା ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କ ହାତ ଅକ୍ଷରର ପ୍ରଶଂସା ଶତ୍ରୁ ମୁହଁରେ ଶୁଣି ସେ ଟିକିଏ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କଲେ । କଥା ନ କହି ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲେ ।

ବିନୋଦ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମେଜ ନିକଟକୁ ନେଇଗଲେ ଏବଂ ବସିବା ପାଇଁ ଚଉକି ଦେଲେ । ମେଜ ଉପରେ ଚିଠି ଲେଖାର ସମସ୍ତ ଉପକରଣ ଥିଲା । ସେ ଲେଖନୀ ଧରିବା ପରେ ଗଗନ କହିଲେ—"ଉପରେ କୌଣସି ସମ୍ବୋଧନ ଅନାବଶ୍ୟକ । ଲେଖ, ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ସେଇଆ ଲେଖିଲେ । ଗଗନ ପୁଣି କହିଲେ— "କିନ୍ତୁ ସେ ଅସଲ ଲେଖାଟି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ।"

ଏହା ଶୁଣି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହାତ ଥରି ଉଠିଲା । ସେ ଲେଖନୀକୁ ହାତରୁ ପକେଇ ଦେଇ କହିଲେ—"ଏ ଚିଠି କାହା ପାଖକୁ—"

ବିନୋଦ ନିକଟରେ ବସିଥିଲେ । କହିଲେ—"ସେ କଥା ପରେ କହିଲେ ହେବନି ? ଲେଖ ଆଗେ ସମୁଦାୟ ଚିଠିଟା ।"

ମନ୍ତ୍ରପ୍ରଭାବରେ ସାପର ଫଣା ପଡ଼ିଗଲା ପରି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଲଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପୁଣି କଲମ ଧରି ଗଗନ ଯାହା କହିଲେ ତାହା ଲେଖିଲେ । ଲେଖା ସରିବା ପରେ ଗଗନ ଚିଠିଟି ଆଣି ପଢ଼ିଲେ—"ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଅସଲ ଲେଖାଟା ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି,

ରାଜା ଆଜି ରାତ୍ରି ଶିକାର ଘରେ ରହିବେ । ଏ ପତ୍ର ପାଇବା ମାତ୍ରେ ଅସଲ ଚିଠି ଏବଂ ଫୁଲ ପେଡ଼ି ଧରି ଶିକାର ଘରକୁ ଆସିବୁ । ସେ ତୋତେ ଆଦରର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ବିନୋଦ ସେଠାରେ ନଥିବ । ପତ୍ର ଓ ଉପହାର ଆମର ହସ୍ତଗତ ହେବା କଥା ବିନୋଦ ଜାଣିନାହିଁ । ଗଗନ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଏଠାକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଜରୁରି କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଶିକାର ଘରଠାରେ ନଥିବି । ଇତି ।"

ତଳେ ପ୍ରେରକର ନାମ କିମ୍ବା ଉପରେ ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଠିକଣା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହରିବନ୍ଧୁ ବୁଝିପାରିଲେ ପ୍ରେରକ ସେ ନିଜେ ଏବଂ ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି ମୋହନ । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର କୌଣସି ଶକ୍ତି ନଥିଲା ଏପରି ମାରାତ୍ମକ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ । ସେ ମୂକଙ୍କ ପରି କେବଳ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଥାନ୍ତି ।

ଗଗନ ଚିଠିଟି ଗୋଟିଏ ଖୋଳରେ ପୂରେଇ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ପତ୍ରବାହକକୁ ଦେବାକୁ କହି ବିଜୟଙ୍କୁ ଦେଇଦେଲେ । ପତ୍ରବାହକ ଉତ୍ତର ଧରି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଗଲା ।

ବିଜୟ ଫେରିବା ପରେ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେବବର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ବିଷୟ କଅଣ କରିବାକୁ ହେବ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ତ ବିଜୟର । ତାହା ସେ ଅନାୟାସରେ ସାଧନ କରି ପାରିବ ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ସେ କଥା ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ମୋ ମତରେ ବିଜୟ ଦେବବର୍ତ୍ତୀଙ୍କୁ ଧରି ମଧୁଗଡ଼ର ଅତିଥିଶାଳାକୁ ଚାଲିଯାଉ । ସେଇଟା ଖାଲି ପଡ଼ିଛି । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଖୁବ୍ ସୁବିଧା-ଜନକ ସ୍ଥାନ ହେବ ।"

ଗଗନ ଏବଂ ବିଜୟ ଉଭୟେ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହେଲେ ।

ବିନୋଦ ପୁଣି ବିଜୟଙ୍କୁ କହିଲେ—"ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଘୋଡ଼ା ଠିକ୍ କରି ଦେବବର୍ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଯିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖିଥାଅ, ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ଦେଇ ଯିବୁ ନାହିଁ । ରାସ୍ତାରେ ଗଲାବେଳେ ଏବଂ ମଧୁଗଡ଼ରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଅବହେଳା ଯେପରି ନକରୁ । କାରଣ ଆମ ଦେବବର୍ମା ବଡ଼ ଅଭିମାନୀ ଲୋକ । ଯଦି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଅଭାବ ହୁଏ, ତେବେ କାହାକୁ କୁହାକୋହି ନକରି ଚାଲିଆସି ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ଦିନରାତି ଆଖିପତା ନ ପକାଇ ଢାଲ, ଖଣ୍ଡା ଓ ବର୍ଚ୍ଛା ହାତପାଖରେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏଇଟା ହିଁ ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା । ଦିବାନ ତୋତେ ମୋଟେ ଦୁଇଦିନ ଛୁଟି ଦେଲେ । ବୁଝିଲୁ । ମଧୁଗଡ଼ ଦୁର୍ଗର ରକ୍ଷକ ନିକଟକୁ ଏଇ ପତ୍ର ନେଇ ଯାଅ । ଏହା ପରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ମୁଁ ସମ୍ବାଦ ଦେବି ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ବସିଥାନ୍ତି । ବିନୋଦ ପୁଣି କହିଲେ—"ହରିବନ୍ଧୁ, ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସମୟ ଅଛି । ଯଦି ଭଦ୍ରଲୋକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ପାଇବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକର ତେବେ ସେ ପଙ୍କ ଭିତରୁ ଗୋଡ଼ ବାହାର କରି ଆଣ । ମୋହନଙ୍କୁ ବିତରେ ଜବଦ କରିବାରେ ଆମର ସହାୟ ହୁଅ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ନିରୁତ୍ତର ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଦେଖାଗଲା, ହରିବନ୍ଧୁ ଏବଂ ବିଜୟ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଦୁଇଟି ଘୋଡ଼ାରେ ବସି ମଧୁଗଡ଼ ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ହରିବନ୍ଧୁ ନିରସ୍ତ୍ର । ବିଜୟର ବର୍ଚ୍ଛା ପ୍ରତି ପଳକରେ

ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ ଭୀଷଣ ଲୀଳା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ତାହାର ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁ—ଉନ୍ନତ କପାଳ—କଳା ମଚ ମଚ ନଖ ଓ ଭ୍ରୂଲତା—ଗର୍ବ ସ୍ଫୀତ ବକ୍ଷ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ମହାଭୀତି ସଞ୍ଚାର କରୁଥାଏ ।

ହିଜଯୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଗଗନ ଓ ବିନୋଦ ବିଶ୍ରାମ ନେଲା ଭଳି କଟେଜ୍ ଘରେ ବସି ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାନସିକ ବିଶ୍ରାମର ନିତାନ୍ତ ଅଭାବ । ତାଙ୍କ ମନରେ ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ଖେଳୁଥାଏ ଯେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଜାଲ ବିସ୍ତାର କଲେ ତାହାର ଫଳ କେତେଦୂର ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅନୁକୂଳ ହେବ । ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଉପରେ ଆସ୍ଥାରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଫଳ ଅନେକଠାରେ ବିଅଁ ଗଡ଼ୁ ଗଡ଼ୁ ମାଙ୍କଡ଼ି ହୁଏ କିମ୍ବା ବ୍ୟାଧ ଯେଉଁ ଜାଲ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପକେଇ ଥାଏ କାଳ ସ୍ରୋତ ନିଜେ ବ୍ୟାଧକୁ ଆଣି ସେଇଥିରେ ପକାଇଦିଏ । କିଏ କହିବ କାଳର ଗତି କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ? ତାହା ଏତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଏତେ ଅଜ୍ଞାତ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି କାଳେ ତାହାର ଥଳ କୂଳ ପାଇନାହିଁ । କେବଳ ଆଖି ବୁଜି ଆଗକୁ ଚାଲିଛି ।

ବିନୋଦ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ଟେବୁଲ ବାହା ଉପରେ ଭର୍ ଦେଇ କହି ଉଠିଲେ—"ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି, ହରିବନ୍ଧୁ ଫଟ ଖାଉଁଟାର ପଦପାଇ ମୋହନ ରାତିରେ ଶିକାର ଘରକୁ ଆସିବ ।"

ଗଗନଙ୍କଠାରେ ସେତେବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜନାର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଉ ନଥିଲା । ସେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ

କହିଲେ—"ନା, ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ । ହରିବନ୍ଧୁ ଯେତେ ଦୁର୍ବଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋହନର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଶିକାରି ଘରେ ସାକ୍ଷାତ କଥା ଥିବାରୁ ଏଠିଟା ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ଆପଣମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ସବୁ ବିଷୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ରାଜା ନିଶ୍ଚୟ ଇଚ୍ଛା କରିବାର କଥା । ଏଥିପାଇଁ ଶିକାର ଘରଟା ସବୁଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ।"

କଥାଟା ବିନୋଦଙ୍କ ମନକୁ ବେଶ୍ ପାଇଲା । ସେ ଅଧିକ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରବିର ଅଭିଯାନ ପାଇଁ କପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ହଠାତ୍ ବାହାରୁ କବାଟ ଉପରେ ଆଘାତ ଶୁଣାଗଲା । ଗଗନ ସିଡ଼ି ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ବିନୋଦ କବାଟ ଫିଟେଇ ଦେଲେ । ଦେଖିଲେ, ଦୁଆର ମୂହଁରେ ବିଜୟ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ ହୋଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଏକା ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା'ର ଦେହରେ ରକ୍ତ ନାହିଁ । ସେ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଦେଖି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହି ପକାଇଲା— "ଆଜ୍ଞା, ଖସି ଚାଲିଗଲା ।"

ବିନୋଦ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ—ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଣି ଫାଟି ଯାଇଛି । ସେ ବିଜୟକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇ କବାଟ ଦେଇ ଦେଲେ । ଗଗନ ମଧ୍ୟ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲେ । ବିଜୟ ବାଳକ ଭଳି କ୍ରନ୍ଦନ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—"ହଜୁର, ମୁଁ ନିତାନ୍ତ ବୋକାଟାଏ । କିନ୍ତୁ ମୋର କୌଣସି ଅପରାଧ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡିଆ ତଳେ ତଳେ କାଟି ଯାଇଛି, ହଠାତ୍ ମୋ ଘୋଡ଼ାଟା ବଡ଼ ପଥରଟାଏ ଝୁଣ୍ଟି ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଛିଆଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । କିଛିଟା ମୋ

ହାତରୁ ଖସି ଦଶ ହାତ ଦୂରରେ ପଡ଼ିଗଲା । ହରିବନ୍ଧୁ ଏକଥା ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ତା ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦଉଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଉଠି ଯାଇ ତା ଘୋଡ଼ାଟାକୁ ଗୁଳି କରି ଦେବା ପାଇଁ ବନ୍ଧୁକ ଫିଙ୍ଗିଲି । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ତାହା ଘୋଡ଼ା ଦେହରେ ନ ବାଜି ହରିବନ୍ଧୁର ବାମ ହାତରେ ବାଜିଲା । ସେ ହାତ ଛୁଆଁଉ ଛୁଆଁଉ ପଳାଇଲା । ତାପରେ ଦେଖିଲି, ମୋ ଘୋଡ଼ାର ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି ।"

ବାସ୍ତବିକ୍ ବିଜୟ କିପରି ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହରେଇଛି ଏକଥା ଗଗନ ଏବଂ ବିନୋଦ ବୁଝି ପାରିଲେ । ଗଗନକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ ଦେଇ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବର୍ତ୍ତମାନ କଅଣ କରିବାକୁ ହେବ ଗଗନ ? ହରିବନ୍ଧୁ ତ ଏଇକ୍ଷଣି ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼ ଖୋଜିଯିବ ।"

ଗଗନଙ୍କ ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟ ବିଷାଦର ମଳିନ ରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ସେ କହିଲେ—"ତାହାହେଲେ ମୁଁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଉଛି । ସେଠାରେ ଯାହା ହେବ ଆଜି ରାତି ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖିବି ।"

ନିଜର ଅସାବଧାନତା ଯୋଗୁଁ ଏସବୁ ବିପଦ ଆସିଛି ଭାବି ବିଜୟ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଠିଆ ହୋଇ ଥାଏ । ଗଗନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ବି ସାଥିରେ ଯିବି ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ନା, ନା, ତୋତେ ଏଠାରେ ରହିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ଉଭୟେ ପୁଣି ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି ?"

ଏ ଆଶଙ୍କାଟା ନୂଆ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ । ଗଗନ କହିଲେ—"ଆଉ ଯଦି ହରିବନ୍ଧୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ମୋହନ ଚିଠି ପାଇ ଶିକାର ଘରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ ?"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ଗଲେ ସେ ଆଜି କାହାକୁ ଦେଖିବ ? ରାଜା ତ କିଛି ସମୟ ପରେ ଏଠାକୁ ଚାଲି ଆସିବେ । ସେ ଅନ୍ଧାରରେ ଯାଇ ଅନ୍ଧାରରେ ଫେରିବ ?"

ଗଗନ କହିଲେ—"ତାହାହେଲେ ଆପଣ ମୋର ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଜଣାରେ ଗଗନଙ୍କୁ ବାହାରେ ଛାଡ଼ି ଦେବାପାଇଁ ବିଜୟଙ୍କୁ ବେଶୀ କିଛି କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେଲାନାହିଁ । ଗଗନ ପତ୍ରବାହକ ବେଶରେ ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠରେ ବସି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅଭିମୁଖରେ ଚାଲିଗଲେ ।

ଚବିଶ

ଗଗନ ବାଣପୁର ଛାଡ଼ିବା ପରେ ରାଜନ ସେଠାରେ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯଦୁ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ସକଳ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଯାହାର ମନଭିତରେ ଲଙ୍କାପୋଡ଼, ଓଦାକନା କି ତାକୁ ଶୀତଳ ବୋଧ ହେବ ? ଏଣେ ହରିପୁରରେ କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେ କଣ ଘଟୁଥିବ, ସେଇ ଚିନ୍ତା ରାଜନଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲା । ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସବଳ ବୋଧ କରି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରଦିନ ସକାଳୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ବାହାରିଲେ । ଯଦୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଲା । ଉଭୟେ ଦୁଇଟି ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ସିଧା ଜଙ୍ଗଲ ପଥଦେଇ ଚାଲିଲେ ।

ସେମାନେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ବେଳ ଆଉ ପହରେ ଅଛି । ରାଜନ ନିଜ ଆବାସକୁ ଯାଇ ବୁଝିଲେ, ରାଜା ଏବଂ ବିନୋଦ ହରିପୁର ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗଗନ ଯେ ହରିପୁର ଯାଇଥିବେ, ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ବିଶ୍ରାମ ନ ନେଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହରିପୁର ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡ ଅତିକ୍ରମ କରି ରାଜନ ଏବଂ ଯଦୁ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସାହି ମୋଡ଼ରେ ଯାଉଛନ୍ତି, ରାଜନ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାୟ ପଚିଶ ହାତ ଦୂରରେ ଅନନ୍ତ ଓରଫ ବନମାଳୀ—ତାଙ୍କର 'ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ' ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଗଳି ଭିତରକୁ ତରତର ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଛି । ବୋଧହୁଏ ସେ ଆଗରୁ ରାଜନଙ୍କୁ ଦେଖି ସାରିଛି ।

ରାଜନ ଅନନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଧରିବା ପାଇଁ ଧାଇଁଲେ । ତାଙ୍କର ଓହ୍ଲାଇବାର କାରଣ ବୁଝି ନ ପାରି ଯଦୁ ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ା ଅଟକାଇ ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷଣରେ ଅନନ୍ତଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଆଉ କେହି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାଜନ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲେ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆଖି ପଲକରେ ଅନନ୍ତ ଯେ କେଉଁଆଡ଼େ ଲୁଚିଗଲା, ସେ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ରାଜନ ଯେଉଁଠାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ତାର ଡାହାଣ ପାଖେ ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ପୁରୁଣା ଦରଭଙ୍ଗା ଇଟା ଘର— କୌଣସି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧନୀ ବଂଶର ଅତୀତ ଗୌରବର ସ୍ମୃତି ବୁକୁରେ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା'ର ଅଧକରେ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନ । ବାକି ଅଧକରେ ସାଧାରଣ ରହିବା ଘରର କବାଟ ଲାଗିଛି । ଦୋକାନ ମଝିରେ ଏକ ଗ୍ଲେଟ ପଞ୍ଜରା । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ । ଘରଟା ଦେଖି ରାଜନଙ୍କ ମନରେ କାହିଁକି ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ସେ ସେଇଟାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି କିଛି ସମୟ ଠିଆ ରହିଲେ । ମାତ୍ର ଖାଲି ଇଟା ଦେହରୁ ଅନନ୍ତର କି ତଥ୍ୟ ମିଳିବ ? ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ କେତେ ଲୋକ ନିଜ ନିଜ କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଯାଉ ଯାଉ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ସେ କାହାକୁ ବା କଣ ପଚାରିବେ ? ଶେଷରେ ସେ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଭାବୁଥାନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଦୋକାନ ଘରର ଗ୍ଲେଟ ପଞ୍ଜରାଟା ଖୋଲିଲା । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ପଞ୍ଜରା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଦେଖିଲେ ଷାଠିଏ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ୀଟିଏ ପଞ୍ଜରା ଭିତରେ ମୁହଁ ଗଳେଇ ଚାହୁଁଛି । ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା

ମାତ୍ରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜନଙ୍କୁ ତାର ଏ ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁରୁକି ହସା ଦେଇ କହିଲା— "ଓହୋ ! କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ଆଜି । କେତେ କାଳକେ ସୁନ୍ଦରାଘର ପୁଅଙ୍କୁ ମୋ ଦୁଆରେ ଦେଖିଲି ।"

ରାଜନ ବୁଢ଼ୀ ସହିତ ଆଗରୁ ପରିଚିତ । ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରାତନ ପରିଚୟର ନବୀକରଣ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ ସମୟ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୋହବତ ଏଡ଼ି ନ ପାରି ସେ କହିଲେ—"କିଏ ବନ୍ଧୁଆ ମା ? ହରିପୁର ଯାଉଥିଲି ତ ଏଇ ବାଟେ ଚାଲି ଆସିଲି । ଏ ଦୋକାନ ଖଣ୍ଡିକ କାହାର ?"

ବୁଢ଼ୀ ମୁହଁରୁ ପାଚେଲା ଝାମ୍ପୁରା ବାଳ କେରାକ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ କହିଲା—"ମୋର ବାବୁ । ସେଇତକ ମୋର ଏବେ ଜୀବିକା ହୋଇଛି ।"

ରାଜନ କହିଲେ—"ଦୋକାନରେ ବନ୍ଧୁଆ ବସୁଛି ?"

ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ବୁଢ଼ୀ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖାଗଲା । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲା—"ଆହା, ମୋର ବନ୍ଧୁଆ ଥାନ୍ତା ଯେବେ ମୁଁ ଏ ବୟସରେ ଝିଅ ବଳକଟେ ଧରି କଅଁ ହିନସ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତା ! ପଅଣ ବରଷଠଁ ବାବୁ, ସବୁ ସରଧା ନଅଁାରେ ପଶି ଯାଇଛି ।"

ବୁଢ଼ୀର ବିକଳ କଥାରେ ରାଜନଙ୍କ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ତରଳି ଗଲା । ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ କଥାଟା ବୁଲେଇ ନେଇ କହିଲେ—"ହଁ ହଁ, ଶୁଣିଥିଲି; ଭୁଲରେ ପୁଣି କହି ପକାଇଲି । ଏ ଘର ଖଣ୍ଡି ମରାମତି କରି ଭଡ଼ା ଦେଲେ ତ ଚାରି ପଇସା ମିଳନ୍ତା ? ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଘର ଖାଲି ପଡ଼ିଛି ସିନା ?"

ବୁଢ଼ୀର କ୍ରନ୍ଦନ ସ୍ୱର କ୍ଷଣକେ ବଦଳି ଗଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ କହିଲା—"ଦାଣ୍ଡ ଘର ଖଣ୍ଡିକ କେବେ କମିତି ଭଡ଼ା ହେଏ ବାବୁ ! ସବୁ ଘର ମରାମତି କରିବାକୁ ପଇସା କାହୁଁ ପାଇବି ?"

"—ଏବେ କିଏ ଏଠି ଭଡ଼ା ଅଛି ?"

"—ନାହିଁ ଏବେ କେହି ନାହାନ୍ତି ।"

"—ଏଇଲେ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଆସିଲା, ସିଏ କଣ କଣା ଝିକା କରିବାକୁ ତୁମ ଘରକୁ ଗଲା ?"

ବୁଢ଼ୀର ମୁହଁର ରଙ୍ଗ ହଠାତ୍ ବଦଳି ଗଲା; ଭ୍ରୂଲତା କୁଞ୍ଚି ହୋଇଗଲା । ତରତରରେ କହି ପକାଇଲା—"କାହିଁ କେହି ତ ଆସିନି ? ଗରାଖ ନ ଥିବାରୁ ଦୋକାନ କବାଟ ପକେଇ ଦେଇଛି, କିଏ ଆଉ ଆସିବ ?"

ବୁଢ଼ୀ ତୁଣ୍ଡରୁ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ସ୍ୱରରେ ବାହାରିଲା, ରାଜନ ସେଥିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଅନନ୍ତ ଆଜି କେଉଁଠି ଲୁଚି ଗଲା ଭାବି ସେ ବୁଢ଼ୀଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ନିଜ ଘୋଡ଼ା ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ସେଠାରେ ଓହ୍ଲାଇବାର କାରଣ ଯଦୁକୁ କହି କହି ଉଭୟେ ପୁଣି ହରିପୁର ବାଟରେ ଚାଲିଲେ । ସେମାନେ ହରିପୁର ଦୁର୍ଗ ଦ୍ୱାରରେ ଓହ୍ଲାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇ ଅନନ୍ତର ଧୂର୍ତ୍ତତା ନେଇ ଉଭୟଙ୍କ ଭିତରେ ନାନା ପ୍ରକାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଥାଏ ।

ଦୀପ ଲଗା ବେଳକୁ ସେମାନେ ଆସି ହରିପୁର ଦୁର୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାଜନ ବିନୋଦଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ୍ କରି ସେଦିନ ସେଠାରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟି ଯାଇଥିଲା ଶୁଣିଲେ । ଗଗନ ଏକାକୀ

ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଇଥିବା କଥା ତାଙ୍କୁ ବିଶେଷ ବିଚଳିତ କରି ପକାଇଲା । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝିଲେ ବାଟରେ ବନ୍ଧୁଆ ମା ତାଙ୍କୁ କିପରି ଚିତା କାଟି ଗୁଡ଼ ଦେଇଛନ୍ତି; ତା'ଘରେ ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନନ୍ତ ଏବଂ ମୋହନ ଥିଲେ । ବାଟରେ ସେ ଯେପରି ଭାବରେ ବନ୍ଧୁଆ ମା ବୁଢ଼ୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତ କଥା ବିନୋଦଙ୍କୁ କହିଲେ ଏବଂ ସେ ପୁଣି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଫେରିଯାଇ ସେଠାରେ ଗଗନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମାଗିଲେ ।

ବିନୋଦ ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦରେ ଅନୁମତି ଦେଇଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଉତ୍କଣ୍ଠା ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତାରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକାର କରି ସାରିଥିଲା । ରାତି ପହରେ ହେଲାଣି; ଅଥଚ ସେତେବେଳ ଯାଏଁ ରାଜା ଶିକାରରୁ ନ ଫେରିବାର ଦେଖି ସେ ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । କୌଣସି ଦିନ ରାଜା ଏତେ ରାତିଯାଏଁ ଏକାକୀ ସେଠାରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଣେ ଅନ୍ଧନଆ ମେଘରେ ଆକାଶ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଘନ ଘନ ବିଜୁଳି ଚମକରେ ଚଉଦିଗ ଝଲସି ଉଠୁଛନ୍ତି । ଯଦି ଏଇ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମୋହନ ସେଠାକୁ ଆସିଯାଏ, ତେବେ ଫଳ ଯେ କେଡ଼େ ଭୀଷଣ ହୋଇ ଉଠିବ, ସେ କଥା ସେ ଆଦୌ ଭାବିପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ରାଜାଙ୍କର ଆସିବା ପ୍ରତି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଲକ ତାଙ୍କୁ ଯୁଗ ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ସେ ଗଗନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ନୀରବରେ ବସି ରହିଲେ ।

ଏଇ ସମୟରେ ଅଦୂରରୁ ଅଶ୍ୱଗତିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିପାରି ବିନୋଦ ପ୍ରାଣ ପାଇଲା ପରି ଚେଇଁ ଉଠି କହି ପକାଇଲେ —"ଏଇ ରାଜା ଆସିଲେ ।"

ରାଜନ ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦୁହେଁ ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସି ସିଂହଦ୍ୱାର ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ ଶିକାରି ଘର ଜଗୁଆଳି ରାମ ଦଉଡ଼ିକଇ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କରି ହାତ ଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହେଲା । ବିନୋଦ ପଚାରିଲେ—"କିରେ ରାମ, ମାହାର୍ଜା କାହାନ୍ତି ?"

ରାମ ହାତ ମଳି ମଳି କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା, ରାମୁ ଆଜି ଗୋଟାଏ ବଳବତ୍ତର ସମ୍ବର ବେଣ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ —"ହଁ, ହେଲା କଅଣ ?"

"—ସମ୍ବରଟା ପଛରେ ଲୋକ ଧରି ଆଣୁଛନ୍ତି ।"

"—ଆରେ ମୁଁ ସମ୍ବର କଥା ପଚାରୁନି, ମାହାର୍ଜା ବିଜେ କରୁଛନ୍ତି ?"

ରାମ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲାପରି ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ କହିଲା —"ଆଜ୍ଞା ଇମିତି କଥାଟେ କହିଲେ—ମାହାର୍ଜା ସମ୍ବର ସାଙ୍ଗେ ବିଜେ କରିବେ ?"

ବିନୋଦ ରାମର ବ୍ୟବହାରରେ ନ ହସି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ, କହିଲେ—"ତେବେ ?"

"—ଶନଆ ଶଗଡ଼ରେ ପକେଇ ଆଣୁଛି ।"

ବିନୋଦ ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ—"ଆରେ ପୋଡ଼ିଲୁ ତୋ ସମ୍ବର । ମାହାର୍ଜା ଶିକାର ଘରଠାରୁ ନଅରକୁ ବିଜେ କରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, କହ ?"

ରାମ ଆଗରେ ଚାଲି ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ତା ମନଟା ସେଇ ସମ୍ବର ପାଖେ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବିନୋଦଙ୍କ କଡ଼ା କଥାରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ ।"

"—ତେବେ କଥା କଣ କହୁନୁ କାହିଁକି, ସେଇ ସମ୍ବର କଥା ବଳିବଳୋଉଛୁ ?"

"—ନାଇଁ ବାବୁ, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ଯେ," ହମେ ରାମର ଶରୀର ପୁଲକ ଉଠିଲା । ଢୋକ ଗିଳି ଗିଳି କହିଲା—"ଆଜି ଗୋଟାଏ ଗଜା ସମ୍ବର ମିଳିଲା । ମୁଁ ତା ପଛ ଧରିଥେ । ମାହାର୍ଜା ଙ୍କର ପାଖେ ଦଉଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍—"

ବିନୋଦଙ୍କ ମନର ଅବସ୍ଥା ସେତେବେଳେ ଯେପରି ଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ ରାଗି ଉଠିବା ଆଦୌ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ । ସେ ଚଡ଼ା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—"କିଏ ଅଛ ରେ, ଦୁଇ ଧକଆ ଦେଇ ସ୍ଥାର ମାଉଁସ ଖିଆଟା ଛଡ଼େଇ ଦେବଟି !"

ରାମ ଥରି ଉଠିଲା । ଏତିକିରେ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲା । କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା, ଗୁମୁ ଆଜ ବଡ଼ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେଠି ଟିକିଏ ପହଞ୍ଚି ବିଜେ ହେବେ ବୋଲି କହି ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ।"

ବିନୋଦ ଏକଥା ଶୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିଲା ପରି ବୋଧ କଲେ । ତାଙ୍କର ମୁହଁଟା ଆତଙ୍କରେ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ସେ ଆଉ କିଛି କହିପାରିଲେ ନାହିଁ । କିଛି ସମୟ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ, ରାଜନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ହାତ ଧରି ପକେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ।

ପଚିଶ

ଗ୍ରାମଠାରୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ବିନୋଦ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେମାତ୍ର ବିଳମ୍ବ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଯାହା ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତି, ରାଜନଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ଦେଲେ । ରାଜନଙ୍କ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଫେରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଉ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ତତ୍ପରେ କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ସେ ଖ୍ରିଷ୍ଟଣ ରାତିର ବଜ୍ର ବତାଶ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ପଟକଇ ଦେଇ ଦୁଇଟି ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଶିକାର ଘର ଅଭିମୁଖରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ।

ଅସୂଚୀଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର । ମଝିରେ ମଝିରେ ବିଜୁଳି ଏ ଅସ୍ତ୍ରା ପବନ ଗଛ ପତର ଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ଉଭୟେ ପ୍ରାଣର ମମତା ତ୍ୟାଗକରି ତା ଭିତରେ ଦେଇ ତୀର ବେଗରେ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କ୍ରମେ ସେମାନେ ଯାଇ ପାହାଡ଼ର ପାଦ ଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି, ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଘୋଡ଼ାର ଖୁରୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ରାଜନ ଭାବିଲେ, ଘୋଡ଼ାରେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋହନ ଆସୁଛି । ସେ ସେକଥା ବିନୋଦଙ୍କୁ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ ।

ବିନୋଦ କହିଲେ, ସୁବିଧା ଦେଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମୟର ନିତାନ୍ତ ଅଭାବ । କ୍ରମେ ଅଶ୍ୱର ଗତିଶବ୍ଦ ନିକଟତର ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଉଭୟେ ପଥର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଆଖି ପଲକରେ ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ ଫେରେଇ ମୋହନ ଆସିବା ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଠିଆ ହେଲେ । କଥା ହେଲା, ଦଶ ହାତ ଦୂରରେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଥ ରୋଧ କରି ଆକ୍ରମଣ କରିବେ ।

ଦୁଇଟି ମୁକ୍ତ ତରବାରର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକ ବଗରେ, ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କେଜାଣି ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶ ହାତ ଦୂରରୁ ଶବ୍ଦଟା ମନ୍ଥର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସତେ ଯେପରି ଆଗନ୍ତୁକ ବାଟ ହରେଇ ଏଣେ ତେଣେ ଖୋଜୁଛି । ହୁଏତ ପଲକ ନ ପଡ଼ୁଣୁ ଉଭୟ ତରବାରି ଚମକି ଉଠିଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ସମୟରେ ଝିଲ୍‌କନା ଗୋଟାଏ ବିଜୁଳି ମାରିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଉଭୟେ ଚମକି ପଡ଼ି ପାଟିକରି ଉଠିଲେ— "ଯଦୁ !"

ଆଗନ୍ତୁକ ମୋହନ ନୁହେଁ, ଯଦୁ । ଏକଥା ଦେଖି ରାଜନ ଏବଂ ବିନୋଦ ଜଡ଼ ପାଲଟି ଗଲେ । ବିଜୁଳି ନ ମାରିଥିଲେ ଫଳ ଯେ କି ବିଷମୟ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏଇ କଥା ଭାବି ଉଭୟଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ଆଦୌ କଥା ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ କଥା ବାରିପାରି ଯଦୁ ସେଆଡ଼ୁ କହି ଉଠିଲା—"କିଏ, ରାଜନ ବାବୁ ? ଆପଣମାନେ ଏଆଡ଼େ ଆସିବା କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ପଛରେ ଆପଣଙ୍କ ଘୋଡ଼ାର ଶବ୍ଦ ବାରିବାରି ଆସୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରୁ ଶବ୍ଦ ନ ଶୁଭିବାରୁ ମତେ ଆଦୌ ବାଟ ଜଣାଗଲା ନାହିଁ ।

ବିନୋଦ ବାଟ ଉପରକୁ ଆସି ସେତେବେଳେ ସେମାନେ କଅଣ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ଯଦୁଙ୍କୁ କହି କହି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ପଚାରିଲେ—"ତୁମେ କାହିଁକି ଏ ରାତିରେ ଆସିଲ ଯଦୁ ?"

ଯଦୁ କହିଲା—"ମୋତେ ଆମ ବାବୁଙ୍କର ଆଦେଶ, ରାଜନ ବାବୁ ଭଲ ହେଲାଯାଏଁ ତାଙ୍କୁ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ସେବା କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ଆହୁରି ସୁସ୍ଥ ସବଳ ହୋଇ ଉଠି ନାହାନ୍ତି । ସେଇ

ଯୋଗୁ ମୁଁ ବାଣପୁରରୁ ହରିପୁର ଆସିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଶିକାରି ଘରକୁ ଆସିଲାବେଳେ ମୁଁ ହରିପୁରରେ ରହିବି କିପରି ?

ଉଭୟେ ଯଦୁର ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତିର ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସେମାନେ ପାହାଡ଼ ଉଠିଆସି ଶିକାରି ଘର ଆଗରେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ସ୍ଥାନଟା କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କୁ ମଉଳେଇ ପଡ଼ିଲା ପରି ଲାଗିଲା; ଯେପରି ଜଙ୍ଗଲର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଝିଲ୍ଲୀ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ନିର୍ମ୍ମମ ଭିଷଣତା ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ।

ବିନୋଦ ଶିକାରି ଘର ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଏଇ ସମୟରେ ଅଦୂରରେ କେଉଁଠାରେ ଗୋଟାଏ ବିକଟ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ସେହିଠାରେ ରହିଗଲେ । ସ୍ୱରଟା ଯେପରି ଠିକ୍ ତାଙ୍କ କାନ ପାଖେ ଶୁଣାଗଲା । ରଞ୍ଜନ ଓ ଯଦୁ ମଧ୍ୟ ଚିତ୍କାରଟା ଶୁଣି ଥରି ଯାଇଥିଲେ । ବିନୋଦ ପଚାରିଲେ—"ରଞ୍ଜନ ଏକଣ !"

ରଞ୍ଜନ ନିରୁତ୍ତର । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନୁମାନ କରିଛନ୍ତି, ସ୍ୱରଟା ଘର ପଛ ପାଖରୁ ଶୁଣା ଯାଇଛି । କହିଲେ—"ବୋଧହୁଏ ଏଇଟା କୌଣସି ବନ୍ୟ ଜନ୍ତୁର ସ୍ୱର ।" ରଞ୍ଜନ ଟିକଏ ରହିଯାଇ ପୁଣି କହିଲେ—" ଆଚ୍ଛା, ଚାଲନ୍ତୁ ଦେଖିବି ଭିତରକୁ । ପୁଣି ସେମାନେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ କବାଟ ଠିଆମେଲା ରହିଛି । କୌଣସି ପ୍ରହରୀ ଦେଖାନାହିଁ । ଭିତରେ କେଉଁଠାରେ ଆଲୋକ ଜଳିଲା ଭଳି ତାର ପ୍ରଭା କେବଳ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ସେମାନେ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ ।

ଶିକାର ଘର ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ଅଗଣା । ତାର ଚାରିପାଖେ ଓସାରିଆ ପିଣ୍ଡା ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ କୋଠରି । ପୂର୍ବ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ ଘରେ ରାଜାଙ୍କର ବିଶ୍ରାମାଗାର । ସେମାନେ ଅଗଣା ମଝିକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ, ରାଜାଙ୍କ ବିଶ୍ରାମ ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ଆଲୋକଟାଏ ଅଣେଇ ହୋଇ ପଡ଼ି, ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଜଳୁଛି, ତାର ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି କ୍ରମେ ଊଣାହୋଇ ଆସୁଛି । ଦୀପ ପାଖରେ ଦୁଇଟା ରକ୍ତାକ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ଲୋଟି ପଡ଼ିଛି । ଉଭୟଙ୍କର ଜୀବନଦୀପ ଏକବାରେ ଲିଭିଯାଇଛି । ଏହା ଦେଖି ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବାପାଇଁ ବିନୋଦଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ରାଜନ ଧାଇଁ ଯାଇ ଦୀପଟି ଟେକି ଧରି ଦେଖିଲେ, ଲୋକ ଦୁଇଟା ରାଜାଙ୍କର ଶରୀର ରକ୍ଷୀ । ଜଣକର ମୁଣ୍ଡଟା ଗଣ୍ଡି ଦେହରୁ ଏକବାରେ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇ ସକଳ ଯାତନାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି । ଅପର ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ଶରୀରରେ ପଡ଼ିରହି ଛଟ ପଟ ହେଉଛି ।

ବିନୋଦଙ୍କ ଆଖି ଆଗେ ନାଚିଗଲା ହରିପୁର ଦୁର୍ଗର ତିନବର୍ଷ ତଳର ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଦୃଶ୍ୟ—ଏହିପରି ଦୁଇଟା ରକ୍ତାକ୍ତ ଛବି । ସେ ରାଜନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଧାଇଁଗଲେ; କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ନ ରହି ରାଜାଙ୍କ ବିଶ୍ରାମ ଘର ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହର ପ୍ରତ୍ୟେକ ତନ୍ତ୍ରୀ ସେତେବେଳେ ବାତ୍ୟା ବେଗରେ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଛାତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ଅଜ୍ଞାତ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ପିଣ୍ଡା ଉପର ଗୋଟାଯାକ ରକ୍ତର ସ୍ରୋତ ଚାଲିଛି । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରାଣପ୍ରିୟ ଅର୍ଜୁନା

କୁକୁର ଚିରନିଦ୍ରା ଯାଇଛି । ସେତେବେଳେ ତାର ବେକ ନିକଟରୁ ତପ୍ତରକ୍ତ ଉଦ୍‌ଗାରି ଉଠୁଥିଲା । ଏକଥା ଦେଖି ଘଟଣା କଣ ହୋଇଛି ଭାବିବା ପାଇଁ ବିନୋଦଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ହେଲା । ସେ ଏସବୁ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନକରି କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ ।

ଦେଖିଲେ ସେ ଯାହା ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲେ, ବାସ୍ତବିକ ସେଇଆ ହୋଇଛି । ଆଦିତ୍ୟ ପଲଙ୍କ ତଳେ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦେହରେ ଶିକାରୀର ପୋଷାକ । ସମସ୍ତ ଶରୀରଟା ରକ୍ତରେ ସ୍ନାନ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ପାଖରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣଧାର ବର୍ଚ୍ଛା ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଛି । ବିନୋଦ ସେଇଠାରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ମସ୍ତକ ନିଜ କୋଡ଼ରେ ଟେକିଧରି ଦେଖିଲେ ତାହା ବରଫ ପରି ଥଣ୍ଡା ।

ବିନୋଦଙ୍କ ଆଖି ଦୁଇଟା ଫାଟି ପଡ଼ିଲା ପରି ଫୁଲି ଉଠିଲା— ଅଥଚ ଆଖିରେ ଲୁହ ନାହିଁ—ହୃଦୟ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲାପରି ବୋଧ ହେଲା । ସେ ମର୍ମାନ୍ତିକ ବେଦନା ଆଉ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଘର, ଦ୍ୱାର, ମୃତ ଶରୀର ସବୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟତର ଦେଖାଗଲା । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ଓ ଶକ୍ତି ଚାରିଆଡ଼ୁ ଟାଣି ହୋଇ ଏକ ବିନ୍ଦୁରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କର ଆଖିପତା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଆସିଲା । ବିନୋଦଙ୍କର ଏ ଭାବ ରାଜନ ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେଇଠାରେ ରାଜାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଟି କୋଳରେ ଧରି ସେ ଭୂଇଁ ଉପରେ ଢଳି ପଡ଼ିଲେ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜନ ଏବଂ ଯଦୁ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଟେକି ଧରିଲେ । ବିନୋଦଙ୍କ ଓହଳି ରହିଥିବା ହାତଟା ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ଦେହରେ ବାଜି ତାହା ଲେଉଟି ପଡ଼ି ଲମ୍ବିଗଲା ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ନୀରବ—ନିସ୍ତବ୍ଧ—ଅନ୍ଧକାର ମୟ —ମୃତ୍ୟୁ—ଦେବତାର ରାଜଧାନୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ଯେପରି ସାରା ବିଶ୍ୱ କ୍ରମେ ଏ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ମିଳେଇ ଯାଉଛି—ମହା ପ୍ରଳୟର ଗୋଟାଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସଂସ୍କରଣ !! ମଝିରେ ମଝିରେ କେବଳ ମୁମୂର୍ଷୁର ଭୈରବ ରଙ୍ଗ ମହାପଥ-ପଥିକର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ସଙ୍ଗୀତ ପରି ଶୁଣା ଯାଉଥାଏ !!

ଛବିଶ

ମାନବ ଯାହା କରୁ କରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ସମୂହ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ନଚେତ୍ ଜଗତର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ସର୍ବଦା ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ମନୁଷ୍ୟ କର୍ମ ପଥର ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ତା ମନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଆଶା ଓ ନିରାଶାର ସଂଗ୍ରାମ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । କେତେବେଳେ ଆଶାର ଆଲୋକ ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠେ, କେତେବେଳେ ବା ନିରାଶାର ଘନାନ୍ଧକାର ସେ ଆଲୋକ ରେଖାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଏ । ଯେଉଁଠାରେ ଆଶା ବିଜୟଶ୍ରୀ ବିମଣ୍ଡିତ ହୁଏ, ସେଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଦମ୍ୟ ଭାବରେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥର ଅନୁସରଣ କରେ । ଅନ୍ୟଥା ନୈରାଶ୍ୟର ଧକ୍କାରେ ସେ କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅବସର ନିଏ । ସେଇଠାରେ ଜୀବନର ସକଳ ପ୍ରକାର ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା, ସୁଖ, ସ୍ୱାର୍ଥର ଯବନିକା ପଡ଼ିଯାଏ ।

ଆଶାବାଦୀ କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗତି କରେ ସତ, ମାତ୍ର ସେ ପଥ ଏତେ ରହସ୍ୟମୟ, ଗୂଢ଼ ଏବଂ ଶତଧା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଯେ ତା ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ପଥଟା ଧରି ନେବା ସାଧାରଣ କଥା ନୁହେ । ପଥିକ ମରୁଭୂମି ଅତିକ୍ରମ କଲାବେଳେ ଥରେ ଥରେ ଦେଖେ, ତାର ଚାରି ପାଖେ ଅସଂଖ୍ୟ ପଥିକର ପଦ ଚିହ୍ନ । କିନ୍ତୁ ତା ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟିର ଅନୁସରଣ କଲେ ସେ ନିରାପଦରେ ତାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ସେ କଥା ଆଦୌ ଅବଧାରଣା କରିପାରେ ନାହିଁ । କାରଣ ଏକାଥରର ପଦ ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ କେଉଁଟି ମରୁଦ୍ୱୀପ ଦିଗରେ ଯାଇଛି ଜାଣିବା ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁ ପଦଚିହ୍ନର ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି-ଥାନ୍ତା, ଯଦି ତାର ସବୁଠାରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଚିହ୍ନଟି ଧରି ସେ ଚାଲେ

ତେବେ ହୁଏତ ତାକୁ କେଉଁ ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରଦେଶରେ ଶୁଷ୍କ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରାଣପାତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏଠାରେ ଠିକ୍ 'ଆଉ' 'ଭୁଲ' ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ତାକୁ ତାର ପ୍ରତିଫଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଜଗତରେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାଣି ଶୁଣି ଭୁଲ୍ କରୁ ବା ଅଜ୍ଞତା ବଶତଃ କରୁ ତାର ପ୍ରତିଫଳ ତାକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ । ଶତ ଜପ, ପ୍ରାର୍ଥନା, ପୂଜା ଦ୍ୱାରା ସେ ଫଳ ଆଉ କଟି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଏ ପୂଜା—ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ସେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଯୁକ୍ତ ପାଞ୍ଚକୁ ବିଯୁକ୍ତ ପାଞ୍ଚ ଯେ କଟିଯିବ, ଏ ବୀଜ ଗଣିତ ନିୟମ ସେଠାରେ ଆଉ ଖଟେ ନାହିଁ । ଆଜୀବନ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଦେ ମିଥ୍ୟାର ପାପରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାଟୋଇ ଯଦି ପଥ ହରେଇଛି ତେବେ ସେଇ ପଥରୁ ଫେରି ଆସି ଠିକ୍ ପଥର ଅନୁସରଣ କରିବାହିଁ ତାର ପ୍ରତିକାର ।

ବିନୋଦ ସିଂହ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ କର୍ମ ପଥର ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ ! ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଆଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଧ୍ୱଜା ଦେଖା ଦେଇ ଥିଲା । ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି ସେ ଯେଉଁ ପଥର ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ ସେଇଟା ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରୁଛି ବୋଲି ସେ ମନେ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ କର୍ମପଥର କୁଟୀଳ ଗତି ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଯେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ହରେଇ ବସିବେ ଏକଥା ସେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିଲେ ।

ବିନୋଦ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ପରେ ରଜନୀ ସେ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଏଣେ ତେଣେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାହାଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ମଧ୍ୟ ଏ ଖିଷଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିକୃତ

ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅଗଣା ମଝିକୁ ଧାଇଁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଜଗୁ-ଆଳ ରାମ ଦଳବେହେରାର ବସା ଘରେ ଗୋଟିଏ ଦୀପ ଜଳୁଛି । ସେ ଦୀପଟା ଧରି ଆସି ବିନୋଦଙ୍କୁ ସଚେତ କରାଇବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ଅନେକ ସମୟ ପରେ ବିନୋଦ ଚେତନା ଲାଭକରି ଉଠିଲେ । ସେ ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ସେ ଯେପରି ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଜଗତକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ଚେତନାଲାଭ ପରେ ତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟ ବାହାରିଲା—"ରାଜନ, ସତେ କଣ ଆଜ ଆଦତ୍ୟ ନାହାନ୍ତି ?" ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସାମାନ୍ୟ ଶିଶୁପରି କ୍ରନ୍ଦନ କରି ଉଠିଲେ । ରାଜନ ଓ ଯଦୁ ମଧ୍ୟ ନ କାନ୍ଦି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ବାହାରେ ସାଇଁ ସାଇଁ ଗର୍ଜନ କରି ଦକ୍ଷିଣା ପବନର ସ୍ରୋତ ଚାଲିଥାଏ । ଆକାଶ ସେତେବେଳକୁ ଟିକିଏ ମେଘ ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସି ଥାଏ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ପାତଳା ମେଘ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ରଟା ହସି କାନ୍ଦି ଧାଇଁ ଚାଲିଥାଏ ।

ବିନୋଦ ଲୋତକ ଚକ୍ଷୁରେ ଅଗଣା ମଝିକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । କେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ଶରୀରର ଯନ୍ତ୍ରଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍କାର କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ବିନୋଦ ଆସି ଦେଖିଲେ, ଲୋକଟା ଶୋଷରେ ପାଟି ପାଉ ପାଉ କରୁଛି । ରାଜନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ପାଣି ଆଣିବାକୁ କହି ସେ ସେଇଠାରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।

ସତେଇଶ

ପାଣି ପିଇ ଟିକଏ ସତେଜ ବୋଧ କଲା ପରେ ଲୋକଟି କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା—"ବାବୁ, ଶିକାରରୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଗୁମ୍ନ ଖୁବ୍ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ପଠେଇ ଦେଇ ସେ ଟିକଏ ପହଁଡ଼ିବାକୁ ଗଲେ । କଥା ହେଲା ରାତି ପହରକ ସରିକି ହରିପୁର ଛାଡ଼ିବେ ହେବେ ।

"ସେ ବିଶ୍ରାମ ଘରକୁ ଯିବା ବେଳକୁ ମୁଁ ଅଗଣାରେ ଥିଲି, ସଦା ଦୁଆର ମେଲା ଥିଲା । ଏତିକବେଳେ ସେଇ ମହନା—ଯିଏ ଲାଲମୋହନଙ୍କୁ ମାରି ଦେଇ ଲୁଚି ପଳେଇଥିଲା—ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ତା ଦେହ ସ୍ତରଗାଖେ ଶଗଡ଼େ ଶଗ ଲୁଗା ଓଢ଼ଣା ଥାଏ । ସଳଖେ ମୁହଁଟାକୁ ନ ଚାହିଁଲେ ତାକୁ କେବେ ଚିହ୍ନି ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଦୁଆରକୁ ଧାଇଁଗଲି, ପଚାରିଲି— ତୁ କିଏ ? କୁଆଡ଼େ ଆସିଛୁ ? କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିଲାନି । କେବଳ ଗୁମ୍ ମାରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ତା'ପରେ କେତେ କ'ଣ ବିଡ଼ିବିଡ଼ି କହିଲା—ଗୁମ୍ନରେ ଜଣା କରିଦେ । ଯାହାକୁ ଡାକ- ଥିଲେ ସେ ଆସିଛି । ମୁଁ କହିଲି—ନା, ଗୁମ୍ନ ପହଁଡ଼ିବାକୁ ଗଲେ ହେଲେଣି । ସକାଳୁ ହରିପୁରଠାରେ ଦେଖା ମିଳିବ ।

"ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲାନାହିଁ । ମତେ ଜୋରରେ ଠେଲି ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ମୋ ହାତରେ ସେତେବେଳେ କୌଣସି ହତିଆର ନଥିଲା । ମୁଁ ତା ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ ଆସି ଦେଖିଲି ସେ ସେତେବେଳକୁ ଯାଇ ମାହାରାଜାଙ୍କ କୋଠୀ ଦୁଆରେ ଉଠି ଗଲାଣି ।

"ମାହାର୍ଜା ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଚଢେ ହେଉଥିଲେ । ମୋହନର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଫେର ଚାହିଁଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଭ୍ରୂଲତା ଦୁଇଟା କୁଞ୍ଚ ହୋଇଗଲା । ଅର୍ଜୁନା ପଲଙ୍କ ତକ୍ତ ଭଡ଼ ଭଡ଼ କରି ଉଠିଲା । ମୋତେ ମୋହନର ପଛରେ ଦେଖି ମାହାର୍ଜା କହିଲେ—ୟାକୁ ଏଠାକୁ କଏ ଛାଡ଼ିଲା ?

"ମୁଁ କହିଲି—ମହାର୍ଜା, ମଠର ନମାନ ଚାଲି ଆସିଛି ।

ଗୁମ୍ମୁ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ । କହିଲେ—ଏଇକ୍ଷଣି ୟାକୁ ବନ୍ଦୀକର । ମୁଁ ଏବଂ ବନା ଝପଟି ଯାଇ ତାକୁ ଧଇଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁଇ ହାତରେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ମହାର୍ଜାଙ୍କୁ କହିଲା—ଗୁମ୍ମୁ ମଠେ ଶଠ ଦେଖିବାକୁ ଡାକ ଏ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ?

"ମାହାର୍ଜା ବିସ୍ମିତ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହି ପଚାରିଲେ—କି ଶଠ କଏ ତୋତେ ଡାକିଛି ?

"ଏକଥା ଶୁଣି ମୋହନ ଗୋଟାଏ ବାତୁଳଙ୍କ ପରି ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲା । ସତେ ଯେପରି ସେ ଗୁମ୍ମୁଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରୁ ନଥାଏ । ମାତ୍ର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଅଣ୍ଟି ମୁଣାରୁ ଗୋଟିଏ ସାନ ପେଡ଼ି ବାହାର କରି, ଘର ଭିତରକୁ ଗୋଟାଏ ପାଦ ପକାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏକଥା ଦେଖି ଗୁମ୍ମୁ କ୍ରୋଧରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇପଡ଼ି ଚିତ୍କାର କଲେ—ସେଇଠି ରହ ।

"ମୋହନ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଘର ଭିତରକୁ ପକେଇସାରି ଆଉ ପାଦଟା ଆଉ ଉଠେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଆଁ କୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଠିଆ ହେଲା ପରି ବୋଧ କରୁଥାଏ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚମକ ପଡ଼ି ଆଗକୁ ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଉଥାଏ । ତାପରେ ସେଇ ପେଡ଼ିଟି ଧରି

କହିଲ—ଦେଖନ୍ତୁ ମାହାରାଜା, ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇ ପେଡ଼ିଟି । ତାପରେ ସବୁ ବୁଝି ପାରିବେ ।

"ଘୁମୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ମତେ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ—କଅଣ କହୁଛନ୍ତି ସିଏ ?

"ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା କଥାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ବୁଝିନି; ମୋହନ ଅଣ୍ଟାରେ ଝୁଲୁଥାଏ ଏକ ଲମ୍ବା ଖଣ୍ଡା । ମୁଁ ବିପଦ ଆଶଙ୍କାରେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ମୋହନର ପାଖ ଛାଡ଼ି ଯିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସାହସ ହେଉ ନଥାଏ ।

"ମୋହନ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା—ତେବେ ଧର ଏଇ ପେଡ଼ି, ଯଦି ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଭୟ କର—କହି ପେଡ଼ିଟାକୁ ଘୁମୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା ।

"ଏ ଘଟନା ଅର୍ଜୁନା ଖଟ ତଳେ ରହି ବସିବସି ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥାଏ । ପେଡ଼ିଟା ମୋହନ ହାତରୁ ଖସିଛି କି ନାହିଁ ସେ ଏକା ଝପାକେ ମୋହନ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ସେ ଭାବିଲା ଲୋକଟା ରାଜାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛି । ମୋହନ ପଛକୁ ଦୁଇପାଦ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନା ତାର ଚୋଟିରେ ଦୁଇଟା ଦାନ୍ତ ବସେଇ ଦେଇ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚିତ୍କାର କରି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ମୋହନର ଛୁରି ଠିକ୍ ତାର ଗୁଣ୍ଡି ଉପରେ ବସି ଯାଇଛି । ଦୁଆର ମୁହଁଟାରେ ରକ୍ତର ସ୍ରୋତ ।

"ତାପରେ ଘୁମୁ କେତେବେଳେ ନିଜର ତରବାରିଟା ପଲଙ୍କ କଡ଼ରୁ ଟାଣି ଆଣିଲେ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷଣରେ ଦେଖିଲି ମୋହନ ଏବଂ ରାଜନଙ୍କର ତଲଉଆର ଝକଝାଟିଲା ଭଳି

ରହିଛନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଦୁହିଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ କଣ କରିବି କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସବୁ ପଲକ ମଧ୍ୟରେ ଘଟି ଯାଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଶସ୍ତ୍ରହୀନ । ବନା କୁକୁରର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ପାଖ ଘରୁ ଧାଇଁ ଆସୁଥିବାର ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜାଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ମୋହନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ ଦୁଇହାତରେ ଜୋରରେ ଠେଲି ଦେଲେ । ସେ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପୂର୍ବରୁ ତାର ଖଣ୍ଡାର ଧାର ରାଜାଙ୍କ ରକ୍ତରେ ନାଲିହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଠିକ୍ ସେଇ ପଲକରେ ରାଜାଙ୍କ ଖଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଆସିଥିଲା । ମୋହନକୁ ଠେଲି ଦେଇ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ତାର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲି । ଫଳରେ ମୋର ଏଇ ଦଶା । ତେଣେ ମହାରାଜା କଟା କଦଳୀ ଗଛ ପରି ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲେ ।

“ମୁଁ ପଡ଼ି ରହି ଦେଖିଲି ମୋହନ ତାର କାମ ଶେଷ କରି ଧାଇଁ ଚାଲି ଯାଉଛି । ଏଇ ସମୟରେ ବନା ତରବାରି ଧରି ତାକୁ ଆଗୁଳିଲା । କିନ୍ତୁ ଫଳ ବିପରୀତ ହେଲା ।”

ଅଠେଇଶ

ବିନୋଦ ଗୋଟାଏ ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିପରି ବସି ରହି ସବୁ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟ କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ କଥା ନାହିଁ—ସମସ୍ତେ ନିର୍ବେଦ । ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟ ଯେପରି ଲୌହପିଣ୍ଡରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ବିନୋଦ ବହୁତ ସମୟପରେ ଗୋଟାଏ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଶ୍ୱାସ ମାରି ଆକାଶର ବିକ୍ଷିପ୍ତ ତାରପୁଞ୍ଜ ଆଡ଼କୁ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ—ତାପରେ କହିଲେ—"ଉଃ, କି ଭୀଷଣ ଦୃଶ୍ୟ ! ଏହାର ରଚୟିତା କିଏ ? ମୋହନ ନା, ମୁଁ ? ମୋର ପକ୍ୱ ମସ୍ତିଷ୍କର ଗୃହୁସ—ମୋର ବୁଦ୍ଧି ବିଚକ୍ଷଣତାର ପୁରସ୍କାର ଏଇ ପାଇଲି,—ଗୋଟିଏ ସ୍ତୂପେ—ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଚାରିଗୋଟି ରକ୍ତରଞ୍ଜିତ ମୃତ ଦେହ । ଦୀନବନ୍ଧୁ ! ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠାରେ ତୁମେ ? ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ହାତରେ ତୁମର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟର ସଂରକ୍ଷଣ ଭାର ଦେଇ ଯାଇଥିଲ ! ଆଜି ସେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଯେ ମହତ୍ତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି, ସେଇ ନୀଳ ଗଗନ ତଳୁ ଥରେ ଆଖି ମେଲି ଦେଖ—ତା'ର ହାତ ଆଜି ତୁମ ପୁତ୍ରର ତପ୍ତ ରକ୍ତରେ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଇଛି ! ତା'ର ମନ୍ତ୍ରଣା ଫଳରେ ଆଜି ରାଜଗାଦି ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି !! ତା'ର ବିଚକ୍ଷଣତାରେ ଆଜି ରାଜ୍ୟ ରକ୍ତାକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି !!! ହାୟ ଦୀନବନ୍ଧୁ !"

ରାଜନ ଏଇ ବିଷମ ବାତ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ନିଜ ଅନ୍ତରର ସେ ଗଭୀର ବେଦନାକୁ ବାକ୍ୟ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ହୃଦୟଟା କେବଳ କୁହୁଳି ଉଠୁଥିଲା ।

କେତେ ସମୟ ଏହିପରି କଟିଗଲା କାହାରି ଧାରଣା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସ୍ୱଜନ ଦୀର୍ଘ ନିଦ୍ରା ପରେ ଚେତା ପାଇଲା ପରି କହିଲେ —"ବିନୋଦ ବାବୁ, ଆପଣ ଏ ଦୋଷ ଯେ ନିଜ ଉପରେ ଲଦି ନେଉଛନ୍ତି, ତାହା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାମ କରୁ କରୁ ଫଳ ଯାହା ହୁଏ, ମନୁଷ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ କଦାପି ଦାୟୀ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣଙ୍କର କର୍ମର ଫଳ ଭଲଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି କି ମନ୍ଦ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଆପଣ ଏତେଦୂର ଶୋକସନ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମଙ୍ଗଳମୟଙ୍କ ଇଚ୍ଛା—ବିଧିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ କିଏ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତର କଥା ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ।"

ବାବୁଲଙ୍କ ପରି ଅନେକ ସମୟ ବିନୋଦ ମୁଣ୍ଡପୋତି ବସି ରହିଲେ । ଏକଥା ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କ କାନରେ ଆଦୌ ପଶୁନଥାଏ । ହଠାତ୍ ସେ ଉଠିପଡ଼ି ରାଜାଙ୍କ ଶବ ନିକଟକୁ ଗଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ଦରାଣ୍ଡି ଦରାଣ୍ଡି କଣ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିଲା ସେଇ ରକ୍ତାକ୍ତ ଉପହାର । ସେ ତାହାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଚିପିଧରି କହି ପକେଇଲେ—"ଆଦିତ୍ୟ, ମୋରି ଯୋଗୁଁ ତୁମର ଆଜି ଏ ଦଶା । ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଆଜି ତୁମକୁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବାକୁ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁର ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଯଦି ଏଇ ପେଡ଼ିଟି ଫିଟେଇ ଦେଖିଥାନ୍ତ, ତେବେ ତୁମେ ଆଉ ଏପରି ହାରହବରେ ମରି ପାରିନଥାନ୍ତ । ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ତୁମକୁ ପ୍ରତି ପଲକରେ ଥରେ ଥରେ ମରିବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା ।"

ସ୍ୱଜନ ନିକଟରେ ବସିଥାନ୍ତି । ବିନୋଦ ନୀରବ ହେବାପରେ ସ୍ୱଜନ କହିଲେ—"ବିନୋଦବାବୁ, ଆପଣ ପେଡ଼ିଟି ଧରି ସିନା

ଏତେ ବ୍ୟନ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଚିଠିଟି କେଉଁଠାରେ ଅଛି ଜାଣନ୍ତି କି ? ତାର ସହିତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ରାଣୀଙ୍କର ମାନମହତ୍ତ୍ୱ ମୋହନ ହାତରେ ଅଛି । ସେ କଥା ଆପଣ ଏକବାଟରେ ପାଶୋର ଯାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିନୋଦଙ୍କର ଆଖି ଦୁଇଟା ବିସ୍ଫାରିତ ହୋଇଗଲା । ତପ୍ତ ଲୋତକର ଧାର ସେଇ ଆଖି କୋଣରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଗଲା । ସେ ଖୋଟିଏ ନିର୍ବୋଧ ବାଳକ ପରି ରାଜନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ତେବେ ଉପାୟ ?"

ରାଜନ କହିଲେ—"ଉପାୟ ଆଉ କଅଣ ? ମୋହନ ରାଜ୍ୟସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୁପ୍ତଆଡ଼େ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ବଧ କରିଛି ।"

ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ଠିକ୍ କି ଭୁଲ ବିନୋଦ ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ଭୁଲ ହେଲେ ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଉ ଯେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ସେ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଚାରିଲେ—"ତଦ୍ୱାରା ଫଳ କଅଣ ହେବ ?"

"—ରାଜ୍ୟସାରା ମୋହନ ବିପକ୍ଷରେ ଉଠିବ ଯେ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ଧରି ହତ୍ୟା କରିବ ।"

"—କିନ୍ତୁ ତଦ୍ୱାରା ତ ଚିଠି ଆମ ହାତକୁ ଆସିବ ନାହିଁ; ବରଂ ତାହା ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ଆଉ, ହୁଏ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଖେଇ ଚିଠି ବଳରେ ଅନ୍ୟ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ତାର ଦଳଭୁକ୍ତ

କରି କହିବ ଯେ ସେ ରଜାଙ୍କୁ ମାରିନାହାଁନ୍ତି, ଆମ୍ଭେମାନେ ନାନା-ପ୍ରକାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ଗଗନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଛୁଁ । ବାସ୍ତବିକ ମୋହନ ବିପକ୍ଷରେ ଆମର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ଅଛି କି ?"

"—ତେବେ ଆପଣ କଣ କହନ୍ତି ?"

ବିନୋଦ ଟିକଏ ଚିନ୍ତାକରି କହିଲେ—"ଯାହା ହେବାର ହୋଇ ଯାଇଛି । ରଜା ମରିଛନ୍ତି ବୋଲି ରାଣୀଙ୍କୁ ଆମେ ଜାଣିବାରେ ଠିଆ କରି ନ ଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟାକରି ତାଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ମୋ ମତରେ ଏ ଘଟନାଟା ଏଇକ୍ଷଣି ପ୍ରକାଶ କରିଦେବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଗଗନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଇ ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ସେଠାରେ କଣ କରୁଥିବେ, ଫଳ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଥିବ ଆମେ ଜାଣୁନା । ତେଣୁ ସେ ସବୁର ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରି ଯାହା କିଛି କରିବାକୁ ହେବ ।"

"—ତାହାହେଲେ ରାଣୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବାଦ ଜଣାଇବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ?"

"—ନା ହେବ ନାହିଁ ।"

"—ତେବେ ରଜାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା ହେବ କପରି ?"

"—ଶବଟି ଆମ ହାତରେ ନ ପଡ଼ିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୋହନକୁ ଜବତ କରିବାକୁ ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ

ତାର ଶରୀରରକ୍ଷୀଭଳି ସେ ଚିଠି ଯେପରି ହସ୍ତାନ୍ତର ନ କରେ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ ।”

“—ଏ ତ ବଡ଼ ଅସମ୍ଭବ କଥା ? ଯଦି କାଲି କେହି ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସେ, ତେବେ ଆପଣ କ'ଣ କହିବେ ?”

“—ନା, ଏସବୁ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅସମ୍ଭବ ହେବ ଯଦି ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଆମ ହାତରେ ନ ପଡ଼େ । ଆମକୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଗଡ଼ରେ ସମ୍ବାଦ ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ, ରାଜା ଶିକାର ଘରେ ଆଉ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ରହିବେ । ଯଦି କେହି ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଏଠାକୁ ଆସେ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯିବ ରାଜା ଶିକାରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ।”

ଯଦୁ ପାଖରେ ବସି ବିନୋଦଙ୍କର ଏ କିଂଭୂତକିମାକାର ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲା । ତାକୁ ଏସବୁ ନିତାନ୍ତ ଅସଙ୍ଗତ ବୋଧ ହେଲା । ସେ କହିଲା—“ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ବାଦଟା ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର କେହି ଲୋକ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଶିକାର ଘରକୁ ଆସନ୍ତି ?”

ବିନୋଦ କହିଲେ—“ଆସନ୍ତୁ, ସେତେବେଳକୁ ରାଜନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଚାଲିଯାଇ ଥିବେ ଗଗନଙ୍କ ସହ ମୋହନଙ୍କୁ ଜବତ କରିବା ପାଇଁ । ସେଠାର ସମ୍ବାଦ ପାଇବା ପରେ ତୁମେ ଓ ମୁଁ ଶବ ଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇପାରିବା ।”

ରାଜନ କହିଲେ—“ଆପଣଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ସମ୍ବାଦଟା ଅବଶ୍ୟ ଦିନକ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଲୁଚେଇ ରଖା ଯାଇପାରେ । ସବୁବେଳ ପାଇଁ ତ ନୁହେଁ ? ସେତେବେଳକୁ ରାଜାଙ୍କର ଶବ ନଷ୍ଟ

ହୋଇ ଯାଇଥିବ । ପରେ ଆପଣ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆଉ କ
କଇଫିୟତ୍ ଦେବେ ?"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବଟନ ହେଲେ ତ ଯଥେଷ୍ଟ । ଇଆ
ଭିତରେ ତୁମେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯାଇ ସେଠାର ଅବସ୍ଥା ଜଣାଅ ।
ଅବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅଣଚାଳିଶ

ଏ ଉପଦ୍ରବବହୁ ରାତ୍ରିର ଯେ ଆଜି ଅବସାନ ହେବ, ଏ ଆଶା କାହାରି ନ ଥିଲା । ପୂର୍ବଦିନ ମଧୁଗଡ଼ ପାହାଡ଼ ତଳେ ଯେଉଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଲୁଚିଗଲା, ତାହା ଆଉ କେବେ ଯେ ପ୍ରାଚୀ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଉପରେ ଦେଖା ଦେବ ,ଏକଥା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନଥିଲେ ।

ତଥାପି ରାତି ପାହିଲା । ପୂର୍ବାଶା ଦୁଆରେ ପୁଣି ସିନ୍ଦୂର ହସି ଉଠିଲା । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡିତ ଆରକ୍ତ ମେଘ ମଧରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ନଦୀ ପରି ଆଲୋକର ସ୍ରୋତ ଭାସି ଆସିଲା ସ୍ୱର୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଅମୃତ ଧାରା ବହନ କରି । ପକ୍ଷୀ ପୁଣି ରାବି ଉଠିଲେ । ଜଗତର କର୍ମ ସ୍ରୋତ ପୁଣି ଧାଇଁ ଚାଲିଲା ।

ଏ ଅନନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତଳେ ରାଜନ ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠରେ ବସି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଅଭିମୁଖେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ସେହିପରି ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ କ୍ରମେ ନିକଟତର ହୋଇ ଆସିଲା । କ୍ରମେ ସେଇ ପରିଚିତ ଘରଦ୍ୱାର, କୂଅପୋଖରୀ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଆସିଲା, ଗଲା । ମାତ୍ର କୌଣସିଟି କାହିଁ ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ବପରି ଭଳି ହେଲେ ଆନନ୍ଦ ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ରାଜନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ବଡ଼ ରାସ୍ତା ମଝିରେ ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଦକ୍ଷିଣ ସାହିର ଗୋଟାଏ ଦୋକାନରେ ଜଣେ ଲୋକକୁ ଦେଖି ସେ ସେଇଠାରେ ଟିକିଏ ରହିଗଲେ । ଦୋକାନ ଦୁଆରେ ତାଙ୍କ ମାମୁ ମାଧବ ବଟଶାଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜନଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ସେ ଦାଣ୍ଡ ମଝିକୁ ଆସୁ ଆସୁ ହାତ ଠାରି ତାଙ୍କୁ ରହିବା ପାଇଁ

ସଙ୍କେତ ଦେଲେ । ଉଭୟେ ଏକାଠି ହେବାପରେ ମାଧବ ହସି ହସି କହିଲେ—"ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ଆଜ ଆସିବ ।"

ରାଜନ ବସ୍ମୃତରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ, କହିଲେ—"କପରି ଜାଣିଲ ?"

—"କାହିଁକି ରାଜା ଯେତେବେଳେ ଗଡ଼କୁ ଆସିଲେ, ତୁମେ ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବା କଥା । ଏଥିରେ ଆଉ ଅଛପା କଥା କଣ ଅଛି ।" ରାଜନ ଚମକ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—"ରାଜା ! କେଉଁଠାରେ ?"

ରାଜନ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ କେହି କେହି ଗଗନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଏଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଜର ବୋକାମିଟାକୁ ଘୋଡ଼େଇ ନେବା ପାଇଁ କହିଲେ—"ନା, ମୁଁ ପରା ହରିପୁରରୁ ଆସୁଛି ? ରାଜା ଆସିଥିଲେ, ଶିକାର ଘରଠାରୁ ସିଧା ଏଆଡ଼େ ଚାଲି ଆସିଥିବେ । ମୁଁ ସେକଥା କପରି ଜାଣିବ ?"

—"ତେବେ ଦିବାନ ତ ଆସି ନାହାନ୍ତି ?"

"—ନା, ସେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ହରିପୁରରେ ଅଛନ୍ତି । ପରେ ଆସିବେ ।" ରାଜନ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟିଇ ଦେଲେ ।

ଚରିଶ

ଗଗନ ହରିପୁରରୁ ବାହାରି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହୋଇନଥିଲା । ନଗରବାସୀ ଖିଆ ପିଆ ସାରି ଶୋଇବାକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । ବଡ ସାହିର କାହାରି କାହାରି ଦୁଆରେ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ପୁରାଣ ପାଠ ଚାଲିଥାଏ ।

ଆକାଶ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ । ଝିପି ଝିପି ମେଘ ବରଷୁଛି । ଗଗନ ଓଦା ସରସର ହୋଇ ରାଜନଙ୍କ ଦୁଆରେ ଆସି ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଏବଂ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ଗଗନ ଭାବିଥିଲେ ରାଜନ ସେଦିନ ହୁଏତ ବାଣପୁରରୁ ଫେରି ଆସିଥିବେ । ତେଣୁ ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ କବାଟରେ ଆଘାତ କରି ଡାକଲେ, "ସୁନ୍ଦରାଏ ଘରେ ଅଛନ୍ତି !"

କିଛି ସମୟ ପରେ ରାଜନଙ୍କ ଚାକର ଟୋକା ଆସି କବାଟ ଫିଟେଇଲା ଏବଂ ଦୁଆରେ ଗଗନଙ୍କୁ ଦେଖି ପଚାରିଲା—"କିଏ ତୁମେ ?"

ଗଗନଙ୍କର ସେତେବେଳର ଓଦା ସରସର ବେଶ ଭୂଷା ଦେଖିଲେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଗଗନ ବୋଲି ଚହ୍ନିବା ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ । ସେ କହିଲେ—"ମୁଁ ରାଜନ ସୁନ୍ଦରାଏଙ୍କ ବନ୍ଧୁ । ଆମର ଘର ମଧୁଗଡ଼ । ସୁନ୍ଦରାଏ ଏବେ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ନା ?"

ଚାକରଟି କହିଲା—"ନା, ନାହାନ୍ତି । ତିନ ଚାରି ଦିନ ହେଲା କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲେ । କାଲି ସେ ଆଉ ଫେରି ଆସି ହରିପୁର ଚାଲିଗଲେ । ଆପଣଙ୍କର କଅଣ ଲୋଡ଼ା ?"

"—ସେ ମତେ କହିଥିଲେ ଆଜି ଆସିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ନାହାନ୍ତି— ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ଚାକରଟି ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ରାଜନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲା । ସେ ଆସି ଦାଣ୍ଡ ଘର କବାଟ ଆଢ଼ୁଆରେ ରହି କହିଲେ—"ଆରେ ବନା, କହିଦେ, ସେ ନ ଥିଲେ କଅଣ ହେଲା, ରାତିକ ଏଠାରେ ରହନ୍ତୁ । ସକାଳୁ ହରିପୁର ଗଲେ ସେଠାରେ ଦେଖା କରିବେ ।"

ଗଗନ ଜାଣନ୍ତି ରାଜନଙ୍କ ଘର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସିଠାରେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ—ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ତାହା ବିପଜ୍ଜନକ । ତଥାପି ସୁଦ୍ଧା ଅମଙ୍ଗ ହେଲାପରି ସେ କହିଲେ—"ନା ସେ ତ ନାହାନ୍ତି, ରହି ଆଉ ଲାଭ କଅଣ ?"

ରାଜନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ—"କହିଦେ, ସେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏ ବର୍ଷା ରାତିରେ ପୁଣି କୁଆଡ଼େ ଯିବେ । ଏଠାରେ ରହିଲେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ଯେ ।"

ଗଗନ କହିଲେ—"ରହନ୍ତି ପ୍ରେ, ମୋର ପୁଣି ଘୋଡ଼ାଟିଏ ଅଛି ।"

ରାଜନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ—"ଆରେ ବନା, ଘୋଡ଼ାଟାକୁ ଶାଳକୁ ନେଇ ଦାନା ଦେଇପକା । ଆଉ ଏଆଡ଼େ ବାବୁଙ୍କୁ ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ଦେଇଯା । ବର୍ଷାରେ ଓଦା ହୋଇ ଯାଇଥିବେ ।"

ଗଗନ ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ପାଲଟି ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ଗୋଟିଏ ଚଉକି ଉପରେ ବସିଲେ । କପରି ଭାବରେ ନିଜର କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ଭାବୁଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ବନା ଘୋଡ଼ାର ସକଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଡକାଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଆସିଲା ।

ଗଗନ ଦଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ବନା ସଙ୍ଗେ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପଗ୍ଭରିଲେ—"ବନା, ରାତିରେ ତୁ କେଉଁଠାରେ ରହୁ ?"

ବନା କହିଲା—"ଏଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ଶୁଏ ବାବୁ ।"

ଗଗନ—"ଆଚ୍ଛା, ତୁ ମୋ ପାଇଁ ଆଜି ରାତିରେ ଗୋଟିଏ କାମ କରିଦେବୁ ?"

ବନା ଗଗନଙ୍କ ଚଉକି ତଳରେ ବସି ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା—"ମୁଁ ଗ୍ଭର ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ କଅଣ କରି ପାରିବି ଆଜ୍ଞା ?"

ଗଗନ—"ନା ବେଶି କିଛି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଆଜି ରାଜାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିଛି । ସେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଏଇ ରାତି ରାତି ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତାହା ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ମହା ବିପଦ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ କିଛି ସମୟ ଶୋଇ ସାରିବା ପରେ ଥରେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବି । ତୁ ଭିତରୁ କବାଟ ଦେଇ ଦେବୁ । ଆଉ ରାତିରେ ମୁଁ ଫେରି ଆସି ଯେତେବେଳେ କବାଟ ବାଡ଼େଇବି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖୋଲି ଦେବୁ ।"

ବନା—"ଏଇତା କିନା ? ଏଇତକ କରି ପାରିବିନି ? ହେଲେ ଏ ବର୍ଷା ରାତିରେ ଆପଣ କମିତି ପଦାକୁ ଯିବେ ?"

ଗଗନ—"ଆଉ କଅଣ କରିବା, କଥାରେ ଅଛି ପରା—"ଗ୍ଭଡ଼େ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ, କରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ । ମୁଣ୍ଡ ବିକିଛି ଯେତେ-ବେଳେ ଖରା ବରଷାକୁ ଡରିଲେ ଆଉ ଚଳିବ ?"

ବନା—"ହଁ ନୁହେଁ କଅଣ । ମାତ୍ର ଏବେ ଏ ରାଜାଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧାମଣା ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ଇମିତି କାମ କରିବାକୁ କେହି ବାହାରିବେନି ।"

ଗଗନ—"ଏଇ ଶୁଣ୍, ମୁଁ ଠିକ୍ ଏଇପରି ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ଦୁଇଥର କବାଟ ବାଡ଼େଇବି । ତାପରେ ପୁଣି ଦୁଇଥର ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ବାଡ଼େଇବି । ତେବେ ଯାଇ କବାଟ ଫିଟେଇବୁ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କେହି ବାଡ଼େଇଲେ ଫିଟେଇବୁନି । ଜାଣିଲୁ ?"

ବନା—"ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ସେଇପରି ଠକ୍ ଠକ୍ ଦୁଇଥର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ, ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ଦୁଇ ବିଧା, ନାଇଁ ?"

ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ ଆହାର ଓ ବିଶ୍ରାମ ପରେ ଗଗନ ଝଡ଼ ବର୍ଷା ଭିତରେ ମୁଣ୍ଡ ପଟେଇ ଦେଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ବନା କବାଟ ଦେଇ ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ବର୍ଷା ସାମାନ୍ୟ କମି ଆସିଥିଲା । ମେଘ କେବଳ କୁଣ୍ଡାଝଡ଼ା ହେଉଥାଏ । ମେଘ ପତଳା ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଆଲୁଅ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଟିକିଏ ପରିଷ୍କାର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଗଗନଙ୍କ ଆଗରେ ସାହିଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଜନ ଜଣା ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦାଣ୍ଡର ଅନ୍ୟପାଖେ ପାହାଚର ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବସିରହି କେହି ଜଣେ ଯେ ତାଙ୍କର ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲା, ଏକଥା ସେ ଆଦୌ ଜାଣି ପାରି ନଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଲୁଚି ରହିଥିଲା ସେ ଗଗନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନଥିଲା । କେବଳ ଏପରି ଅସମୟରେ ଜଣେ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ବିଜନଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିବାରୁ ତା ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହେଲା । ସେ ସେଠାରେ ଲୁଚି ରହି ଗଗନ ଓ ବନା ମଧ୍ୟରେ ହେବା କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ପାରିଥିଲା ।

ଗଗନ ଯେତେବେଳେ ବଜାର ସାହିର ଅଧାଅଧି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି, ଏତିକି ଗୋଟିଏ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଆସିଲା ଭଳି

ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ଲୋକଟା ଯେ ତାଙ୍କ ପିଛା ଧରିଛି, ଏ କଥା ସେ ବେଶ୍ ଜାଣି ପାରିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ହଠାତ୍ ବୁଲି ନ ପଡ଼ି ତା ଏକଥା ଜାଣିବାର କୌଣସି ସୂଚନା ନ ଦେଇ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ସିଧା ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରମା ସାହିର ଛକମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି ଗଗନ ଦେଖିଲେ ଲୋକଟା ଟିକିଏ ଦୂରରେ ରହି ଯାଇଛି । ତେଣୁ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସାହି ଭିତରକୁ ବୁଲିପଡ଼ି ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥ ଛାଇ ତଳେ ମିଶିଯାଇ ଲୁଚି ରହିଗଲେ ।

ପଦଶବ୍ଦ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଅଥଚ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଭିଲା । ଗଗନ ଭାବିଲେ, ଲୋକଟା ନିଶ୍ଚୟ ମୋହନ କିମ୍ବା ତାର କେହି ଲୋକ ହେବ । ଯଦି ମୋହନ ନିଜେ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଏଇଟା ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । ଏପରି ଖୋଲା ଜାଗାରେ ମୋହନକୁ ପାଇବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ ।

କ୍ରମେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟାଟି ରାସ୍ତା ମଝିରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହ ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା ମନଟା ବୋଧହୁଏ କିଛି ସନ୍ଦେହରେ ଉତପ୍ଲୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଗଗନ ଲୋକଟାକୁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହାତ ନିକଟରେ ପାଇ ବନ୍ଧୁକଟିକୁ ସଜ କରି ଧରି ଅନ୍ଧାର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଦେଖିଲେ, ଛାୟାଟି ଗୋଟିଏ ବାଳକ—ପନ୍ଦର ଷୋହଳ ବର୍ଷର—ମୋହନ ନୁହେଁ । ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଗରେ ଦେଖି କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ପାଦ ପକାଇ, ତୁଣ୍ଡରେ ଶିଶିରି ମାରି ଚାଲି ଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି ।

ଗଗନ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଜଣେ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ପଚାରିଲେ—"ଓହୋ, ତୁମର ଆଜି ଏତେ ଉଚ୍ଛୁର କାହିଁକି ?"

ବାଳକଟି ଟିକିଏ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ମାତ୍ର କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି କହିଲା—"ଯାର ଘର ଦ୍ୱାର ନାହିଁ, ତାର ସଅଳ କଅଣ, ଡେରିର କଅଣ ବାବୁ ? ଯେ କୌଣସି ପିଣ୍ଡାରେ ତ ରାତିଟା କଟାଇବା କଥା ।"

ବାଳକଟିକୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ଗଗନଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଅନନ୍ତର କଥା । ରାଜନ ବାଣପୁରଠାରେ ଅନନ୍ତର ଗୋଟାଏ ସୁବିସ୍ତୃତ ପରିଚୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ । ଏ ଯେ ସେଇ ଅନନ୍ତ, ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ବେଶି କିଛି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନନ୍ତର ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ଶୁଣି ଦୟାରେ ବିଗଳିତ ହୋଇଗଲା ପରି କହିଲେ—"ଆହା, ଘର-ଦୁଆର ନାହିଁ ପିଲା ? ଏ ବର୍ଷା ରାତିରେ ଏକୁଟିଆରେ କେଉଁଠି ପଡ଼ି ରହିବୁ ? ଆସେ, ମୁଁ ତତେ ଘର ଦେବି, ଲୁଗା ଦେବି, ଶୋଇବୁ—" କହି ତାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଧରି ରାସ୍ତା କଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଇଗଲେ ।

ଅନନ୍ତ ଗଗନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରି କିଛି ଗୋଟାଏ ଖିଅ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ନିଜେ ଧରା ପଡ଼ି ବସ୍ୱବର ଛଟଛଟ ହେଉଥାଏ । ଗଗନଙ୍କ ନିକଟରେ ବା ତାର ଶକ୍ତି କେତେ ? ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଲୌହ ମୁଷ୍ଟି ଭିତରେ ନିଜର ହାତ ଖଣ୍ଡି ରଖି ଠିଆ ହେଲା ।

ଗଗନ ଅନନ୍ତକୁ ଧରି କ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସାହି ଭିତରକୁ ଚାଲି-ବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ—"ଆଜି ଭାରି ଅନ୍ଧାର ହୋଇଛି ନୁହେଁ ?"

ଅନନ୍ତ ସରଳ ଭାବରେ ଉତ୍ତର କଲା—"ହଁ, ଭାରି ଅନ୍ଧାର ।"

"—ଆଚ୍ଛା ଟୋକା ତୋର ନା' କଅଣଟି ? ଅ—"

ଅନନ୍ତ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବିଚାର କରି କହି ପକାଇଲା—'ଅଗାଧୁ' !

ଗଗନ ମନେ ମନେ ହସି ପୁଣି ପଚାରିଲେ—"ହିଁ, ହିଁ, ଅଗାଧୁ । ଆଚ୍ଛା ଅଗାଧୁ, ଏଠି ବନ୍ଧୁଆ ମା ବୁଢ଼ୀର ଘର କେଉଁଟା ଚିହ୍ନିଛୁ ?"

"—କୁ ବନ୍ଧୁଆ ମା ?"

ଗଗନ ତାର ଉତ୍ତର ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି କହିଲେ—"ଏଇ ଘରଟା ପରା ତ ? ଏଇ ଦେଖୁନୁ ତା ଦୋକାନର ପଟା ଗୁଡ଼ାକ । ଆଚ୍ଛା ତୁ କବାଟ ବାଡ଼େଇଲୁ ଦେଖି । ମୋର ଦୁଇଟାଯାକ ହାତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି ।"

ବାସ୍ତବିକ ସେତେବେଳେ ଗଗନଙ୍କର ଦୁଇଟାଯାକ ହାତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା—ଗୋଟାକରେ ବର୍ଚ୍ଛା ଏବଂ ଅପରଟିରେ ଅନନ୍ତର ଗୋଟିଏ ହାତ । ଅନନ୍ତ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାରି କିଛି ନ କହି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗଗନ ବନ୍ଧୁଆ ମା'ର ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ, ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—"ଅନନ୍ତ ! ଆହା ! ଭୁଲିଗଲୁ—ଅଗାଧୁ ପରା—ଦୋକାନ ଦୁଆରେ ବାଡ଼େଇବା ଅନାବଶ୍ୟକ, ଏଇ ଦୁଆରେ ବାଡ଼େଇଲୁ ?"

ଅନନ୍ତ ଏତେ ବେଳଯାଏଁ ଭାବିଥିଲା ଯେ, ସେ ବୋଧହୁଏ ଧରା ପଡ଼ିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗଗନଙ୍କୁ ସେ ଚିହ୍ନିପାରି ଏବଂ ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ନିଜର ନାମ ଶୁଣି ତାର ସବୁ ଆଶା ମଉଳିଗଲା । ସେ ବାଧ୍ୟହୋଇ କବାଟରେ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ବାଡ଼େଇଲା । କିନ୍ତୁ କବାଟ ଫିଟିଲା ନାହିଁ ।

ଗଗନ କହିଲେ—"ନା ନା, କୌଣସି ସଙ୍କେତ ଧରି ବାଡ଼େଇବାକୁ ହେବ । ସେଇପରି ବାଡ଼େଇଲେ ହିଁ କବାଟ ଫିଟିବ ।"

ଅନନ୍ତ କହିଲା—"ସଙ୍କେତ ! ମୁଁ ତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଙ୍କେତ ଜାଣେନା !"

ଗଗନ—"ନା ନା, ସେପରି କହିଲେ ଚଳିବନି । ତୁ ସେକଥା ଠିକ୍ ଭାବରେ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ହେବ ।"

ଅନନ୍ତ ଦେଖିଲା ଗଗନଙ୍କ ହାତର ବନ୍ଧୁକଟି କ୍ରମେ ଉପରକୁ ଉଠୁଛି । ସେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି କବାଟ ଉପରେ ହାତ ଦେଲା ଏବଂ କବାଟର ଶିକୁଳିକୁ ଦୁଇଥର ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି ଝାଙ୍କି ଦେଇ ଦୁଇ ଥର ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି କବାଟକୁ ବାଡ଼େଇଲା ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ କବାଟ ଫିଟିଲା ଏବଂ ଭିତରର ଆଲୋକ କବାଟ ଫାଙ୍କବାଟେ ବାହାରକୁ ଢଳିଲା । ଠିକ୍ ଏଇ ସମୟରେ ଗଗନ ଅନନ୍ତକୁ ଗୋଇଠାଏ ମାରି ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଗଡ଼ାଇ ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ଓ ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

ଏକତିରିଶ

ଗଗନ ଭାବିଥିଲେ ଭିତରକୁ ଯିବାମାତ୍ରେ ମୋହନ ବାମ୍ବା ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ସାକ୍ଷାତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ବାର ତେର ବର୍ଷର ରୂପସୀ ବାଳିକା, ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭୟରେ କାତର ହୋଇପଡ଼ି ଘରର ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଧାପଟା ତା' ହାତରେ ପ୍ରାୟ ଖସି ପଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ଲଜ୍ଜା ଓ ଶଙ୍କାରେ ସୁନ୍ଦର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳଟି ଆରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଗଗନଙ୍କୁ ଆଗରେ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହି ପକାଇଲା—"ଭାଇମୁ !"

ଗଗନ ଦେଖିଲେ ବାଳିକାଟି ତାଙ୍କୁ ଭଲା ବୋଲି ଭାବି ସାରିଲାଣି । ତେଣୁ ସେ ତାର ଭ୍ରାନ୍ତମତକୁ ଆଉ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନକରି ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲେ—"ଏଇ ଘରଟା ବନ୍ଧୁଆ ମା'ର ନା ?"

ବାଳିକାଟି କିଛି କହି ନ ପାରି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା । ଗଗନ ପୁଣି ପଚାରିଲେ—"ମୋତେ ଦେଖି ଭୟ କରୁଛ ନା କଣ ? ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜରୁରି ବିଷୟରେ ଆଜି ବନ୍ଧୁଆ ମା'ଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ତୁମେ ଭୟ କରିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତୁମେ ତାଙ୍କର କିଅଣ ହୁଅ ?"

ବାଳିକାଟି ନିର୍ଭୟ ଭାବରେ ଅଥଚ କମ୍ପିତ ଅଧରରେ ଉତ୍ତର କଲା—"ମୁଁ ତାଙ୍କର ଝିଅ ।"

"—ତୁମର ନାମ ?"

"—ତାରା ।"

"—ମା ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?"

"—ନା କାଲି ସଞ୍ଜବେଳକୁ ନୂଆପଡ଼ାର ମାଉସୀ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ।"

ଗଗନ ଘରର ଚୁହଆଡ଼କଟା ଥରେ ଦେଖି ନେଇ କହିଲେ—"ତୁମେ ମୋତେ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବ ?" ତାରା ଏ କଥା ଶୁଣି ଲଜ୍ଜାରେ ଜଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କୁ ବା ସେ କଣ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ? ଯଦି ବା ତା'ର ସାହାଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ, ତେବେ କି ଭାଷାରେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବ ? ତା'ର ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହାସ୍ୟ ରେଖା ତା ପତଳା ଲାଲ ଅଧର ଦୁଇଟିରେ ଖେଳି ଉଠିଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଠିଆ ହେଲା ।

ଗଗନ ଏଥିରୁ ବେଶ୍ ଠଉରେଇ ପାରିଲେ ଯେ ବାଳିକା ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତ ଅଛି । ସେ କହିଲେ—"ବେଶୀ କିଛି ନୁହେଁ, କେତୋଟି କଥାର ଉତ୍ତର । ଏହାଦ୍ୱାରା ତୁମର କିମ୍ବା ତୁମ ମା'ର କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ ।"

ତାରା ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଉତ୍ତର କଲା—"କହନ୍ତୁ ।"

ଗଗନ କହିଲେ—"ତୁମର ଘରେ ଆଉ କେହି ରହେ ?"

"—କେତେ ବିଦେଶୀ ବସାକରି ରହନ୍ତି ।"

"—ବର୍ତ୍ତମାନ କିଏ ଅଛି ?"

"—ଅଛନ୍ତି କେବଳ ହରିବନ୍ଧୁ ବେବର୍ତ୍ତା ।"

"—କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ?"

"—ଆଜି ସଞ୍ଜବେଳେ ତାଙ୍କ ଡେଣାରେ କଅଣ ଗୋଟାଏ ମଡ଼ ବାଜିବାରୁ ତଳଘରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି ।"

"—ଘରେ ଆଉ କେହି ଅଛି ?"

"—ମୋହନ ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ ଥିଲେ ଯେ, ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ତୁମ୍ଭଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାକୁ ଗଲେ ।"

"—ତୁମକୁ ଏକଥା କିଏ କହିଲା ?"

"—ଅନନ୍ତ ଭାଇ କହୁଥିଲା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ହରିବନ୍ଧୁ ଆସିଲା-ବେଳକୁ ମୋହନ ଚାଲି ଯାଇ ଥିବାର ଶୁଣି ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ହେଲେ ।"

"—ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କାମ କରି ଦେଇ ପାରିବ ?"

ତାରା କେବଳ ଜିଜ୍ଞାସୁ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଗଗନ କହିଲେ—"କାଲି ବେଳ ପହରରେ କି ଛ'ଘଡ଼ି ଭିତରେ ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବି । ଏବେ ଅନନ୍ତ କବାଟ ବାଡ଼େଇଲା ପରି ବାଡ଼େଇବି । ତୁମେ ଟିକିଏ ଫିଟେଇବ ନା ?"

ଅନନ୍ତର ନାମ ଶୁଣି ତାରାର ବୁକୁଟା ଯେପରି ଦମ୍ କିନା ହୋଇଗଲା । କହିଲା—"ହଁ ନିଶ୍ଚୟ ଫିଟେଇବି ?"

"—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ବୋଲି କାହାରିକି କହିବ ନାହିଁ ।"

"—ନା କହିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତ ତ ତୁମ୍ଭ ଆସିବା କଥା ଜାଣିଛି ।"

"—ଅନନ୍ତ ପଚାରିଲେ କହିବ ଯେ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ମାତ୍ର ତୁମେ ଏସବୁ ବିଷୟ ମୋତେ କିଛି କହି ନାହଁ, ବୁଝିଲ ।"

ତାରାଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଗନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲେ । ଆସିଲାବେଳେ ନିଜ ଅଙ୍ଗୁଳିରୁ ଗୋଟିଏ ମୁଦି ବାହାର କରି ତାରାର ହାତରେ ଦେଇ ଆସିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଦି ସହିତ ନିଜର ଆଉ କିଛି ମୂଲ୍ୟବାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ତାରାକୁ ଦେଇ ଦେଲେ କି ନା ତାହା ତାଙ୍କ ହାବଭାବରୁ ଆଦୌ ଜଣା ପଡ଼

ନଥିଲା । ତାପ ଶଙ୍କିତ ମନରେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

ରାତି ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ତିନି ପହର ହେବ । ପବନର ଜୋରରେ ମେଘ ଗୁଡ଼ାକ ଆକାଶ ଗୋଟାପାକ ଖେଳିକରି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣ ଯୋଗେ ଠିକ୍ ଫାହାନ୍ତିଆ ହୋଇଗଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଗଗନ ଘର ଭିତରୁ ଆସୁ ଆସୁ ଭାବିଥିଲେ ଅନନ୍ତ ଦୁଆର ବାଡ଼େଇବାର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ଏକ ଗୋଇଠା ପାଇ କେଉଁ ଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଇଥିବ । ମାତ୍ର ଅନନ୍ତ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ପାତ୍ର ନୁହେ ।

ଗଗନ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ପ୍ରଥମେ ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଉ ବୁଲାଉ ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡା ତଳେ ତଳେ କେହି ତାଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଛି । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ସେ ତରବାରି ଟେକି ଧରିଲେ । ସେଇ ପଲକରେ ସେ ଯଦି ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ନଥାନ୍ତେ, ହୁଏତ ପରକ୍ଷଣରେ ଅନନ୍ତର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରି ତାଙ୍କର ବକ୍ଷ ଦେଶ ବିଦ୍ଧ କରିଥାନ୍ତା । ସେ ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଡେଇଁ ଫେରି ଦେଖିଲେ ଅନନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସେ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟର ଛାୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତରବାରି ଚଳାଇଲେ । ଅନନ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ଆହତ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ହାତର ଠେଙ୍ଗାଟାମାନ ତଳେ ପକେଇ ଦେଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହେଲେ ଏବଂ ଆଗରେ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖି ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । କହିଲେ— "ମହାରାଜା, ଆମକୁ ଅନନ୍ତ ଚୋର ପଶିଛି କହି ଡାକି ଆଣିଲା । ଆମର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ।"

ଗଗନ ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ିଯିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା । ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଅଶ୍ୱ, କ୍ଷୁରର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ କଟୁଆଲମାନେ ସେଇ ବାଟରେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ତରବରରେ ସେ ଲୋକ ଦୁଇଟିକୁ କହିଲେ—"ଧାଇଁ ପଳାଅ—କଟୁଆଲମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ।"

କହୁ କହୁ ଲୋକ ଦୁଇଟା ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗଳି ଭିତରେ ପଶିଗଲେ । ଗଗନ ମଧ୍ୟ ତରବରରେ ଗୋଟାଏ ଗଳି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । କିନ୍ତୁ କଟୁଆଲମାନେ କଣ କରିବେ, ଏ କଥା ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାରିଆ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇ ଠିଆ ହେଲେ ।

ପରକ୍ଷଣରେ ଦୁଇଜଣ କଟୁଆଲ ଉପସ୍ଥିତ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ତିନିଟା ଲୋକ ତିନି ଆଡ଼େ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଦୁଇଜଣ କାହାକୁ ଗୋଡ଼ାଇବେ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଣେ ଗୋଟିଏ ବାଳକ ରକ୍ତାକ୍ତ ଶରୀରରେ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ସେମାନେ ସେଇଠାରେ ଠିଆ ରହିଲେ ଏବଂ କିଛି ସମୟ ଧରି କଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ଗଗନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଶୁଭିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ ଦେଖିଲେ, କଟୁଆଲ ଦୁଇ ଜଣ ଅନନ୍ତକୁ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ପକେଇ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଗଗନ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ବତିଶ

ଶିକାର ଘରେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଚାଲି ଆସିଲା ବେଳେ କେତେ ଲୋକ ସେଇ ଆଡ଼େ ଆସୁଥିବାର ଜାଣିପାରି ମୋହନ ବାଟଚଡ଼େ ଲୁଚି ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବିନୋଦଙ୍କୁ କେବଳ ସେ ଚିହ୍ନି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ଚାଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼କୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଗଗନ ଚାଲି ଯିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ କନ୍ଧୁଆ ମା ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

ତାରାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ମୋହନ ପଚାରିଲା—"ତାରା, ଅନନ୍ତ କାହିଁ ?" ତାରା ବିଚଳିତ ହେଲାପରି କହିଲା—"ଅନନ୍ତ ରାତି ଭିତରେ ଘରକୁ ଆସିନାହିଁ, କାଲି ତୁମେ ଯିବାବେଳୁ ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯାଇଛି ଯେ ଯାଇଛି ।"

"—ତାହାହେଲେ ତୁ ରାତିରେ ଘରେ ଏକୁଟିଆ ଥିଲୁ ।"

"—କାହିଁକି ହରିବନ୍ଧୁ ଦାଦା, ତଳ ଘରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହାତରେ କଣ ଗୋଟିଏ ମାଡ଼ ବାଜିଛି ।"

ତାରାଠାରୁ ଏହା ଶୁଣି ମୋହନ ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ତଳ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦେଖିଲା, ହରିବନ୍ଧୁ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ରାତିସାରା ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ନିଦ ଲାଗିନାହିଁ । ମୋହନର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ହରିବନ୍ଧୁ ଉଠିପଡ଼ି ପଚାରିଲେ—"କିଏ ମୋହନ ! ସମ୍ବାଦ କଅଣ ?"

ଏଇ କଥା ଦୁଇ ପଦରେ ଯେପରି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାରା ରାତିର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ପୂରି ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର

ଦେବାକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋହନଠାରେ ବ୍ୟଗ୍ରତାର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ସେ ମାରବରେ ହରବାବୁଙ୍କୁ କାହୁଁ କଡ଼କୁ ଆଉଜେଇ ଦେଇ ପାଖ ଚଉକିଟି ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ମୁହଁରେ ତାର ଦୁଷ୍ଟାମୀର ଗୋଟିଏ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରେଖା ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ପଚାରିଲା—"ଶୁଣିଲି, ତୁମ ହାତରେ କଣ ଗୋଟାଏ ମାଡ ବାଜିଛି ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ନିଜ ଉତ୍ତରଟା ଶୀଘ୍ର ଶେଷକରି ମୋହନଠାରୁ କିଛି ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଦୁଇ ପଦରେ କହିଦେଲେ—"ହଁ, ବାଜିଛି । କିନ୍ତୁ ତୁ କୁଶଳରେ ଫେରି ଆସିଛୁ ତ ?"

ମୋହନ ନିଜ କଥାଟା ଆଗ ଖୋଲି କହି ଦେବାପାଇଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେ । କହିଲା—"କିପରି ଆଘାତ ଲାଗିଲା ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ଗତକାଲି ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ବିନୋଦଙ୍କ କୌଶଳରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଥିଲା ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ମୋହନଙ୍କୁ ଜବତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜାଲ୍ ଚିଠି ପଠା ଯାଇଥିଲା, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସକଳ କଥା କହିଗଲେ । ମୋହନ ଏସବୁ ବିଷୟ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ମୁରୁ ମୁରୁ ହସି ଉଠୁଥାଏ; କିନ୍ତୁ ତା ଭିତରେ ପୂରି ରହିଥାଏ ଅସୀମ ଗମ୍ଭୀର ଭାବ । ସେ କହିଲା—"ବିନୋଦ ବୁଢ଼ା ହେଲେ କଣ ହେଲା, ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଜାଲଟାଏ ପକାଇଥିଲା ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବରେ କହିଲେ—"ଦୁଃଖର କଥା ସେ ଅନୁପାତରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲାନି ବୋଧହୁଏ ?"

"—ସେ କଥା କହି ହେବନି । କାରଣ ସେ ମୋତେ ଧରିବା ପାଇଁ ଜାଲ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା କି ଆବଦୁଲ୍ଲାକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ କରିଥିଲା, ସେ କଥା ସେଇ କେବଳ ଜାଣେ । ତେଣୁ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ କିଏ କହିବ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ଏ କଥାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ—"ଶିକାର ଘରେ ସେମାନେ ଥିଲେ ?"

"—ନା ସେମାନେ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ସେଇ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ସେଠାକୁ ଗଲି । ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲା ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ଚମକି ଉଠିଲେ, କହିଲେ—"ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ? ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ଦେଲୁ ?"

"—ନା, ପ୍ରଥମେ ପେଣ୍ଡୁଟି ଦେଖିବାକୁ କହିଲି । ସେ ମୋତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ନେବାରୁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲି । ମାତ୍ର ସେ ଦେଖିବାକୁ ଆଉ ସମୟ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ଅଧିକ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲେ—"ସମୟ ପାଇଲେ ନାହିଁ କିଅଣ ?"

ମୋହନ ହସି ହସି କହିଲା—"କୁକୁରଟା ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ କାମୁଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତା, ଶରୀର ରକ୍ଷୀମାନେ ଭୁଷି ପକାଇଥାନ୍ତେ, ରାଜା ମୋର ବେକ କାଟି ପକାଇ ଥାନ୍ତେ ।"

"—କାହିଁକି ?"

"—ଜାଣେନା କାହିଁକି ।"

"—ତାପରେ ?"

"—ସେ କୁକୁର ଆଉ କେବେ ଭୁକିବ ନାହିଁ, କି ଶରୀରରକ୍ଷୀମାନେ ଆଉ କେବେ ଭୁଷିବେ ନାହିଁ ।"

"—ତେବେ ରାଜା ?"

"—ସେ ମଧ୍ୟ ଆଉ କେବେ ତରବାରି ଧରିବେ ନାହିଁ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ଶେଯ ଉପରୁ ଅଧା ଉଠିପଡ଼ି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କହିଲେ—"ତାହା ହେଲେ ତୁ ରାଜାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛୁ"

"—ମୁଁ, ବିନୋଦ ଏବଂ ଅବସ୍ଥା ଚନ୍ଦ ମିଶି ହତ୍ୟା କରିଛୁ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ବସି ପଡ଼ିଲେ—ମୁଣ୍ଡଟା ତଳକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିଲା । ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କିଛି ଚିନ୍ତା ସୁଦ୍ଧା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋହନ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ବସିଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ହରିବନ୍ଧୁ ଖଟ ତଳକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ "ମୋହନ, ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ଆସ, ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଳେଇବା ! ଆମର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।"

ମୋହନ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା—"ପଳେଇବା ! କାହିଁକି ? ଆମେ ରାଜ୍ୟରୁ ଚାଲି ଯାଇପାରେଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ପଳେଇବାର ତ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ବିରକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହି ଉଠିଲେ—"ନା, ନା, ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପଳେଇବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ଆଉ ତୋ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ମୁଁ ଚାଲିଲି—"

ହରିବନ୍ଧୁ ବାୟା ହେଲୁଆ ଭଳିଆ ଘରର ଏ ପାଖରୁ ସେ ପାଖ କେବଳ ଧାଁ ଧପଡ଼ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋହନ ତାଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଗୋଟାଏ ହାତ ନିଜ ହାତରେ ଧରି ପକେଇ କହିଲେ—"ଶୁଣ ହରିଭାଇ, ତୁମେ ବଡ଼ ଶୀଘ୍ର ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ । ଆଦିତ୍ୟ ସିନା ଗଲା, ରାଣୀ ତ ଅଛି । ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ତ ଆମ ହାତରେ ଗୋଟି ଖଣ୍ଡିକ ଅଛି । ଆମର ଭୟ କାହାକୁ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ହାତଟା ଛୁଆଁଇ ଛୁଆଁଇ କହିଲେ—"ନା, ସେ କଥା ଆଉ କହନା ମତେ । ମୁଁ ଆଉ ଶୁଣିବିନ । ମତେ ଛାଡ଼ିଦେ ।"

"—ଆଚ୍ଛା କହିଲ, ଗଗନ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ? ତା ବିଷୟରେ ଆଉ କଅଣ ଶୁଣିଛ ?"

"—ନା, ନା, ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବିନ । ପ୍ରଥମରୁ ମୁଁ ଏଥିରେ ନଥିଲି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣେନ ରାଜା କେଉଁଠାରେ ଥିଲେ, ଆଉ କଅଣ ହେଲା ।"

"—କେହି ତ ତୁମକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରୁନି ।"

"—ମୋହନ, ମୁଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି, ତୋତେ ଯେତେ ଟଙ୍କା ଆବଶ୍ୟକ ମୁଁ ଦେବି । ଶୀଘ୍ର ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ ।"

"—ମୁଁ କାହାରିଠାରୁ ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କରେ । ମୁଁ ଦରକାର କରେ ମୋର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି,—ମୋର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ସ୍ୱତ୍ୱ ।"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଘରେ ବସେଇ ଦେଇ, ବଣିଙ୍କ ଚଉଠି ନରହରି ଅଟ୍ଟାଳିକା ନାହିଁ ଦେଖି ଦେଖି ମୋହନ ଅଗଣା ମଝିକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଗଛପତ୍ରରେ ଖରା ପଡ଼ିଲାଣି । ଧୀରେ ଶୀତଳ ପବନ ମନ୍ଥର ଗତିରେ ବହି ଆସୁଥାଏ ଏବଂ ସେଇ ସ୍ରୋତ ମୁଖରେ ଉଆସ ଉପରର ଲୋହିତ ପତାକାଟା ଫର ଫର ଉଡ଼ୁ ଥିବା ଅଗଣା ମଝିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁଥାଏ । ମୋହନ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ଡାକଆଣି କହିଲା—"ଭାଇ, କେଉଁଠାରୁ କିଛି ସୂଚନା ପାଇ ପାରୁଛ ?"

"—କେଉଁଥିର ସୂଚନା ?"

"—ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ ମୁଣ୍ଡ ଲାଡ଼ି କହିଲେ—"ଘର ଅଗଣା ମଝିରେ ସୂଚନା ଆଉ କଅଣ ପାଇବ ?

"—ମୁଁ ବି ବେଶୀ କିଛି ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାଲି ରାତିରେ ବିନୋଦ ପ୍ରଭୃତି ଶିକାରୁ ଘରକୁ ଫିବାର ଦେଖି ମୋ ମନରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହେଉଛି ।"

"—ନୂଆ ସନ୍ଦେହ କଅଣ ?"

"—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଯେ ମରିଛି, ଏକଥା ବିନୋଦ ପ୍ରଭୃତି ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ତାର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ତ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ ? ଉଆସ ଉପରେ ତ ପତାକା ଉଡ଼ୁଛି । ମୋର ସନ୍ଦେହ ହୁଏ, ସୂତ୍ରଧର ବିନୋଦ ସିଂହ ଗଗନକୁ ପୁଣି ରାଜବେଶରେ ସଜାଇ ନାହିଁ ତ ?"

ମୋହନ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ହାତ ଧରି ପୁଣି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ତାର ଚିନ୍ତାସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଶତ ଉତ୍ତାଳ ଲହରୀ ପୁଣି ଉଠିଲା, ପଡ଼ିଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଘରର ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ଯାଏଁ ପାଦଚାରଣ କରୁ କରୁ ହରିବନ୍ଧୁ ଚଉକିଟା ଉପରେ ଲଥକିନା ବସି ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ସେ ଏକ ପ୍ରକାର ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ମୋହନ ହଠାତ୍ ଘର ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତାର ଦୁଇହାତ ମୂଠା ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲା —"ହରିଭାଇ, ସେମାନେ ପୁଣି କଅଣ କରୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଜାଣି ରଖିବା ନିତାନ୍ତ ଉଚିତ । ଅନନ୍ତ ତ ଏତେବେଳ ଯାଏ ଆସିଲା ନାହିଁ । ତୁମେ ଥରେ ଉଆସକୁ ଯାଇ ରାଜାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ମାଗିବା ଦରକାର ।"

"—କାହିଁକି ? ତୁ ତ କହୁଛୁ ରାଜା ଆଉ ନାହାନ୍ତି ।"

"—କିନ୍ତୁ ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଛି କି ଆଉ ଜଣକୁ ରାଜା କରି ଦିଆ ଯାଉଛି, ଜଣାଯିବ କିପରି ?"

"—ଉଆସରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ କେହି ନ ଥିବେ ।"

"—ତାହାହେଲେ ତୁମେ ରାଜନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଚାକରଙ୍କ ସହିତ ଟିକିଏ ଆତ୍ମୀୟ ଭାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କର । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ କାଲି ହରିପୁରରେ ତୁମେ ଦେଖି ନାହିଁ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବାଣପୁରରୁ ଆସି ଘରଠାରେ ଥିବେ ଏବଂ ସକାଳୁ ହୁଏତ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ହରିପୁର ଚାଲି ଯାଇଥିବେ । ସେଇଠାରୁ କିଛି ସମ୍ବାଦ ମିଳିବ ।"

"—ଇଆ ପରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ?"

"—ଯଦି ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ସୂଚନା ମିଳେ, ତେବେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ବାଟ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ଏଇକ୍ଷଣି ଆମର ତ କଥା କହିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ବସିରହି ନୀରବରେ ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋହନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁକ୍ତି ତାଙ୍କର ଭୟତ୍ରସ୍ତ ପ୍ରାଣରେ ପୁଣି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଆଣି ଦେଲା । ସେ ପୁଣି ସାହସର ସହିତ ମୋହନକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ।

ତେତିଶ

ରଜାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଗଗନଙ୍କ ଅନ୍ତରଟା କିପରି ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ବାସ୍ତବିକ୍ ତାହା ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଅସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ବ୍ୟଥା ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ପ୍ରତିହିଂସାର ତୀବ୍ର ବହ୍ନି ଜଳି ଉଠିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ରାଣୀଙ୍କ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ହସ୍ତଗତ ହେବା ପରେ ସେ ମୋହନକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ—"ହୁଏତ ମୋହନକୁ କ୍ରୂର ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରି ତାର ତପ୍ତ ରକ୍ତରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାଙ୍କର ତର୍ପଣ କରିବେ—ନଚେତ୍ ନିଜ ପ୍ରାଣ ବଳି ଦେବେ ।"

ଗଗନଙ୍କ ଏ ଭୀଷଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦୁଇ ଆଖି ଦେଇ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା । ବୈଠକ ଘରେ ବସି ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ରଜନ ମଧ୍ୟ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ଗୋଟାଏ ପରିଚିତ ସ୍ୱର ଶୁଣାଗଲା—"ରଜନ ବାବୁ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।"

ସ୍ୱରଟା ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କର । ରଜନ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନିଜ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେବାର ଜାଣି ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେ ସେ ଏତେବେଳେ ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ତାହା ଆଦୌ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ଯାଇ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ସେ ଉଚିତ ମନେ କଲେ ନାହିଁ ।

"— ସେ ଗୃହକରକୁ ଡାକି କହିଲେ—"ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ଯେଉଁ ଏ ଡାକୁଛି, ମୁଁ ଘରେ ଅଛି ବୋଲି ତାକୁ ନ କହି ସେ କାହିଁକି ଡାକୁଛି, ପ୍ରଥମେ ବୁଝିଆ ।"

ବନା ଗୃହକର ପିଣ୍ଡାକୁ ଯାଇ ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲା— "କୁଆଡ଼େ ଆସିଲେ ବାବୁ ?"

ହରିବନ୍ଧୁ କହିଲେ—"ଗଗନ ବାବୁ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?"

"—ନାହାନ୍ତି, ସକାଳୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ।"

"—କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?"

"—ମୁଁ ଜାଣେନା, ରହନ୍ତୁ ଫେରି ଆସିବ ଘରେ ।"

ଗୃହକର ଗଗନଙ୍କ କୋଠରୀକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ସେ ହରି-ବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ବେଶ୍ ଶୁଣିପାରି ଥିଲେ । ସେ ଗୃହକର କାନରେ ଟୁପ୍ ଟାପ୍ କରି କଅଣ ଦୁଇ ଚାରି ପଦ କହି ଦେଲେ । ତାହା ଶୁଣି ଗଗନ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ନ ହସି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ବନା ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସି ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା, ବାବୁ ଘରେ ନାହାନ୍ତି । ଆସିଲା ବେଳକୁ ବେଶି ଡେରି ହେବ । ଆପଣ ଟିକିଏ ଦାଣ୍ଡଘର ଭିତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମିଣୀ ଡାକୁଛନ୍ତି । ସେ ଆପଣଙ୍କୁ କଅଣ ହପଦ କହିବେ ବୋଲି କେତେ ବେଳ ହେଲା ବସିଛନ୍ତି ।"

ହରିବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ସେ ଗଗନଙ୍କ ଘରଣୀଙ୍କ ସହ ଟିକିଏ ରସିକତା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କଠାରୁ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ାକ ସହଜରେ

ଆଦାୟ କରି ପାରିବେ ଭାବି ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ବୋଲି କହି ଇରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧ ଡେଇଁ ଦୁଇ ପାଦ ଆସିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଚାକର ଠିକା ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଭିତରୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ଗଗନ ଏବଂ ରାଜନ ବୈଠକ ଘର ଭିତରୁ ଧାଇଁ ଆସି ବାଘ ପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ି-ଗଲେ । ହରିବନ୍ଧୁ ଚିତ୍କାର କରି କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ସମୟ ନ ଥିଲା । ରାଜନ ତାଙ୍କ ମୁହଁଟାକୁ ଚିପିଧରି କହିଲେ—"ମନେ ନାହିଁ ଛତରଗଡ଼ ପାଖେ ପେଡ଼ି ଛଡ଼େଇବା କଥା । କାଲି ସିନା ହାତରୁ ଖସି ଚାଲିଗଲୁ, ଆଜି ଆଉ ସେ କଥା ହେବ ନାହିଁ । ଏ କେତେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଭଦ୍ରତାର ଖୁବ୍ ପରିଚୟ ଦେଇଛୁ । ତୁମ ମୋହନ ଜିବରୁ ନ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ଆପାଦମସ୍ତକ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ କଣ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାଜନ ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଇ ଗୋଟାଏ ଘରେ ପୂରାଇ ଚାବି ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

ଚଉତିରିଶ

ବାହାରର କବାଟ ଝରକାର ସବୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ବିନୋଦ ଶିକାର ଘର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଚଉକିରେ ବସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସିଥାଏ ଯଦୁ—ଗଗନଙ୍କର ଭୃତ୍ୟ ।

ରାଜନ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଯିବା ଅନେକ ସମୟ ହୋଇଗଲାଣି; ଅଥଚ କିଛି ସମ୍ବାଦ ଆସିନାହିଁ । ଶବ ଗୁଡ଼ିକର କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇନାହିଁ । ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ପୋତିପକେଇବେ କି ଅନ୍ୟ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବେ, ଏଇ ବିଷୟ ନେଇ ଉଭୟେ ଚିନ୍ତିତ ।

ବିନୋଦ ପଚାରିଲେ—"ଯଦୁ, ତୁମେ କଅଣ ଭାବୁଛ କହିଲ ?" ଯଦୁ ଡେବିରି ହାତରେ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଆଉଁସୁ ଆଉଁସୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ କହିଲେ—"ନା ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ । ରାଜା ତ ମଲେଣି । ଆମ ବାବୁଙ୍କୁ ତ ଆରଥରି ପରି ରାଜା କରିଦେଲେ ହୁଅନ୍ତା — ଆଉ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ହଁ, ଉତ୍ତମ ପ୍ରସ୍ତାବ, କିନ୍ତୁ ଅସମ୍ଭବ । ଗତଥର ଆଉ ଏଥର ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । ଆଉ କିଛି ସମୟ ବିଳମ୍ବରେ ହେଉ ପଛକେ, ରାଜା ମରିଛନ୍ତି ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ ।"

"—ହଁ, ଯାହା କହିଲେ ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ କେହି କେହି ଆମ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଯେବେ ରାଜାବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି, ତେବେ ରାଜା ଶିକାର ଘରେ ଆଜ ମରିଗଲେ ଏକଥା ତ ସେମାନେ କଦାପି

ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେ ଗଗନବିହାରୀ ବୋଲି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଆପଣ ଏ ଘଟଣା ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳକୁ ତ ଆଉ ରାଜାଙ୍କର ଶବ ସଦ୍ୟମୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିବ ?''

ଏ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ବିନୋଦଙ୍କୁ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହରେ ପକେଇଲା । ସେ ଏ ଦିଗଟିଏ ପ୍ରତି ଯେ ପ୍ରଥମରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିପାରିଲେ । ସେ କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତାକରି କହିଲେ —"ବାସ୍ତବିକ୍ କଥା, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଟଟେଙ୍କୁ ବିଜା କରି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର୍ ଶବ ସଂସ୍କାର ହେବ କିପରି ?''

ଯଦୁ ହସି ହସି କହିଲା—"ସେଥିପାଇଁ ଆମକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାଟ ଧରିବାକୁ ହେବ । ଏ ଘଟଣାରେ ଯଦି ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଅଲଗା କରି ଶବ ସଂସ୍କାର କରିବା ଆଉ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ନାହିଁ ।"

ଯଦୁର କଥାଗୁଡ଼ାକ ବିନୋଦଙ୍କୁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବୋଧ ହେଲା । ପ୍ରକୃତରେ ତାର ଉପଦେଶ ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଉ କି ନ ହେଉ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରୁ କିଛି ସମ୍ବାଦ ଆସିଲା ଯାଏଁ ସମୟ କଟାଇବାର ଏହା ଏକ ଉପାୟ ଭାବି ସେ ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଯଦୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ଅଜ୍ଞାତସାରେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଦାଗ କାଟୁଥାଏ । ଶେଷରେ ବିନୋଦ କହିଲେ—''ତାହାହେଲେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଅଛେ, ଘରପୋଡ଼ି ସମ୍ବନ୍ଧେ କି ଜବାବ ଦେବା ?''

"—ଜବାବଟା ବେଶ୍ ସହଜ । ଆମେ କହିବା ଯେ, କାଲି ରାତିରେ ରାଜା ଏଠାକୁ ବିଜେ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଗଗନ ବୋଲି ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।''

ବାଧାଦେଇ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଥିଲି, ନା କଅଣ ?"

"—ହଁ, ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।"

"—ଆଉ ତୁମେ ?"

"—ମୁଁ ମୋ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଥିଲି ।"

"—ତାପରେ ।"

"—ରାତିରେ ଛଦ୍ମବେଶରେ ରାଜା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ବୁଲିଗଲେ । ରାଜା କଏ ବୁଝିଲେ ନା ?"

"—ହଁ, ବୁଝିଲି, କହିଯାଅ ।"

"—ଗଗନ ବାବୁ, ମୁଁ, ଆପଣ ଓ ଦୁଇଜଣ ଶରୀରରକ୍ଷୀ ଶିକାରୀ ଏଠାରେ ରହିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭୋଜନ ପରେ ବାହାର କବାଟ ଦେଇ ଶୋଇଥିଲୁଁ । ଉଦ୍ଦୁଉଦିଆ ଦିପହରରେ କେତେବେଳେ ରୋଷେଇଘର ଭିତରୁ ଏ ଘରଟାରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା, ଆମେ ଜାଣୁନା । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଏବଂ ଆପଣ ଉଠି ଦେଖିଲେ, ଘର ଅଧାପୋଡ଼ା ହୋଇଗଲାଣି, ଧୂଆଁରେ ଘରଆଡ଼ ପୂରିଯାଇଛି । ଆମେ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ବାହାରକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ।

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ନା, ନା; ଏ କଥାଟା ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ଘରେ ଶୋଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଉଠେଇବା ପାଇଁ ଆମେ ଟିକଏ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ନାହିଁ ।"

"— ହଁ ନିଶ୍ଚୟ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ବହୁତ ଥର ନିଆଁ ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶିଲେ । ଧୂଆଁରେ ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଗଗନ ବାବୁ, ଦୁଇଜଣଯାକ ଶରୀର-ରକ୍ଷୀ ଓ କୁକୁର ସହିତ ଘରଟି ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । —ଏକଥା କଣ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ?"

ବିନୋଦ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ହୁଁ ଟାଏ ମାରି କହିଲେ—
"ଛାପରେ ।"

"—ତାପରେ ମୁଁ ମୋ ବାପୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ନେଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଗାଁକୁ ଫେରିବି । ଆପଣ ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼କୁ ଯିବେ, ରାଜା ତାଙ୍କ ସିଂହାସନରେ ବସି ରାଜାହେବେ । ଯଦି ଇଚ୍ଛାହୁଏ, ତେବେ ବନ୍ଧୁ ବିରହରେ କିଛି ସମୟ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ଯଦୁ, ତୁମର ଗଳ୍ପଟି ବେଶ୍ କଉତୁକିଆ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଭୟ ହୁଏ, ତୁମର ବାପୁ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହେବେ ନାହିଁ ।"

ଯଦୁ କହିଲା—"ସମ୍ମତ ନ ହୋଇ ଆଉ କରିବେ କଅଣ ? ଆପଣ ଏଘର ଭିତରେ ରାଜାଙ୍କ ଶବ ସହିତ ଗଗନଙ୍କ ନାମଟା ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଗଲେ ତାଙ୍କର ତ ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଥିବ ରାଜାଙ୍କ ଶବ କିମ୍ବା ଗଗନ ନାମ ପୁଣି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ । ସେ ସମ୍ମତ ହେବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ।"

ଏଇ ସମୟରେ ବାହାରେ କେହି କବାଟରେ ଆଘାତ କରିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବିନୋଦ ଦୁଆର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ସେ କବାଟ ନ ଫିଟାଇ ପଞ୍ଜରି ବାଟେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ରାଜନଙ୍କ ଚାକର ଗୋଟିଏ ଚିଠିଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ବିନୋଦଙ୍କୁ ଦେଖି ଚିଠିଟି ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲା । ବିନୋଦ ତରତରରେ ଚିଠି ଖୋଲି ପଢ଼ିଲେ—

"ତୁମ୍ଭେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଡରେ, ଆଦେଶ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କର ।"

ଆପଣଙ୍କର
ରାଜନ ସୁନ୍ଦର

ବିନୋଦ ଲୋକଟିକୁ ବିଦାୟ ଦେଲେ ଏବଂ ଯଦୁକୁ ତାଙ୍କ ଚିଠି ହାତକୁ ଚିଠି ବଢ଼େଇ ଦେଇ କହିଲେ—"ତୁମର ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ହୋଇଛି ଯଦୁ ।"

ଯଦୁ ଚିଠିଟି ପଢ଼ିସାରି କହିଲା—"ଚିଠିରୁ ଜଣା ଯାଉଛି, ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଗଗନ ବାବୁଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ରାଜାବୋଲି ଭାବିସାରିଲେଣି । ତେବେ ରାଜା ଆଜି ଶିକାର ଘରେ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ ଏକଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାଟା ତ ନିତାନ୍ତ ଅସଙ୍ଗତ ହେବ ।"

ବିନୋଦ କିଛି ସମୟ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଠିଆହୋଇ କହିଲେ—"ତୁମେ ଯୁକ୍ତି ବଳରେ ମୋତେ ତୁମରି ସ୍ରୋତରେ କ୍ରମେ ଭସେଇ ନେଉଛ ।"

× × × ×

ଏ ଘଟନାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଡ଼ି ପରେ ପୁଣି ଜଣେ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଆଣି ବିନୋଦଙ୍କ ହାତରେ ଦେଲା । ସେ ଚିଠିଟି ଉତ୍କଣ୍ଠା ସହକାରେ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—"ଯଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମରି ଉପଦେଶହିଁ ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।"

ପଞ୍ଚଚାଳିଶ

ବନ୍ଧୁଆ ମା' ଅନନ୍ତର ନିଜ ମାଉସୀ । ସେ ଅନନ୍ତକୁ ଠିକ୍ ପୁଅ ପରି ଆଦର କରେ । ବିଶେଷତଃ ବନ୍ଧୁଆ ମରିଯିବା ପରେ ସେ ଅନନ୍ତ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ବନ୍ଧୁଆ ମା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲା ମାତ୍ରେ ରାତିରେ ଅନନ୍ତ ଘରକୁ ନ ଆସିଥିବା କଥା ତାରାଠାରୁ ଶୁଣି ବଡ଼ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ବେଳ ଯେତିକି ବେଶୀ ହେଉଥାଏ, ତାର ଉତ୍କଣ୍ଠା ସେତିକି ବଢ଼ୁଥାଏ । ରୋଷେଇ ଘରେ ରୋଷେଇ କରୁ କରୁ ଦାଣ୍ଡଆଡ଼େ କିଛି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ଡାକ ଉଠେ "ଅନନ୍ତା ଆଇଲୁ କିରେ—?"

ତାରା ମା'କୁ ରୋଷେଇରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏ; କିନ୍ତୁ ତାର ମନ ଗୋଟାପାକ ରହିଥାଏ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ । କାଲି ରାତିରେ ସେ ଯେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି, ତାହା କିପରି ପାଳନ କରିବ । ରାଜାଙ୍କୁ ଦୁଆରେ ବେଶୀ ସମୟ ଠିଆ ନ କରାଇ ସେ ଡାକିବା ମାତ୍ରେ କବାଟଟି କିପରି ଖୋଲିଦେବ, ସେଇଥିରେ ତାର ମନ ଥାଏ । ତାର କାନ ଦୁଇଟା ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ଦାଣ୍ଡଘର କବାଟ ସାଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ଦାଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଛିଡ଼ିବାର ଶୁଣି ତାରା ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଭାବିଲା ଏଇଟା ନିଶ୍ଚୟ ରାଜାଙ୍କ ଗାଡ଼ି । ଦୁଆରେ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଆଘାତ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ତାରା କବାଟ ଫିଟେଇ ଦେଲା ।

ସମ୍ମୁଖରେ ରାତ୍ରର ସେଇ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଦେଖି ତାର ଆତ୍ମେଇ ହୋଇ ଠିଆହେଲା; ଲଜ୍ଜାରେ ତାର କୋମଳ ମୁଖଟି ଅବନତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଏଣେ କବାଟ ଫିଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବନ୍ଧୁଆ ମା' ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—"କିଏ ଲୋ ସିଏ ତରୀ ? ଭିତରକୁ କାହାକୁ ଛାଡ଼ୁନା । କହିଦେ—ଆମ ଭଡ଼ାଘରେ ଲୋକ ରହି ଗଲେଣି—ଦୋକାନ ଆଜି ଫିଟିବ ନାହିଁ ।"

କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁଆ ମା ନିଜ ଝିଅ ତରିବଦଳେ ଆଉ ଜଣେ ଅପରିଚିତ ପୁରୁଷ କଣ୍ଠରୁ ଗମ୍ଭୀର ଉତ୍ତର ପାଇଲା—"ମୁଁ ତ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଗଲିଣି । କଅଣ କରିବ ଏବେ ?"

ବନ୍ଧୁଆ ମା ଏପରି ଗରମ ଗରମ କଥା ସହିପିବା ପ୍ରାଣୀ ନୁହେ । ସେ ବେଖେଇ ଘରୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା, ଆଉ ଟିକଏ କଡ଼ା ଭାବରେ ଦୁଇ ପଦ ଶୁଣାଇ ଦେବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ରାଜାଙ୍କୁ ଠିଆ ହୋଇ ଥିବାର ଦେଖି ତାର ଗୋଡ଼ ଆଉ ଚାଲିଲା ନାହିଁ । ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ ।

ଗଗନ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ବନ୍ଧୁଆ ମା ନିକଟକୁ ଯାଇ କହିଲେ—"କି ବନ୍ଧୁଆ ମା, ମୋତେ କଣ ଚିହ୍ନି ନ ? ମୋହନ ଏଠି ଥିଲେ ପରା ?"

ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଦେଇ ସରଳ ଭାବରେ ବୁଢ଼ୀ କହିଲା—"ତଳ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।"

ତାର ଶଙ୍କା ଯାଇଥିଲା ମା'ର କଥା ଶୁଣି । ହୁଏତ ରାଜା ବୁଢ଼ୀର ବ୍ୟବହାରରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସେତେବେଳେ ମା'କୁ ଆଉ କିଛି ନ କହି ତଳ ଘରକୁ ବାଟ ଦେଖେଇ

ଗୁଳି । ଗଗନ ତାର ପଛେ ପଛେ ଗୁଳିଲେ । ସେତେଇ ଘର ଡେଇଁ ଯିବା ପରେ ତାପ୍ ଆଉ ଆଗକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ସେଇଠାରୁ ମୋହନର ବସା ଘରଟି ଦେଖେଇ ଦେଲା । ଗଗନ ଦ୍ରୁତ ପଦ କ୍ଷେପରେ ସେଇ ଘର ଭିତରେ ପଶିଗଲେ ।

ମୋହନ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜ ଖଟ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇ କଣ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା । ଖଟ ଉପରେ ତାର ମୁକ୍ତ ତରବାରି ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ତାର ଆଖି ଆଗେ ନାଚି ଯାଉଥିଲା କାଲି ରାତିର ଘଟନା ଗୁଡ଼ିକ । ଠିକ୍ ଯେଉଁ ପଲକରେ ସେ ଦେଖୁଥିଲା ଆଦିତ୍ୟ ତା ଖଡ଼୍ଗର ଆଘାତରେ ଭୂମି ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ସେତିକି ବେଳେ ପୁଣି ଦେଖିଲା—ସତେ ଯେପରି ସେହି ଆଦିତ୍ୟ କବାଟ ଖୋଲି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା— ଖଟଟା ପାଖରେ ନ ଥିଲେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ମୋହନ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ତରବାରିଟାକୁ ସାଉଁଟି ଧରି କହିଲା—"ଓ, ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଅଭିନେତା ଯେ,—ମୋର ଭ୍ରମ ହେଉଛି ।"

ଗଗନ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ମୁକ୍ତ ଅସି ହସ୍ତରେ ଠିଆ ହୋଇ ହସି ହସି କହିଲେ—"ହଁ ଅଭିନେତା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର । କିନ୍ତୁ ଏଥର ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଦୃଶ୍ୟର ଅଭିନୟ ଦେଖେଇ ମୋର କାମ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ ।"

ମୋହନ ମଧ୍ୟ ଥଟ୍ଟା କଲାପରି କହିଲା—"କାହାର ଭୂମିକାରେ ଅଭିନେତା ?"

"—ଅଭିନେତା ନୁହେଁ । ତୁମେ ମୋତେ ରାଜା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିବାକୁ ହେବ ।" ଗଗନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ ।

ମୋହନର ଭ୍ରୂଲତା କୁଞ୍ଚି ହୋଇଗଲା । କହିଲା—"ରାଜା ? ତୁମକୁ ରାଜା ବୋଲି ଲୋକେ ଜାଣିଛନ୍ତି ନା କଣ ?"

"—ନିଶ୍ଚୟ, ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଦେଖିଛନ୍ତି ।"

"—ଓ, ସେଇଯୋଗୁଁ ତାହାହେଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଉଆସର ଧ୍ୱଜା ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ରହିଛି ।"

"—ବୋଧହୁଏ ତୁମେ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛ ସେ ଧ୍ୱଜା ଖସି ପଡ଼ିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ?"

"—ତାହା ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ପ୍ରସ୍ତାବକ ନିଜ ପ୍ରସ୍ତାବଟା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଉ, ଏକଥା ବରାବର ଇଚ୍ଛାକରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚାହିଁବି ଏ ଧ୍ୱଜା ତଳକୁ ଖସେଇ ଦେଇପାରେ ।"

"—ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛ ବୋଲି ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଷଣା କରି ବୋଧହୁଏ ?"

"—ନା ନା, ସେମିତି ନୁହେ—କ୍ଷମା କରିବେ । ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ରାଜାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଟା ପ୍ରାଣ ଆଉ ଦୁଇଟା ଶରୀର, ସେତେବେଳେ ଏକଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ, ସେ ଦୁଇଥର ମୋହନ ହାତରେ—"

"—ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମରିବା ପରେ—?"

ମୋହନ ହସି ହସି କହିଲା—"ତାପରେ ମୁଁ ମୋର ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରି ପାଇବି—ଶାନ୍ତିରେ ରହିବି । କିନ୍ତୁ ରାଣୀଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେମପତ୍ର ଲେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଗଗନ କ୍ରୋଧରେ ଅଥୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଦୁଇପାଦ ଆଗକୁ ଯାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଥଚ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଜୋରଦେଇ କହିଲେ—"ମୋହନ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳରେ ତୁମେ ଏକାକୀ । ରାତିରେ ଅନନ୍ତ ସହିତ ମୋର ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ସେ ତାର ଆଂଶିକ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛି । ହରିବନ୍ଧୁ ବନ୍ଦୀ । ଆଉ ବାକୀ ଅଛ ତୁମେ ।"

ହରିବନ୍ଧୁ ବନ୍ଦୀ ! ଏକଥା ମୋହନର କାନ ଦୁଇଟା ବିଶ୍ୱାସ କଲନାହିଁ । ସେ ନୀରବରେ ତରବାରି ହସ୍ତରେ ଠିଆ ରହିଲା ।

ଗଗନ ପୁଣି କହିଲେ—"ତୁମଠାରେ ରାଣୀଙ୍କର ଚିଠି ଅଛି । ଯଦି ତୁମେ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷାକର ତେବେ ମୁଁ ତୁମକୁ କ୍ଷମା ଦେବି । ତୁମର ସବୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ବୃଥା ହୋଇଛି । ଆସ, ଏସବୁ ବୃଥା ଗଣ୍ଡଗୋଳ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଦିଅ ।"

ମୋହନ ଗଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଲା ପରି କେବଳ ଆଖି ଦୁଇଟା ଭ୍ରୂଲତା ପାଖକୁ ଟେକି ଦେଇ କହିଲା—"ଚିଠିଟି ଦେଇ ଦେଲେ ତୁମେ ମୋତେ ନିରାପଦ କରିଦେଇ ପାରିବ ?"

"—ନିଶ୍ଚୟ ତୁମକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ରକ୍ଷାକରିବି । ଯେପରି ତୁମେ ଆଜୀବନ ନିରାପଦରେ ରହ, ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବି ।"

"—କେଉଁଠାରେ ?"

"—କୌଣସି ସୁଦୃଢ଼ ଦୁର୍ଗରେ, ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସହଚରଙ୍କ ସହିତ ।"

ଗଗନ ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି ଦୁର୍ଗରେ ମୋହନର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବା ପାଇଁ କହିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା, କଥା ଗୁଡ଼ିକରୁ ମୋହନ ବୁଝିଲା ଯେ, ତାକୁ କୌଣସି ସୁଦୃଢ଼ ଦୁର୍ଗରେ ବନ୍ଦୀ କରାଯିବ ।

ସେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବରେ ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା—"ଓ, ଏଇ ତାହାହେଲେ ପ୍ରତିଦାନ ?

"—ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରତିଦାନ । ଏ ତ ତୁମ ପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ଇଆଠାରୁ ଆଉ କଅଣ ଅଧିକ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ତୁମେ ଦାବୀ କର ?"

ଗଗନ ଏ କଥା କହୁ କହୁ ଦେଖିଲେ, ମୋହନ ତାର ତରବାରର ମୁଷ୍ଟି ସୁଦୃଢ଼ କରିସାରିଲାଣି । ତାର ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତଳ ବିକଟ ହାସ୍ୟରେ ଘରଟାଯାକ କମ୍ପି ଉଠୁଛି । ସତେ ଯେପରି ସେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରୁଛି—ସେ ଆଗେ ତରବାରି ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିବାରୁ ।

ଗଗନ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ କ୍ଷୁଧିତ ସିଂହପରି ମୋହନ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ତାର ଦୁଇ ହାତର କଟିକୁ ନିଜର ଲୌହମୁଷ୍ଟିରେ ଚିପିଧରି ଏପରି ଜୋରରେ ବଙ୍କେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ, ମୋହନର ଅଣ୍ଟାଠାରୁ ଉପର ଅଂଗଟା ଖଟ ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ଗଗନ ମଧ୍ୟ ତା ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ । ଉଭୟଙ୍କର ଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ପରସ୍ପର ଦେହରେ ଲାଗିଲା । କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ । ମୋହନ ଏପରି ଭାବରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବ ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲା ।

ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଥଚ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଗଗନ ମୋହନର ଦୁଇଟି ଯାକ ହାତକୁ ଏକଜ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଣୀଙ୍କ ଚିଠିଟି ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ମୋହନର ମୁଣାରେ ଅଛି, ଏ କଥା ସେ ଆଗରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଥିଲେ । ସେ

ତାର ଦୁଇଟିଯାକ ହାତ ନଜର ଡାହାଣ ହାତରେ ଚପିଧରି ଆଉ ହାତଟାକୁ କୁରୁତାର ଗୁଣ୍ଡ ମୁଣା ଭିତରେ ପୂରେଇ ଦେଲେ ଏବଂ କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ଟାଣି ଆଣି ଦେଖିଲେ ରାଣୀଙ୍କ ମୁଦ୍ରା ଚିହ୍ନ ସମ୍ବଳିତ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ତାଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଛି ।

ସେତେବେଳେ ମୋହନର ଆଖି ଦୁଇଟା ଦେଇ ଶ୍ମଶାନର ଗୋଟାଏ ସଦ୍ୟ ଚିତା ଜଳି ଉଠୁଥିଲା—ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସଙ୍ଗେ ସେଇ ଅଗ୍ନିର ପ୍ରଖର ଉତ୍ତାପ ଭାସି ଆସୁଥିଲା । ସେ ଗଗନଙ୍କର ଆକସ୍ମିକ ଆକ୍ରମଣ ସହ୍ୟ କରି ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠି ଦେଖିଲା— ଚିଠି ଗଗନଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ।

ସେ ହଠାତ୍ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସହ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ରେ ଏପରି ଧକ୍କା ଦେଲା ଯେ, ଗଗନ ମୋହନର ଖଡ଼୍ଗ ସହ ଘରର ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୋହନ ଦେଖିଲା ସେ ନିଜେ ନିରସ୍ତ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ତାର ଖଡ଼୍ଗଟି ଗଗନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଯାଇଛି । ତଥାପି ସେ ଗଗନଙ୍କ ତରବାରିଟା ତଳେ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି ଲଇଁ ପଡ଼ି ସାଉଁଟି ନେଲା ।

ମୋହନ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ ଆଉ ସମୟ ନଥିଲା । କାରଣ ତା ପୂର୍ବରୁ ଗଗନ ଉଠିପଡ଼ି ତାର ବକ୍ଷ ସିଧା ଅସି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସାରିଥିଲେ । ଯଦି ଇଚ୍ଛା କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋହନକୁ ଶେଷ କରି ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର କାହିଁକି କେଜାଣି ତାଙ୍କର ହାତ ଗଲାନାହିଁ । ସେ ସେଇପରି ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ିହାତ ତଫାତ୍ ଥାଏ ।

ମୋହନର ସେତେବେଳର ମନର ଅବସ୍ଥା, ମୁଖର ଭଙ୍ଗି, ହୃଦୟର କମ୍ପନ ଅତି ଅସ୍ୱାଭାବିକ । ସେ ମୁଣ୍ଡପୋତିଆ ହୋଇ ଆଖିକୋଣରେ ଗଗନଙ୍କର ତରବାରି ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଏ, ଏଣେ ତା ହାତର ତରବାରି ତଳକୁ ଓହଳି ରହିଥାଏ । ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯିବ, ଯେପରି ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣପ୍ରତି ବିରାଗ ଜାତହୋଇ ସେ ଗଗନଙ୍କ ଆଘାତର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଭାବୁଥାଏ—ଯଦି ସେ ତରବାରି ଉତ୍ତୋଳନ କରିବ ତେବେ ହୁଏତ ତା ପୂର୍ବରୁ ଗଗନଙ୍କର ତରବାରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇସାରି ଥିବ । ତେବେ ଉପାୟ—?

ଗଗନଙ୍କର ପ୍ରାଣରେ ମହା ଆନନ୍ଦ । ଶତ୍ରୁଟି ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଲାଣି ସେ ଆଉ ଭୟ କରିବେ କାହାକୁ ?

ତାରା ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏତେବେଳଯାଏ ଗଗନ ଏବଂ ମୋହନଙ୍କର ଉତ୍ତେଜିତ ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି କେବଳ ଶୁଣୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଘର ଭିତରେ ଅସି ଝଲନାର ପ୍ରତିଫଳିତ ଛଟା ବାହାରେ ଦେଖାଯିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଚମକି ପଡ଼ି ଦୁଇପାଦ ଆଗକୁ ଚାଲିଆସି ଭିତରେ କଣ ହେଉଛି ମୁହଁ ଗଳେଇ ଚାହିଁବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ମୋହନର ଭୀଷଣ ଉତ୍ତେଜନା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଶାନ୍ତ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେ କହିଲା—"ଗଗନ, ତୁମେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ରାଜା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକର ତେବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମର ଜଣେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସହଚର ହୋଇ ରହିବି ।"

ଗଗନ ଟିକିଏ ହସିଦେଇ କହିଲେ—"ତୁମେ ମୋତେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବ ତ ?"

"—ଯଦି ମୁଁ ରାଜାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ଓ ଧର୍ମାତ୍ମଜା ହୋଇ ରହେ । ଆଦତ୍ୟ ଗୋଟାଏ ନିତାନ୍ତ ନିର୍ବୋଧ ଥିଲି । ତୁମେ

ମୋ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କର ପରେ ମୋର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୁପକାର କରିପାର ।"

ଗଗନ କିନ୍ତୁ ଏସବୁ କଥାରେ ଭୁଲିବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । କହିଲେ—"ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ କଥାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ମୋହନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ପାଇଁ ଏ ଜଗତର ମୁଁ ସର୍ବଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତି ।"

"—ଯଦି ସେ ବିଶ୍ୱସ୍ତତାର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଏ ?"

"—ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଯେ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେ ।"

ମୋହନ ରାଗରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । କହିଲା—"ଗଗନ ତୋତେ ଆଜ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶେଷ କରିଦେବାହିଁ ମୋର କାମ୍ୟ ।"

ଗଗନ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—"ମୁଁ ତ ସେଇ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ରହିଛି ।"

ଦୁଇଟି ଯାକ ଖଡ୍ଗ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗରେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏ କଥା ଦେଖି ତାରା ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଆଁ କରି କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । କେତେବେଳେ ଖଣ୍ଡାରେ ଖଣ୍ଡା ବାଜି ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ ହେଉଥାଏ, କେତେବେଳେ କିଏ କାହା ଉପରକୁ ବ୍ୟାଘ୍ରପରି ଲମ୍ଫ ଦେଉଥାଏ । ତାରା ଦେଖିଲା ରାଜା କ୍ରମେ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସୁଛନ୍ତି । ମୋହନ ଭୀଷଣ ବେଗରେ ସମୁଦ୍ର ତରଙ୍ଗ ପରି ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ତାର ଛାତି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଆଉ ସେଠାରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାକୁ ଧାଇଁ ଆସି ଡାକିଲା—"ରାଜାଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର ! ରାଜାଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର !"

ଛଉଶ

ରାଜାଙ୍କ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଧୁଆ ମା' ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକ ସେଠାରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ନୟନରେ ବନ୍ଧୁଆ ମା ଘରକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି । ରାଜାଙ୍କୁ ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ବନ୍ଧୁଆ ମା ଘରେ ପଶିଯିବାର ଦେଖି କାହା ମନରେ କେତେ ସନ୍ଦେହ ହେଉଥାଏ । କଏ କାହା କାନରେ କେତେ କଥା କହି ଚାଲିଥାନ୍ତି ।

ରାଜନ ଉଆସରୁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ଆଣି ଗଗନଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ପଠାଇ ଦେବା ପରେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଆସି ସେଠାରେ ହାଜର ହୋଇଥିଲେ । ଯେଉଁବେଳେ ତାର ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ହୁରିକଲା—"ରାଜାଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର" ରାଜନ ଘୋଡ଼ାରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ତାର ସଙ୍ଗେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟ ଘର ଭିତରକୁ ଧାଇଁଲା ।

× × × ×

ମୋହନର ଭୀଷଣ ଆକ୍ରମଣ ସହିଯାଇ ଗଗନ ବଡ଼ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ପୁଣି ମୋହନ ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣ କଲା ।

ମୋହନ ଦେଖିଲା ଗଗନଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । କ୍ରମେ ତାର ଶକ୍ତି ଅବସାଦରେ ପୂରିଗଲା । କ୍ରମେ ସେ ଦୁର୍ବଳ ବୋଧକଲା ।

ମୋହନର ମୁଣ୍ଡରେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ନୂଆ କୌଶଳ ଢୁକିଲା । ପୁଣି ପ୍ରାଣପ୍ରତି ମମତା ଦେଖାଦେଲା । ସେ କ୍ଷଣକେ ଅବସନ୍ନ

ବୋଧ କଲାପରି ଅଭିନୟ କରି ନିଜ ଖଣ୍ଡାରେ ଗତି ଶିଥିଳ କରି ପକାଇଲା ।

ଗଗନ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଖୁବ୍ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ମୋହନ କ୍ରମେ ପଛେଇ ପଛେଇ ଖଟ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ସେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । ହଠାତ୍ ଗଗନଙ୍କର ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତରେ ମୋହନର ଖଣ୍ଡାଟି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ନିରସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ମୋହନକୁ ନିରସ୍ତ୍ର ଦେଖି ଗଗନ ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି କହିଲେ—"ଶୀଘ୍ର ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ କର ପାଷଣ୍ଡ ।"

ମୋହନ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଉତ୍ତର କଲା—"ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛ ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଆଘାତ କରିବ ନାହିଁ ?"

"ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି" କହି ଗଗନ ଖଣ୍ଡାସହ ଡାହାଣ ହାତକୁ ତଳକୁ ଓହଳାଇ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋହନ ତଳୁ ଖଣ୍ଡା ଉଠାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଖଟ ଉପରୁ ବର୍ଚ୍ଛାଟାଏ ଟାଣି ଆଣିଲା । ଗଗନ ଏକଥା ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ମୋହନର ସମସ୍ତ କୌଶଳ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗରେ ଖେଳିଗଲା । ମୋହନର ହାତ ବର୍ଚ୍ଛା ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି କି ନାହିଁ ଗଗନ ଲମ୍ଫଦେଇ ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଏତିକବେଳକୁ ତାରା ବାହାରେ ସମ୍ବାଦ ଦେଇ ସାରିଥିଲା । ରାଜନଙ୍କ ସହ ନଗରବାସୀଗଣ ସ୍ରୋତ ମୁଖରେ ଘର ଭିତରକୁ

ପଶି ଆସିଥିଲେ । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ତଳଘରେ ଭୀଷଣ ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା ।

ସୁଜନ ଧାଇଁଆସି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆହୋଇ ଦେଖିଲେ—ମୋହନ ଏବଂ ଗଗନ ବାହୁରେ ବାହୁଛନ୍ଦି ଖଟ ଉପରକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗଗନଙ୍କ ଦେହ ରକ୍ତରେ ସ୍ନାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି !

ଗଗନ ତେଜିଁପଡ଼ି ମୋହନର ବର୍ଚ୍ଛାକୁ ନିଜ ମୁଠାରେ ଜବତ କରିଥିଲେ । ମୋହନ ତାହା ଆଉ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ତାର ଆଡ଼କୁ ତାହା ବଙ୍କେଇ ଦେଲେ । ମୋହନର ମୁଠାଥାଏ ବର୍ଚ୍ଛା ବେଣ୍ଟରେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାହାର ଅଗ୍ରଭାଗ ତାର ବକ୍ଷ ଉପରେ ଯାଇ ରହିଲା । ମୋହନ ଅଧରରେ ଅଧର ଚାପି ତାହାର ଗତି ଫେରେଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥହେଲା । ମୋହନର ନିଜ ହାତର ବର୍ଚ୍ଛା ହିଁ ତାହାର କଳୁଷିତ ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ ଭେଦକଲା । ଏକ ପୈଶାଚିକ ଗର୍ଜନ କରି ସେ ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ମରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସୁଜନ ଘର ଭିତରକୁ ଧାଇଁ ଯାଇ ଗଗନଙ୍କର ଦୁଇହାତ ଧରି ପକେଇ ପଚାରିଲେ—"ଆପଣ ନିରାପଦ ଅଛନ୍ତି ତ ?"

ଗଗନ ସୁଜନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଜୟଧ୍ୱନିରେ ତାହା ଆଉ ଶୁଣାଗଲା ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘର ଭିତରର ଜୟଧ୍ୱନି ରାଜଦଣ୍ଡରେ ଶତମୁଖରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଟିକିଏ ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଆସିବା ପରେ ଗଗନ ବନ୍ଧୁଆ ମାରି ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆହୋଇ କହିଲେ—"ପ୍ରିୟ ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦ, ଏ ଲୋକଟାକୁ ଆଜି ମୁଁ ଏଠାରେ ହତ୍ୟା କରିଅଛି

ଭାବ ଆପଣମାନେ ହୁଏତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେଉଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ମୁଁ ନୁହେ, ସେ ନିଜେ । ଏଇ ଲୋକଟା ଲଲଟମୋହନ ଦାଦାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା । ତେଣୁ ଏହାକୁ ରାଜ୍ୟ ମନା କରି ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ତାକୁ ଏଠାରେ ଜବତ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ଫଳରେ ଯାହା ହୋଇଛି, ସମସ୍ତେ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଛ ।"

ପୁଣି ଜୟଧ୍ୱନିରେ ଚାରିଆଡ଼ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶକ୍ରମେ ଉପସ୍ଥିତ ଜନତା ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାପାଇଁ ରାଜନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଲେ ଏବଂ ଉଆସରୁ କେତେକ ନୂତନ ରାଜପରିଚ୍ଛେଦ ମଗେଇ ପଠେଇଲେ ।

ଗଗନ ପୁଣି ବନ୍ଧୁଆ ମାଆ ଘରଭିତରକୁ ଯାଇ ପରିଚ୍ଛଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ସାରି ତାରକୁ ଡାକି ପଠେଇଲେ । ତାରା ସଲଜ୍ଜ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ଗଗନ କହିଲେ

"—ତାରା, ତୁମ ଅନନ୍ତ ଭାଇ ଆସିନ ?"

"—ଆସି ନାହାଁ, ମହାରାଜ !"

"—ଯେଉଁ ମୁଦିଟି ଦେଇଥିଲି ତାହା ତୁମ ମନକୁ ପାଇଛି ତ ?"

ତାରା ହାତରେ ମୁଦିଟି ପ୍ରଭାତ ତାରା ପରି ଗୋରା ତକ୍ ତକ୍ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଝଲକି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ହାତ ଟେକି ମୁଦିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । କି ଉତ୍ତର ଦେବ ସେ ?

ଗଗନ ପୁଣି କହିଲେ—"ଆଚ୍ଛା, ଏଇ ମୁଦିର ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ ଯଦି ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ଆଉ କିଛି ଚାହେଁ, ଦେଇ ପାରିବତ ?"

ତାପ୍ସର ବଦନ ମଣ୍ଡଳ ଅରୁଣ ରାଗରେ ରଞ୍ଜିତ ହୋଇ ଆସିଲା । ଗୋଲାପି ଅଧର ଦୁଇଟି ଥର ଉଠିଲା । ସେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କଣ ତାର ଅଛି ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବ ସେ ?

ଏଇ ସମୟରେ ରାଜନ ଘର ଭିତରକୁ ଆସି କହିଲେ—"ମହାରାଜ, ସମବେତ ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଉଆସକୁ ନେଇଯିବେ ।"

ରାଜନଙ୍କ "ମହାରାଜ" ସମ୍ବୋଧନରେ ଗଗନ ମନେ ମନେ ହସି କହିଲେ—"ଶୋଭାଯାତ୍ରା ! ବେଶ୍ କଥା ।"

× × × ×

ରାଜାଙ୍କର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସଙ୍ଗେ ସମଗ୍ର ସହରର ଜନସ୍ରୋତ ଉଆସ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲା । ଗଗନ ଓ ରାଜନ ଦୁଇଟି ଘୋଡ଼ା ପିଠିରେ ବସି ସେମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ କାହିଁକି କେଜାଣି ଗଗନଙ୍କ ମୁହଁଟା ଗମ୍ଭୀର ଦେଖାଗଲା । ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କ୍ଷଣିକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ସେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇ ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛନ୍ତି ।

ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶ

ରାଜାଙ୍କ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ବିଜେ କଥା ଶୁଣିପାରି ବିଜୟ ହରିପୁରଠାରୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଚାଲି ଆସିଥିଲା । ଗଗନଙ୍କୁ ନବପଦ ଦେଖି ଓ ମୋହନର ଶେଷ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ସେ ଯେତିକି ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା ଠିକ ସେତିକି ରାଜା ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ରାଜନଙ୍କଠାରୁ ପାଇ ସେତିକି ଦୁଃଖିତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଗଗନ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ଜନତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ରଙ୍ଗ ମହଲକୁ ଆସିଲେ । ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କେବଳ ବିଜୟ ଏବଂ ରାଜନ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ, ଯେପରି ସେ ଏକ ଚିନ୍ତା ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏକାକୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ହୀନ ଭାବରେ ଭାସମାନ ।

ରାଜନ ଭାବିଥିଲେ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି, ସାଧାରଣଙ୍କ ଅଜଣାରେ ପୂର୍ବପରି ଗଗନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଖାଲି ଆସନଟା ନିଶ୍ଚୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେ କେବଳ ରାଣୀଙ୍କର କନ୍ୟା ସେମାନଙ୍କର ମନରେ ଆନନ୍ଦ ହେବ ତାହା ନୁହେଁ, ରାଜ୍ୟର ତଥା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି ସମୟ ପରେ ଗଗନଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଓ ତାହାର କାରଣ ବୁଝି ନ ପାରି ବିଶେଷ ଭାବିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଗଗନ କହିଲେ ଯେ, ଶିକାରୀ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଘୋଡ଼ା ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଗଗନଙ୍କର

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଅଣ ! ସେ କହିଲେ—"ଆପଣ ଆଉ ଶିକାର ଘରକୁ ଯିବାର ତ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଲୋକଦ୍ୱାରା ସମ୍ବାଦ ପଠେଇଛୁ ଏବଂ ପରେ ଯାହା କରିବାକୁ ହେବ କରିନେବ ।"

ଗଗନ କହିଲେ—"ନା, ମୁଁ ଯାହା ଭାବୁଛି ତାହା ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଏବଂ ବିଜୟ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଶିକାର ଘରକୁ ଚାଲିଯିବୁ । ତାପରେ ତୁମେ ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ପ୍ରଚାର କରିଦେବ ।"

ହଠାତ୍ ଏତିକି ବେଳେ ସେହି କୋଠରୀ ଭିତରେ ବିନୋଦଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ତାଙ୍କ ପଛେ ଗଗନଙ୍କର ଭୃତ୍ୟ ଯଦୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଅଭିବାଦନ କଲା । ବିନୋଦ ଗଗନଙ୍କର ହାତ ଦୁଇଟି ଧରି ପକାଇ କହିଲେ -"ମେଘ କଟି ଯାଇଛି ଗଗନ ? ଆଜିର ଘଟନା ମୋତେ ଟିକିଏ କହିବ ନା ?"

ଗଗନ କିନ୍ତୁ ବିସ୍ମୟ ବିସ୍ଫାରିତ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ରାଜାଙ୍କର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶବ ଶିକାରଘରେ ପଡ଼ିରହିଥିବା ବେଳେ ଏମାନେ ଏଠାକୁ ଚାଲିଆସିଲେ କିପରି ? ସେ ମୋହନଙ୍କୁ କିପରି ଭାବରେ ଶେଷ କଲେ ତାହାର ଗୋଟାଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ ଦେଇ ସାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଚାରିଲେ—"ଶିକାର ଘର କଥା କଅଣ ?"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବେଶ୍ ନିରାପଦ ଅଛି । କାଲି ରାତିର ଘଟନା ଆଦୌ ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ ।"

"—ତାହାହେଲେ ଆପଣ ଏଠାକୁ କିପରି ଆସିଲେ ?"

ବିନୋଦ ସେ କୋଠରୀରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ଗଗନଙ୍କର ଶେଷକଥା ପଦକ ଶୁଣିଥିଲେ । କହିଲେ—"ଆଚ୍ଛା, ଆଗ ତୁମର କି କଥା ପଡ଼ିଥିଲା କହ, ତାପରେ ମୁଁ କହିବି । କାଲିଠାରୁ ରାଜା ଶିକାରୀ ଘରେ ମରି ପଡ଼ିଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆଜିର ଘଟଣା ପାଇଁ ତୁମେ ଲୋକଙ୍କୁ କଅଣ କହିବ ?"

ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର ନିକଟକୁ ଟାଣିହୋଇ ଆସିଲେ । ଗଗନ କହିଲେ—"କିଛି ସମୟ ପରେ ମୁଁ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବି । ତୁମେ ଏବଂ ବିଜୟ ମଧ୍ୟ ମୋ ସହିତ ଯିବ ।"

ବିନୋଦ ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ—"ବେଶ୍ କଥା, ତା ସମ୍ଭବ ।"

ଗଗନ ବିନୋଦଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ନିଜର ଆଖି ଦୁଇଟା ରଖି କହିଲେ—"ବୁଝିଲ ନା ରାଜା ଶିକାରୀ ଘରକୁ ଗଲେ ।"

ବିନୋଦ କହିଲେ—"ବେଶ୍, ବୁଝିଲି ।"

"—ସେଠାରେ ସେ ନିଜେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ ନା ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଶିକାରୀ ଘରର ଚାକରମାନେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଭାବି ଗୁଳିରେ ମାରି ପକାଇଲେ ?"

"—ଯେ କୌଣସିଟା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ?

"—ତାପରେ ଚାକର ଦୁହେଁ ଭୟରେ ନିଜେ ନିଜେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ । —ଏ ଘଟଣା ତୁମେ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ବାଣପୁର ପାଖାପାଖି ହୋଇ ଯାଇଥିବି ।"

"—ଏଥିରୁ କୌଣସିଟି ବିଶ୍ବାସଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ବେଶୀ ଦୂରରେ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ସାରା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ଏପରି ଲୋକ ନାହିଁ, ଯେ ଆଜ ରାତିର ଶବ ଏବଂ କାଲି ରାତିର ଶବ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଜାଣି ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ ରାଜାଙ୍କର ଶବ ତ ଆଉ ଟିକାର ଘରେ ନାହିଁ ?"

ଏ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚମକରେ ଗଗନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ବିନୋଦଙ୍କ ବାହୁକୁ ଚିପିଧରି ପକେଇ କହିଲେ—"ଶବ ନାହିଁ ! ଅର୍ଥାତ୍ ?"

ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ବିସ୍ମିତ ନେତ୍ରରେ ବିନୋଦଙ୍କ ପ୍ରତି ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ରଭଳି ବକ୍ତୃତା ସ୍ୱରରେ ବିନୋଦ କହିଲେ—"ଶିରାର ଘରେ ଆଜ ଓପରଓଳି ଆମେ ଖିଆ ପିଆ କରିସାରି ଟିକିଏ ଶୋଇଛୁ, ଏପରି ସମୟରେ ରୋଷେଇ ଘରୁ ନିଆଁ ବାହାରି ଘରେ ଲାଗିଗଲା । ମୁଁ ଏବଂ ଯଦୁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଘରଟା ଅଧାପୋଡ଼ା ହୋଇ ଗଲାଣି । ଆମ କୋଠରୀ ଭିତରେ ଧୂଆଁ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ରହିଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଦୁହେଁ ବାହାରକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲୁ । ଗୋଟାଏ ଘରେ ଦୁଇଜଣ ଶିକାରୀ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରେ ଏଇ ଯଦୁର ମୁନିବ ଗଗନ—ବିହାରୀ ନାମକ ରାଜାଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଶୋଇଥିଲେ । ସେ ବାଣପୁରଠାରୁ ଆଜ ସକାଳୁ ଆସି ସେଠାରେ ଶ୍ରୀଗୁପ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲେ । ଘରୁ ନିଆଁ ଛଡ଼େଇବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଉଭୟେ ଗଗନ ବିହାରୀଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଧାଇଁଲୁ । କିନ୍ତୁ ଘର ଭିତରେ ସେତେବେଳକୁ ନିଆଁ ଲାଗି ଗଲାଣି । କେବେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ମାତ୍ର ଯଦୁ ମୋତେ ଟାଣି

ଧରିଲି—ଆଜି ଯଦୁ ଯେତେବେଳେ ପଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା, ମୁଁ ତାକୁ ଟାଣି ଧରିଲି । ଉଭୟେ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ନିଆଁ ଯେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଗଲା ଆମେ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ହରି-ପୁରର ଲୋକେ ନିଆଁ ଦେଖି ଶିକାରି ଘରକୁ ଧାଇଁଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ତିନୋଟି ଶରୀର ବକ୍ଷରେ ଧରି ଘରଟି ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ହଁ, ପାଶୋର ଯାଇଛି, ରାମୁଙ୍କର ଅର୍ଜୁନା ନାମକ ଶିକାରି କୁକୁର ମଧ୍ୟ ତା ଭିତରେ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇ ଯଦୁ ଆସିଛନ୍ତି ରାମୁରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ମୁନିବଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଧରି ବାଣପୁର ଯିବେ ଓ ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା ପାଳନ କରିବେ ।

ଯଦୁ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲା—"ମୋର ବାବୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଧରି ଆଜ ଯାଉଛି । ଜାଣେନା ଭଗବାନ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଏ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କଲେ ।"

ଏ କାହାଣୀ ଶୁଣି ସାରି ଗଗନ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସିପଡ଼ିଲେ । ରଞ୍ଜନ ଗଳ୍ପଟିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାରି ମନେ ମନେ ହସୁଥାନ୍ତି । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ଗଗନବିହାରୀଙ୍କୁ ରାଜ ଗାଦିରେ ଧରି ରଖିବା ପାଇଁ ବିନୋଦ ଶିକାର ଘର ପୋଡ଼ିଦେଇ ଏପରି ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଉପାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ।

ବିନୋଦଙ୍କ କୌଶଳରେ ଗଗନଙ୍କର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପନ୍ଥା ଏକାବେଳେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସେ ଏ ମାୟାଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଗଗନ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି—ସେ ଆବିତ୍ୟ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ଯଦି ସେ ନିଜକୁ ଗଗନ ବୋଲି କହିବେ, ତେବେ

ସାଧାରଣଙ୍କଠାରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଜଣାଇବାକୁ ହେବ ଓ ଶବ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ଯାକ ଅସମ୍ଭବ । କାରଣ ଜଣାଇବାକୁ ହେଲେ ସମସ୍ତ ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ଅଥଚ ତାଙ୍କର ନିଜତ୍ୱ ହଜି ଯାଉଛି । ପରର ନାମ—ବେଶରେ—ଅନ୍ୟର ଆବରଣ ଭିତରେ ଜୀବନସାରା ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହେବ ! ଏହା କଣ ସମ୍ଭବ ! ଭାବୁ ଭାବୁ ଗଗନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ ଅପହୃତ ହେଉଥିବା ଦେଖି ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ—"କହିଲେ—ନା, ନା, ଏସବୁ ଫନ୍ଦି ଚଳିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଢେଇ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରନାହିଁ ।"

ବିନୋଦ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ—"କାହାପାଇଁ ଏ ଫନ୍ଦି ଆମେ କରିଛୁଁ ଗଗନ ? ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ, ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ କି ? କେବଳ ତୁମେ କଣ୍ଢେଇ ହୋଇ ନାହଁ—ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏଥିରେ ନିଜର ନିଜତ୍ୱ ହରେଇ ବସିଛୁ ।

—ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ ଦୂର ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଭାବୁଛି, ସାଧାରଣଙ୍କ ଆଗେ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବି ଯେ, ମୁଁ ପ୍ରକୃତ ରାଜା ନୁହେଁ । ରାଜା ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି—ମତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅ । ମୁଁ ମୋ କୁଟୀରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସରିଛି ।"

ସେତେବେଳେ ଗଗନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ସୁନା ପଞ୍ଜୁରୀରେ ଶୁଆଟିଏ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ପୁଣି ଥରେ ମୁକ୍ତାକାଶକୁ ଉଡ଼ିଯିବା ପାଇଁ ।

ଗଗନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ରଞ୍ଜନ ଏବଂ ବିନୋଦ ଉଭୟେ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଧରି ପକେଇଲେ । ବିନୋଦ କହିଲେ—"ପାଶୋରି ଯାଉଛ—ରାଣୀ ରାଣୀ—ରାଣୀଙ୍କ କଥା । ଏତେ ପ୍ରାଣପାତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପରେ ତୁମେ ଏଇ ପଦକରେ ଯେ ରାଣୀଙ୍କୁ ନେଇ ପଥର ଭିକାରୁଣୀଠାରୁ ହୀନ କରିଦେବ । କିଏ କପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ, ରାଣୀ ରାଜାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରି ନଥିଲେ ? ଆଜି ରାଜ ସିଂହାସନ ଖାଲି ପଡ଼ିଛି ତୁମରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ତାହାହିଁ ବିଧାତାର ଇଚ୍ଛା । ସ୍ୱର୍ଗତ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଯେଉଁ ଆଶଙ୍କାରୁ ତୁମକୁ ଆବାଲ୍ୟରୁ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ—ତାହାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ବିଚାର ଓ ବିଧାତାର କାର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବଦା ବିପରୀତମୁଖୀ । ତେଣୁ ତୁମେ ଆଜି ବିଧାତାର ଆଦେଶରେ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପୁତ୍ତଳିକା ପରି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ସିଂହାସନ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛ ।"

ରଞ୍ଜନ କହିଲେ—"ଗଗନ ବାବୁ, ଆମେ ଜଣେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଆଧିପତ୍ୟ ହରାଇ ଆଉ ଜଣେ ଦେବୋପମ ଆଧିପତ୍ୟ ପାଉଛୁଁ । ଏ ସୁଖରୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବେ ?"

ଏ ସବୁ ଯୁକ୍ତି ଗଗନଙ୍କ ମନରେ କି ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲା କହିବା ଅସମ୍ଭବ । ତାଙ୍କର ବଦନମଣ୍ଡଳ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ବୃନ୍ତଚ୍ୟୁତ ଫୁଲ ପରି ମଳିନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ବିନୋଦଙ୍କ ନିବେଦନ ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ସେ ନିସ୍ପନ୍ଦ ଭାବରେ କେବଳ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଅଠତିରିଶ

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାବିଧୌତ ରଜନୀ । ସମୀରଣର ମୃଦୁ ସ୍ପର୍ଶରେ ବୃକ୍ଷଲତା ପୁଲକ ଉଠୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ପୁଲକରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତେଜନା-ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ପ୍ରାନ୍ତରକୁ ଧାଇଁ ବୁଲୁଛି ।

ଗଗନ ପ୍ରାସାଦ ମଧ୍ୟରେ ବସି ରହି ହୃଦୟର ସେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବେଦନା ଆଉ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବିନୋଦଙ୍କର ବାଧ-ବାଧକତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତି, ରାଜନଙ୍କର ବିନୀତ ଅନୁରୋଧ, ଯଦୁ ଏବଂ ବିଜୟର କାକୁତିମିନତି ତାଙ୍କୁ ଅଥୟ କରି ପକାଇଲା । ସେ ସେଠାରୁ ଉଠି ଆସିଲେ ପ୍ରାସାଦ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟକୁ ଏକାକୀ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅବଧାରଣ କରିବାପାଇଁ ।

ପଦ୍ମ ଅପହୃତ ହେବାଠାରୁ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ରାଣୀ ସୁଶୀଳାକୁମାରୀ ତଦବଧି ପାଇନାହାନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କର ଉପହାର ରାଜନଙ୍କ ସୁଦକ୍ଷ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ଆଜି ରାଜା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଫେରି ଆସିଥିବାର ଶୁଣି ସେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ । ଏଇ ସମୟରେ ଏ ସକଳ ସମ୍ବାଦ ଖୋଲି ଦେବାପାଇଁ ବୃଦ୍ଧ ବିନୋଦ ବିଷଣ୍ଣ ବଦନରେ ଅନ୍ତଃପୁର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ରାଣୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିନୋଦ ସିଂହ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ଅନାବିଳ ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋହନର ହତ୍ୟା ଏବଂ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କ ମରଣଶଯ୍ୟାର ପରିଣତି କଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ କହିଗଲେ । ପରସ୍ପର ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଏ ଘଟନା

ଜାଲ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସିଟିକୁ କ୍ଲୃପ୍ତ ବା ଅନ୍ତରଞ୍ଜିତ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା—ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

ରାଣୀ ସୁଶୀଳା ରକ୍ତମାଂସ ନିର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ତଳିକା ଭଳି ବସିରହି କେବଳ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ—ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଏ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ବାର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ନାୟୁକୁ ମଧ୍ୟ ବିଚଳିତ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ—କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଯିବା ତ ଦୂରର କଥା । ବିନୋଦ ଜଣେ ରମଣୀର ଏ ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନିଜେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ସେ କି ଭାଷାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବେ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସମୟ ତ ଅପେକ୍ଷା କରୁନାହିଁ । ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଏହାର ମୀମାଂସା କରିବାକୁ ହେବ । ପରିଣତି ଯାହା ହେଉ ପଛେ ଶେଷ କଥା ଖୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ବିନୋଦ ପୁଣି ସାହସ ସଂଗ୍ରହ କରି ଗଗନ ଆତ୍ମହତ୍ୟାରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କଥା ଏବଂ ଫଳରେ ଗଗନଙ୍କର ମାନସିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କଥା ଧୀର, ଗମ୍ଭୀର ଅଥଚ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ଶେଷରେ କହିଲେ—"ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏହା ନ ହେଲେ ରାଜ୍ୟର ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଗଗନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ।"

ଏତିକିବେଳେ ବିନୋଦ ଦେଖିଲେ ରାଣୀ ହଠାତ୍ ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରି ଉଠିଛନ୍ତି—ମୁଖରେ କୌଣସି ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଲକ୍ଷଣ ନାହିଁ—ଚକ୍ଷୁରେ ବିନ୍ଦୁଏ ଲୋତକ ନାହିଁ—ଦେହର ଉତ୍ତରୀୟ ବସନ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଅସ୍ଥିର ପଦ, ଅସମ୍ଭାଳ କେଶବାସ ହୋଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାର ଅଭିମୁଖରେ ।

ଏ କ ପରିଣତି ! ବିନୋଦ ଚକିତ ଓ ଶଂକିତ ଚିତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଗଗନ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅଧୀର ଭାବେ ପଦଚାରଣ କରୁଥିଲେ । ସେ କେତେବେଳେ ସ୍ଥାଣୁଭଳି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ତ କେତେବେଳେ ବିଚଳିତ ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଭଳି କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ବୃକ୍ଷାନ୍ତରାଳକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଲତାମଣ୍ଡପ ନିକଟରେ ଚମକି ଉଠନ୍ତି ତ, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରିକାଚର୍ଚ୍ଚିତ ଆକାଶ ମଧ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ରହନ୍ତି,—କେଉଁ ଅଶରୀରୀର ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲାଭଳି । ତାଙ୍କର ହସ୍ତଦୁଇଟି କେତେବେଳେ ମୁଷ୍ଟିବଦ୍ଧ ହୋଇ ଝୁଲି ରହୁଛି ତ ପୁଣି କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଶାଳ ବକ୍ଷ ଉପରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।

ରାଜନ, ଯଦୁ ଓ ବିଜୟ ଉଦ୍ୟାନର ସଦର ପ୍ରବେଶ ପଥରେ ଗୋପନରେ ରହି ତାଙ୍କର ଏ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ଶେଷରେ ଗଗନ କୁରୁତା ଭିତରୁ ପତ୍ରଟିଏ ବାହାର କରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଁ କରୁ କିଛି ସମୟ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ପୁଣି ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲେ । ପତ୍ରଟି ହାତରେ ଲାଗି ରହିଛି । କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳ ହର୍ଷୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖାଗଲା । ସେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସରଳ ଓ ସଂଯତ ଗତିରେ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପୁଷ୍କରିଣୀକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବିଜୟ ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା ଅନ୍ୟ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଯାଉଛି, ଦେଖିଲା, ରାଣୀ ସୁଶୀଳାକୁମାରୀ ପାଗଳିନୀ ଭଳି ଅନ୍ତଃପୁର

ଦ୍ୱାର ଦେଇ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅନୁସରଣ କରୁଛନ୍ତି ବୃଦ୍ଧ ବିନୋଦ ସିଂହ । ଏଣେ ରାଜନ ଉଦ୍ୟାନ ପାଚେରୀର ଏକ ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ ଅଂଶରେ ଦୁଇଟି ସଚଳ ମନୁଷ୍ୟ-ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ନିଜର ବର୍ଚ୍ଛାକୁ ଟେକିଧରି ଅଗ୍ରସର ହେଉଛନ୍ତି ଉତ୍କଣ୍ଠା ସହକାରେ ।

କିନ୍ତୁ ଗଗନ କାହାନ୍ତି ? ହଠାତ୍ ଚିତ୍କାର ସହ ଗଗନ ତଳି ପଡ଼ିଲେ ଏକ ବୃକ୍ଷ ଗୁପ୍ତାଛଲେ ଏବଂ ତେଣେ ବିନୋଦ ସିଂହ ଭୂପତିତ ହେଲେ ସେହି ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାର ନିକଟରେ । ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରାଜନ ଓ ବିଜୟଙ୍କ ବର୍ଚ୍ଛା ପ୍ରହାରରେ ପାଚେରୀ ଉପରର ମୂର୍ତ୍ତି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ଭୂପତିତ ହେଲେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରକ୍ତର ସ୍ରୋତ ବହିଗଲା ।

× × × ×

ସୁଶୀଳା କୁମାରୀ ଗଗନଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଜାନୁପାତ ପୂର୍ବକ ବସି ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ସେହି ପଦଟି ରକ୍ତ ସିକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ଗଗନଙ୍କ ରକ୍ତାକ୍ତ ଛାତି ଉପରେ । ତାର ମଧ୍ୟଦେଇ ଭେଦ ଯାଇଛି ଅନନ୍ତର ନିର୍ମମ ବର୍ଚ୍ଛା । ଧୀରେ ଧୀରେ ସୁଶୀଳାଙ୍କ ହୃତପିଣ୍ଡର କ୍ରିୟା ସ୍ଥିର ହୋଇ ଆସିଲା । ଗଗନଙ୍କ ବକ୍ଷ ଉପରେ ସେ ତଳି ପଡ଼ିଲେ ।

ମୁଦ୍ରାକର — ଶ୍ରୀ ଦିବାକର ମିଶ୍ର, ଗୋସ୍ୱାମୀ ପ୍ରେସ, କଟକ—୨